

**TÜRKİYE'DE
YAYINLAMA ÖZGÜRLÜĞÜ
MÜCADELESİNİN
20 YILI**

**Düşünce ve İfade Özgürlüğü Ödülleri
ve Yayınlama Özgürlüğü Raporları
1994-2014**

İÇİNDEKİLER

Önsöz	5
Yayınlama Özgürlüğü Raporu 1994	9
Düşünce ve İfade Özgürlüğü Ödülleri 1995	17
Düşünce ve İfade Özgürlüğü Ödülleri 1996	19
Düşünce ve İfade Özgürlüğü Ödülleri ve Yayınlama Özgürlüğü Raporu 1997	21
1996-1998 Yıllarında Yargılanan Kitaplar	27
Düşünce ve İfade Özgürlüğü Ödülleri ve Yayınlama Özgürlüğü Raporu 1999.....	31
Düşünce ve İfade Özgürlüğü Ödülleri ve Yayınlama Özgürlüğü Raporu 2000	37
Düşünce ve İfade Özgürlüğü Ödülleri ve Yayınlama Özgürlüğü Raporu 2001.....	45
Düşünce ve İfade Özgürlüğü Ödülleri ve Yayınlama Özgürlüğü Raporu 2002.....	53
Düşünce ve İfade Özgürlüğü Ödülleri ve Yayınlama Özgürlüğü Raporu 2003.....	63
Düşünce ve İfade Özgürlüğü Ödülleri ve Yayınlama Özgürlüğü Raporu 2004.....	71
Düşünce ve İfade Özgürlüğü Ödülleri ve Yayınlama Özgürlüğü Raporu 2005.....	83
Düşünce ve İfade Özgürlüğü Ödülleri ve Yayınlama Özgürlüğü Raporu 2006.....	97
Düşünce ve İfade Özgürlüğü Ödülleri ve Yayınlama Özgürlüğü Raporu 2007.....	123
Düşünce ve İfade Özgürlüğü Ödülleri ve Yayınlama Özgürlüğü Raporu 2008.....	137
Düşünce ve İfade Özgürlüğü Ödülleri ve Yayınlama Özgürlüğü Raporu 2009.....	151
Düşünce ve İfade Özgürlüğü Ödülleri ve Yayınlama Özgürlüğü Raporu 2010.....	161
Düşünce ve İfade Özgürlüğü Ödülleri ve Yayınlama Özgürlüğü Raporu 2011.....	175
Düşünce ve İfade Özgürlüğü Ödülleri 2012 ve Yayınlama Özgürlüğü Raporu Haziran 2011 - Haziran 2012.....	189
Düşünce ve İfade Özgürlüğü Ödülleri 2013 ve Yayınlama Özgürlüğü Raporu Haziran 2012 - Haziran 2013.....	219
Düşünce ve İfade Özgürlüğü Ödülleri 2014 ve Yayınlama Özgürlüğü Raporu Haziran 2013 - Haziran 2014.....	247

TÜRKİYE'DE YAYINLAMA ÖZGÜRLÜĞÜ MÜCADELESİNİN 20 YILI **Düşünce ve İfade Özgürlüğü Ödülleri ve Yayınlama Özgürlüğü Raporları** **1994-2014**

ISBN 978-975-365-015-1

1. BASKI İSTANBUL, HAZİRAN 2014

TÜRKİYE YAYINCILAR VE YAYIN DAĞITIMCILARI BİRLİĞİ DERNEĞİ

YAZIŞMA ADRESİ: İnönü Caddesi Opera Palas Apt. No: 55 D:2 34437 Gümüşsuyu,

Beyoğlu / İSTANBUL

T: 0 212 512 56 02

F: 0 212 511 77 94

E: info@turkyay1.org.tr

YAYINA HAZIRLAYAN Yonca Cingöz

TASARIM Elif Rifat

GRAFİK UYGULAMA Nevruz Kıran Öksüz

BASKI VE CİLT Umut Matbaası

ÖNSÖZ

Türkiye Yayıncılar Birliği, 1994 yılından bu yana düzenli olarak Yayınlama Özgürlüğü Raporları hazırlıyor ve her yıl bir yazar, bir yayıncı ve kitapçıya ödül veriyor. Bu yıl, olağanüstü üretkenliği nedeniyle cezaevindeki bir çevirmene, Tonguç Ok'a özel bir ödül verilmesi ise, ayrı bir anlam taşıyor.

Bu çalışmalarından dolayı Türkiye Yayıncılar Birliği 100 küsur yıllık bir geçmişi olan ve Birleşmiş Milletler'in danışman kurumlar arasında yer verdiği Uluslararası Yayıncılar Birliğinin (IPA) en saygın üyeleri arasında sayılıyor. Uluslararası Yayıncılar Birliği de 1998 yılından beri Yayınlama Özgürlüğü Ödülleri veriyor. Bu geleneğin Türkiyeli bir yayıncı ile başlamasının özel bir anlamı var çünkü Türkiyeli yayıncılar düşünce, ifade, yazma ve okuma özgürlüklerinin hayata geçmesi ve engellerin aşılması için ağır bedeller ödediler. Şair Eşref'in deyimıyla, Devr-i İstibdat'ta sansür vardı, insanları konuşturamazlardı, sonra Devr-i Hürriyet'te ise, insanları konuşturdular ama nice cezalandırmalarla...

1995 yılında yayınladığımız ilk raporumuzu, yaşamını, salt yayıncı oldukları, salt mesleklerini icra ettikleri için yitiren meslektaşlarımıza ithaf etmiştik.

Büyük yazarımız Sebahattin Ali, aynı zamanda Yeni Dünya gazetesinin, ünlü Marko Paşa'nın yayıncısı idi. Yayınlama özgürlüğü için inanılmaz bir kavga verdi. 1948 yılında tek parti rejimi tarafından infaz edildi. Çok partili dönemin ilk Kürt gazetesinin yayıncısı olan Musa Anter ise 1992 yılında, 72 yaşında yine aynı anlayışın suikastına maruz kalacaktı. 1969 yılında, Gün Yayınları editörü Mehmet Ali Ermiş, Nazım Hikmet'in *Yaşamak Güzel Şey Be Kardeşim* adlı kitabını yayınladığı için, yargılandığı mahkemede geçirdiği kalp krizi sırasında yaşamını yitirdi.

1981 yılında ise Onur Yayınları editörü İlhan Erdost'un Mamak Askeri Cezaevi'nde, adeta linç edilerek ölümüne neden olundu. Yine 1980'in gergin korku ortamında, peş peşe önemli iki yayıncının, May Yayınları editörü Mehmet Ali Ermiş ve Cem Yayınları editörü Oğuz Akkan'ın kalp krizi sonucu ölmeleri herhalde bir tesadüf değildi.

Yayınlama özgürlüğünün yetersiz de olsa bugünkü düzeye gelmesinde, bizlere örnek olan bu yayıncı ağabeylerimizin, yaşamları pahasına büyük katkıları oldu. Hepsinin anısı önünde sevgi ve saygı ile eğiliyoruz.

1961 Anayasası'nın getirdiği özgürlükçü anlayışa karşın, tutucu yargı sistemi yazar, gazeteci ve yayıncıları mahkemelerde sürdürme alışkanlığından vazgeçemedi.

60'lı yıllarda yayınlama özgürlüğü için, Öncü Yayınevi editörü Zeki Öztürk, Toplum Yayınları editörü Remzi İnanç, Ant Yayınları editörü Doğan ve İnci Özgüden, Habora Yayınları editörü Bülent Habora yargılanma pahasına zorlu bir mücadele verdiler. Yeni kaybettiğimiz Bülent Habora, *Yasak Kitaplar* adlı çalışması ile bu alanda ilk derlemeyi de yaptı.

1980 darbesinin koşulları altında onlarca yayınevi, yüzlerce kitabevi kapandı ya da kapatıldı. Milyonlarca “zararlı yayın” imha edildi. Dünya klasikleri bile yasaklanan kitaplar arasında yerlerini aldılar. Bu ağır koşullar altında, 1960'lı yılların yargılanan yayıncılarından Bilim ve Sosyalizm Yayınları editörü Süleyman Ege'nin, bütün yayın stoğuna el konulup imha edilmesine karşı yürüttüğü büyük hukuk mücadelesini unutmak mümkün değil.

1970'li yıllarda Ecevit hükümetinin yaptığı kısmi bir reform sayesinde, kitabın yazarının ya da çevirmenin belli olması ve sorumluluğu üstlenmesi koşuluyla, yayıncılar yayınladıkları kitaplardan dolayı 12 Eylül döneminde de yargıdan muaf tutuldular. Ancak 1980 cuntası son günlerinde çıkardığı Basın Yasası ile yayıncıların sorumluluğunu geri getirdi. Hatta ilk taslakta matbaalara da sorumluluk getiriliyordu. Bu nedenle ilk kez bir araya gelen yayıncılar, hiç olmazsa, “suç mevzuu olan” kitaplardan dolayı matbaacıların yargılanmasının önünü kesebildiler.

1991 yılında yayıncıların en büyük belası olan TCK'nın 142. maddesi kaldırıldı. Bu nedenle birçok dava düştü ya da beraatle sonuçlandı. Ancak yayıncıları daha büyük bir bela bekliyordu: Terörle Mücadele Yasası (TMY). Anayasa Mahkemesinin kısmi iptali sonucu kitap yayıncıları yargıdan muaf olduğu halde, Yargıtay yayıncıyı gazete yazı işleri müdürüne benzeterek, verilen beraat kararlarını bozdu. Böylece hukuka aykırı olan “benzetme” yoluyla, kendini yasama yerine koyarak “suç” ve “ceza” ihsan etmiş oldu. 1994 yılından itibaren yayıncılar peşe cezaevine girmeye başladılar.

Yayıncı, gazeteci ve yazar meslek örgütleri bu durum karşısında, 1995 yılından itibaren TMY'nin değişmesi için ortak çaba harcamaya başladılar. Bunun sonucunda, yetersiz de olsa bazı değişikliklerle, var olan davaların dondurulmasını, böylece daha az yayıncının hapse girmemesini sağladılar. TMY nedeniyle, Devlet Güvenlik Mahkemeleri (DGM) açılan basın davaları altında boğulmuş, neredeyse özel basın mahkemelerine dönüşmüştü.

Bütün bu süreçte, Türkiye Yayıncılar Birliği'nin yayınladığı raporların ve ödül-lerin, basın aracılığıyla durumun ulusal ve uluslararası kamuoyuna yansımada önemli bir rolü oldu ve kuruma saygınlık kazandırdı.

Uluslararası Yayıncılar Birliği de, yayıncılığın sadece iktisadi bir girişim olmanın ötesinde etik bir işleve de sahip olduğunu özellikle vurguluyor. Bu vurgu

yayınlama özgürlüğüne sahip çıkmaktan başka bir şey değil çünkü yayınlama özgürlüğünün düşünceyi ifade etme, yazma ve okuma özgürlüğü bakımından, vazgeçilmez stratejik bir önemi var. Yani yayıncılık, düşünce özgürlüğünün, yaratma özgürlüğünün hayata geçmesi bakımından büyük bir işleve sahip.

Bu vesileyle, Birliğimiz içinde bu geleneğin başlatılmasını olanaklı kılan geçmişteki başkanlarımız Atıl Ant'a ve Çetin Tüzüner'e özel bir teşekkür borçluyuz.

Son olarak, geçmişteki bu anlamlı çabanın görülür hale getirilmesini sağlayan, Türkiye Yayıncılar Birliği Başkanı Metin Celal'e, Yönetim Kurulu'na ve bu zor işin emekçiliğini yapan Yonca Cingöz'e teşekkür ederim.

Türkiye Yayıncılar Birliği
Yayınlama Özgürlüğü Komitesi Başkanı
Ragıp Zarakolu

YAYINLAMA ÖZGÜRLÜĞÜ RAPORU 1994*

Biz aşağıda imzası bulunan yayıncılar, toplumumuzun yüz yüze bulunduğu önemli bir tehdide dikkati çekmek istiyoruz.

Politikacılarımız “Konuşan Türkiye”den dem vursun, Türkiye dünyada en çok gazeteci, yazar, yayıncı öldüren, hapseden ve hatta yakan ülkelerin en baş sıralarında yer alıyor. Kendini “demokratik” olarak niteleyip de, bu tür olayların en çok meydana geldiği birinci ülke ise, ne yazık ki Türkiye.

Sürelili ya da süresiz yayınlara yönelik yasaklama, yargılama ve mahkûmiyet haberlerinin geçmediği tek bir gün olsun yaşanmıyor.

Ve devlet, bütün bunların gerekçesini dünya toplumuna açıklamakta her gün biraz daha zorlanıyor.

Çünkü düşünceyi yasaklamanın, ifade etme, basın ve yayın, iletişim ve haber alma, bilgilenme özgürlüğünü engellemenin, günümüz çağdaş dünyasında hiçbir haklı gerekçesi olamaz.

Yazar, gazeteci, çevirmen ve yayıncılardan oluşan bir katile, valizlerini artık yeni çalışmalarının belgeleri için değil, hapishaneler için hazırlıyor.

Haziran ayında yazar, yayıncı ya da gazeteci olsun hapiste bulunan aydınların sayısı 104'e ulaştı. Tek bir ay içinde 54 süreli yayın ya da kitap yasaklandı. Yeni açılan basın davalarında toplam 112 yıl ağır hapis ve 22 milyar TL para cezası istendi. İnsanlara düşüncelerinden dolayı toplam 23 yıl hapis cezası verildi.

Kitap, dergi, gazete ve düşünceyi bir “terör” unsuru, bir çeşit “suç aleti” olarak gören anlayıştan bir an önce vazgeçilmelidir.

TBMM gündeminde bulunan yeni Terörle Mücadele Yasası taslağı düşünce ve ifade etme özgürlüğünü kısıtlama bakımından, eskisini de aratacak unsurlar içermektedir. Daha da vahimi, biz yayıncılara yönelik olarak bu yasa daha Meclis'te onaylanmadan uygulamaya konulmuştur.

DGM'ler kendilerini TBMM'nin yerine koyarak, henüz çıkmamış bir yasayı şimdiden uygulamaya koymuşlardır.

Belge Yayınları sahibi Ayşe Nur Zarakolu, Sorun Yayınları sahibi Sırrı Öztürk, Doz Yayınları sahibi Selim Okçuoğlu kesinleşen mahkûmiyetleri nedeniyle cezaevine konulmuşlardır. Yurt Yayınları sahibi Ünsal Öztürk, Pele Sor Yayınevi sahibi Zeynel Abidin Kızılyaprak kesinleşen mahkûmiyetleri nedeniyle hapse girmek üzeredir. Öte yandan Başak Yayınları sahibi Hikmet Koçak'ın, Evrensel Yayınları

*Çağrı, Yazın Dergisi, Eylül 1994, Sayı 62

sahibi Semra Çaralan'ın, Dönüşüm Yayınları sahibi Fikret Onbaş'ın, Komal Yayınları sahibi Faruk Muhsinoğlu'nun, Öz-Ge Yayınları sahibi Mehmet Bayrak'ın haklarındaki mahkûmiyet kararları ise Yargıtay'da onaylanmak üzeredir.

Geçtiğimiz günlerde, Cep, Pencere, İletişim, Belge, Alan, Deng, Berfin, İntikam, Aka, Birikim, Zagros, Fırat, Haziran, Ümit, Med, Umut, Yaba yayınlarının kitapları hakkında yeni davalar açıldı.

Biz aşağıda imzası bulunan yayıncılar yazara, çevirmene, düşünüre, gazeteciye, yayıncıya düşüncelerini ifade etmekten dolayı ne hapis ne de para cezası verilmesini istiyoruz.

TMY'deki ve yeni taslağındaki düşünce özgürlüğünü tehdit eden kısımlar çıkarılmalıdır. Bununla da yetinilmemeli, varolan Anayasa'daki ve diğer yasalardaki düşünce özgürlüğünü kısıtlayan hükümler temizlenmelidir.

Geleceğe yönelik bir önlem olarak da, bir Anayasa maddesi olarak şöyle bir hüküm eklenmelidir: "TBMM, hangi gerekçe ile olursa olsun, temel insan hak ve özgürlüklerini, bu arada düşünce, ifade, basın, bilgilenme ve iletişim özgürlüğünü kısıtlayacak hiçbir yasa koyamaz."

Öncelikle de, İsmail Beşikçi, Fikret Başkaya, Haluk Gerger, Günay Aslan, Ahmet Zeki Okçuoğlu, Sırrı Öztürk, Ayşe Nur Zarakolu, Selim Okçuoğlu, Hacay Yılmaz, Edip Polat, Mehdi Zana, Numan Bektaş, Ömer Ağın, Hikmet Çetin, Özkan Kılıç, İbrahim Gürbüz, Hıdır Ateş, Zana Sezen, Tuncay Atmaca, Naile Tuncer, Müslüm Yılmaz, Hamdullah Akyol ve Münir Ceylan başta olmak üzere düşüncelerinden dolayı cezaevinde tutulan tüm yazar, yayıncı ve gazetecilerin kolsuz özgürlüğe kavuşmaları, ertelenmeksizin sağlanmalıdır.

ADIM YAYINCILIK, Hüseyin Yıldırım
AFA YAYINLARI, Atıl Ant
ADAM YAYINLARI, İ. Asena
ALAN YAYINLARI, Hasan Basri Çıplak
ALEV YAYINLARI, Ayhan Bilgi
ALTIN KİTAPLAR YAYINEVİ, (163 konusuna şerh koyarak), Dr. Turhan Bozkurt
ALTERNATİF KÜLTÜR LTD, İbrahim Eren
ARDA YAYINLARI, Muhsin Aydın
ARK YAYINEVİ, Erkan Uzun
ARKADAŞ DAĞITIM, Alpaslan Şefkatli
ART YAYINCILIK, H.Kemal Çağın
ARYA DAĞITIM, Kurtuluş Parlak
AYKIRI SANAT YAYINCILIK, Şenol Çiçek (Mersin)
AYRINTI YAYINLARI, Ömer Faruk
BASIN BİRLİĞİ, Yavuz S. Pınarbaşı

BAŞAK YAYINEVİ, Hikmet Koçak
BELGE YAYINLARI, Ragıp Zarakolu
BERFİN YAYINLARI, İsmet Arslan
BİREŞİM YAYINLARI, Pertev Aksakal
BİRLEŞİK DAĞITIM, Ali Bulaç
BİLGİ YAYINEVİ, Mahmut Gölgeci
BİLİM SANAT YAYINEVİ, Mehmet Öz
BİRİKİM YAYINLARI, Abdullah Onay
BOYUT YAYINEVİ, Mustafa Demirkanlı
CAN YAYINLARI, Erdal Öz
ÇARK KİTAPEVİ, Haluk Erdost
CEP KİTAPLAR A.Ş., Osman Deniztekin
CEM YAYINEVİ, M. Ali Uğur
ÇINAR YAYINLARI, Aydın Ilgaz
DHARMA YAYINLARI, Namık Kemal Atalay
DERLENİŞ YAYINLARI, Gürdal Çıngı (163. madde konusuna şerh koyarak)
DİYALEKTİK YAYINLARI, Hüseyin Budak
DÜNYA YAYINCILIK, Ali Doğan
DÜŞÜN YAYINCILIK, Ahmet Nesin
DÜZLEM YAYINLARI, Tarık T. Kaşkol
DOZ YAYINLARI, Nesimi Aday
E YAYINLARI, Mehmet Atay
ENGİN YAYINCILIK, H. Hüseyin Engin
ETİ/YÖN YAYINCILIK, Arslan Kılıç
EVRENSEL YAYINEVİ, Songül Özkan,
EKSEN YAYINCILIK, İ. Rauf Kösemen
FIRAT YAYINLARI, Süleyman Yaşar
GECE YAYINLARI, Metin Aygün
GELENEK YAYINEVİ, Vakur Kulat
GENDAŞ YAYINLARI, Cengiz Yaşar
GÜNDOĞDU YAYINLARI, Eren Gündoğan
HASAT YAYINLARI, Hüseyin Kıvanç
HİL YAYINLARI, Hüseyin Sönmez
İLERİ KİTABEVİ, Özkan Başer
İNTER YAYINLARI, Ali Yavuz Çengelöglü
İNSANCIL YAYINLARI, Cengiz Gündoğdu
İLETİŞİM YAYINLARI, Nihat Tuna
İLETİŞİM PAZARLAMA, Barış Tütün
İSTANBUL KÜTÜPHANECİLİK KİTAPÇILIK, Mustafa Karala

İYİ ŞEYLER YAYINCILIK, Cevat Çapan
İMGE YAYINEVİ, Mehmet Göllü
KIYI YAYINLARI, Şahin Beygu
KORSAN YAYINCILIK, Orhan Kahyaoğlu
KABALCI YAYINEVİ, Sabri Kabalcı
KABİLE DAĞITIM, Nihat Topalakçı
KAVRAM YAYINLARI, Serhat Baysan
KAYNAK YAYINLARI, İlhan Kırat
MİTOS YAYINLARI, Mustafa Küpüşoğlu
METİS YAYINCILIK, Semih Sökmen
NİSAN YAYINLARI, Uğur Burma
OĞLAK YAYINLARI, Raşit Çavaş
ODA YAYINLARI, Celal Bayar Satan
ÖTEKİ YAYINEVİ, Vedat Yeniçeri
ÖZGÜR YAYINLAR, Erdal Ulu
PENCERE YAYINLARI, Muzaffer Erdoğan
PINAR YAYINLARI, Hikmet Erdem
PAPİRUS DAĞITIM, Mustafa Aksoy
PAYEL YAYINEVİ, Ahmet Öztürk
PİYA YAYINCILIK, Saruhan Alioğlu
PERA ORİENT YAYINCILIK, Sevgi Hiçyılmaz
RASTİ BASIN YAYIN, Sıddık Taştemir
SAY YAYINLARI, Gürel Uğurlu
SARMAL YAYINLARI, Işıtan Gündüz
SOSYALİST YAYINLAR, Hasan Basri Gürses
SOSYAL YAYINLARI, Enver Aytekin
SEL YAYINCILIK, İrfan Sancı
SUN YAYINCILIK, Hasan Polat
SAY DAĞITIM, M. Ali Uçar
SİS ÇANI YAYINCILIK, Demirtaş Ceyhun
SORUN YAYINCILIK, Zeki Öztürk
SOL ONUR YAYINLARI, Sulari Erdost
SAYPA YAYINLARI, Selçuk Maviengin
STAR YAPRAK YAYINCILIK, M. Kemal Güngör
ŞAFAK YAYINLARI, Fahri Ersoy
ŞURA YAYINLARI, Selahattin Özer
ŞUBAT YAYINCILIK, Kenan Polat
TARİH VAKFI-YURT YAYINLARI, Ayşen Anadol
TEKİN YAYINLARI, Ali Osman Muslu

TEMMUZ YAYINEVİ, Barış Yarkadaş
TARİH VE TOPLUM, Fahri Aral
TOPLUM KİTABEVİ, Remzi İnanç
TÜM ZAMANLAR YAYINCILIK, Osman Akyüz
ÜMİT YAYINCILIK, Sevgi Özal
VARLIK YAYINLARI, Filiz Nayır
YAPI KREDİ YAYINLARI, Turhan Ilgaz
YALÇIN YAYINLARI, İsfendiyar Erzik
YAYINEVİ YAYINCILIK, Sezgin Altıok
YAZIN YAYINCILIK, Masis Kürkçügil
YENİ DÜNYA PLAK VE YAYINLARI, Mehmet Emin Sert
YURT KİTAP YAYIN, Ünsal Öztürk

PARA CEZALARINI ÖDEYEMEDİKLERİ İÇİN TUTUKLU YAYINCILAR İÇİN KAMPANYA

DGM'ler Terörle Mücadele Yasası'nın ünlü 8. maddesi gereğince yalnız hapis cezası vermekle kalmıyor, aynı zamanda yayıncı ve yazarları para cezalarına da çarptırıyor. Para cezalarını ödeyemeyenler ise günlüğü 10 bin liradan hapse atılıyorlar.

Toplumsal Kurtuluş Dergisi eski sahiplerinden Ahmet Zengin 83 milyon, MELSA Yayınları sahibi İlyas Burak ise 41 milyon lira para cezasını ödeyemediği için üçer yıl hapis yatacaklar.

Sırada İsmail Beşikçi'nin kitaplarının yayıncısı YURT Yayınları sahibi Ünsal Öztürk ve daha birçok yayıncı bulunuyor.

Dergimiz baskıya hazırlandığı sırada, aralarında BELGE Yayınları yönetmeni Rağıp Zarakolu ile dergimiz sahibi M. Emin Sert'in de olduğu bir grup yayıncı, "devletin rehin aldığı iki yayıncıyı onlara bırakmayacağız" diyerek bir kampanya başlatarak, aralarında toplayacakları parayla ve sırf bu nedenle bu para cezasını ödeyeceklerini açıklamış bulunuyorlardı.

CEZAEVLERİNDE BULUNAN TUTUKLU VE HÜKÜMLÜ GAZETECİ, YAZAR, SANATÇI, SENDİKACI VE DERNEK YÖNETİCİLERİ

Dergiler

Azadi:

Hikmet ÇETİN, Sahibi, Gemlik Cezaevi

Zana SEZEN, Yazışleri Müdürü, Sağmalcılar Cezaevi

Salih ÖZÇELİK, Yazar, Hatay Cezaevi

Devrimci Proletarya:
Naile TUNCER, Yazışleri Müdürü, Çanakkale Cezaevi
Devrimci Çözüm:
Fethiye PEKŞEN, Yazışleri Müdürü, Gebze Özel Tip Cezaevi
Ayşe AYTAÇ, Muhabir, Gebze Özel Tip Cezaevi
Önder DURSUN, Muhabir, Gebze Özel Tip Cezaevi
İbrahim ÖZEN, Yazışleri Müdürü, Gebze Özel Tip Cezaevi
Kemal TOPARLAK, Muhabir, Gebze Özel Tip Cezaevi
Bektaş CANSEVER, Muhabir, Buca Cezaevi
Erol AKGÜN, Yazışleri Müdürü, Gebze Özel Tip Cezaevi
Halkın Gücü:
Sinan YAVUZ, Yazışleri Müdürü, Sağmalcılar Cezaevi
Mücadele:
Cemal UÇ, Büro Çalışanı, Gebze Özel Tip Cezaevi
Hüseyin SOLAK, Gaziantep temsilcisi, Malatya Cezaevi
Veysel ŞAHİN, Büro çalışanı, Sağmalcılar Cezaevi
Sakine FİDAN, Diyarbakır Temsilcisi, Diyarbakır Cezaevi
Burhan GARDAŞ, Ankara Temsilcisi, Ankara Kapalı Cezaevi
Hanım HARMAN, Muhabir, Malatya Cezaevi
Halim YURTOĞLU, Muhabir, Kayseri Cezaevi
Aysel BÖLÜCEK, Muhabir, Kayseri Cezaevi
Serdar GELİR, Muhabir, Ankara Merkez Kapalı Cezaevi
Necati ÖNDER, Muhabir, Malatya Cezaevi
Özgür GÜDENOĞLU, Konya Temsilcisi, Konya Cezaevi
Zeynep KORKMAZ, Muhabir, Gaziantep Cezaevi
Emeğin Bayrağı:
Hüseyin TEKİN, Genel Yayın Yönetmeni, Sağmalcılar Cezaevi
Haydar DEMİR, Sahibi ve Yazışleri Müdürü, Sağmalcılar Cezaevi
Cem ÖZEN, Yazışleri Müdürü, Sağmalcılar Cezaevi
Emek:
Tuncay ATMACA, Yazışleri Müdürü, Urla Cezaevi
Mustafa ÇUBUK, Genel Yayın Yönetmeni, Sağmalcılar Cezaevi
Emekçi Kadınlar Bülteni:
Cemile YÜRÜMEZ, Yazışleri Müdürü, Sağmalcılar Cezaevi
Medya Güneşi:
Murathan YEŞİLIRMAK, Sahibi ve Yazışleri Müdürü, Sağmalcılar Cezaevi
Vedat AYDIN, Yazışleri Müdürü, Sağmalcılar Cezaevi
Newroz:

Mehmet KEÇLİ, Yazışleri Müdürü, Sağmalcılar Cezaevi
Odak:
Hıdır Ateş, Yazışleri Müdürü, Çanakkale Cezaevi
Özgür Gelecek:
Nebahat POLAT, Muhabir, Ankara Merkez Kapalı Cezaevi
Hıdır BATASUL, Muhabir, Erzurum E Tipi Cezaevi
Mustafa DEMİRDAĞ, Yazışleri Müdürü, Sağmalcılar Cezaevi
Özgür Gündem:
Kemal ŞAHİN, Yazışleri Müdürü, Sağmalcılar Cezaevi
Mehmet Emin BAŞAR, Yazışleri Müdürü, Sağmalcılar Cezaevi
Özdemir TOPRAK, Yazışleri Müdürü, Sağmalcılar Cezaevi
Hasan ÖZGÜN, Büro Temsilcisi, Diyarbakır Cezaevi
Salih TEKİN, Büro Temsilcisi, Diyarbakır Cezaevi
Sabri BÖLEK, Muhabir, Erzurum Cezaevi
Botan ÖNEN, Muhabir, Diyarbakır Cezaevi
Hasan DEĞER, Muhabir, Diyarbakır Cezaevi
Bülent GÜNEŞ, Muhabir, Erzurum E Tipi Cezaevi
İsmail GÜNEŞ, Muhabir, Erzurum E Tipi Cezaevi
Meral TİKİZ, Muhabir, Erzurum E Tipi Cezaevi
Emine SERHAT, Muhabir, Erzurum E Tipi Cezaevi
Hayrettin DÜNDAR, Muhabir, Erzurum E Tipi Cezaevi
Mahsun TAŞLIK, Muhabir, Diyarbakır Cezaevi
Özgür Halk:
İlhan ÖZDEMİR, Adana Temsilcisi, Erzurum Cezaevi
Özgür Ülke:
Süha Soysal DEMİRCİ, Yazışleri Müdürü, Sağmalcılar Cezaevi
Türker ALP, İdare Amiri, Sağmalcılar Cezaevi
M. Emin ÜNAY, Muhabir, Buca Cezaevi
Nalan ALICI, Muhabir, Diyarbakır Cezaevi
Halil DALKILIÇ, Yazışleri Müdürü, Sağmalcılar Cezaevi
Tahkim:
Hayrettin SOYKAN, Yazar, Metris Cezaevi
Ahmet BERKİ, Yayın Kurulu Üyesi, Metris Cezaevi
Taraf:
Ali Osman ZOR, Genel Yayın Yönetmeni, Metris Cezaevi
Fatih AYDIN, Yayın Kurulu Üyesi, Metris Cezaevi
Toplumsal Dayanışma:
Kenan KALYON, Genel Yayın Yönetmeni, Sağmalcılar Cezaevi

Yoksul Halkın Gücü:

Yemiha KAYA, Yazışleri Müdürü, Sağmalcılar Cezaevi
Nuran GEZİCİ, Muhabir, Ankara Merkez Kapalı Cezaevi

Yazarlar

Ahmet Zeki OKÇUOĞLU, Gemlik Cezaevi
İsmail BEŞİKÇİ, Ankara Merkez Kapalı Cezaevi
Fikret BAŞKAYA, Ankara Haymana Cezaevi
Haluk GERGER, Ankara Haymana Cezaevi
Edip POLAT, Ankara Merkez Kapalı Cezaevi
Günay ARSLAN, Muğla Cezaevi
Hacay YILMAZ, Urla Cezaevi
Ömer AĞIN, Gemlik Cezaevi
Mehdi ZANA, Ankara Merkez Kapalı Cezaevi
Numan BAKTAŞ (...)

[...]

Yayıncılar

Ayşe Nur ZARAKOLU, Belge Yayınları, Sağmalcılar Cezaevi
Sırrı ÖZTÜRK, Sorun Yayınları, Babaeski Cezaevi
Nabi BARUT, Zağros Yayınları, Sağmalcılar Cezaevi
Selim OKÇUOĞLU, Doz Yayınları, Gemlik Cezaevi
Recep MARAŞLI, Komal Yayınları, Sağmalcılar Cezaevi

[...]

Kaynak: İnsan Hakları Derneği İstanbul Şubesi

DÜŞÜNCE VE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ ÖDÜLLERİ 1995

AYŞE NUR ZARAKOLU

Yayıncı

Türkiyeli yazar, yayıncı ve insan hakları savunucusu. 1946'da Antakya'da doğdu. Hukuk ve sosyoloji eğitimi gördü. Öğrencilik yıllarından itibaren siyasetin içinde ve yayın hayatında yer aldı. 1977 yılında Ragıp Zarakolu ile birlikte Belge Yayınları'nı kurdu ve 400'ün üzerinde kitabın yayınlanmasını sağladı. 1986 yılında kurulan İnsan Hakları Derneği'nde ömrünün sonuna kadar aktif olarak çalıştı. 1990-97 yılları arasında hakkında 33 dava açıldı. Düşünceleri ve yayınları nedeniyle defalarca hapis yattı, siyasi hakları elinden alındı. Düşünce ve ifade özgürlüğüyle ilgili yayıncılık çalışmaları nedeniyle Türkiye ve yurtdışında çok sayıda ödül aldı. 2002 yılında hayatını kaybetti.

Diğer ödülleri: *Mare Nostrum* adlı çalışmasıyla Yunanistan'daki Abdi İpekçi Komitesi Ödülü, Human Rights Watch'dan Hellman/Hammett Düşünce Özgürlüğüne Katkı Ödülü (1996), Amerikan PEN Ödülü (1997), Dünya Yayıncılar Birliği "Düşünce, Yazma, Yayınlama Özgürlüğü Ödülü" (1998), İtalya'nın Padova kentinden "Dürüstlük Ödülü".

HALUK GERGER

Yazar

1971 yılında Beyrut Amerikan Üniversitesi'nden mezun oldu. ABD'de, John Hopkins Üniversitesi'nde uluslararası ilişkiler dalında, Stockholm Üniversitesi ve Oxford Üniversitesi'nde lisansüstü eğitim gördü. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde doktorasını tamamladıktan sonra aynı fakültenin Uluslararası İlişkiler kürsüsünde öğretim üyesi oldu. Bu görevine YÖK ve 1982 Anayasası'nın yürürlüğe girdiği 6 Kasım 1982'de son verildi.

Çeşitli gazetelerde köşe yazarlığı yaptı, dergilerde yazıları yayınlandı. Aydınlık Dilekçesi'nin (1984) yazmanlar kurulu üyesiydi. "Dilekçe Davası"nda Ankara Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi'nde yargılandı ve beraat etti. İnsan Hakları Derneği kurucu üyeleri arasında yer aldı. Özgür Gündem gazetesinde yayın kurulu başkanlığında bulundu. 1986-1994 yılları arasında BM Dernekleri Dünya Federasyonu Yönetim Kurulu ve 1993 New York Körfez Savaşı Uluslararası Savaş Suçları Mahkemesi üyeliği yaptı. Darmstadt Teknik Üniversitesi'nde 1996 ve

1999 yıllarında misafir öğretim üyesi olarak dersler verdi. Deniz Gezmiş anısına düzenlenen bir toplantıya yolladığı yazılı mesaj nedeniyle 26 Ekim 1994'te tutuklandı. 16 ay hapis yattı.

Kitapları: *Soğuk Savaş'tan Yumuşamaya* (1980), *Mayınlı Tarlada Dış Politika* (1982), *Nükleer Tehlike* (1983), *Yıldız Savaşları: Teknolojisi, Sorunları, Tehlikeleri* (1985), *Barış Seçkisi* (der.) (1986), *O Yıllar* (1987), *Emekçiye Mektuplar-1: Yeni Dünya Düzeni, Türkiye ve Sosyalizm* (1994), *Emekçiye Mektuplar-2: Türkiye'nin Düzeni ve Kürt Sorunu* (1995), *Türk Dış Politikasının Ekonomi Politikası: "Soğuk Savaş"tan "Yeni Dünya Düzeni"ne* (1998), *Kan Tadı: Belgelerle ABD'nin Kara Kitabı* (2003), *ABD, Ortadoğu, Türkiye* (2006), *Sık Sorulan Sorular* (2007).

Diğer ödülleri: Çağdaş Gazeteciler Derneği İnsan Hakları Ödülü (1994, 1998), Hellman-Hammett Düşünce Özgürlüğüne Katkı Ödülü (1996), Çağdaş Gazeteciler Derneği Yılın Araştırması Ödülü (2006, ABD, Ortadoğu, Türkiye kitabıyla).

DÜŞÜNCE VE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ ÖDÜLLERİ 1996

ERDAL ÖZ

Yayıncı

1935'te Sivas'ın Yıldızeli ilçesinde doğdu. Devlet memuru olan babasıyla birlikte Türkiye'nin değişik yerlerini dolaştı. Ortaokulu Antalya'da, liseyi Tokat'ta bitirdi. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde başladığı hukuk eğitimini Ankara Hukuk Fakültesi'nde tamamladı. Türk Dil Kurumu Yayın Kolu'nda görev aldı. Türk Sinematek Derneği Ankara Şubesi'nde çalıştı.

Edebiyat yaşamına şiirle girdi. "Rasgele" isimli ilk şiiri İstanbul'daki Kaynak dergisinde 1952'de yayınlandı. "a" dergisinin kurucuları arasında yer aldı. Seçilmiş Hikâyeler, Varlık, Yenilik, Yeditepe, Pazar Postası, a, Değişim, Emek, Cumhuriyet gibi dergi ve gazetelerde şiirlerinin yanı sıra öykü ve eleştirileri de yayınlandı. Eserlerinde toplum yaşamının bireylerin iç dünyasına etkilerini duygusal bir üslupla yansıttı. 1970 sonrasında toplumsal gerçekçi çizgiye yöneldi. 12 Mart darbesiyle sonrası Ankara'da işletmekte olduğu Sergi Kitabevi kapatıldı, siyasal görüşlerinden dolayı tutuklandı, sıkıyönetimce hapse mahkûm edildi. Hapisten çıktıktan sonra Cem Yayınevi'nin çocuk kitapları dizisini yönetti. 1980 yılında Can Yayınları'nı kurdu.

12 Mart sonrasında yazdığı kitaplarda hukuk dışı uygulamalarla karşılaşan tutukluların yaşamlarından yalın kesitler verdi. Baskı karşısında bireylerin yalnızlığını, direncini, umudunu etkin bir duyarlılıkla işledi. Can Yayınları'ndan çıkan *Düşünce Özgürlüğü* adlı derleme kitap yasaklandı, kitap nedeniyle hakkında dava açıldı. 6 Mayıs 2006'da hayata gözlerini yumdu.

Kitapları: *Odalarda* (1960), *Yorgunlar* (1960), *Kanayan* (1973), *Yaralısın* (1974), *Deniz Gezmiş Anlatıyor* (1976), *Dedem Korkut Öyküleri* (1979), *Alçacıktan Kar Yağar* (1981), *Gülünün Solduğu Akşam* (1986), *Havada Kar Sesi Var* (1987), *Kırmızı Balon* (1990), *Ihlamurlar* (1994), *Odalarda* (1995), *Sular Ne Güzelse* (1997), *Allı Turnam* (1998), *Cam Kırıkları* (2001), *Defterimde Kuş Sesleri* (2003).

Diğer ödülleri: *Yaralısın* ile Orhan Kemal Roman Armağanı (1975), *Sular Ne Güzelse* ile Sait Faik Öykü Armağanı (1998), *Cam Kırıkları* ile Sedat Simavi Öykü Armağanı (2001).

YAŞAR KEMAL

Yazar

1923 yılında Osmaniye'nin Hemite köyünde doğdu. Ayrıca Ülke, Millet, Kovan ve Beşpınar gibi dergiler eserlerini yayımlandı. Edebiyata ilgisinin başladığı ortaokul döneminde okulu bırakmak zorunda kaldı. Irgat kâtipliği, ırgatbaşılık, öğretmen vekilliği, kütüphane memurluğu, traktör sürücülüğü, tarlada kontrolör-lük gibi işlerde çalıştı. 17 yaşındayken politik nedenlerle tutuklandı.

1940-1941 yıllarında Çukurova ve Toroslardan derlediği ağıtları içeren ilk kitabı *Ağıtlar* Adana Halkevi tarafından 1943'te yayınladı. 1944'te ilk hikâyesi *Pis Hikâye*'yi, 1950'lerde *Bebek*, *Dükkâncı*, *Memet ile Memet* Öyküleri'ni yayınladı. 1940'lı yılların başlarında Pertev Naili Boratav, Abidin Dino ve Arif Dino gibi sol eğilimli sanatçı ve yazarlarla tanıştı.

Askerliğinin bittiği 1946 yılında İstanbul'a giderek gaz kontrol memuru olarak çalıştı. 1948'de Kadırlı'ya döndü, kontrolörlük ve arzuhalcilik yaptı. 1950'de yine tutuklandı. 1951'de hapisten çıkınca İstanbul'a yerleşti. Cumhuriyet Gazetesi'nde makale ve röportaj yazarlığı yaptı. *Dünyanın En Büyük Çiftliğinde Yedi Gün* başlıklı röportajıyla Gazeteciler Cemiyeti'nin Özel Başarı Armağanı'nı aldı. 1962'de Türkiye İşçi Partisi'ne katılarak sekiz yıl burada görev yaptı.

1963'ten itibaren romancılığa ağırlık verdi. 1967 yılında Ant dergisinin kurucuları arasında yer aldı. 1973'te Türkiye Yazarlar Sendikası'nın kuruluşuna katıldı ve 1974-75 arasında ilk genel başkanlığını üstlendi. 1988'de kurulan PEN Yazarlar Derneği'nin ilk başkanı oldu. Ant dergisinin bir eki nedeniyle 18 ay hapse mahkûm edildi ancak Yargıtay kararı bozdu. 1995'te Der Spiegel'deki bir yazısı nedeniyle 20 ay ceza aldı, ceza ertelendi. İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi'nde yargılandı, aklandı. Aynı yıl bu kez Index on Censorship'teki yazısı nedeniyle 1 yıl 8 ay hapis cezasına mahkûm edildiyse de cezası ertelendi.

Edebi çalışmaları 1950'li yıllarda dikkat çekmeye başladı. *Dükkâncı*, *Bebek*, *Memet ile Memet* ve *Sarı Sıcak* isimli öyküleri yayımlandı. 1955'te yayımlanan *İnce Memed* adlı romanı aynı yıl Varlık Roman Armağanı'nı kazandı ve daha sonra Türkçe edebiyatın klasiklerinden biri haline geldi. 1974 tarihli *Demirciler Çarşısı Cinayeti* romanı Madaralı Roman Ödülü'nü, 1977 tarihli *Yer Demir Gök Bakır* Fransa'da Yılın En İyi Yabancı Romanı ödülünü aldı. 1982'de Del Duca Ödülü'ne ve 1984'te Fransa'dan "Légion D'Honneur" nişanına layık görüldü.

Türkçe edebiyata öykü, roman, deneme, derleme, çocuk romanı (*Filler Sultanı ile Kırmızı Sakallı Topal Karınca* – 1977) ve çevirisiyle (*Ayıışığı Kuyumcuları* – 1977) katkıda bulundu. Eserleri 39 dile çevrildi, uluslararası arenada büyük ilgi gördü. Birçok eseri tiyatroya uyarlandı. Yapıtlarında çocukluğunu geçirdiği Çukurova'daki hayatları, kan davalarını, ağalığı, ekonomik sıkıntıları, 1970'li yıllardan itibaren romanlarında kentli insanı anlattı. 1973'ten itibaren pek çok kez Nobel Edebiyat Ödülü'ne aday gösterildi.

YAYINLAMA ÖZGÜRLÜĞÜ RAPORU 1997

Ne yazık ki geçtiğimiz aylarda da, yayınlama özgürlüğü alanına ilişkin olumsuz gelişmeler yaşandı. Yeni yasaklama ve mahkûmiyet kararları birbirini izledi. 14.8.1997 tarihinde TBMM tarafından kabul edilen, "12.7.1997 Tarihine Kadar Sorumlu Müdür Sıfatı ile İşlenen Suçlara İlişkin Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanun", ne yazık ki düşünce ve yayınlama özgürlüğü bakımından bir gelişme sağlamamış, sadece birkaç sorumlu yazıişleri müdürünün serbest bırakılmasını mümkün kılmıştır. 12 Temmuz 1997 tarihine kadar açılmış olan davalar 3 yıl süreyle askıya alınmıştır. Ancak yeni bir davanın açılması durumunda, bütün bu davalar yeniden gündeme gelecektir. Düşünce suçunun asıl "faili" sayılan gazeteciler ve yazarlar açısından ise bu yasal düzenleme hiçbir şey getirmemiştir. Dolayısıyla bir bütün olarak bu yeni yasanın düşünce özgürlüğü alanında bir gelişme sağladığı asla söylenemez.

1994 yılından itibaren, kitap yayıncıları, yani yayınevi sahip ve editörleri Yargıtay'ın aleyhte bir içtihat kararı sonucunda, süreli yayın "yazıişleri müdürü gibi" kabul edilerek, hapis cezası ile yüz yüze bırakıldılar. Şimdi bu yasa sadece sorumlu yazıişleri müdürleri ile sınırlı olmakla birlikte, kitap yayıncıları geçmişteki bu aleyhteki içtihat nedeniyle bazı DGM'ler tarafından kapsam alanı içine alındılar. Sivil adliyelerdeki basın davalarında ise, çıkan yasanın kitap editörlerine uygulanamayacağı görüşü egemen. Sonuç olarak, bu kadar kısıtlı bir yasa bile son derece sorunlu. Ancak bu yasadan "yararlanılsa" bile, 3 yıl süreyle yeni bir kesinleşmiş mahkûmiyetin gündeme gelmemesi koşuluna bağlıdır. Bu ise, yayıncıları "gönüllü bir otosansür" yapmaya zorlamak anlamına gelmektedir. Yayıncılığın işlevi ise, sansür yapmak değil, tam tersine insanların düşünce ve kanaatlerini ifade etmelerine, yaratıcılıklarını sergilemelerine, bilgi edinmelerine ve farklı düşünceler arasında iletişime olanak sağlamaktır. Dünyada yayıncılığın olmazsa olmaz olarak kabul edilen genel standardı da budur. Türkiye'de yayıncıların dünya standartlarının gerisinde bir mesleki çaba göstermesi istenemez. Kaldı ki bugün yayıncılığımızın yüz yüze kaldığı durum, geçmiştekinden daha kötüdür. Yayıncılar 1983 yılına kadar yazarı belli olan kitapları yayınladıkları için sorumlu tutulmadılar. Yayıncılar 1983 yılında, askeri rejimin sona erdiği günlerde Basın Kanunu'nda alelacele yapılan bir değişiklik ile yayınlarından dolayı sorumlu tutulmaya başladılar. Terörle Mücadele Yasası ise sadece parasal bir ceza

öngörüyordu. Astronomik cezalar getiren bu hüküm Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilince, TMY kapsamında yayıncıları mahkûm ettirecek herhangi bir yasal dayanak kalmadı. Ancak Yargıtay'ın 1994 yılındaki bir içtihadından sonra, yayıncılara hapis cezası bilfiil uygulanmaya başlandı.

Yayıncılar, yayınlama özgürlüğü önündeki bu engellerin kalkmasını istiyorlar çünkü yayınlama özgürlüğü olmadan ne düşünce ve ifade özgürlüğünü ne basın özgürlüğünü ne de halkın bilgi edinme ve okuma özgürlüğünü hayata geçirmek mümkündür.

14 Ağustos tarihli yasa soruna çözüm getirmemekte, çözümü ertelemektedir sadece. Türkiye düşünce ve ifade özgürlüğünün en fazla çiğnendiği ülkeler listesinden çıkmalıdır artık. Peş peşe gelen siyasal iktidarlar, sürekli düşünce özgürlüğüne yönelik kısıtlamaların kalkacağından söz etmekte, ama bu bir türlü gerçekleşmemektedir.

Düşünce özgürlüğünü kısıtlayan yasaların değiştirilmesi zaman alacağına benzermektedir. O zaman hiç olmazsa hukukçular evrensel sözleşmelerin iç hukukta da geçerli olduğu ilkesinden yararlanarak, evrensel hukuk alanını kullanarak, bu krizin aşılmasına yardımcı olmalıdır. İchtihatlardan, hakları daha da kısıtlamak için değil, hakların genişletilmesi anlayışıyla yararlanılmalıdır.

Geçtiğimiz aylarda kitapların yasaklanması ya yargılanması konusunda, sistemce gösterilen hoşgörüsüzlük devam ettiği gibi, bu hoşgörüsüzlük daha farklı alanları da kapsamıştır. Daha önceki yasaklama konularına, 1997 yılında Alevilik, Osmanlı tarihi, din eleştirisi, idam cezası gibi konular da eklenmiştir. Geçmişte 142. maddenin kapsamına sokulan sınıfsal temalı kimi çalışmalar da TCK'nın 312. maddesi kapsamına sokulmağa çalışılmaktadır. Bütün bunlar yasakçı anlayışın bir türlü terk edilemediğinin örnekleridir.

Norveçli meslektaşımız Sigmund Stromme'nin belirttiği gibi, Uluslararası Yayıncılar Birliği Tüzüğü'nün 1. maddesinde yer alan "yayınlama özgürlüğüne" sahip çıkan anlayış, "sadece yayıncılık mesleğinin temel rehber ilkelerinden biri olmakla kalmaz... Demokrasi ancak ifade özgürlüğü savunulursa hayatta kalabilir". Eleştiriye, farklı görüşlerin varlığına, bunların kendisini ifade etmesine ve farklı görüşlerin birbiriyle tartışıp birbirini etkilemesine olanak sağlayan bir demokrasi daha sağlıklı olacak, uzlaşmalar sağlanabilecek, kriz anları daha kolay aşılabilecektir.

Kitaplar genellikle daha dava açılmadan toplatılmaktadır. Bu, peşin mahkûmiyet kararı anlamına gelmektedir. Yani önce karar veriliyor, sonra yargılama yapılıyor. Bu durum insanı astıktan sonra yargılamaya benzetilebilir çünkü bir kitabın yasaklanması, onun idam edilmesi anlamına gelmektedir. Toplatılan kitaplar çok ender olarak beraat etseler bile, uygun olmayan koşullarda muhafaza edildikleri için artık kullanılamaz hale gelmektedir. "Mahkûm olan" kitaplar ise,

yeniden kâğıt yapılmak üzere SEKA'ya yollanmaktadır. Kitap toplamadan açılan davaların da söz konusu olması ise, mutlaka yasaklamaya gitmenin zorunlu olmadığını doğrulamaktadır.

Son dönemde görülen olumsuz eğilimlerden biri de, daha önceleri yayınlanmış, hakkında dava açılmamış kitapların yasaklanması ve yargılanmasıdır. Ya da daha önce çıkmış bir yasaklama kararının, yeni basım için yeni bir karar olması gerekirken doğrudan uygulamaya sokulmaktadır. Dolayısıyla yayıncıların elinde hiçbir ölçüt kalmamaktadır.

Türkiye'de kitap artık bir "tehlikeli madde" muamelesi görmekten çıkmalı, bir "kültür" aracı olarak kabul edilmelidir. Kitapların sık sık yasaklama konusu olması, toplumca kitaba karşı bir kuşku yaratmakta, her kriz döneminde kitabın bir "suç delili" olarak kabul edilmesi, kitaptan kaçışı hızlandırmaktadır. Aşağıda son dönemde yasaklanan kitapların listesi yer alıyor. Bu liste gerçekten ürkütücüdür. Bu utanç verici tablo artık ortadan kalkmalıdır. Bunun çaresi de, yayıncıların kendi mesleklerinden vazgeçmesi değil, yasakçı zihniyetten, bu zihniyetle yapılan uygulamalardan vazgeçilmesinden ve gerekli yasal düzenlemenin yapılmasından ibarettir. Bugün şu gerçek anlaşılmıştır ki, sadece basın, düşünce, ifade ya da yayınlama özgürlüklerinin birini temel alan bir düzenleme sorunu çözmeyecektir. Bir bütün olarak düşünce, ifade ve yayınlama özgürlüklerinin sağlanması ile tarihin kötü bir sayfası kapanmış olacaktır.

DÜŞÜNCE VE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ ÖDÜLLERİ 1998

MAHIR GÜNŞİRAY

Sinema, tiyatro oyuncusu ve yönetmeni

10 Ağustos 1960'ta İstanbul'da doğdu. Sanatçı Orhan Günşiray'ın oğlu olan Mahir Günşiray, Hacettepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Tiyatro Bölümü'nden mezun oldu. Leeds Üniversitesi, The Workshop Theatre'da yüksek lisans, Mimar Sinan Üniversitesi Sahne ve Görüntü Sanatları Bölümü'nde sanatta yeterlik yaptı.

Bursa Devlet Tiyatrosu, İstanbul Devlet Tiyatrosu, Tiyatro Stüdyosu, Theatre an der Ruhr (Almanya), Tiyatro Ti ve Tiyatro Oyunevi'nde çalışan sanatçı, ayrıca sinema ve dizi filmlerde de rol aldı. 1985'te Samuel Beckett'in "Film" adlı video filmini yönetti. 1998 yılında *Düşünceye Özgürlük* kitabının yayıncıları olarak imza veren 185 sanatçı, yazar ve aydın arasında yer alarak bu girişim adına Türkiye Yayıncılar Birliği Düşünce ve İfade Özgürlüğü Ödülü'nü aldı. 1987'den bu yana çeşitli üniversite ve özel eğitim kurumlarında eğitmenlik yapmakta, halen kurucularından olduğu Tiyatro Oyunevi'nde çalışmaktadır.

Yönettiği oyunlardan bazıları: Tiyatro Öldü, Beklerken, Tol, Döne Döne, Unutmak, Gavara, Kanlı Düğün, Hikaye-i Don Kişot, Hizmetçiler, Antigone, Adam Adamdır, Hapishaneden Mektuplar.

Rol aldığı bazı oyunlar: Tiyatro Öldü, Yalnızlıklar, Tol, Gavara, Efrasiyabın Hikayeleri, Ceza Kolonisinde, Hikaye-i Don Kişot, Hizmetçiler, Adam Adamdır, Küçük Burjuvalar,

Afife Jale, Kırıl Üşümesi, Cimri.

Rol aldığı filmlerden bazıları: Çanakkale: Yolun Sonu, Gül Dünya, Gitmek, Yer Çekimli Aşklar, Sarı Tebessüm, Seni Seviyorum Rosa, Kaldırım Serçesi.

1996-1997-1998 YILLARINDA YASAKLANAN KİTAPLAR

Akış Yayınları: Yalçın Küçük'ün *Yürüyüş* ve *Tarihçe* adlı kitapları için toplama kararı alındı. Yazarı ve yayıncısı hakkında dava açıldı. *Yürüyüş* adlı kitapla ilgili olarak TMY'ndan açılan dava ikinci duruşma savunma alınmadan sonuçlandırıldı. DGM tarafından yayınevi sorumlusu Ertürk Akşun'a 850 milyon lira para cezası ve 1 yıl hapis cezası verildi. Dosya Yargıtay'da.

Aral Yayınları: İnönü Alpat'ın *Randevuyu Dağa Verdik* adlı kitabı yasaklandı, Erol Anar'ın *Düşünce Özgürlüğü* adlı kitabı yasaklanarak hakkında dava açıldı.

Arba Yayınları: L. Armstrong'un *Bozkurt* adlı kitabı yasaklandı, yayıncı Bülent Demirbaş ve çevirmen Gül Çağlı Güven hakkında dava açıldı.

Avesta Yayınları: A. Melik Fırat'ın *Fırat Mahzun Akar* ve Emin Hasanpur'un *Kürt Dili ile ilgili Devlet Politikaları ve Dil Hakları, Kürt Sorunu ve Demokratik Çözüm Önerileri* (konferans metinleri) ve Mehmet Aktaş'ın *Sesime Gel* adlı kitapları yasaklandı. Yazarlar ve yayıncı Songül Keskin hakkında dava açıldı. Celadet Ali Bedirhan'ın *Kürt Sorunu Üzerine* adlı kitabı yasaklandı, yayıncı hakkında soruşturma açıldı.

Babek Yayınları: Muzaffer Oruçoğlu'nun *Dersim* adlı romanı hakkında yasaklama kararı çıkarıldı ve dava açıldı.

Belge Yayınları: Prof. Dadrian'ın *Jenosid*, A. Kadir Konuk'un *Dağdan Kopan Özgürlük*, Mehdi Zana'nın *Sevgili Leyla* ve *Zelal*, Faysal Dağlı'nın *Ateşten Portreler*, Lissy Schmidt'in *Özgürlüğün Bedeli*, Haluk Gerger'in *Türkiye'nin Düzeni ve Kürt Sorunu* (3. basım), Haydar Işık'ın *Dersim Tertelesi*, Haşim Kutlu'nun *Alevi Kimliğini Tartışmak* adlı kitapları yasaklandı. Yazarlar, Lissy Schmidt'in çevirmenleri Zeynep Herkmen ve Süheyla Kaya ve yayıncı Ayşe Nur Zarakolu hakkında dava açıldı. Hayri Argav'ın *O Şafağın Atlıları* adlı romanı yasaklandı ve kitap hakkında soruşturma açıldı. İnsan Hakları İzleme Örgütü'nün "Savaş ve İnsan" adlı raporunu çevirdiği için Ertuğrul Kürkçü ve yayınladığı için Ayşe Nur Zarakolu hakkında açılan dava mahkûmiyetle son buldu. Çevirmenin cezası ertelendi, yayıncı için para cezasına çevrildi. Yves Ternon'un *Ermeni Tabusu* adlı kitabından dolayı yayıncıya para cezası verildi. Mehdi Zana'nın *Dile Evinamin* adlı şiir kitabı hakkında açılan dava da mahkûmiyetle sonuçlandı. Dadrian'ın *Jenosid* adlı kitabının yargılanması beraatla son buldu.

Berfin Yayınları: Abdullah Rıza Güven'in *Yasak Tümceler* adlı kitabı için yazar ve yayıncı İsmet Arslan hakkında açılan dava mahkûmiyetle bitti. Ceza ertelendi. Aynı yazarın *Dinlerin Kökeni ve İslamda Reform* adlı kitabı için açılan dava ise sürüyor.

Beyan Yayınları : Prof. Dr. İhsan Süreyya Sırma'nın *Türkiye'de Yanlış Din Anlayışı* adlı 3 ciltlik kitabı yasaklandı. Yazar ve yayıncısı hakkında dava açıldı.

Can Yayınları: *Düşünce Özgürlüğü* adlı derleme kitap yasaklandı ve dava açıldı.

Çarçıra Yayınları: *Yekbun, Program ve Yekbun 2. Kongre Kararları* adlı kitaplar yasaklandı ve haklarında dava açıldı.

Çivi Yazıları Yayınları: Ahmede Erol Anar'ın *İnsan Hakları Tarihi* adlı kitabı yasaklandı, yayıncı Özcan Sapan ve yazar hakkında dava açıldı. Dava beraatle bitti.

Deng Yayınları: Ahmede Xani'nin *Memu Zin* adlı destanı ve Ali Dicleli'nin *Kürt Sorunu, Barış ve Demokrasi*, Zuhdi El Dahoodi'nin *Kürtler-Kültür ve Yaşam Mücadelesi* adlı kitapları yasaklandı ve dava açıldı.

Derleniş Yayınları: *Gerçek İşçi Partisi Nedir? Nasıl Örgütlenmeli?* adlı kitabı yasaklandı ve yayıncısı hakkında dava açıldı.

Doruk Yayınları: Medeni Ayhan'ın *Kürdistanlı Filozof Ehmede Xane*, Osman Ölmez'in *Türkiye Siyasetinde DEP Depremi*, Yılmaz Odabaşı'nın *Düş ve Yaşam* adlı şiir kitabı yasaklandı. Yazar Yılmaz Odabaşı ve yayıncısı Niyazi Koçak hakkında söz konusu şiir kitabından dolayı 4 ayrı dava açıldı. Sonuçlanan birinci davada yazara 1,5 yıl hapis ve 1 milyar lira para cezası, yayıncıya 6 ay hapis ve 25 milyon lira para cezası verildi. Öte yandan aynı yayınevini çıkardığı, Erdoğan Aydın'ın *Nasıl Müslüman Olduk ve İslamiyet Gerçeği* adlı kitaplarının yeni basımları hakkında dava açıldı. *DEP Depremi* adlı kitaptan dolayı yayıncı Niyazi Koçak'a 6 ay hapis ve para cezası verildi.

Doz Yayınları: Minorsky'nin *Kürtler ve Kürdistan* adlı kitabı yasaklandı, yayıncı Ahmet Zeki Okçuoğlu ve kitabın çevirmeni hakkında dava açıldı.

Dönüşüm Yayınları: Hıdır Yeşil'in kaleme aldığı *Bolşevik Parti İnşa Öğretisi* adlı kitap 2 No'lu DGM tarafından yasadışı örgüt propagandası yaptığı iddiasıyla toplatıldı.

Fırat Yayınları: *Bitlisli Kemal ve Kürt Örgütleri İçindeki Yeri* adlı kitap nedeniyle yayıncı Süleyman Fırat hakkında dava açıldı.

Gökkuşuğu Yayınları: *Devrimci Yol'dan Seçmeler* adlı derleme yasaklandı. Yayıncı Kıymet Mücek hakkında dava açıldı.

Güney Vakfı: *İnsan, Militan ve Sanatçı Yılmaz Güney* adlı kitap hakkında dava açıldı.

İHD Ankara Şubesi: *Türkiye'de İnsan Hakları Panoraması* adlı çalışma yasaklandı.

İnsancıl Yayınları: Kaan Arslanoğlu'nun *Kişilikler* adlı kitabı yasaklandı.

Kabalıcı Yayınları: Gerald Messadie'nin *Martin Heidegger ile Aşk ve Suç Yaşamım* adlı romanı hakkında istenen para cezasının ödenmesi üzerine dava açılmadı.

Kaynak Yayınları: Prof. İlhan Arsel'in *Şeriattan Kissalar-I*, Mahmut Alınak'ın *HEP, DEP ve Devlet* ve Turan Dursun'un *Din Bu-3* (yeni basımı için) adlı kitapları toplatıldı, İlhan Arsel ve editör İsmet Öğütücü hakkında dava açıldı. Öte yandan İlhan Arsel'in *Toplumsal Geriliklerimizin Sorumluları: Din Adamları* adlı kitabından dolayı yazar ve yayını hakkında bu yıl içinde açılan dava devam ediyor.

Mazlum-Der: *Kürt Sorunu* adlı derlemeden dolayı dava açıldı.

Nujen Yayınları: Öldürülen gazeteci Hafız Akdemir'in yazılarını toparlayan *Özlemin Gül Sureti* adlı kitap, Hasan Yıldız'ın *XX. Yüzyıl başlarında Kürt Siyaseti ve Modernizm* adlı incelemesi, Dr. Kaws Kaftan'ın *19. Yüzyıl Kürt Tarihi* ve Hracya Kocar'ın *Özlem (Garod)* adlı romanı yasaklandı, haklarında dava açıldı.

Onur Yayınları: Muzaffer Erdost'un *Türkiye'nin Yeni Sevr'e Zorlanması Odağında Üç Sivas* adlı kitabı yasaklandı, bu kitaptan dolayı Erdost'a 1 yıl hapis ve 100 milyon TL para cezası verildi.

Ölçü Yayınları: Mustafa Çelik'in beş ciltlik *İslami Hareket Fıkhı* adlı kitabı yasaklandı. Yazar ve yayıncı hakkında dava açıldı.

Özgür Yayınları: Eve Jaureguiberry'nin *Psikanalize İhtiyacım Yok, Kedime Konuşuyorum* adlı kitabından dolayı yayıncı Erol Ulu ve çevirmen Ayşe Ece hakkında peşin para cezası ödemeyi reddettikleri için dava açıldı.

Özkaynak Yayınları: Emre Yılmaz'ın *Genç Bir İşadamına* adlı kitabı yasaklandı.

Pencere Yayınları: Leo Müller'in *Gladio* adlı kitabının 2. basımı kitabı çeviren Emin Karaca'nın çevirisi nedeniyle yasaklandı. Yayıncı Muzaffer Erdoğan ve çevirmen Emin Karaca için dava açıldı.

Sel Yayınları: Jeanne Cordelier'in *Pamuk Prensesin Ölümü* adlı kitabından dolayı yayıncı İrfan Sancı, çevirmen Engin Sunar ve ayrıca matbaacı hakkında, peşin para cezası ödemeyi reddettikleri için dava açıldı. Dava beraatle sonuçlandı.

Sorun Yayınları: Orhan Gökdemir'in *Gizli Devlet Örgütlerinden Refah Partisine Öteki İslam* adlı kitabı hakkında üç ayrı dava açıldı. Yayıncı Sırrı Öztürk ve yazar Orhan Gökdemir hakkında 75'er milyon TL para cezası ve 7'er ay hapis cezası verildi.

Toplumsal Dönüşüm Yayınları: *Padişah Anaları* adlı kitap nedeniyle, yazarı öldüğü için doğrudan yayıncı Hayri Bildik'e TCK 312. maddeden dava açıldı. Bildik beraat etti ama kitap hakkında yasaklama kararı çıktı. Hüseyin Portakal'ın *Din ve İnsan Sorunu* adlı kitabı hakkında ise soruşturma açıldı.

Varyos Yayınları: *Barikat Günleri* adlı kitap yasaklandı.

Yaman Yayınları: Nesimi Yaman'ın *Sevgi İsyanda* adlı şiir kitabı İstanbul 1 No'lu

DGM tarafından yasaklandı. Yazar ve yayıncı hakkında dava açıldı. Ayrıca yayınevlerini saptayamadığımız Alp Buğdaycı'nın *Kan Sıcak Akacak*, Hasan Hüseyin Ceylan'ın *Ayasofya İhaneti*, Mir Mahmut Rıza'nın *Rahmetli* adlı kitapları ve yazarlarını saptayamadığımız *Marxizm ve İç Savaş* ve *Gazi Direnişi*, *Taş*, *Yürek*, *Barikat* adlı kitaplar yasaklandı.

Çizelge

1996 yılında hapsedilen yayıncı sayısı 2

1994 sonrası cezaevine giren yayıncı sayısı 11

1994 sonrası hakkında dava açılan yayınevi sayısı 51

DÜŞÜNCE VE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ ÖDÜLLERİ 1999

MUZAFFER İLHAN ERDOST

Yayıncı

18 Eylül 1932'de Tokat Artova'da doğdu. 1956'da Veteriner Fakültesi'ni bitirdi. 1956-1958 yılları arasında Pazar Postası'nı yönetti. 1958-1963 yıllarında Ulus gazetesinde çalıştı. 1958'de Açık Oturum Yayınları'nı, 1965'te Sol Yayınları'nı kurdu ve yönetti. Yayıncılığının yanı sıra şiir, öykü, deneme ve eleştiriler yazdı. Yazılarında, toplumsal sorunlar, Türkiye ve Osmanlı tarihi, tarım, faşizm ve demokrasi konularına eğildi. Türk şiirinde İkinci Yeni akımının isim babasıdır.

Kardeşi İlhan Erdost'un 12 Eylül 1980 askeri darbesinden sonra Mamak Askeri Cezaevi'nde dövülerek öldürülmesinin ardından, adına kardeşi İlhan'ın adını ekleyerek, "Muzaffer İlhan Erdost" ismini kullanmaya başladı. Türkiye İnsan Hakları Kurumu'nun (TIHAK) girişimci ve kurucu üyeleri arasında yer aldı.

Yayıncılıkta 40 yılını aştığı 1999'da *Türkiye'nin Yeni Sevr'e Zorlanması Odağında Üç Sivas* adlı kitabından dolayı 1 yıl hapis ve 100 milyon TL para cezasına mahkum edildi ve cezası onandı.

Sol ve Onur Yayınları'nın sahibi ve yönetmeni olarak yayıncılık çalışmalarını sürdürmektedir.

Yapıtlarında bazıları: *Türkiye Sosyalizmi ve Sosyalizm* (1969), *Türkiye Üzerine Notlar* (1970), *İlhan İlhan* (1981), *Osmanlı İmparatorluğu'nda Mülkiyet İlişkileri* (1984), *Şemdinli Röportajı* (1987), *Havada Kalan Güvercin* (1990), *Ey Karanlık Mavi Güneş* (1990), *Üç Şair - Nazım Hikmet, Cemal Süreya, Ahmed Arif* (1994), *Kanı Kanla Yıkamak* (1994), *Faşizm ve Türkiye, 1977-1980* (1995), *İkinci Yeni Yazıları* (1997), *Pandora'nın Bir Başka "Kutu"su* (2000), *Türkiye'nin Kararan Fotoğrafları* (2003), *Sosyalizmi Seviyorum* (2007).

RAGIP DURAN

Yazar

1954'te İstanbul'da doğdu. Galatasaray Lisesi'nden mezun olduktan sonra Fransa'da hukuk eğitimi aldı. 1978 senesinden itibaren İstanbul, Ankara, Londra ve Paris'te *Aydınlık* dergisinde, *Hürriyet*, *Cumhuriyet* ve *Gündem* gazetelerinde, *AFP*'de ve *BBC*'de gazetecilik yaptı. *Libération* gazetesinin Türkiye muhabirliğini yapmakta ve Galatasaray Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde ders verdi.

1999'da Özgür Gündem gazetesinde yayımlanan "Apo 91-Öcalan 94" başlıklı yazısı nedeniyle İstanbul DGM tarafından çarptırıldığı hapis cezası sona eren gazeteci-yazar Ragıp Duran, Saray Cezaevi'nden tahliye oldu.

Kitapları: *Afgan Savaşçıları* (1980), *Apoletli Medya* (1996), *Medyamorfoz* (2000), *Burası Dünya Polis Radyosu* (2001).

MAHMUT ÖNAL **Kitapçı**

1920'de Amasya, Merzifon'da doğdu. Liseyi İstanbul'da, Işık Lisesi'nde bitirdi. 1939'da Merzifon'da Önal Kitap Kırtasiye'yi kurarak kitapçılık mesleğine başladı. Askerliğini yedek subay olarak 1947'de yaptı. 83 yaşına kadar ara vermeden mesleğini sürdürdü. Evli ve dört çocuk babası olan Önal, 2003 yılında hayatını kaybetti. Firmasının yönetimini oğlu Ferhat Önal ve torunu Mehmet Önal sürdürüyor.

YAYINLAMA ÖZGÜRLÜĞÜ RAPORU 1999

Son raporumuzun hazırlandığı 1997 ekim ayından bu yana yayınlama özgürlüğü alanında olumlu bir gelişme olduğunu söylemek ne yazık ki mümkün değil. Ama olumsuz gelişmelerden bahsedebiliriz. Hatta 1998 yılı sonunda herhangi bir yasal değişiklik olmamasına karşın, yayıncılara yönelik 10 milyara yaklaşan para cezaları verilmesi kararlarının alınmış olmasını, hapis cezalarının en yüksek düzeyde verilmesini çok vahim bir gelişme olarak kaydedebiliriz. Aram Yayınları editörü Veli Haydar Güleç'e, Necdet Buldan'ın *Yasaklanmış Topraklar* adlı kitabından dolayı bir yıl hapis cezası yanında 9 milyar 700 milyon TL para cezası verildi. Daha önce verilen standart hapis cezası 6 ay, para cezası ise 250 milyon TL dolayında idi. Peri Yayınları editörü Ahmet Önal'a *Ağrı Direnişi* adlı kitaptan dolayı 6 ay hapis ve 2 milyar 970 bin TL para cezası verildi. Belirttiğimiz gibi bu rekor ceza artışları olduğunda, bunun temeli olabilecek herhangi bir yeni yasal düzenleme söz konusu değildi.

Raporun yayınlanmasından önce son görülen dava, yazar Bilgesu Erenus'un Akiş Yayıncılık tarafından yayınlanan *Dersim* adlı senaryo kitabının yargılamasıydı. Ve cezaevine konulan son yazar ise *Düş ve Yaşam* adlı, Doruk Yayınları tarafından yayınlanan şiir kitabından dolayı Yılmaz Odabaşı oldu.

Öteki Yayınları editörü Vedat Yeniçeri, gazeteci Soner Yalçın ve Doğan Yurdakul'un *Reis* adlı kitabından dolayı 450 milyon TL para cezasına mahkûm edildi. Kitapları Yurt Yayınevi tarafından çıkarılan yazar Dr. İsmail Beşikçi hakkında kitaplarından dolayı verilen on yıllarca hapis cezası hâlâ gündemdeki yerini koruyor. Prof. Dr. Yalçın Küçük'e Başak Yayınları tarafından yayınlanan bir röportaj kitabından dolayı verilen hapis cezası infaz edilmekte.

Türkiye yayıncılığının duayenlerinden Muzaffer Erdost *Türkiye'nin Yeni Sevr'e Zorlanması Odağında Üç Sivas* adlı kitabından dolayı 1 yıl hapis ve 100 milyon TL para cezasına mahkûm edildi ve bu ceza onaylandı. Yayıncılıkta 40 yılını aşan saygın bir meslektaşımıza, bunca emeğini kutlamak bir yana, böylesi anlaşılmaz bir ceza verildi. Barış savunucusu, yazar Eşber Yağmurdereli'nin hâlâ hapiste tutulması vicdanlarımızı yaralamaya devam ediyor.

Hükümetler, düşünce özgürlüğünü yetersiz olsa da biraz genişletme doğrultusundaki vaatlerinin ve hazırladıkları yasa tekliflerinin arkasında durmadılar. Aksine gelecekte bir sansür aracı olarak kullanılma tehdidini bağrında barındıran

“bandrol” yönetmeliğini ivedilikle uygulamaya soktular. Yayıncılar Birliği korsan kitap olayıyla onca olanaksızlıklar içinde mücadele eden bir meslek örgütü olmasına ve korsan yayıncıların mücadelesinde alınması gerekli tüm önlemleri tek tek sıralamasına karşın, bu yasa, korsan yayıncılığı önleyemeyeceği de açıkken yayıncılara dayatıldı. 100 yılı aşkın bir deneyimi olan ve tüm dünyayı kucaklayan Uluslararası Yayıncılar Birliği’nin, bu yöntemin sadece Mussolini İtalyası ve Humeyni İran’ında uygulanan bir yöntem ve bir sansür aracı olduğunu belirtmesine karşın bandrol uygulamasından inatla vazgeçilmedi.

Öte yandan hazırlanarak Meclis’e sunulan ve bir reform olduğu ilan edilen yeni ceza yasası taslağı da, düşünce ve yayıncılık özgürlüğünü tehdit eden ve daraltan hususlar içermekte. Basın Konseyi ve Gazeteciler Cemiyeti bu taslağa karşı tepkilerini açıkladılar. Yayıncılar Birliği de ayrıntılı bir açıklama hazırlığı içinde.

1998 mart ayında düzenlenen 1. Uluslararası İstanbul Kitap Fuarı’nda TYB’nin her yıl (bir daha verilmemesi temennisiyle) vermekte olduğu “Düşünce ve İfade Özgürlüğü Ödülü”, “yayıncı” olmadıkları halde yasaklanan kitaplardan yapılmış seçmenin hukuki olarak yayıncılığı sorumluluğunu üstlenen yüzlerce aydın adına oyuncu Mahir Günşiray’a verildi. Bu ödülün sunuş konuşmasını Uluslararası Yayıncılar Birliği Genel Sekreteri Koutchoumow’un yapması da Türkiye Yayıncılar Birliği’ne ve onun yayıncılık özgürlüğü alanındaki çalışmalarına uluslararası camiada verilen önemin bir göstergesi idi.

Öte yandan Uluslararası Yayıncılar Birliği, Hint Yayıncılar Federasyonu’nun önerisi üzerine, İnsan Hakları Evrensel Beyanname’sinin 50. yılı vesilesiyle, 1998 yılında “Yayıncılık Özgürlüğü” adına parasal yanı olmayan bir ödül tesis edilmesini kararlaştırdı. Meslektaşımız Ayşe Nur Zarakolu bu alanda 20 yıldır gösterdiği çaba ile bu ödüle layık görüldü. 1998 ekim ayında Frankfurt Kitap Fuarı’nın 50. yılı münasebetiyle fuarın temasının da “Yayıncılık Özgürlüğü” olarak saptanması ve fuarın Uluslararası Yayıncılar Birliği Ödülü’ne ev sahipliği yapması, ödül törenine mesleğimizin uluslararası duayenlerinin, Fransa ve Almanya Kültür Bakanlarının katılması ve konuşması, sunuş konuşmasını Norveç’in en ünlü yayıncılarından olan ve *Şeytan Ayetleri*’ni yayınladığı için uğradığı bombalı saldırıdan mucize olarak kurtulan Bay Nygaard’ın yapması, bu konuya verilen evrensel önemin bir göstergesi idi. Bütün bu konuşmaların yer aldığı ve Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiseri Marry Robins’in önsöz yazdığı bir kitabın 20 bin adet basılarak Alman Yayıncılar ve Kitapçılar Birliği tarafından fuar boyunca dağıtılması da “Yayıncılık Özgürlüğü”ne verilen önemin başka bir göstergesi idi. Ve bu kitabın ülkemizden bir yayıncı meslektaşımıza ithaf edilmesi meslek dalımız adına bir sevinç konusu idi. Ne yazık ki medyamız bir yerde tüm Türkiye yayıncılarına verilmiş olan bu önemli ödülün, üstelik bizle başlamasını önemli bir haber

saymadı ve bir-iki gazete dışında sayfalarında yer veren olmadı. Ayrıca ülkemizde yayıncıyı “tehlikeli kişi” olarak görme alışkanlığından dolayı, ödül sahibi pasaportunu bürokratik engellemelerle ancak ödül töreni saatinde edinebildi. Dolayısıyla bu olayın sevincini de meslektaşlar olarak yaşamadığımız gibi, utanç hanemize bir not daha düşüldü.

Kültür Bakanlığı’nca geçtiğimiz aralık ayında düzenlenen 4. Ulusal Yayın Kongresi’ne komitemiz üyesi Muzaffer Erdoğan ve Işıtan Gündüz katılarak düşünce ve yayıncılık özgürlüğü çağrısı yapan konuşmalar yaptılar.

Geçtiğimiz dönemde bizi rahatsız eden olaylardan biri de Yayıncılar Birliği üyelerimizden Berfin Yayınları’na yönelik bir sabotaj girişiminde bulunulması, çıkan yangının güç bela önlenmesidir. Yayıncı İsmet Arslan’ın bulduğu deliller göz önüne alınmazken, “ihmal nedeniyle yangına sebebiyet verme” iddiası ile kendisine para cezası verilmiştir. Bu yayıncı bir süredir dinsel düşünceyi eleştiren kitapları nedeniyle tehditler almaktaydı.

Bu yıl da, 30 Nisan 1999 günü verilecek olan Türkiye Yayıncılar Birliği “Düşünce ve İfade Özgürlüğü Ödülü”nün düşünce ve ifade özgürlüğü temasının yeniden gündeme getirilmesine vesile olacağına inanıyoruz.

Bütün bu gelişmelerin ışığında, yayıncılığın artık kriminal bir alan olarak görülmeğe vazgeçilmesini, yazarlara, sanatçılara kendilerini ifade etme olanağı sunan, insanların bunlara ulaşmasına imkân sağlayan yayıncılara yayıncılık özgürlüklerinin iade edilmesini istemekten daha doğal bir istek olamaz.

Yayıncılık özgürlüğünü kısıtlamak, yayıncıyı hapis ve para cezası tehdidi altında tutmak, aynı zamanda tüm yazarların yazma, sanatçıların yaratma ve okurların okuma özgürlüğünü daha kaynağında kurutma anlamına gelmektedir.

Türkiye Yayıncılar Birliği’nin bir Yayıncılık Yasası çıkarılması önerisi ciddiye alınmalıdır.

Hiç olmazsa 1983 öncesi duruma dönülerek, askeri rejimin giderayak yaptığı yasal düzenlemenin kaldırılması, yayıncıların yayınlarından dolayı sorumlu tutulmaması gerekmektedir.

DÜŞÜNCE VE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ ÖDÜLLERİ 2000

SÜLEYMAN EGE

Yayıncı

Uzun dönem Bilim ve Sosyalizm Yayınları yöneticiliği yaptı. Sosyalizmin klâsik eserleri arasında yer alan pek çok kitap tercüme etti. Sıkıyönetim döneminde dört kitabın tercümesini yaptığı için 30 yıllık hapis cezasına çarptırıldı. Yayıncısı olduğu Lenin'in *Devlet ve İhtilal* adlı kitabı nedeniyle 1971'de 7,5 yıla mahkûm edildi.

Sahibi olduğu yayınevi zamanında defalarca yakıldı, zarar gördü. Ağustos 1982'de 12 Eylül yönetimi yayınevinin bütün kitaplarına el koydu. Mamak Sıkıyönetim Karargâhı'nda yakılarak yok edilen kitapları için hukuk mücadelesi verecek, yakılmanın gerçekleştiği 3 yılın ardından yakılan kitap bedellerini devletten tahsil etti. Halen Bilim ve Sosyalizm Yayınları'nda yayıncılık mesleğini sürdürüyor.

NADİRE MATER

Yazar

1949'da Söke'de doğdu. Sosyal Hizmetler Akademisi'ni bitirdi. 1981 yılına kadar devlet memurluğu yaptı, daha sonra gazeteci olarak çalışmaya başladı. Gazeteciliğe Demokrat gazetesinde başladı. 1999'da yayınlanan *Memedin Kitabı* isimli, Güneydoğu'da savaşmış askerlerin anlatımlarına dayanan kitabı toplatıldı ve hakkında dava açıldı. 2001 yılında davadan beraat etti. Kitap Türkiye'deki düşünce ve ifade özgürlüğü mücadelesinin simgelerinden biri haline geldi, İngilizce, Almanca, İtalyanca, Fince ve Yunancaya çevrildi.

Bağımsız İletişim Ağı bianet.org'un kurucusu ve danışmanıdır.

Kitapları: *Memedin Kitabı* (1999), *Sokak Güzeldir* (2009).

Diğer ödülleri: Mülkiye Büyük Ödülü (2012).

SALİH ZEKİ ULUARSLAN

Kitapçı

1927'de Çanakkale'de doğdu. İkinci Dünya Savaşı'nın zorlu koşullarında, Çanakkale'de en yüksek okul olan ortaokulu bitirdi. Ailesine katkıda bulunmak amacıyla gazete satıcılığı ve daha sonra kitap-kırtasiye tezgâhtarlığı yaptı. 1948'de ilk kitabevini açtı. Bu küçük dükkânda kitap ve kırtasiye malzemeleri satmaya

başladı. 1952'den itibaren işlettiği “Okullar Pazarı 1” ve “Okullar Pazarı 2” adlı kitapçı dükkânlarında kitapçılık mesleğini 50 yıl boyunca oğullarıyla birlikte sürdürdü. Kitapçılığın yanı sıra yayıncılık da yaptı, Çanakkale üzerine kitaplar hazırladı. 2010 yılında, 84 yaşında hayatını kaybetti.

YAYINLAMA ÖZGÜRLÜĞÜ RAPORU 2000

Yayıncılık özgürlüğü alanındaki sorunlar ne yazık ki geçtiğimiz 1999 yılını da kapladı. Çeşitli siyasal partiler düşünce özgürlüğünün sağlanması konusunda seçim öncesi ve sonrası vaatlerde bulunmalarına karşın, bu sorunlar devam etti. Kitaplar yasaklandı. Aram Yayınları editörü Abdullah Gündüz yayınladığı bir kitaptan dolayı tutuklandı. Ancak birkaç ay tutukluluktan sonra tahliye edildi. Bizim saptayabildiğimiz kadarıyla 1999 yılı içinde 15 yayınevinin 26 kitabı yasaklanarak haklarında dava açıldı. Bunların listesini aşağıda 2000 yılı yasaklamaları ile birlikte sunmaktayız. 2000 yılının ekim ayı sonuna kadar ise 12 yayınevinin 19 kitabı yasaklandı. Sayı geçtiğimiz yıllara oranla nisbi olarak azaldı ama bunda hoşgörünün artmasından çok, yayınevlerinin ertelenmiş cezalarından dolayı risk almak istemeyişi ve bir anlamda otosansür yapması etkili oldu. Tam tersine Kürtçe sözlük, tarihsel albüm, akademik inceleme gibi kitapların da yasaklama kapsamına girmesi, hoşgörüsüzlüğün artmasının bir göstergesi sayılabilir.

Yasaklanan kitapların sayısında bir düşme gözlenmesi “olumlu” bir gelişme olarak yorumlanabilir. Ancak bunda, daha önce açılmış olan davaların 3 yıl süreyle ertelenmiş olması nedeniyle, birçok yayınevinin “sorunlu” konulardan kaçarak, bir çeşit otosansür uygulamasının büyük etkisinin olduğu unutulmamalı. Bizim saptayabildiğimiz kadarıyla 1994 yılında 26, 1995 yılında 27, 1996 yılında 39, 1997 yılında 32, 1998 yılında ise 34 kitap yasaklanmış ve haklarında dava açılmıştı. Elbette, bizim ulaşamadığımız bilgilerle bu sayılar daha da yükselebilir.

2000 yılını “yasaksız” bir dönemin başlangıcı olarak hayal ederken, yine ne yazık ki, daha ocak ayında İletişim Yayınları'nın çıkarmış olduğu, Prof. Wadie Jwadeh'in *Kürt Milliyetçiliğinin Tarihi* adlı akademik kitabının yasaklanması ile yüz yüze kaldık. Kitabın birinci basımı geçen eylül ayında yapılmış, yasaklama kararı ikinci baskıya isabet etmişti. Olağan prosedür içinde “sakıncalı” bulunmayan kitap, Genelkurmayın istemi üzerine yasaklanmıştı. Bunu olumsuz bir gelişme olarak kaydediyoruz.

Bu ay içinde yaşanan olumlu bir gelişme ise, İletişim Yayınları tarafından yayınlanan ve yasaklanan Jonathan Ames'in Fatih Özgüven tarafından çevrilen *Fazladan Bir Adam* hakkında verilen toplama kararının 3. Sulh Ceza Mahkemesi tarafından kaldırılmasıdır. Bir kitabı yargı kararı vermeden yasaklamanın, onu peşinen mahkûm etmek anlamına geldiğini defalarca belirtmiştik. Ayrıca bugüne

kadar bir toplama kararının bir üst mahkeme tarafından kaldırıldığı örneğine de pek rastlamamıştık. Umarız bu karar, diğer toplama kararları konusunda olumlu bir içtihat oluşturur.

Son günlerdeki bir başka olumsuz gelişme ise, Welat Yayınları'nın çıkardığı *Kürtçe Cep Sözlüğü*'nün yasaklanması oldu. Diyarbakır Valiliği söz konusu sözlüğün dağıtımını "sakıncalı" buldu. Sonuç olarak, idari makamların da kitap yasaklamaya başlamasını yeni bir olumsuz gelişme olarak belirtmek zorundayız.

Hükümetler düşünce özgürlüğü alanında gerekli olan yasal değişiklikleri yapmadıkları ve mahkemeler de düşünce özgürlüğünden yana içtihat kapısı açmadıkları için, "tabu" sayılan konulardaki yasaklamalar standart biçimde devam ediyor. Bu çerçevede, Özgür Bakış gazetesi tarafından promosyon olarak dağıtılan, araştırmacı İlhami Yazgan'ın hazırladığı *Batılı Gezginlerin Seyahatnamelerinde Kürtler* adlı gravür ve fotoğraf albümü, raporun kaleme alındığı sırada yasaklandı. Daha önce yayınlanan, araştırmacı Abidin Kızılyaprak'ın hazırladığı *1900'den 2000'e Kürtler* adlı kronolojik albüm de kısa süre önce aynı kaderi paylaştı. Bu albümün toplanmasındaki, "küçükleri muzır yayınlardan koruma" gerekçesi de bu kararların nasıl söz konusu yayın ayrıntılı bir biçimde incelenmeden alındığının bir başka kanıtı. Yazar Mahmut Baksı'nın Peri Yayınları tarafından yayınlanan *Teyre Baz* ve Aram Yayınları tarafından yayınlanan *Her Kuş Kendi Sürüsüyle Uçar* adlı kitapları da aynı kapsam içinde yasaklandı. Peri Yayınları'nın çıkardığı *Derimde Alevilik* adlı kitap ve Evrensel Yayınları'nın *Kürt Sorunu ve Demokratikleşme* adlı incelemesi de yasaklardan nasibini aldı.

Erotik edebiyat alanı da tabu konulardan biri olmaya devam ediyor. Muzır Kurulu adlı bir kurum, bazı "bilirkişilerin" önyargıları temelinde hazırladığı raporlara dayanarak birçok ebedi yapıtın yasaklanmasını talep ediyor. Ayrıntı Yayınları'nın çıkarmış olduğu, birçok ödül almış bir yazar olan Philip Roth'un *Portnoy'un Feryadı* adlı kitap da aynı kaderi paylaştı. Küçük İskender'in 66, Fransız ozan Apollinaire'in *Binbir Kırbaç* ve Hürşit Dara'nın Hades Yayınları'nın yayınladığı *Ergenlik Çağı*, Sel Yayınları tarafından yayınlanan Mehmet Ergüven'in *Pusudaki Ten* adlı kitapları gibi.

Öte yandan, bazı eski istihbarat elemanlarının anıları da yasaklama kapsamı içine girdi. Ümit Yayınları'nın çıkarmış olduğu Yılmaz Tekin'in *Eski bir Gizli Servis Mensubunun Anıları*'na ilişkin dava beraatle son buldu.

Birçok yazarın düşüncelerinden ve yapıtlarından dolayı hapisteye olmaları düşünce özgürlüğü açısından son derece tatsız bir durum. Profesör Yalçın Küçük, Hasan Celal Güzel, Eşber Yağmurdereli, Akın Birdal ve diğerleri bir an önce zorunlu demokratikleşme sağlanarak, serbest kalmalıdır. (Akın Birdal, herhangi bir düzenleme yapılmadan, eylül ayında "cezasını" tamamlayarak serbest kaldı.) Yeni

serbest kalan şair Yılmaz Odabaşı'nın, yaptığı savunmadan dolayı yeniden hapsedilmesi de kamuoyunca "savunma hakkına yönelik bir kısıtlama" ve son derece olumsuz bir gelişme olarak algılanmaktadır. (Savunmasından dolayı hapsedilen Odabaşı cezaevinde kötü muameleye maruz kaldı. Bu ikinci cezayı da tamamlayarak serbest kaldı.) Şair Babür Pınar'ın Kit Yayınları tarafından yayınlanan *Aşk Fesleğen Kokar* adlı şiir kitabı da "bölücülük" gerekçesi ile yasaklandı.

1999 yılı içinde yasaklanan kitaplar arasında Abdullah Öcalan'ın *Kürt Sorununda Demokratik Çözüm Bildirgesi* adıyla yayınlanan savunması (Mem Yayınları) ve kendisiyle yapılan röportajları derleyen *Bir Muhatap Arıyorum* adlı kitap (Aram Yayınları) da vardı. Aynı yayınevinde yayınlanan, Zeki Akıl'ın derlediği *Güneşimizi Karartamazsınız* adlı kitap, yine Abdullah Öcalan'ın *Kürt Aşkı*, *Demokrasi Konuşmaları*, *Sosyalizmde İsrar İnsan Olmakta İsrardır*, *Onbinler Ölmesin* adlı kitaplar da 1999 yılı içinde yasaklandı. Zelal Yayınları'nın çıkarmış olduğu M. Can Yüce'nin *Doğudan Yükselen Güneş* adlı kitabı ya da Mem Yayınları'nın çıkardığı Mahsun Şafak'ın *Kürdistan'da Önderliksel Gelişme* kitabı gibi.

YENİ YASAKLAMALAR

Son dönemde en olumsuz gelişmelerden biri hukuki ölçütlerin de zorlanması. Örneğin Mehmet Uzun'un 6'sı Kürtçe olan 7 kitabı, yayım tarihleri çok eski olmasına, herhangi bir soruşturma ile karşılaşmamış olmalarına ve İstanbul'da yayınlanmalarına, yetki alanında olmamasına karşın Diyarbakır DGM tarafından yasaklanabildi. Yapılan itiraz üzerine DGM bu hatalı kararını geri aldı.

OHAL Valiliği, iki günlük gazete Yeni Evrensel ve daha yeni, 2000'de yayın hayatına giren Yeni Gündem'in yetki alanında dağıtımını yasakladı. Daha önce de Azadiya Welat (Kürtçe), Özgür Bakış, Roja Teze (Kürtçe/Türkçe) isimli gazetelerle Deng, Yeni Özgür Halk, Pine (Kürtçe Mizah Dergisi), Yaşamda Gençlik Bir Adım İleri, Duvarların Ardındaki Özgürlük, Yaşamda Özgür Kadın, Yeni Özgür Halk ve Özgürleşen ve Yurtsever Gençlik dergilerinin dağıtımını yasaklanmıştı. Öte yandan Yeni Evrensel gazetesi ekim ayı içinde 10 gün süreyle kapatıldı.

Müzik alanında da OHAL Valiliği, valilikler ve Kültür Bakanlığı, mahkeme kararına gerek duymadan yasaklama kararları alabiliyorlar ve 240 kadar kaset ve CD bu biçimde yasaklandı.

Son dönemde sözel yayın yapan radyolara yönelik kapatma kararlarında artış gözlemlendi. Radyo Foreks, BBC'nin haberlerini aktaran bir radyo. BBC'nin Kürt sorununa ilişkin haberlerini sansürsüz verdiği için bu radyo kapatma cezası ile yüz yüze kaldı. Özgür Radyo protest müzik klasiklerinden seçkiler yayınladığı için 1 yıl süreyle kapatıldı. Açık Radyo ise Amerikalı yazar Bukowski'nin yapıtlarından "küfürlü" bölüm okunduğu gerekçesi ile 15 gün süreyle kapatıldı.

Valiliklerin ve kaymakamlıkların mahkeme kararı olmadan oyun yasaklama yetkisine sahip olmaları nedeniyle, Anadolu'da turneye çıkan tiyatro grupları sık sık yasaklama kararları ile yüz yüze kalabiliyorlar. Bunlar arasında Nobel ödülü sahibi Dario Fo'nun oyunları da var.

İnsan Hakları Derneği yöneticilerinden Vedat Çetin'in yayına hazırladığı, Ocak 2000 tarihli inceleme, *Yakılan/Boşaltılan Köyler ve Göç* de yasaklamalardan nasibini aldı. DGM, Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) 159. maddesi çerçevesinde yazarın cezalandırılmasını istiyor.

Eylül ayı sonlarında, Aram Yayınları tarafından çıkarılan iki kitap yasaklandı: İsveç'te yaşayan Kürt yazarı Mahmut Baksı'nın *Roma Yürüyüşü* adlı kitabı ile Abdullah Öcalan'ın *Roma Konuşmaları* adlı derleme...

Bu arada olumsuz bir gelişme, Aram Yayınları editörü Abdullah Gündüz'ün yayınladığı 5 ayrı kitaptan dolayı, "kitap yayınlamak, terör örgütüne yardım ve yataklık yapma" suçlaması ile kitap başına 3 yıl 9 ay hapis ve 2 milyar 900 milyon TL para cezasına çarptırılmasıdır. Bu kararlar halen nihai karar için Yargıtay'da bekliyor.

Son dönemde İslami yayınlara yönelik yasaklamalar da görüldü. Bu bağlamda daha önceki yıllarda birçok baskı yapmış olan, Emine Şenlikoğlu'nun iki kitabı da yasaklamalardan nasibini aldı. Şenlikoğlu'nun *Burası Cezaevi* ve *Ben Kimin Kurbanıyım* adlı kitapları eylül ayı sonunda yasaklandı.

Son dönemde olumlu gelişme olarak ise iki gazetecinin suçlanan kitaplarından dolayı sonunda beraat etmeleri gösterilebilir. Nadire Mater'in *Mehmedin Kitabı* hakkında Genelkurmayın istemi üzerine açılan ve dünya basın örgütlerinin dayanışması ile yüz yüze kalan dava geçtiğimiz günlerde beraatle sonuçlandı. Öte yandan yine gazeteci Faik Bulut'un *Kodadı Hizbullah* adlı kitabı da beraat etti. Kitap, Türkiye'deki Hizbullah örgütün devletin hoşgörüsü ile karşılaştığını belirten bilgi ve belgelere yer verdiği için, devlete ve devletin emniyet güçlerine hakaret ettiği suçlaması ile yüz yüze kalmıştı.

ÖNERİLER

24 Temmuz 1999'da Türkiye Gazeteciler Cemiyeti tarafından düzenlenen "Düşünce Özgürlüğü Forumu"na sunduğumuz önerileri burada tekrarlıyoruz:

- Öncelikle Anayasa'da, çağdaş birçok anayasada olduğu gibi "düşünce ve ifade özgürlüğü"nü hiçbir gerekçe ile kısıtlanamayacağına ilişkin bir düzenleme getirilmelidir.

- Özal hükümeti tarafından muhafazakâr kesime bir ödün olarak oluşturulan, daha çok edebi metinleri hedef alan Başbakanlık Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kurumu adlı kurul kaldırılmalıdır.

- 12 Eylül hükümeti tarafından Basın Yasası'na eklenen ve yayınevi sahiplerini yayınladıkları kitaplardan dolayı sorumlu kılmaya başlayan 16. maddedeki düzenleme kaldırılmalıdır. Eskisi gibi yayıncılar, ancak yazarın belli olmaması durumunda sorumlu tutulabilmelidirler. Böylece yayıncılar her şeyden önce otosansür kaygısından kurtulacaklardır.

- Öncelikle düşünce ve ifade özgürlüğünü kısıtlayan Terörle Mücadele Yasası'nın 6, 7, 8. maddeleri, TCK'nin 158,159,175, 312,426 ve 427. maddeleri, Muzır Yasası, 5816 Sayılı Yasa ya kaldırılmalı ya da hiçbir değer yargısı, ideolojik tavır ve önyargıya olanak bırakmadan düzenlenerek, düşünceyi ifade özgürlüğünü kısıtlamaları engellenmelidir.

- TCK'nin 169. maddesi (örgüte yardım ve yataklık suçlaması) gibi basın ve yayıncılığı ilgilendirmeyen maddelerin zorlama yorumlarla yayın çalışmalarından dolayı uygulanmasına son verilmelidir.

- Siyasal iktidarlara yayınları kontrol ve sansür olanağı sunacak olan bandrol uygulaması kaldırılmalıdır.

Sonuç olarak düşünceyi ifade, basın ve yayınlama özgürlüklerinin güvence altına alınması, biraz da mantalite değişimine bağlıdır. Ancak böyle kaldırılan maddelerin yerine, aynı yasakçı ve sansürcü anlayış ile başka maddelerin ikame edilmesinin önüne geçilebilir.

1999 ve 2000 YILLARINDA YARGILANAN KİTAPLARIN LİSTESİ

YAYINEVİ	YAZAR	KİTAP
Aram	Abdullah Öcalan	Barış ve Demokrasi Konuşmaları
Aram	Abdullah Öcalan	Bir Muhatap Arıyorum
Aram	Abdullah Öcalan	Gerçeğin Dili ve Eylemi
Aram	Abdullah Öcalan	Kürt Aşkı
Aram	Abdullah Öcalan	Onbinler Ölmesin
Aram	Abdullah Öcalan	Roma Konuşmaları
Aram	Abdullah Öcalan	Sosyalizmde Israr İnsan Olmakta Isrardır
Aram	Abdullah Öcalan	Tarih Günümüzde Saklı
Aram	Ali Yılmaz	Gözlerinde Barivan'ın Gülüşleri Işıldıyordu
Aram	Mahmut Baksı	Her Kuş Kendi Sürüsüyle Uçar
Aram	Mahmut Baksı	Roma Yürüyüşü
Aram	Sıraç Bilgin	Yapraklar Açana Dek Satranç
Aram	Zeki Akıl	Güneşimizi Karartamazsınız
Arayış	Yaşathak Arslan	(Ed.) 1982 Yazıları
Avesta	Mehmet Uzun	Kader Kuyusu (Kürtçe)
Avesta	Mehmet Uzun(*)	Aşk Aydınlik Gibi Ölüm Karanlık Gibi (Kürtçe)

Beybun	Mehmet Uzun(*)	Kürt Edebiyatına Giriş (Kürtçe)
Ayrıntı	Philip Roth	Portnoy'un Feryadı
Doz	Mehmet Uzun(*)	Siya Evine (Kürtçe)
Evrensel	Derleme	Kürt Sorunu ve Demokratikleşme
Gendaş	Mehmet Uzun	Aşk Aydınlik Gibi Ölüm Karanlık Gibi
Hades	Apollanaire	Binbir Kırbaç
Hades	Hurşit Dara'nın	Ergenlik Çağı
İHD	Vedat Çetin	Yakılan/Boşaltılan Köyler ve Göç
İletişim	Prof.Wadie Jwadeh	Kürt Milliyetçiliğinin Tarihi
İletişim	Jonathan Ames	Fazladan Bir Adam
İthaki	Paolo E. Serie	Druuna
Kit	Babür Pınar	Aşk Fesleğin Kokar
Mektup	Emine Şenlikoğlu	Burası Cezaevi
Mektup	Emine Şenlikoğlu	Ben Kimin Kurbanıyım
Mem	Abdullah Öcalan	Kürt Sorununda Demokratik Çözüm Bildirgesi
Mem	Mahsun Şafak	Uluslararası Komplo ve Kürdistan'da Önderliksel Gelişme
Mem	Abdullah Öcalan	Politik Rapor
Özgür Bakış	İlhami Yazgan(*)	Batılı Gezginlerin Seyahatnamelerinde Kürtler
Özgür Bakış	Abidin Kızılyaprak	1900'den 2000'e Kürtler
Parantez	Küçük İskender	666
Peri	Derleme	Dersimde Alevilik
Peri	Mahmut Baksı	Teyre Baz
Peri	Mehmet Uzun(*)	Bir Dil Yaratmak (Kürtçe)
Peri	Hayri Argav	Batının Yeni Doğu Seferi
Sel	Mehmet Ergüven	Pusudaki Ten
Tümzamanlar	Mehmet Uzun(*)	Kürt Edebiyatı Antolojisi (Kürtçe)
Ümit	Yılmaz Tekin	Eski bir Gizli Servis Mensubunun Anıları (Beraat etti)
Welat		Kürtçe Cep Sözlüğü
Zelal	M. Can Yüce	Doğudan Yükselen Güneş

(*) Mehmet Uzun'un kitapları hakkında Diyarbakır DGM tarafından çıkarılan yasaklama kararı yapılan itiraz üzerine kaldırıldı.

DÜŞÜNCE VE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ ÖDÜLLERİ 2001

AHMET ÖNAL

Yayıncı

1956 yılında Bingöl ili, Adaklı (Azapert) ilçesi, Çevreli (Cunan) köyünde doğdu. İlkokula doğduğu köyde başladı, orta ve lise öğrenimini Kığı'da tamamladı. Bingöl Öğretmen ve Eğitim Enstitüsü'nü bitirdi. 1979'da Bingöl Nebyal İlkokulu'nda öğretmen olarak göreve başladı. Öğrencilik yıllarında ilk kez yasal sol içerikli bir dergiyi satarken gözaltına alındı, savcı ve mahkemelerle tanıştı. 12 Eylül 1980 darbesinde 150 günlük bir gözaltı ve işkence sürecinden sonra tutuklandı. 1402 Sıkıyönetim Yasası ile görevden atıldı. Cezaevinden çıktıktan sonra İstanbul'a yerleşti. 1991 yılında Med Yayınları'nı kurdu, burada yayın yönetmeni olarak görev aldı. Med Yayınları 1994'te yayınlanan üç kitaptan dolayı cezalara çarptırılıp kapatılınca, aynı yıl Zel Yayınları ile Jiyana Nu gazetelerinde yayın koordinatörü olarak çalıştı. Zel Yayınları'ndan çıkan üç kitabın aldığı cezalar ve gazetenin yayınının durdurulmasından sonra Nujen Yayınları'nda editör olarak çalıştı. 1997'de bu yayınevi de aldığı cezalardan dolayı yayınına sürdürmeyi kaptanmak zorunda bırakıldı. 1997 sonunda Peri Yayınları'nı kurdu. Bu yayınevinden çıkardığı kitaplardan altısı toplatıldı ve yedi dava açıldı. Cezaların ertelenmesini öngören yasa nedeniyle, biri Yargıtay, üçü de İstanbul DGM'de devam eden davalar ertelendi ancak yayınlama özgürlüğünü kullanmaya devam eden Önal'ın 1999'dan sonra iki kitabı daha toplatıldı ve hakkında üç dava açıldı.

Editör, yayın yönetmeni, yayın koordinatörü ya da yayınevi sahibi sıfatlarıyla Peri Yayınları'nda yayınladığı 100'ü aşkın kitabının (2001 itibarıyla) 17'si nedeniyle hakkında toplatma kararı verilmiş, davalar açılmıştır.

Hakkında dava açılan kitaplar (2001 itibarıyla): *Kürt Siyaset Tarihi*, *Sovyetler Birliği Bilimler Akademisi Kürt Kom.*, *Dersimde Alevilik – Munzur Çem*, *Dersim Civarık: İki Uçlu Yaşam – Hüseyin Akar*, *Ağrı Direnişi – M. Kalman*, *Teyre Baz ya Huseyin Baybaşın – Mahmut Baksı*, *Batının Yeni Doğu Seferi – Hayri Argav*, *Kürt Siyaseti ve Modernizm – Hasan Yıldız*, *Baban Botan Soran – Dr. Kaws Kaftan*, *Özlem (Garod) – Hraçya Kaçori*, *Hasretine Göm Beni*, *Mehmet Mamaş*, *Özlem'in Gül Sureti – Hafız Akdemid*, *Dersim Direnişleri – M. Kalman*, *Batı Ermenistan-Kürt İlişkileri ve Jenosid - M. Kalman*, *Kürt Gözü ile Yılmaz Güney – Mahmut Baksı*, *Kürdistan Tarihinde Dersin Tarihi – Vet. Dr. M. Nuri Dersimi*, *Ağrı Dağı İsyanı – İhsan Nuri Paşa*, *Kürt*

Ulusal Hareketleri ve 15. Yüzyıldan Günümüze Ermeni Kürt İlişkileri – Garo Sasuni.

Davalar Türk Ceza Yasası'nın 312., Terörle Mücadele Yasası'nın 3713-8. Maddesi ile 159. Maddeye muhalefetten açılmıştır.

MEHMET UZUN

Yazar

1953 yılında Siverek, Şanlıurfa'da doğdu. 1977 yılında İsveç'e yerleşti. Kurmanci, Türkçe ve İsveççe yazdığı kitapları yirmiye yakın dilde yayınlandı. 1985 yılında romanları yayınlanmaya başladı ve hakkında Türkiye'de çok sayıda dava açıldı. 1981'de Türk vatandaşlığından çıkarıldı ve 1992 yılına kadar Türkiye'ye gelemedi. Uzun yıllar İsveç Yazarlar Birliği yönetim kurulu üyesi yaptı. İsveç PEN Kulübü ve Uluslararası PEN'de aktif olarak çalıştı. İsveç ve Dünya Gazeteciler Birliği'nin üyeleri arasında yer aldı. Romancılığının yanı sıra deneme, anlatı, antoloji gibi türlerde çok sayıda Kürtçe eser verdi. *Aşk Gibi Aydınlık Ölüm Gibi Karanlık* romanı ve *Nar Çiçekleri* adlı deneme kitabı ile ilgili olarak 2001 baharında yargılandı. 11 Ekim 2007 günü Diyarbakır'da yaşamını yitirdi. Mardinkapı Mezarlığı'na defnedildi.

Eserlerinden bazıları: Tu (Sen)(1985), Mirina Kaleki Rind (İyi Bir Yaşlımın Ölümü)(1987), Siya Evîne (Yitik Bir Aşkın Gölgesinde)(1989), Antolojiya Edebîyata Kurdî (Kürt Edebiyat Antolojisi)(1995), Bîra Qederê (Kader Kuyusu)(1995), Ronî Mîna Evîne - Tarî Mîna Mirinê (Aşk Gibi Aydınlık Ölüm Gibi Karanlık) (1998), Dicle'nin Sesi I, II (2002)

Diğer ödülleri: Berlin Kürt Enstitüsü Edebiyat Ödülünü (roman sanatına ilişkin belirleyici katkılarından dolayı), Torgny Segerstedt Özgürlük Kalemî Ödülü (edebiyat ve sözün özgürlüğüne ilişkin duruşundan dolayı), Stina-Erik Lundeberg Ödülü (İsveç kültür yaşamına sunduğu katkılarından dolayı, İsveç Akademisi, 2002).

LÜTFÜ ALPANT

Kitapçı

1925 yılında Zonguldak'ta doğdu. 1949 yılında Zonguldak Mehmet Çelikel Lisesi'nden mezun oldu. Serbest meslek hayatına 1951 yılında resmen Nihat Yetman Kitabevi'nde ortak olarak başladı. 1968 yılında buradan ayrılarak Tansel Kitap Kırtasiye firmasını kurdu. Çok sevdiği kitapçılık mesleğini 50 yıl ara vermeden sürdürdü. Zonguldak Ticaret Odası'nın düzenlediği, yüksek vergi verenlerin ödüllendirildiği törende birkaç kez teşekkür mektubu aldı.

YAYINLAMA ÖZGÜRLÜĞÜ RAPORU 2001

Toplumun genel olarak beklentisi, basın-yayın alanında ifade özgürlüğüne yönelik kısıtlamaların azalması, yasalarda gerekli demokratik düzenlemelerin yapılması doğrultusunda iken, 2001 yılında bu beklentiler tam anlamı ile gerçekleşmedi. Yapılan anayasa değişikliği nispi bir rahatlama ve iyimserlik sağlasa bile, özellikle düşünce özgürlüğü alanında yapılması gereken yasal değişiklikler bir türlü gerçekleşmedi ve çeşitli gerekçelerle engellendi.

Yürütme ve yasamanın bu doğrultudaki taahhütlerine dair bir adım atmaması, yasaklama anlayışının bazen geçmişte sıkça rastlanmayan tiyatro, sinema, müzik gibi alanları da kapsamı karşısında, tek umut kapısı olarak yargı kalıyor. Belki yargının daha fazla inisiyatif göstererek, var olan yasaları daha geniş bir perspektif ile yorumlaması sonucu, açılan davaların reddi ya da beraatle sonuçlanması sonucunda, düşünce ve ifade özgürlüğünün alanı genişleyebilir. Siyasetçi ve bürokratların muhafazakar tavrı karşısında, evrensel hukuk ve sözleşmelerden hareketle, özellikle yapılan sınırlı da olsa Anayasa değişikliklerinden sonra, var olan yasaları da bu çerçevede yorumlayarak, hukuk adamlarının adım atmasına ihtiyaç var. Belki hukukçunun inisiyatif ve medeni cesareti, demokratikleşme sürecinde içine girilen darboğazın aşılmasına yardımcı olacak. Bu doğrultuda, özellikle Anayasa değişikliğinden sonra, az sayıda da olsa toplama kararlarının kaldırılması ya da kitap toplama kararı almadan dava açılması gibi örneklerle rastlandı.

Öte yandan düşünce özgürlüğü sorununu yasalarda köklü değişiklikler yaparak sağlam biçimde çözmek yerine, davaları askıya alma yolunun tercih edilmesi sonucu yargı askıda kaldığı için kitaplar hakkındaki yasaklama kararları süreklilik kazandı. Hatta beraat etmiş ama Yargıtay safhasında kesinleşmeden ertelenmiş davalar, kitabın yeniden basımında tekrar gündeme geldi. Ozan Yayınları editörü Mustafa Demir'in yayınladığı, gazeteci Faik Bulut'un *Kod Adı Hizbullah* adlı kitabının yeni basımı, beraatı Yargıtayca onaylanmadığı gerekçesi ile yeni bir davaya konu oldu. Aynı yazarın *Kim Bu Fetullah* adlı kitabı da aynı kaderi paylaştı.

Geçtiğimiz bir yıl içinde, yayınlanan kitaplara karşı açılan davalarda beraat örneklerine daha fazla rastlanmasının da bizlere umut verdiği söylenebilir. Yine Ozan Yayıncılık tarafından yayınlanan, araştırmacı Turan Feyizoğlu'nun İbo adlı kitabı hakkındaki yargılama beraat ile sonuçlandı. Ama önceki yıl Diyarbakır'da

DGM tarafından yasaklanan, daha sonra bu yasak kararı kaldırılan Mehmed Uzun'un *Aşk Aydınlık Gibi Ölüm Karanlık Gibi, Nar Çiçekleri* ve *Bir Dil Yaratmak* adlı kitaplarının Gendaş Yayınları tarafından yapılan yeni basımları, bu kez İstanbul DGM tarafından yasaklanarak, yazar ve yayıncısı hakkında dava açıldı. İlk kitap hakkında açılan dava bir celsede beraat alabildi. Öte yandan İletişim Yayınları'ndan Jonathan Ames'in *Fazladan Bir Adam* adlı kitabı hakkındaki toplama kararı kaldırılırken, Ayrıntı Yayınları'nın çıkardığı, Philip Roth'un *Portnoy'un Feryadı* adlı kitabı hakkında "Muzır Yasası" uyarınca açılan dava da beraatle sonuçlandı. Bu, başka türlü kararların da mümkün olduğunu gösterdi. Evin Aydar'ın *Tutkular ve Tutsaklar* adlı, Peri Yayınları'ndan çıkan kitabı hakkındaki yasaklama kararı itiraz üzerine kaldırıldı. Bu davalar ulusal ve uluslararası kamuoyunda geniş tepkilere yol açtı. Uluslararası Yayıncılar Birliği ve Uluslararası PEN, Türkiye Yazarlar Sendikası, Türk PEN'i ve Birliğimiz başta olmak üzere bir çok yayıncı ve yazar örgütü, yazar ve yayıncılara yönelik yargılamalardan dolayı açıklamalar yaptı, izlemek üzere bazı davalara katıldı.

2000 yılında 14 yayınevinin 20 kitabı yasaklama ve yargılanma olayları ile yüz yüze kalırken, 2001 yılı ise ne yazık ki oldukça yüksek sayıda yasaklama ve yargılama kararına tanık oldu. Yıl boyunca 22 yayınevinin, 37 yazarın 41 kitabı yargılama ile yüz yüze kaldı. Bunların büyük çoğunluğu daha yargı süreci başlamadan yasaklandı. Olumsuz bir gelişme olarak bunun altını çiziyoruz. Bu yeni yasaklamalarda da genellikle Kürt sorunu, Türkiye solunun tarihi, cinsellik gibi alışlagelen tabu temaların ağır bastığı gözlemlenirken, karikatür kitaplarının da geçmişte görülmemiş biçimde yasaklama ve yargılanma konusu olduğu görüldü.

Everest Yayınları'nın çıkardığı, Serge Bramly'nin *Yatak Odasında Terör* adlı kitabı, cinsellik nedeniyle yargılanan kitaplara bir örnekti.

Nisan ayında Birliğimizin Düşünce Özgürlüğü Ödülü'nü alan Peri Yayınları editörü Ahmet Önal hakkında, araştırmacı Hayri Argav'ın NATO'nun 50 yıllık tarihini eleştirel açıdan ele alan *Batının Yeni Doğu Seferi* adlı kitabından dolayı açılan dava mahkumiyetle sonuçlandı. Verilen 1 yıl hapis cezası 1 milyar 250 bin TL para cezasına çevrildi. Aynı editörün, Mahmut Baksi'nin *Bir Kürt İşadamı* adlı kitabından dolayı aldığı 2 yıl hapis cezası ise 1 milyar 992 bin TL para cezasına çevrildi.

Berfin Yayınları editörü İsmet Arslan hakkında, Berfin Bahar isimli aylık kültür sanat ve edebiyat dergisinin 34. sayısında yer alan Özgür Bağış'ın "Burası Amed" başlıklı şiirinden dolayı "bölücülük" suçlaması ile dava açıldı. Bu dava aralık ayında beraat ile sonuçlandı. Beraatle sonuçlanan bir diğer dava ise, Bedri Baykam'ın *Kemik* adlı romanına ilişkindi.

Kürt tarihine ilişkin çalışmalarıyla bilinen Tori'nin (M. Kemal Işık) en son

çalışması, Ünlü Kürt Bilginleri ve Birinci Kuşak Aydınlar da 2001 yılının ilk yasakları arasında yerini aldı. Bu, 1990'lardan bu yana Kürt kültürüne ilişkin 10'u aşkın kitabı yayınlanan yazarın karşılaştığı ilk yasaklamaydı. Yayıncısı Sorun Yayınları editörü Sırrı Öztürk, 1994 yılında *Hapishane Şiirleri* adlı bir antolojide yer alan bir şiir nedeniyle hapsedilmişti.

İlginç bir olay ise Ankara'da yaşandı. Arayış Yayınları'nın çıkardığı 1982 *Yazıları* adlı kitaba, daha matbaada kitap haline gelmeden el konuldu. Ankara DGM'de yapılan yargılama sonucunda, baskı kitap haline gelmediği için, derleyici Yaşatak Aslan ve yayıncı Ayhan Sever beraat ederken, formların "imha edilmesi" kararı çıktı.

Bir başka olumsuz gelişme ise, daha önce serbestçe gazetelerde yayınlanmış röportajlar kitaplaştığında, bazı resmi kurumların suç duyurusu üzerine gazetecilere yönelik olarak açılan davalar oldu. Neşe Düzel ve Celal Başlangıç'ın kitapları hakkında açılan davalar gibi.

Daha önce serbestçe yayınlanan kitapların yeni basımları dava konusu olabildi. Gendaş Yayınları'nın yaptığı Mehmed Uzun'un *Nar Çiçekleri* ve *Bir Dil Yaratmak* adlı kitaplarının başına geldiği gibi...

Öte yandan, muhalif eğilimli dergi ve gazeteler sık sık yasaklama kararları ve açılan davalar ile yüz yüze kalıyorlar. OHAL bölgesinde dağıtımı çıktığı andan beri yasaklanan ve 72 sayısı toplatılan Yeni Gündem gazetesi 31 Mart 2001 günü, açılan davalar ve yasaklamalar sonucu ekonomik sıkıntıya girerek kapanmak zorunda kaldı. Yıl sonunda Akit gazetesi de aynı akıbeti paylaştı. Bu yıl yayınlanmaya başlayan haftalık Yedinci Gündem haber dergisi ve günlük Yeni Evrensel gazetesinin de OHAL bölgesinde dağıtımı yasaklandı. Emine Şenlikoğlu, daha önce bir çok kez serbestçe basılmış kitaplarından dolayı bu yıl hapse mahkum oldu. Yeni Asya gazetesi kapatılarak, sahibi Mehmet Kutlular hapsedildi. Düşünce Özgürlüğü Kampanyası çerçevesinde yayınlanan ve suçlanan metinlere yer veren *Düşünceye Özgürlük Herkes İçin* adlı kitaptan dolayı Şanar Yurdatapan ve 64 kişi hakkında dava açıldı.

Kitabevleri de zaman zaman baskılarla yüz yüze kaldı. Diyarbakır'da Avesta Kitabevi hakkında, daha önce tebliğ edilmediği halde, "yasak kitap bulundurduğu" gerekçesi ile dava açıldı.

Daha önceki raporlarımızda da belirttiğimiz gibi, sesli ve görsel yayıncılığa yönelik olarak da mahkemeler yanında, idari birimlerin yasaklama kararları da uygulamaya konuldu. Diyarbakır ve Batman'da, Murathan Mungan'ın *Mahmud ile Yezida* adlı oyunun sergilenmesi, içinde Şivan'ın bir şarkısının varlığı ve oyunda Kürtçe ibareler yer aldığı gerekçesi ile yasaklandı. Eruh ilçesinde ise, Orhan Veli adlı oyun "sakıncalı" görülerek, Halk Eğitim Merkezi'nde sergilenmesi engellendi.

Öte yandan 1996 açlık grevlerini konu alan, yönetmenliğini BEKSAV Sinema Birimi'nden Sedat Yıldız'ın yaptığı "70. Gün" adlı film, Kültür Bakanlığı tarafından 3257 sayılı Sinema, Video ve Müzik Eserleri Kanunu'nun 9. maddesi gerekçe gösterilerek yasaklandı. Oysa Kültür Bakanlığının yasakladığı film geçtiğimiz Ekim ayında düzenlenen 37. Antalya Altın Portakal Film Festivali'nde kısa metrajlı film dalında mansiyon ödülüne değer görmüştü. Yasaklama kararının hemen ardından film, İstanbul Film Festivali'nin bu yılki programından da çıkarıldı.

Protest ve Kürt müziği içerikli 240 müzik kasetinin lisansı iptal edilerek, bunların valiliklerce yasaklanmasının önu 2000 yılında açıldı. Bu durumda 2001 yılı içinde de bir değişim olmadı.

Bu arada Çiviyazıları Yayınları tarafından yayınlanan *Tarkan* adlı inceleme, "kişilik haklarına saldırı olduğu" gerekçesi ile yasaklandı.

Diğer yandan daha önce yaklaşık 2 bin kez sahnelenen, Ankara Birlik Tiyatrosu'nun (ABT) hazırladığı Erol Toy'un "Pir Sultan Abdal" adlı oyunu hakkında valilikler, İdare Mahkemesinin iptal etmesine karşın, peş peşe inatla yasaklama kararı vermeye devam ediyorlar. Daha önce de, ABT'nin Yılmaz Güney'i konu alan "Bir Güzel Çirkin Kral" adlı oyunu 25 kez yasaklanmıştı. İstanbul Valiliği ise MKM'nin Kürtçe bir oyununun sergilenmesini yasaklayarak bu kervana katıldı. Aynı oyunun oynanmasına Aralık ayında izin verildi.

Mahkeme kararı olmadan görsel ve sesli basına yasaklama kararı getiren idari organlardan biri de RTÜK. Görsel medyaya genellikle birer günlük kapatma cezaları ile yetinen RTÜK, her nedense radyo yayınlarına karşı bir yıla varan, uzun kapatma cezaları öngörüyor. Eski Yazarlar Sendikası Başkanı Ataol Behramoğlu'nun serbestçe yayınlanan bir şiirini seslendirdiği ve tarihi Avusturya İşçi Marşı'nı yayınladığı gerekçesi ile, RTÜK geçen yıl Özgür Radyo'nun bir yıl süreyle kapatılmasına hükmetmişti. Bu kararın Yargıtay tarafından iptal edilmesi sonucu Özgür Radyo yayınına yeniden başlayabildi ancak Temmuz ayında bir yıl süreyle radyo yeniden kapanmak zorunda kaldı.

Mayıs ayı başında kayda geçen ve en olumsuz gelişme olarak nitelenmesi zorunlu olan, Sanayi ve Ticaret Bakanlığının, işitsel yayıncılık yapan Kalan Müzik işletmesinin feshedilmesi için dava açması oldu. Gerekçe, müzik alanında yayıncılık yapan bu şirketin yayınları arasında Yorum adlı bir protest müzik grubunun "sakıncalı" görülen bir parçasına yer vermesi. Bunun siyasal gerekçelerle "ticaret yapma özgürlüğü"ne yönelik bir kısıtlama olarak algılanması gerekir. Böylece yayınlama özgürlüğü alanında bir ilke daha imza atılmış oldu. Askeri rejim dönemlerinde bile engellenmeyen tek "özgürlük" olan, "ticari faaliyet özgürlüğü" de böylece siyasi gerekçeler ile saldırıya uğramış oldu. "Yasakçı" kurumlar arasında Sanayi Bakanlığı da yerini aldı.

2001 yılında, buna ilişkin herhangi bir yasa olmamasına karşın internet yayıncılığı da "benzetme" yoluyla yargılama ve mahkumiyet kararları ile yüz yüze kaldı. Bu da geçen yılın bir "ilk"iydi. Superonline editörü Coşkun Ak, interaktif serviste "Forum" adlı bölümde insan hakları ihlallerine ilişkin metinlere yer verdiği için Adalet Bakanlığının suç duyurusu üzerine açılan davada internet yayıncılığının ilk mahkumu oldu. Ardından İdea Politika sitesi editörü Erol Özkoray'a öncelikle siteyi kapatma kararı iletilildi ve hakkında yasal soruşturma başlatıldı.

2001 YILINDA YARGILANAN KİTAPLAR LİSTESİ

YAYINEVİ	YAZAR	KİTAP
Aram	Halil Uysal	Dağlarda Yaşamın Dili
Aram	Gurbetelli Ersöz	Yüreğimi Dağlara Nakşettim
Aram	Hüseyin Kaytan	Amar İşaretleri
Aram	Selçuk Şahan	Mavidir Avasın'ın Işıkları
Avesta	Sov. Bil. Akademisi	Kürdistan Tarihi
Avesta	Celile Celil	Kürt Aydınlanması
Bakış	Ahmet Özcan	Derin Devlet (Beraat)
Baykam	Bedri Baykam	Kemik (Beraat)
Belge	Hüseyin Turhallı	Özgürlük Türküsü
Ceylan	Mukaddes Çelik	Bizim Çakır
Deng	M.E. Bozarslan	İlk Ansiklopedide Kürtler
EKB	C.T.H. Kurultayı	Ses ve Cesaret
Gendaş	Mehmet Uzun	Aşk Aydınlik Gibi Ölüm Karanlık Gibi (Beraat)
İletişim	Neşe Düzel	Türkiyemin Gizlenen Yüzü
İletişim	Wadie Jwadih	Kürt Milliyetçiliği (Bilirkişide)
Lemanyak	Bahadır Baruter	Lombak 3
Komal	Mahsum H. Pir	Bir Yanılsamanın Sonu
Mem	Abdullah Öcalan	"Nasıl Yaşamalı?"
Mem	Abdullah Öcalan	"Kürt Hümanizmi ve Yeni İnsan
Mem	Abdullah Öcalan	Oligarşik Cumhuriyet Gerçeği
Mem	Abdullah Öcalan	Sümer Rahip Devletinden Halk Cumhuriyetine
Mem	Derleme	Çocuk Mektupları
Mem	Mehmet Sevgat	Diyarbakır Zindanı
Mem	Mahsun Şafak	Kürdistan'da Önderlik ve Uluslararası Komplo, cilt 2
Mem	Mahsun Şafak	Serhildan

Mem	Mahsun Şafak	Savunmalar Üstüne Notlar
Ozan	Turan Feyizoğlu	İbo (Beraat)
Ozan	Faik Bulut	Kod Adı Hizbullah (Beraat)
Ozan	Faik Bulut	Kim Bu Fethullah? (Beraat)
Parantez	Pedro Almodave	Patty Diphusa Hikayeleri
Parantez	Feyhan Güven	Bayır Gülü 3
Parantez	Kutsi Fıkkılı	Cinsellarus
Peri	Hayri Argav	Batının Yeni Doğu Seferi: NATO (Mahkûmiyet)
Peri	Munzur Cem	Dersim'de Alevilik (Beraat)
Peri	Mahmut Baksı	Bir Kürt İşadamı: Başbaşın (Mahkûmiyet)
Peri	Evin Çiçek Aydar	Tutkular Ve Tutsaklar
Sorun	M. Kemal Işık	Ünlü Kürt Bilginleri ve Aydınlar
Tohum	Ozan Veli	Gaban
Tohum	Burhan Karam	Yolumuza Devam Ediyoruz
Umut	-	Rüzgar Bizden Yana
Yediveren	Nevin Berktaş	Hücreler
-	Mehmet Köse	Yeni Nesil Yeni Toplum (Konya)
-	-	Ülkemin Hapishaneleri ve Direnç Çiçeği

DÜŞÜNCE VE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ ÖDÜLLERİ 2002

ÖMER LAÇİNER

Yayıncı

1946'da Sivas'ta doğdu. İlkokulu Sivas'ta, orta ve lise öğrenimini Selimiye Askeri Ortaokulu ve Kuleli Askeri Lisesi'nde tamamladı. 1966 yılında Kara Harp Okulu'ndan mezun oldu. Siyasi faaliyetleri nedeniyle 12 Mart döneminde ordu-
dan ihraç edildi.

1975'de Birikim dergisini çıkardı. 1982 yılında İletişim Yayınları'nın kuruluşunda yer aldı.

Halen Birikim dergisinin ve Birikim Yayınları'nın genel yayın yönetmenliğini yapıyor; aynı zamanda İletişim Yayınları'nın yönetim kurulu ve yayın kurulu üyesidir. *Henüz Vakit Varken* (1991) adlı bir kitabı ve yüzlerce makalesi yayımlandı. İletişim Yayınları tarafından yayımlanan Yeni Gündem dergisi ve *Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi*'nin çeşitli sayıları toplatıldı ve davalar açıldı. Bu davaların hemen tümü beraatle sonuçlandı.

İletişim ve Birikim Yayınları bugüne (2001 sonuna) dek 1.000'e yakın kitap yayımladı. Haklarında dava açılan 6 kitaptan 4'ü amlandı, Prof. Wadie Jwaideh'in *Kürt Milliyetçiliğinin Tarihi, Kökenleri ve Gelişimi* ve , Neşe Düzel'in *Türkiye'nin Gizlenen Yüzü* kitapları hakkındaki davalar ise sürüyor.

ENİS BATUR

Yazar

28 Haziran 1952'de Eskişehir'de doğdu. Şirketi Hayriye kurucusu Hüseyin Haki'nin torunu, Hava Kuvvetleri Komutanı ve CHP Senatörü Muhsin Batur'un oğludur. İlk yazısı 1970'te, ilk şiir kitapları Paris'te bulunduğu 1973-1976 yıllarında yayımlandı. Yurda dönüşünde önce Ankara'ya yerleşti, aylık Oluşum ve Tan, üç aylık Yazı ve MEB dergilerini çıkardı, M.E.B. Yayın Dairesi Başkanlığı yaptı. 1983'de İstanbul'a gelerek Milliyet'te çalışmaya başladı. Başta Milliyet Büyük Ansiklopedi olmak üzere çeşitli yan yayınları yönetti, "Kültür Mirasımız" kampanyasını yönlendirdi, gazetenin yayın kurulu üyeliğini yaptı. 1987-88 arasında Dönemli Yayıncılık'ın kuruluşunda görev aldı, Gergedan, Şehir ve Argos dergilerini çıkardı. 1988'den itibaren Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık'ta yöneticilik yaptı, Galatasaray Üniversitesi'nde dersler verdi.

Şiirleriyle Cemal Süreyya, Altın Portakal, Sibilla Aleramo ödüllerini, denemeleriyle TDK ödülünü kazandı. Sayısı 70'in üzerinde olan kitapları, 1500'ü bulan dergi ve gazete yayınları Dr. Hatice Aynur tarafından *Enis Batur Bibliyografyası 1970-95'te* toplandı. Şiir kitapları İtalyanca, Acemce, Fransızca ve Felemenkçeye çevrildi. "Görsel Deneme"lerini TRT 2'de danışmanlığını yaptığı "Okudukça" programında, "sözel deneme"lerini "Şifa, Şifre, Deşifre" başlığı altında, kurucuları arasında yer aldığı Açık Radyo'da gerçekleştirdi. Ahmet Oktay'ın Opera 1-4004'ü inceleyen kitabı İsrail'in Suru, Uludağ Üniversitesi'nin öncülüğünde yapılan "Opera Sempozyum"unda verilen bildirimlerin toplandığı *Opera Odağında Enis Batur Şiiri* ve Batur hakkında yazılmış yazılardan bir seçmeyi derleyen *Enis Batur İçin Otuz Kuş Bakışı*, hakkındaki başlıca kaynaklardır.

1978'den başlayarak Dünya, Milliyet, Güneş, Aydınlık, Cumhuriyet gazetelerinde haftalık, Cumhuriyet Bilim Teknik dergisinde ise aylık yazılar yazdı. 2001'de yayımlanan *Elma* adlı romanı müstehcen olduğu iddiası ile toplatıldı, "halkın ar ve haya duygularını incitmek"ten yargılandı.

SELÇUK TOGO

Kitapçı

1929 yılında Tarsus'ta doğdu. İlk ve orta öğrenimini Tarsus'ta tamamladı. O yıllarda Çukurova'da başka lise olmadığı için her gün Adana'ya gidip gelerek Adana Erkek Lisesi'ni 1947 yılında bitirdi. Ankara Tıp Fakültesi'nde devam ettirdiği öğrenimini ailevi nedenler dolayısıyla bırakmak zorunda kaldı. 1955 yılında evlendi. Beş çocuk sahibi oldu.

1937 yılında, henüz 9 yaşındayken, babası Fuat Efendi'nin Kafkas ve Süveyş Kanal cephesinden Tarsus'a dönüşünde 1919 Fransız işgali sırasında yaptığı çete savaşlarında gösterdiği yararlılıktan dolayı dul kalan annesi Seher Togo'ya Belediye Reisi tarafından hibe edilen büfede iş hayatına başladı. Askerliğini yedek subay olarak yaptıktan sonra 1957 yılında Seher Kitabevi'ni kurdu. 1979 yılında bir süre Hürriyet gazetesinde denetimcilik görevi yaptı.

45 yıldan itibaren sürdürdüğü kitapçılık mesleği sırasında, sonrasında devlet ve özel sektörde üst düzey yöneticilik görevi yapacak olan on yoksul çocuğa üniversiteyi bitirme olanağı sağladı.

Kitabevini 1995 yılında oğlu Fuat Togo'ya devretti. Halen, Yaysat ve Birleşik Basın Gazete Dağıtım şirketlerinin Tarsus başbayiliğini yapmaktadır.

YAYINLAMA ÖZGÜRLÜĞÜ RAPORU 2002

Öncelikle kitapların yasaklanması, yazar ve yayıncıların yargılanması karşısında bunları haberleştiren ve yorumlayan yazılı, sesli ve görsel medya mensuplarına, dayanışma gösteren ulusal ve uluslararası meslektaşlarımıza, yazar örgütlerine, insan hakları kuruluşlarına, düşünce özgürlüğü inisiyatifine teşekkür ederiz. Dünya yayıncılar toplumunun bize verdiği manevî destek yayınlama özgürlüğü mücadelesi için moral ve cesaret veriyor.

Aşağıda geçmiş dönemde yayınlama özgürlüğüne ilişkin kısa bir sunum yer alıyor. Sayın Bülent Ecevit başkanlığındaki koalisyon hükümeti sırasında, ifade ve yayınlama özgürlüğü alanına ilişkin sorunların arttığını, daha ciddi boyutlar aldığını belirtmek zorundayız.

2000 yılı içinde 14 yayınevince yayımlanan 14 kitap yasaklandı ve yargılandı. 2001 yılında ise 23 yayınevinin 42 kitabı ve 38 yazar aynı kaderi bölüştü. İçişleri Bakanlığının resmi verilerine göre aynı yıl içinde kitap ve süreli yayın olarak yasaklanan yayınların toplam sayısı ise 1300'dü. Yasaklanmadan yargılanan kitapların oranı oldukça düşük. Ve açılan davaların çok azı beraatle sonuçlandı.

2002 yılında ise önceki yıllara oranla yasaklanan ve suçlanan kitapların sayısında önemli bir artış meydana geldi. Bu yıl içinde bize ulaşan verilere göre yargılanan kitapların sayısı 77, yazarların sayısı 57 ve yayıncıların sayısı ise 38'di.

2002 yılı içinde en çok Aram Yayınevi'nin kitapları yargılama konusu oldu (7 kitap). Onu 5 kitapla Peri ve Çiviyazıları yayınevleri ve 4 kitapla Umut Yayıncılık izledi. Olumlu bir gelişme olarak bunlardan 13'ü beraatle sonuçlandı. Buna karşılık 13 kitap ve bunların yazar ve yayıncıları ceza aldı. Beraat kararlarının 2'si ise Yargıtay tarafından bozularak yeniden yargılanma istemi tekrar mahkemelere yollandı. Örneğin, siyasal tarihe ilişkin kitapları ile tanınan araştırmacı Turan Feyizoğlu'nun Türk solunun önemli isimlerinden İbrahim Kaypakkaya ile ilgili biyografisi hakkında açılan dava beraatle sonuçlandı. Ancak Yargıtay bu kararı bozdu. Peri Yayınları editörü Ahmet Önal'ın yayınladığı *Dersim'de Alevilik* adlı kitap da aynı kaderi bölüştü. Beraat kararı bozuldu.

Belki de uluslararası kamuoyunun tepkilerinin de etkisi ile Amerikalı düşünür Chomsky'nin *Amerikan Müdahaleciliği* adlı kitabı, Mehmed Uzun'un Gendaş Yayınları'nca yayımlanan kitapları hakkında açılan davalar beraatle sonuçlandı.

Ama uluslararası kamuoyu desteğine karşın, Avesta Yayınları'nın editörü Abdullah Keskin, Amerikalı gazeteci J. Randall'ın kitabı *Bunca Bilgiden Sonra*'dan dolayı hapis ve para cezasına çarptırıldı.

Yayıncı-yazar Mukaddes Çelik'in *Bizim Çakır* adlı kitabı hakkındaki dava da beraat ile sonuçlandı. Kitap, yazarın 1980 askeri darbesinden sonra gördüğü işkenceler sonrası şüpheli bir biçimde ölen, hücresinin önünde asılı bulunan eşi İrfan Çelik'in biyografisi idi.

Geçen yıl Birliğimizin Düşünce Özgürlüğü Ödülü'nü alan Ahmed Önal, geçen yıl yitirdiğimiz yazar Mahmut Baksı'nın yasaklanan *Teyra Baz* kitabından dolayı mahkûm oldu. Kitap uyuşturucu-politikacı bağıntıları üzerinde yoğunlaşıyordu. Normalde bir suç duyurusu olarak kabul edilip, bir soruşturmaya kaynaklık edebilirdi. Ama kitabın yasaklanması tercih edildi. Oysa kitapta incelenen konu ve itiraflar geçenlerde önemli bir TV programında konu edildi. Kitap ise devlet adamlarına ve güçlerine hakaret ettiği gerekçesi mahkûm oldu.

Geçtiğimiz dönemde yasaklanan kitaplara ilişkin yükselen eğilim, son koalisyon hükümetinin öncekilere oranla daha milliyetçi olması ile açıklanabilir. Bu oldukça çelişkili bir duruma neden oldu. Bir yandan Avrupa Birliğine katılımı ile ilişkin olduğu belirtilen bazı yasal düzenlemeler yapılırken, öte yandan da muhalif ve farklı düşünenlere karşı daha hoşgörüsüz davranılıyordu.

Öte yandan ne yazık ki, Türk adli sisteminde bir çeşit siyasallaşma gözlemlendi. Hukuk adamlarının kişisel eğilimlerine göre daha hoşgörülü ya da daha hoşgörüsüz kararlar çıkabilirdi. Öte yandan tutucu eğilimler, erotik ve cinsel ifadeler taşıyan kitapların yasaklanmasında hayli etkili oldu.

Geçtiğimiz yıl içinde, Kürt sorunu yanında, Anadolu'nun otantik kültürlerine ve azınlıklara ilişkin kitaplar daha fazla yasaklandı. Bunda son dönemde medyada ve bazı aşırı milliyetçi politikacılarca azınlık karşıtı temalarla yürütülen kampanyaların da etkisi olmuş olabilir. Örneğin, Abdi İpekçi Türk-Yunan Barış ve Dostluk Ödülü sahibi olan Ömer Asan, kitabı *Pontos Kültürü*'nün yayınlanmasından 6 yıl sonra, hakkında açılan aşırı milliyetçi kampanyalar sonucunda suçlandı ve kitabı yasaklandı. Yine ödül sahibi bir başka yazar (ki o da Kültür Bakanlığının ödülünü almıştı), *Emanet Çehiz*'in yayınlanmasından 4 yıl sonra, yine sağ basının kitaba saldırılarını sonucu mahkemeye verildi. Aynı yazarın yeni kitabı, *Seninle Yüzer Yüzüm* daha piyasaya çıkmadan, yayıncısı tarafından imha edildi. Kitap bazı yaşlı Ermenilerin anlatılarına dayanıyordu. Yayıncının oto-sansür yapmasında, tam kitabın piyasaya verileceği sırada, Fransız Senatosunun Ermeni soykırımına ilişkin bir karar alması etkili olmuştu. Sonunda yazar kitabını Almanya'da bastırmak zorunda kaldı. Türkiye'de yayınlama özgürlüğüne getirilen tahditlerin yol açtığı ilginç örneklerden biri de, Sorbonne Üniversitesi öğretim üyelerinden Esther

Benbassa'nın kitabı İsrail: *Paylaşılmayan Ülke* ilgili olarak yaşandı. Yayıncı kitabın basımından en son anda vazgeçti. Gerekçe, "bu kitabın önemli bir medya grubu olan kendileri için sorun yaratabileceği" idi. Ama başka bir önemli yayınevi olan İletişim kitabı basmaya cesaret etti ve herhangi bir sorun da yaşanmadı.

İlginç bir biçimde aynı dönemde, Kültür Bakanlığının desteği ile çekilmiş bazı filmler bile saldırıya uğradı ve yasaklandı. Suçlama yine aynıydı: ayrımcılık, devlete hakaret etme... 40'lı yıllarda özellikle azınlıklara karşı uygulanan Varlık Vergisi dönemini konu alan "Salkım Hanımın Taneleri" adlı filmin, yine aynı kabinede bakan olan Yılmaz Karakoyunlu'nun romanına dayanması, bir yerde yasaklanmasını engelledi. Ama saldırılara uğrayan öteki film, *Büyük Adam Küçük Aşk* sonunda yasaklandı. Ancak İdare Mahkemesinin kararından sonra film yeniden serbestçe izlenmeye başlandı.

Yine aynı dönemde, kitap yayıncılığının yanı sıra sözel ve görsel yayıncılık da ifade ve yayınlama özgürlüğü bakımından benzer sorunlar yaşadı. Radyo Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) aracılığı ile birçok TV kanalının yayını geçici sürelerle durduruldu. Öte yandan Özgür Radyo gibi kapatılan radyolar oldu. İnternet yayıncılığı da bu yasakçı tavırlardan payına düşeni aldı ve Erol Özkoray'ın editörlüğünü yaptığı İdea Politika kapatıldı. Protestocu ya da etnik içerikleri nedeniyle 240 kadar kaset ve CD'nin üretim lisansı Kültür Bakanlığı tarafından iptal edildi. Bu iptal valiliklerce kaset ve CD yasaklama gerekçesi olarak kullanıldı. Sanayi Bakanlığı, nitelikli arşivsel müzik koleksiyonları ile tanınan Kalan müzik yapım firmasının ruhsatını iptal etti. Ancak Kültür Bakanının şahsi müdahalesi ile Kalan Plak faaliyetini sürdürdü.

Gazeteci ve editör Zeynel Abidin Kızılyaprak, "1900'den 2000'e Kürtler" adlı bir albümden dolayı 1 yıl 4 ay hapse mahkûm oldu. Cezası onaylandığı için hapse girmesi gerekiyor.

Diğer bir yazar ve yayıncı, Melih Pekdemir Öcalan Devlet mi? adlı kitabından dolayı hapse mahkûm oldu. Kitap devletin Kürt politikasını eleştirirken, Kürt hareketine yönelik eleştirilerde de bulunuyordu. Pekdemir, ülkesini terk etmek zorunda kaldı. Bir başka yazar ve yayıncı, Özcan Sapan *Kafkasya Yazıları* başlıklı derlemeler yayınladığı için mahkûm oldu. Öte yandan Özcan Sapan, TRT yönetimini eleştiren bir kitap yayınladığı için ağır para cezaları ile yüz yüze kaldı. Utopia Yayınları'nın editörü Cenk Ağcabay, İşçi Mücadelesi adlı derlemede Kürt sorununa ilişkin bir makaleye yer verdiği için 3 yıl 9 ay hapse mahkûm oldu.

Yazın dergisi editörü Mehmet Emin Sert ile yazarları Doğan Özgüden ve Emin Karaca ise orduya hakaret suçlaması ile yargılanıyorlar. Türk basın ve yayıncılığının duayenlerinden biri olan Doğan Özgüden, yazısında 12 Mart darbesinden sonra öldürülen gençlere değiniyordu. Emin Karaca'nın yazısı ise, daha önce ya-

yınlanan, ödül almış *Sintinenin Dibinde* adlı, 2 yıl önce yayınlanmış kitabından yapılan bir alıntıydı. Kitap, şair Nazım Hikmet'in 1938 yılında tutuklanmasını ve askerî bir mahkemede yargılanmasını konu ediniyordu. İlginç olan, aynı yıl içinde Nazım Hikmet'in 100. doğum gününün resmî olarak da kutlanması idi. Yazarlar Sendikası Yönetim Kurulu Üyesi Güngör Gençay ise, daha önce Evrensel gazetesinde yayınlanan ve herhangi bir davaya konu olmayan yazılarını derlediği iki kitabından dolayı yargılanıyor.

Yasaklanan kitaplara yönelik temel ithamları ise şöyle özetleyebiliriz: "bölücülük" (Kürt sorununa ve azınlıklara ilişkin kitaplar için), "devlete ve onun kurumlarına hakaret" (insan hakları ihlallerine ya da devlet içindeki ideolojik kadrolaşmalara ilişkin kitaplar için), "yasadışı örgütlere yardım etmek" (solun tarihine ilişkin kitaplar ya da militanlarla yapılan röportajlar), "halkın manevî değerlerini çiğnemek" (erotik ve cinsel temalı kitaplar için). Hoşgörüsüzlük mizah alanına kadar uzandı ve bazı karikatür kitapları da aynı gerekçelerle yasaklanıp yargılanabildi.

Ünlü Fransız ozanı Apollinaire'in erotik romanı *Onbirbin Kırbaç* aynı kadere bölüştü ve Hades Yayınları editörü Rahmi Akdaş ağır para cezaları ödemek zorunda kaldı. Bu yılki Düşünce Özgürlüğü ödülümüzü alan şair ve yayıncı Enis Batur'un sanat üzerine denemelerini topladığı *Elma*, salt kitapta yer alan bir resim "müstehcen" bulunduğu için yasaklandı. Neyse ki, bu dava beraatle bitti. Ama bir başka roman, Dragan Babic'in *Son Sürgünü* o kadar şanslı değildi. Mahkûm olmasının yanında, kitabın sadece "müsaderesine" değil, "imha"sına da karar verildi. "İmha" deyimini ister istemez 30'lu yıllarda kitapların yakıldığı günleri hatırlattı ve basın tepkisine neden oldu.

En ilginç olan yasaklardan biri de, Metis Yayınları tarafından basılan *Kadın Argosu* adlı sözlüğe ilişkin olandı. Karadeniz bölgesinde konuşulan yerel Rumcaya ilişkin ilk gramer ve sözlük çalışması da benzer akıbete uğradı. Geçen yıl Türkiye'nin ilk ansiklopedisi olan Şemseddin Sami'nin *Kamus-u Alam*'ından yapılan Kürtlere ilişkin seçkinin yasaklanmasından sonra, bu yıl da sözlükler yasaklamalar ile yüz yüze kalabildi. Bütün bunlar geçtiğimiz yıl hoşgörüsüzlüğün hangi boyutlara ulaştığının göstergeleri oldu. Kürt kültürüne yönelik baskıcı eğilimler, Anadolu'nun diğer kültürel miraslarına da yöneldi. Oysa bunlar, bölgesel kültürlerin ve azınlıkların korunmasına öncelik veren Avrupa Birliği yaklaşımlarına ters düşen ve üyelik sürecini tehdit eden gelişmelerdi. Türkiye yayıncılar topluluğu, Kasım seçimlerinden sonra oluşan yeni hükümet dönemi için daha umutlu olmak istiyor.

Ama ne yazık ki, 2002 yılının son haftasını da yasaklarla kapattık. Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi, yazar ve yayıncı Mehmet Bayrak'ın iki yeni kitabını

derhal yasakladı: *Kürt Müziği*, Dansları ve Şarkıları ve *Geçmişten Günümüze Kürt Kadını*. Mehmet Bayrak, daha önce yasaklanan kitaplarından dolayı Strasburg Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde açtığı davaları kazanmış, devletten tazminat almıştı. Bu kararların sonrasında gerekli yasal düzenlemelerin yapılacağı ifade edilmesine karşın, bunlar yapılmadığı için sorunlar, üstelik kangrenleşerek hâlâ devam etmektedir.

2002 YILINDA YARGILANAN KİTAPLAR LİSTESİ

YAYINEVİ	YAZAR	KİTABIN ADI SONUÇ
Akyüz	Semra Koçiva	Lazona: Laz Halk Gerçekliği Üzerine
Anadolu	Ali O. Köse	Hapisanelerde Katliam
Anadolu	Ali O. Köse	İşkence I
Aram	Noam Chomsky	Amerikan Müdahaleciliği (Beraat)
Aram	Antoloji	Bu Yürek Dağlar Aşar (Gerilla Şiiri 1)
Aram	Antoloji	Dağın Kalbinde Gizliyiz (Gerilla Şiiri 2)
Aram	Antoloji	Sevdam Güneş Tadında (Gerilla Anıları 1)
Aram	Antoloji	İçimizde Bir Parça Ülke (Gerilla Anıları 2)
Aram	Hüseyin Kaytan	Ammar İşaretleri" (Mahkûmiyet)
Aram	Gül Ç. Günertekin	Dilimiz Varlığımız Dilimiz Kimliğimiz
(Mahkûmiyet)		
Avesta	J.Randall	Bunca Bilgiden Sonra
(Mahkûmiyet)		
Avesta	Malmisanij	Kürt Talebe Hevi Cemiyeti
Avesta	Margaret Kahn	Cinlerin Çocukları
Ayrıntı	Dragan Babic	Son Sürgün
(Mahkûmiyet)		
Ayrıntı	Marquis de Sade	Yatak Odasında Felsefe
Belge	Hüseyin Turhallı	Özgürlük Türküsü
		(ölüm nedeniyle dava düştü)
Belge	Ömer Asan	Pontos Kültürü
Boran	Derleme	Milliyetçilik Çıkması
BYK	Mahir Kaynak	Yel Üfürdü Sel Götürdü (Beraat)
Ceylan	Mukaddes Çelik	Bizim Çakır (Beraat)
Çetin	A. Öcalan	Apocu Siyaset
Çetin	A. Öcalan	Özgür Yaşamla Dialoglar
Çetin	Derleme	PJA 4. Kongre Belgeleri
Çiviyazıları	Aysul Yüksel	Tarkan-Yıldız Olgusu (Beraat)

Çiviyazıları	Hüseyin Demirel	Yolcu
Çiviyazıları	Orhan Gökdemir	Pike: Bir Polis Şefinin Kısa Tarihi
Çiviyazıları	Aysul Yüksel	Koltuk Sevdası: TRT Çiftliği (Mahkûmiyet)
Çiviyazıları	Derleme	Kafkasya Yazıları (Mahkûmiyet)
Doğan	Kemal Yalçın	Emanet Çehiz
Doğan	Kemal Yalçın	Seninle Güler Yüzüm (Otosansür)
Everest	Serge Bramly	Yatak Odasında Terör
Everest	Elfride Jelinek	Piyanist
Fırat	Kemal Süphandağ	Ağrı Direnişi ve Haydaranlılar
Gendaş	Mehmed Uzun	Nar Çiçekleri (Beraat)
Gendaş	Mehmed Uzun	Bir Dil Yaratmak (Beraat)
Gerçek Sanat	Güngör Gençay	Günyüzleri
Gerçek Sanat	Güngör Gençay	Öteleri
Güncel	Aline Reyes	Lilit (Mahkûmiyet temyizde)
Günizi	Hıdır Aslan	Şeriat Kiskacında Alevilik
Hades	Apollinaire	Onbir Bin Kırbaç (Mahkûmiyet)
İletişim	Celal Başlangıç	Korku Tapınağı (Beraat)
İletişim	Neşe Düzel	Türkiye'nin Gizlenen Yüzü (Beraat)
Kütahya Bel.	Mustafa Gazal	Evlilik Rehberi
Mem	Mahsun Şafak	PKK ve Değişim Stratejisi
Mem	Mahsun Şafak	VI. Ulusal Kongre Raporu
Mem	A. Öcalan	Çeteciliğe Karşı Mücadele
Metis	Filiz Bingölce	Kadın Argosu Sözlüğü
Ozan	Turan Feyizoğlu	İBO-İbrahim Kaypakkaya (Beraat kararını Yargıtay bozdu)
Özge	Mehmet Bayrak	Kürt Müziği,Dansları ve şarkıları
Özge	Mehmet Bayrak	Geçmişten Günümüze Kürt Kadını
Pencere	Necdet Buldan	Savaşa Mektup (Mahkûmiyet)
Peri	Murat Erol Coşkun	Acımın Dili Kadın
Peri	Mahmut Baksi	Teri Baz (Mahkûmiyet)
Peri	Evin Aydar Çiçek	Tutkular ve Tutsaklar (Mahkûmiyet)
Peri	Naci Kutlay	21. Yüzyıla Girerken Kürtler
Peri	Munzur Cem	Dersim'de Alevilik (Beraat, sonra mahkûmiyet)
Pınar	Cihan Aktaş	Bacıdan Bayana
Piramid	Erje Aydın	İkinci Caddenin Çılgın Yeşili
Piramid	Erje Aydın	Hauptbahnhof'da Bir Trene Bindim
Sel	Enis Batur	Elma (Beraat)

Sel	Metin Üstündağ	Pazar Sevişgenleri (Beraat)
Sel	Mehmet Ergüven	Pusudaki Ten (Beraat)
Si	Salih Kevirbiri	Bir Çılgının Yüzyılı-Karapete Xaco
Su	Melih Pekdemir	Öcalan Devlet mi? (Mahkûmiyet)
Su	Zübeyr Kudra	Fetullah'ın Copları
STKB	-	Hocanın Okulları (Beraat)
Tavır	Ahmet Kulaksız	Zehra ile Canan
Timaş	Aydoğan Vatandaş	Argemedon
Tohum	Aytekin Yılmaz	Çok Kültürlülüğten Tek Kültürlülüğe Anadolu
Umut	Derleme	İşkencehanelerde Kızıl Direniş Ruhü
Umut	İbrahim Cihan	A.Öcalan'la İmralı'ya
Umut	Derleme	Rüzgar Bizden Yana
Umut	Derleme	Fırtınalar İçinde Bıçak Sırtında
Ütopya	Selçuk Eralp	İşçi Mücadelesi (Mahkûmiyet)
Zaman	Necati Kola	Bir İsyanın Modeli: Terimizm
-	Ahmet Özcan	Derin Devlet ve Muhalefet Geleneği
-	Salman Yüksel	Ankara Çetesinin Vatan
-	Salman Yüksel	Kurtarma Operasyonu Çetenin Kimliği

DÜŞÜNCE VE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ ÖDÜLLERİ 2003

ÖZCAN SAPAN

Yayıncı

Özcan Sapan, 1960 yılında İstanbul'da doğdu. İlkokulu İstanbul'da, Lise öğrenimini Fındıklı Lisesi'nde tamamladı. Günlük gazete ve dergilerde haber, makale ve köşe yazarlığı yaptı. 16 yıl önce başladığı yayıncılık faaliyetinde çeşitli yayınevlerinde editör ve yayın yönetmenliği görevlerinde bulundu. 1996 yılında Chiviyazıları Yayınevi'ni kurdu. Halen Chiviyazıları Yayınevi'nde yayın kurulu üyesi ve editör olarak görevine devam etmektedir. *Beyaz Ölümün Güncesi* (1992), *Ve Geçip Gitmediler* (2000) adlı iki kitabı bulunmaktadır. Humanite Dergisi kurucusu ve yayın kurulu üyesidir. Chiviyazıları Yayınevi'nin Littera, Aykırı Edebiyat, Etnik Kitaplar, Kamera, Müzik Kitapları, Portreler, Bilimkurgu ve İnsan Hakları'ndan oluşan dizilerinden yayımlanmış 160 kitabı bulunmaktadır.

Yayınevinin birçok kitabı dava konusu olmuştur. Yayınevinin ceza alan / yargılanan ve yayını durdurulan kitapları şunlardır: - *İnsan Hakları Tarihi*, Yazar: Erol Anar, Sonuç: Beraat *İnsan Hakları Tarihi* adlı kitabımız çıktığının 3. günü toplatıldı. Bölücülük propagandası nedeniyle dava konusu oldu. Yargılandı. 1 yıl 3 ay sonra beraat etti. - *Koltuk Sevdası / Yücel Yener'in Bir Çiftliği Var*, Yazar: Ahmet Erçakır Toplam: 151 Milyar TL ve devam eden ceza davaları. *Koltuk Sevdası* adlı kitabı 5 ayrı dava açıldı. Toplam 151 milyar tazminat ceza istemiyle yargılanmaları devam ediyor. Kitapla ilgili davaların bir kısmı sonuçlandı bir kısmıysa Yargıtay aşamasında. - *Tarkan / Bir Yıldız Olgusu*, Yazar: Aysun Yüksel, Sonuç: Toplatma. 2. kez bilirkişi raporunun yayınevi lehine verilmesine rağmen toplatma kararı devam ediyor. - *Kafkasya Yazıları / Kitap Dizisi*, Yazar: Derleme, Karar: Yargıtay Aşamasında. Kitap dosyası olarak yayımlanan *Kafkasya Yazıları* adlı Kafkas halklarının tarih edebiyat ve sanatlarıyla ilgili dosya "beyanname verilmediği" gerekçesiyle yayını durduruldu. O tarihten sonra herhangi bir yayın yapılmadı. Ancak, mahkemelerde yargılama işlemi sürdü ve 15 milyar ceza verildi. - *Mjora / Lazepesi Nena*, Yazar: Derleme, Karar: Yayın durdurma. Kitap dosyası olarak yayımlanan *Mjora* adlı dosya Lazların tarih edebiyat ve sanatlarıyla ilgili dosyamızdı, "beyanname verilmediği" gerekçesiyle yayını süresiz durduruldu. - *Pike / Bir Polis*, Yazar: Orhan Gökdemir, Karar: Yargıtay Aşamasında. Ceza Davası: Halen Sürüyor.

Orhan Gökdemir tarafından Mehmet Ağar ile ilgili yapılan çalışma *Pike* adı altında yayımlandı. Dava açıldı. Dava sonucunda 8.5 milyar para cezası verildi. Davanın Yargıtay aşaması sürmektedir. Ayrıca ilgili kitap için ceza davası da sürmektedir. - *Yolcu*, Yazar: Hüseyin Demirel, Karar: 11 milyar TL. ceza kesinleşti. Yayınevi editörlerinden Hüseyin Demirel'in dergi ve gazetelerde yayımlanan yazılarından oluşan "Yolcu" adlı kitap "bölücülük yaptığı" gerekçesiyle toplatıldı. Para cezası kesinleşti. - *Juliette / Birinci Kitap Erdemsizliğe Övgü*, Yazar: M. De Sade İlk Duruşma: 03 07 2003 / 09.30, Yer: Kadıköy 2. Asliye Ceza Mahkemesi M. De Sade'in *Juliette* adlı kitabının ilk cildi Erdemsizliğe Övgü alt başlığıyla yayınlandı. "Halkın ar ve hayâ duygularını inciten veya arzuları tahrik ve istismar eder nitelikte genel ahlaka aykırı olduğu" gerekçesiyle toplatıldı. Yeni basın yasasına göre toplatmayla birlikte para cezası da kesildi. Yargılama sürüyor.

FIKRET BAŞKAYA

Yazar

Fikret Başkaya (Denizli,1940) İzmir Atatürk Lisesi ve Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi İktisat ve Maliye bölümünden mezun olduktan sonra Fransa'nın Paris ve Poitiers Üniversitelerinde doktorasını tamamladı. Bu dönemde özellikle sömürgecilik, emperyalizm ve kapitalizmden sosyalizme geçiş sorunları üzerinde çalıştı. Türkiye'ye döndüğünde hemen askere alındı ve yedek subay okulundan "kötü düşünce ve davranış" sahibi olduğu gerekçesiyle er çıkartıldı. "Sakıncalı piyade" olarak Erzurum'a sürgün edildi. Askerlik sonrası çeşitli "demokratik kuruluşlarda" araştırma bölümü başkanlığı ve yöneticisi olarak çalıştı. 1979 da akademik kariyere geçti. Abant İzzet Baysal Üniversitesi İktisat bölümü öğretim üyesi iken yazdığı, *Paradigmanın İflası* başlığını taşıyan kitabından yargılandı.

20 ay hapis ve 42 milyon. TL. para cezasına çarptırıldı (1993). Haymana cezaevinden tahliye olduktan sonra (15 Haziran 1995) Türkiye ve Ortadoğu Forumu Vakfı'nı (Özgür Üniversite) kurdu. 1999 da yazdığı bir yazıdan dolayı 16 ay hapis ve 1.2 milyar TL. para cezasına çarptırıldı. Kalecik cezaevinden 27 Haziran 2002'de tahliye oldu. Hakkında şimdiye kadar çok sayıda dava açılan Fikret Başkaya'nın eserlerinden bazıları *Paradigmanın İflası*, *Yediyüz*, *Kalkınma İktisadının Yükselişi ve Düşüşü*, *Resmi İdeoloji Bilim ve Sosyalizm*, *Az gelişmişliğin Sürekliliği*, *Akıntıya karşı Yazılar*, *Yenilgi Tuzağı*, *Küreselleşmenin Karanlık Bilançosu*, *Sömürgecilik Emperyalizm Küreselleşme*'dir. Başkaya, Özgür Üniversitenin Web sitesi ozguniversite.org'da haftalık yazılar da yazıyor. Şimdilerde biri 1991'de yayınlanan ve bu zaman zarfında 8 baskı yapan *Paradigmanın İflası*'ndan ve yine 1993 de bir gazetede yayınlanan bir makalesinden hakkında iki dava sürmektedir. Başkaya bugüne kadar hakkında en çok dava açılan, kovuşturmaya uğrayan yazarlardan biridir, International PEN'in onur üyesidir.

Başkaya hakkında verilen cezalar:

1. *Paradigmanın İflası*, Terörle Mücadele Yasası 3713 no'lu yasa 8/1 maddesi. Cezanın kesinleşmesi: Aralık 1993. Cezaevine giriş:17 Mart 1994. Tahliye:15 Haziran 1995.

(Bu dava nedeniyle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne başvuran Başkaya hakkında AİHM, 8 Temmuz 1999 tarihinde, "askeri yargıç yargılamada görev aldığı için yargılamanın adil olmadığına, ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ve bu nedenle devletin tazminat ödemesine, kitapta ifade edilen görüşlerin suç olarak değerlendirilemeyeceğine karar verdi.)

2.Tarihi Dava mı? makale, Terörle Mücadele Yasası 8/1.

Cezaevine giriş: 29 Haziran 2001. Tahliye: 27 Haziran 2002.

3. Bu arada kesinleşip tecil edilen TCK 159/1'den bir yıllık mahkûmiyet.

Başkaya hakkında, halihazırda iki dava açılmış durumda: Bunlardan birincisi *Paradigmanın İflası*'nın 8'inci baskısı için. Daha önce dava konusu olan aynı kitap, aynı bölüm, aynı gerekçe ve aynı kanun maddesinden TMY 8/1; İkincisi TCK 159/1. Yargılamalar sürüyor.

AHMET YORULMAZ

Kitapçı

Ayvalık'ta doğdu (1932). İstanbul, İzmir ve Ayvalık'ta gazetecilik yaptı. Kısa süre yayın hayatında kalan yerel bir gazete çıkarttı. Ayvalık'ta Geylan Kitabevi'ni 1963'te kurdu. Otuzüç yıl aralıksız kitapçılık yaptıktan sonra yazı ve çeviri çalışmalarına ağırlık vermeye başladı.Yunanca'dan birçok kitap ve iki sahne oyununun çevirisini yaptı. Çevirdiği çok sayıda hikâye ve şiir Varlık, Türk Dili ve diğer dergilerde yayımlandı.

Ayvalık'ı Gezerken, *Savaşın Çocukları*, *Kuşaklar ya da Ayvalık Yaşantısı*, *Portreler*, *Girit'ten Sonra Cunda/ya da aşkın anatomisi* adlı eserleri yayımlandı.

YAYINLAMA ÖZGÜRLÜĞÜ RAPORU 2003

Düşünce özgürlüğü ile ilgili yeni ödüller vermek zorunda kaldığımız 2003 yılının ilk çeyreğinde de ne yazık ki, yayıncı ve yazarlara yönelik davalar sürdü, kitaplar yasaklandı. Önceki hükümetin son döneminde ve yeni hükümet kurulduğundan sonra, özellikle Avrupa Birliği (AB) üyeliği adaylığı sürecinde, hayli yasal düzenleme yapılmasına karşın, ne yazık ki, yine yüksek oranda yazar ve yayıncı yargılandı. Tek olumlu süreç olarak, sakıncalı bulunan bazı kitapların yasaklanmadan yargılanması ve birkaç beraat kararının çıkabilmesi belirtilebilir.

Önemli bir zihniyet değişikliği olmadan, sadece bazı maddelerin sözel düzenlenişini değiştirerek ciddi bir değişim sağlanamayacağı anlaşılmakta. Bazı tabular ve önyargılar hâlâ devam etmekte. Bu ise, maddeler değişse bile, yeni maddelerin derhal bunların yerine ikame edilmesine yol açmakta.

Daha önceki raporumuzda belirttiğimiz gibi, geçen yıl yasaklanan ve yargılanan kitapların sayısında büyük bir artış gözlemlenmişti. 2002 yılında, bize ulaşan verilere göre yargılanan kitapların sayısı 77, yazarların sayısı 57 ve yayıncıların sayısı ise 38'di. AB sürecini desteklediğini belirten bir hükümetin gelmesine karşın, bu eğilimin bu yıl da devam edeceği yılın daha ilk 5 ayındaki sayılardan anlaşılmakta. Yılın ilk yarısı tamamlanmadan yargılanmaya başlanan kitapların sayısı 35'i buldu.

Öte yandan yeni düzenleme adı altında getirilen maddeler ile yayıncıların ödemek zorunda bırakıldığı para cezalarında çok büyük artışlar meydana geldi. Bumerang Yayınları editörü Yılmaz Yeşildağ ve yazar Azize Çelik, *Şeriat İstiyoruz* adlı kitaptan dolayı 20 milyar TL tazminat ödemeye mahkûm oldular, yazar ayrıca 6 ay hapis cezası aldı.

En tabu konu Kürt sorunu olmaya devam etti. Kürt İnsan Hakları Projesi'nin *Türkiye'de Kürtçe Hakkı* adlı, editörlüğünü gazeteci Koray Düzgören'in yaptığı çalışması yargılanmaya başlandı. Irak Kürt Bölgesi lideri Mesut Barzani'nin babası hakkında yazdığı kitap da yasaklanan kitaplar arasında yer aldı. Bu kitaptan dolayı her nedense matbaacı da yargılanıyor.

Bu yılın ikinci tabu alanı cinsellikti, Amerikalı ünlü şarkıcı Eminem, üç kitapla aynı zamanda en çok yasaklanan yazar oldu.

Üçüncüsü ise tarih oldu. Herkül Milas tarafından derlenen İletişim Yayınları'nın çıkardığı sözlü tarih çalışması mahkûm oldu: *Göç/Rumların Anadolu'dan Mecburi*

Ayrılışı: 1919-22. Atatürk hakkında sarf edilen tek bir cümleden dolayı 5817 No'lu Yasa'nın ihlal edildiği kararı sonucu verilen ceza, neyse ki tecil edildi. Nihai kararı Yargıtay verecek.

Bu yılın kitabı en çok yasaklanan yayınevi ise 6 kitabıyla Era / Stüdyo İmge oldu. Editör Levent Erseven ağır para cezaları tehdidi altında. Ağır para cezaları nedeniyle daha önce düşünce özgürlüğü ödülümüzü alan editör Ahmet Önal ise ülkeden ayrılmak zorunda kaldı.

Rus sosyolog Basil Nikitin'in Deng Yayınları'nca yayınlanan *Kürtler* adlı kitabının 5. basımı hakkında dava açıldı. Ancak bu dava beraat ile bitti.

Yılın olumsuz bir başka gelişmesi ise, Fikret Başkaya örneğinde olduğu gibi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) verilen cezayı haksız bulmasına karşın, *Paradigma'nın İflası* adlı kitabın yeni basımı hakkında dava açılması idi. Öte yandan yıllar önce çıkmış kitaplar hakkında da, "bir örneğinin iletilmediği" gerekçesi ile davalar açılabilir. 1993 yılında yayınlanan Zeynep Özge'nin derlediği *İmran* adlı kitap örneğinde olduğu gibi.

Bir başka olumsuz gelişme ise, Ceylan Yayınları Editörü Haydar Kaba'nın yayımladığı *Serbesti* adlı süreli yayını resmi makamlara geç teslim ettiği gerekçesiyle 45 milyar TL ağır para cezasına çarptırılmasıdır.

Bu arada verilen beraat kararları, özellikle yurtdışına kitap ihracında yetkililerce dikkate alınmadığı için sorunlar yaşanıyor, kitapçılar da benzer sıkıntılarla yüz yüze kalabiliyor. Yasaklar, mahkeme kararlarına karşın fiilen devam ettirilebiliyor.

Bütün bunlara karşın, önümüzdeki dönemden daha umutlu olmak istiyoruz.

2003 YILINDA YARGILANAN KİTAPLAR LİSTESİ

YAYINEVİ	YAZAR	KİTAP
Anadolu	Ali O. Köse	Yüz Sayıda Vatan Cilt 2
Aram	Qahir Fırat	Gülen Azadiye (Deneme)
Aram	Antoloji	Yarınlara Yol Almak (Gerilla Anıları 3)
Aram	Mehmet Sebatlı	Kasırga Taburu (Roman)
Aram	Kayhan Adnut	Tufanda 33 Gün (Roman)
Bumerang	Azize Çelik	Belge Derl.: Gazi Çağlar 12 Eylül Yargılanıyor
Çetin	A. Öcalan	Şeriat İstiyoruz
Çetin	A. Öcalan	Partileşme Sorunları ve Görevlerimiz
Çetin	A. Öcalan	Güney Kürdistan'da Egemenlik Mücadelesi ve Devrimci Tutum
Çetin	Derleme	Öğrenci Gençlik Hareketinin Yapılanma Sorunları
Çiviyazıları	M. de Sade	Juliette
Deng	Nureddin Basut	Hayat Bir Kere Yaşanır

Deng	Kemal Burkay	Geçmişten Bugüne Kürtler
Deng	Kemal Burkay	Çarin
Deng	Cigerquin	Divan 3:Kine Em?
Deng	Cigerquin	Divan 4:Ronat
Doz	Mesut Barzani	Barzani ve Kürt Özgürlük Hareketi
Doz	Mustafa Balbal	Ararat'taki Esir General
Era/Stüdyoİmge	Derleme	Eminem
Era/S-İ	Eminem	Show
Era/S-İ	Eminem	Kızgın Sarışın
Era/S-İ	Sibel Torunoğlu	Trevesti Pinokyo
Era/S-İ	Irwine Welsh	Porno
Era/S-İ	Irwine Welsh	Olağanüstü
Haziran	Derleme	Cezaevi Direnişleri 3: Ulucanlar
Hevi	Derleme	21. yy. Kadın Manifestosu
Hevi	Derleme	Kadının Toplumsal Sözleşmesi
Hevi	Berjin Haklı	Kawa'nın Ezgisi
İletişim	Derl. Herkül Millas	Göç:Anadolu Rumlarının Mecburi Ayrılışı 1919-1922 (Mahkûmiyet)
Si	Müslüm Yücel	Kürtlerde Ölüm ve İntihar
Senfoni	Koray Düzgören	Türkiye'de Kürtçe Hakkı
Senfoni	Kerim Yıldız	Kürt Göçü
Umut	Derleme	Saklanmaya Çalışılan Bir Meşale: İbrahim Kaypakkaya
Umut	Derleme	Komsomol
Umut	Derleme	Parti ve Devrim Şehitleri Albümü

DÜŞÜNCE VE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ ÖDÜLLERİ 2004

ÖMER FARUK

Yayıncı

1954 Adana doğumlu. Ayrıntı Yayınları'nın kurucularından.

1988'de yayımlanan Ivan Illich'in *Şenlikli Toplum* adlı yapıtıyla yayın hayatına başladı. Bugüne kadar 400'ün üzerinde kitap yayımladı. Edebiyat, İnceleme, Tarih, Seçme Yazılar, "Ağır" Kitaplar, Lacivert Kitaplar, Yeraltı Edebiyatı, Kara Ayrıntı ve Sanat ve Kuram dizileri var. Edebiyat dizisinde daha çok ülkemizde pek tanınmayan yazarların yapıtlarına yer verilirken, modernist edebiyatın önemli temsilcilerinin yapıtları da yayımlanıyor. İnceleme dizisi "sol" ve "siyaset" kavramlarına yeni bir içerik kazandırma yolunda can alıcı katkılar sağladığı düşünülen kuramcılarının modernlik, kültür, teknoloji, çevre, etik, gelecek tasarımları, eğitim, cinsellik ve medya gibi konulardaki eleştirel incelemelerini içeriyor. *Tarih* dizisi "olay"lardan çok "olgu"ların üzerinde duran, "yönetenlere" değil "yönetilenlere" yakın durarak yazılmış kitaplardan oluşuyor. *Seçme Yazılar* çağımızın en önemli düşünürlerinden olan, "yenilmişlerin tarihçisi" olarak anılan Michel Foucault'nun makale ve söyleşilerinden oluşan altı ciltlik bir seçmeyi kapsıyor. *"Ağır" Kitaplar* dizisi insanlık kültürünün "köşe taşı" niteliğindeki tezli ve kapsamlı metinlerini bir araya getiriyor. *Lacivert Kitaplar* dizisi üzerinde "az durulmuş" insanlık hallerinin dillendirildiği "çok düşünülmüş" deneme ve benzeri metinlerden oluşuyor. *Yeraltı Edebiyatı* asilerin, kaybedenlerin, hayalperestlerin, küfürbazların, "beyaz zenciler" in, aşağı turmananların, yola çıkmaktan çekinmeyenlerin, uçurumdan atlayanların... dili, sesi olmayı amaçlıyor. *Kara Ayrıntı* kahramanlık ve maçoluk kültüründen uzak duran, suçun ifasından çok arka planını anlatan sıradışı "polisye" metinleri kapsıyor. Sanatın bütün türlerine yer vermeyi amaçlayan *Sanat ve Kuram* dizisi ise "kişinin hayatını bir sanat eseri olarak kurgulamasını" özleyen Foucault'yu hatırd tutarak uzmanlığa dönüşen sanat ve sanatçının içerdiği tehlikelere dikkat çekiyor.

Kitapları kurulduğu günden bu yana beş kez yargı önüne çıktı:

Portnoy'un Feryadı, Philip Roth, Çev:Özden Arıkan, 1999. [Beraat etti.]

Son Sürgün, Dragan Babic, Çev:Mustafa Balel, 2001. [Müsadere ve imha kararı verildi. Yargıtayda.]

Yatak Odasında Felsefe, Marquis de Sade, Çev: Kerim Sadi, 2002 [Müsadere ve imha kararı verildi. Yargıtayda.]

Tıkanma, Chuck Palahniuk, Çev: Funda Uncu Irklı, 2003 [Toplatıldı. Yargı süreci devam ediyor.]

Seks İsyancıları: Toplumsal Cinsiyet, Başkaldırı ve Rock'n Roll, S. Reynolds & Joy Press, Çev: Mehmet Küçük, 2003 [Toplatıldı. Yargı süreci devam ediyor.]

Meltem ARIKAN

Yazar

07.01.1968 yılında Ankara'da doğdu. 1986 yılında Hacettepe Üniversitesi büro yönetimden mezun oldu.1986-1996 yılları arasında özel ve kamu sektöründe çalıştı. 1991 yılında evlendi. 1996 yılından bu yana çalıştığı Enersis A.Ş'de şu anda İş Geliştirme Grup Başkanı ve Yönetim Kurulu Üyesi görevlerini yürütmektedir.

Meltem Arıkan etkili iletişim ve doğru beden dili kullanımı konusunda araştırmalar yapmakta olup ayrıca bu konularda yurtiçi ve yurtdışında da eğitim vermektedir.

1992-1995 yılları arasında çeşitli edebiyat dergilerinde öykü ve denemeleri yayımlanan yazarın, *Ve... Veya... Belki...*, *Evet... Ama... Sanki...*, *Kadın Bedenini Soyarsa* adlı romanları Everest Yayınları'ndan çıkmıştır.

2003 yılının sonbaharında da *Yeter Tenimi Acıtmayın* adlı dördüncü romanı yine Everest Yayınları'nca yayımlanmıştır.

Yeter Tenimi Acıtmayın yayımlandıktan dört ay sonra, üçüncü baskısını yapmak üzereyken İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı'nın talebi üzerine, Başbakanlık Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kurulu tarafından hazırlanan "Bilirkişi Raporu" doğrultusunda; kitabın halkın ar ve hayâ duygularını incitici, cinsi arzuları tahrik ve istismar edici nitelikte genel ahlaka aykırı yayın yapıldığı gerekçesiyle İstanbul 1. Sulh Ceza Mahkemesi'nin kararı ile başlatılan hazırlık soruşturması kapsamında toplatıldı.

Everest Yayınları tarafından Cumhuriyet Başsavcılığı'na yapılan itirazlar sonucunda edebiyatçılardan oluşan yeni bir Bilirkişi Kurulu oluşturulması uygun görüldü. İki edebiyat profesörü ve bir hukukçudan oluşan ikinci Bilirkişi Kurulu'nun verdiği raporlar doğrultusunda romanın üzerindeki yasak kaldırıldı.

4963 sayılı yasa ile TCK 426 madde ve eklenen son fıkra uyarınca bilim ve sanat eserleri ile edebi değere sahip olan eserler bu madde kapsamı dışında tutulduğundan yeni bilirkişi raporunda kitabın edebi eser niteliğinde bulunduğu ve TCK 426 madde kapsamında olmadığı belirtildiğinden itiraz talebi kabul edildi ve toplatma kararı kaldırıldı.

Üçüncü baskısı Muzır Kurulu'nun sakıncalı gördüğü bölümlerin üzerleri bantlanarak basılan roman, bundan sonraki baskılarda bantsız olarak yayınlanacak.

AHMET TEVFİK KÜFLÜ

Kitapçı

18 Ekim 1930'da Söğüt'te doğdu. İstanbul Galatasaray Lisesi Mezunu. 1966 yılında Nezahat Sarıoğlu ile evlendi. İki çocuk babası.

1950'de Hürses Ankara Gazetesi'inde Spor muhabiri, 1951'de Sekreter; 1952 - 1954 yıllarında Demokrat Ankara ve Medeniyet gazetelerinde yazışleri müdürü olarak çalıştı. 1955'de Bilgi Kitabevi, 1965'de Bilgi Yayınevi, 1972'de Bilgi Dağıtımını kurdu.

Yöneticisi olduğu Bilgi Kitabevi'nde 50 yıldır, Bilgi Yayınevi'nde 45 yıldır kültür hizmeti veriyor. Telif ve çeviri beşbini aşkın kitabın yayıncısı.

Ahmet Tefik Küflü, 1955 yılı sonunda Bilgi Kitap-Kırtasiye'yi açtığında arada bir kitap da yayımlıyor ve yayıncısını "Bilgi Kitabevi" olarak belirtiyordu. 1965 yılında Bilgi Yayınevi'ni kurarak sürekli kitap yayımlamaya başladı.

Bilgi Kitabevi, yarım asırlık ömrünü başkent Ankara'da ve ünlü Kızılay Güvenlik Parkı'na 100 metre uzaklıkta geçirmiştir. Ülkenin çalkantılı ve zorlu siyasi yaşamına birebir tanık olan 3 ihtilal ile 5 darbeyi tüm olumsuz şartlarıyla, sıkıyönetim dönemleri, sokağa çıkma yasakları, askeri güçler ve emniyet görevlileriyle iç içe yaşamıştır. Başkent'in merkezi bir yerinde olması nedeniyle siyasetçilerin de uğrak yeri olan Bilgi Kitabevi, Ankara'nın kültür yaşamında bir merkez olmuştur. Siyasetçiler, sanatçılar, yazarlar, tiyatrocular, kütüphaneciler, gazeteciler kitabevine sık sık uğramışlar, hem dostlarını görmüşler hem de kitapları izlemişlerdir.

Bilgi Kitabevi için Suat Taşer'in söylediği şu söz binlerce kitapseverin de fikrini özetliyor:

"Bilgi Kitabevi'ne geliyor, kitaplarla flört ediyorum."

YAYINLAMA ÖZGÜRLÜĞÜ RAPORU 2004

2003 yılının, yayınlama özgürlüğü bakımından, hem olumlu, hem de olumsuz gelişmeleri birlikte içerdiğini söyleyebiliriz. Türkiye tamamladığımız yıl ve geçtiğimiz aylar içinde önemsenmesi gereken demokratik reformlar yaptı, yeterli olmasa bile. Ama bunların gerçek hayat içindeki yansımaları, hâlâ yeterince hızlı değil. Hatta demokratikleşme sürecine yönelik, uygulamada belli bir dirençten söz etmek de mümkün.

Ne yazık ki, bazı olumlu adımlar atılırken, hemen bunun ardından gelecek açısından düşünce özgürlüğünü tehdit edebilecek adımlar atılabiliyor. En son gelişme olarak, geçtiğimiz haftalarda, Anayasa'da yapılan önemli değişiklikler ile, DGM'lerin kaldırılmış olmasını çok önemli bir adım olarak kabul ediyoruz. Ama birkaç gün sonra, Adalet Bakanlığının DGM savcı ve hâkimleri ile yaptığı toplantıdan sonra, bu kez Ağır Ceza Mahkemeleri altında "özel mahkemelerin" kurulacağı açıklamasını, ve bunların DGM'lerin işlevlerini üstleneceğinin belirtilmesini, endişe veren bir gelişme olarak kabul ediyoruz. 1991 yılında yapılan bir değişiklik ile, düşünce ve yayınlama özgürlüğünü kısıtlayan 141 ve 142. maddeler kaldırıldı. Ama bunların yerine Terörle Mücadele Yasası'nın 7 ve 8. maddeleri ikame edildi. Yazar, gazeteci ve yayıncılar bu kez de TMY altında "terör suçlusu" olarak yargılanmaya başladılar. Belli bir zihniyet değişikliği olmadan, evrensel temel hak ve özgürlükler, yargı mekanizmasının parçası haline gelmeden, yazar ve yayıncılara yönelik yargılamaların son bulmayacağı anlaşılıyor ne yazık ki.

Bu endişelerimizi doğrulayan son bir gelişme ise, yeni TCK tasarısında, eski 141 ve 142. maddeleri andıran yeni düzenlemelerin getirilmesi ve "muzır" diye nitelenecek yayınlardan dolayı, yeniden hapis cezasının öngörülmesi. Tasarıdaki 308. maddede, "temel milli yararlar aleyhine eylemlerde bulunulması" şeklinde, 4. fıkradaki açıklamalarıyla birlikte, ideoloji, dar yorumlara açık yeni bir suç ihdas edilmektedir. Bu madde 1991 de kaldırılan 140. maddenin kanuna yeniden dahil edilmesi anlamına gelmektedir. Diğer birçok maddeler de, belirsiz, yoruma açık tanımlamalarda bulunarak basın ve bilgi edinme özgürlüğünü kısıtlama potansiyel ve eğilimini taşımaktadır. Geçmişte eleştirel içerikli birçok yayın "devlete, kurumlarına ve Türklüğe hakaret" şeklinde yorumlanarak, ideolojik kaygılarla yasaklanabildi. Yeni tasarı da eleştiri ile hakaret ve aşağılama arasında somut bir ayrım yapmaksızın, dar yorumlarla yeni davaların devam etmesinin önünü açıyor. Devam eden davalarla ilgili bilgi edinme hakkı da, yeni tasarı ile tehdit altına giriyor.

Geçtiğimiz yıllara oranla, 2003-2004 baharı arasında kitap yayıncılığı özelinde, yazarlara ve yayıncılara yönelik yasaklama ve yargılama sayısında bir düşme eğilimi gözlenmekle birlikte ve daha önce açılan davalarda daha fazla beraat kararına rastlanmasına karşın, sorunların devam ettiği gözlemlendi. Yasaklama sayısının ve beraat kararlarının artmasında en önemli neden, elbette hükümetin, düşünce ve ifade özgürlüğünün alanını sınırlı da olsa genişleten yasal değişiklikleri yapma ve AB süreci bağlamında ilerleme isteği idi.

Önemli yasal değişiklikler yapılmasına, yayıncılar açısından önemli bir sorun teşkil eden TMY'nın 8. maddesinin kaldırılmasına, TCK 312 maddenin yetersiz de olsa kısmi değişikliğe uğramasına rağmen yayıncıların özgürlüğü alanındaki sorunların sona ermediği görüldü. Biçimsel sorunlar etrafında, daha değişik bir baskı ve kontrol mekanizması kurulmaya çalışıldığı gözlemlendi.

Bu bakımdan, Basın Yasası'nda yapılan değişikliklerin, Uluslararası Yayıncılar Birliği'nin de belirttiği gibi yayıncıların özgürlüğü bakımından önemli kısıtlamalar getirerek, yine sorunlarla dolu bir gelecek hazırladığını belirtmek zorundayız. Bu yeni kısıtlamalar matbaalara ve süreli yayınların bazı biçimsel düzenlemelerine ilişkin olarak getirildi. Diğer sektörleri düzenleyen yasalarda, biçimsel eksikliklere yönelik olarak getirilen para cezalarıyla oranlanamayacak yükseklikte para cezaları getirildi. Örneğin matbaaların bastıkları kitap ve süreli yayınların örneklerini polis ve savcılığa teslim etmeleri yükümlülüğünde olduğu gibi. Aslında, demokrasilerde, matbaaların bastıkları kitapları polise ve savcılığa getirme gibi bir yükümlülüğü yok, çünkü kitaba potansiyel bir suç unsuru olarak değil, kültürel bir ürün olarak bakılıyor.

Bazı matbaalar hakkında, ne tesadüfse muhalif içerikli kitaplarla ilgili olarak, geç getirme gerekçesi ile soruşturma ve davalar açıldı, bu ise matbaaları bir çeşit ön sansür organı olarak davranmaya itiyor. Sorun çıkacağına, "sakıncalı" olabileceğini düşündükleri kitapları basmamayı tercih ediyorlar. Öte yandan süreli yayınlarla ilgili olarak getirilen yeni düzenlemelerde adres ya da yazişleri müdürü değişikliğini geç bildirme, veya künye basmayı unutmaya gibi gerekçelerle çok ağır para cezaları öngörülüyor.

Daha çok muhalif yayınları baskı altına alma gerekçesi ile tasarlanan bu önlemler, muhalif yayınların çıkışını engellemediği gibi, süreli yayınların her alanını etkiliyor. Türkiye'nin tek arkeoloji dergisi ve Tarih ve Toplum dergisi böylesi soruşturmalarla yüz yüze kaldı ve kapandı. Günlük Özgür Gündem gazetesi hakkında, geçtiğimiz yıl içinde toplam 271 dava açılıp bunlardan 71'i mahkûmiyet ile sonuçlanırken, son değişiklikler sonucu ancak 51 dava beraat ile son buldu. Gazete 2004 yılında bir gün kapatıldı. İki ayrı dosyadan ise kesinleşen 15 gün kapatma cezası uygulamaya konuldu. Yargıtay'da bekleyen 150 dosyadan küçük

bir oranının onaylanması, günlük bir gazetenin artık bir daha çıkmayışı anlamına geliyor. Aynı tehlike muhalif eğilimli Evrensel gazetesi için de geçerli.

Bandrol yasasının da, kendi amacı olan "korsan yayınları" önlemekten çok, muhalif eğilimli yayıncıların baskı altına almak ve kontrol amacıyla kullanıldığı ortaya çıktı ve buna ilişkin endişelerimiz doğrulandı. İstanbul, Sakarya ve Diyarbakır'da (burada gözaltı da yaşanarak), mahkeme kararı olmadan arama yapılabildi. Dünya Yayıncılar Birliği de, yaptığı bir açıklama ile, bandrolün, düşünce özgürlüğünü kısıtlamada kullanılması tehlikesine dikkat çekti.

Sonuç olarak 2002 yılında 77 kitap, 57 yazar ve 38 yayınevi yargı ile yüz yüze kalırken, 2003 yılında 43 kitap, 37 yazar ve 17 editör yargılandı. Ancak düşünce özgürlüğü kapsamı içindeki davalarda, artık beraat kararlarına daha sık rastlanır oldu. En son, Laz kültürünün yaşatılması ve geliştirilmesi ile ilgili çalışmaları ile tanınan araştırmacı Selma Koçiva'nın *Lazona* (Akyüz Yayınları) adlı kitabı hakkında beraat kararı çıktı. Ömer Asan'ın *Pontus Kültürü* (Belge Y.) kitabı hakkındaki, ya da Gazi Çağlar'ın *12 Eylül Yargılanıyor* (Belge Y.) adlı derlemesi gibi. (Ancak son kitap hakkında davayla ilgili savcı beraat istediği halde, savcılık beraat kararının bozulmasını istedi).

Yine belli çevrelerin ısrarı sonucu açılan, Wadie Jwadie'nin *Kürt Milliyetçiliğinin Tarihi Kökenleri ve Gelişimi* (İletişim Y.) adlı kitabı hakkında iki yıldır devam eden dava ise beraatla sonuçlandı. Beraat kararlarına, Naci Kutlay'ın *21. Yüzyıla Girerken Kürtler* adlı kapsamlı derlemesini (Peri Y.) ve Tori'nin *Ünlü Kürt Bilgin ve Aydınları* adlı kitabını da ekleyebiliriz (Sorun Y.). Komşu bir ülkenin siyaset adamlarından biri olan Mesut Barzani'nin babasıyla ilgili *Mustafa Barzani ve Kürt Özgürlük Hareketi* (Doz Y.) adlı kitabı da son düzenlemelerden sonra beraat eden kitaplar arasındaydı. Dolayısıyla son reformların, Kürt sorunu ile ilgili kitapların yayıncıların daha az sorunlu hale getirdiği söylenebilir. Ancak, geçtiğimiz ay içinde gazeteci Ahmet Kahraman'ın Evrensel Yayınları tarafından yayıncıların *Kürt İsyanı* adlı kitabı yasaklanarak yayıncısı yargılanmaya başlandı. Kürt sorunu ve azınlıklar ve bölgesel kültürler bağlamında yargılanan 8 kitap hakkında beraat kararı çıkarken, 3 kitap hakkında mahkûmiyet kararı çıktı. Peri yayınlarından çıkan *Dersimde Alevilik* adlı kitap hakkındaki beraat kararı bozulduğu gibi, kitap ve yayıncısı Ahmet Önal (TYB ödülü sahibi) hakkında 2 farklı dava birden açıldı. Peri'nin *Acının Dili Kadın* adlı kitabı da mahkûm olanlar arasında.

1924 yılında Türk ve Yunan hükümetlerinin kendi yurttaşlarını, din farkı temeli üzerinde değiş tokuş ettiği günlere ilişkin, Anadolu mübadili Rumların anılarını toparlayan, Herkül Milas'ın *Göç* (İletişim Y.) adlı derlemesi hakkında mahkûmiyet kararı çıktı. Bu karar, düşünce özgürlüğünü belge ya da eleştiri olma boyutunda da sınırlandıran Atatürk'ün anısını koruma ile ilgili yasaya dikkatleri

çektii. Dünyanın hiçbir yerinde tarih içinde yerlerini almış, belleklerde yer etmiş kişilerle ilgili koruma yasaları çıkarılmıyor. Böylesine bir yasaya duyulan ihtiyaç, her şeyden önce onun anısına saygısızlık anlamına geliyor.

Çıkan mahkûmiyet kararları arasında ilginç olanlar var. Örneğin Susurluk olayını tartışmak artık mümkün değil, Sorun yayınevini çıkarmış olduğu Talat Turhan'ın *Mehmet Eymür: Ziverbey'den Susurluk'a Bir Mitçinin Portresi* adlı kitabı nedeniyle yazarla birlikte, yayıncı Sırrı Öztürk de mahkûm oldu. Bu da bir başka yasak alana dikkatleri çekti. Devletin kutsallaştırılması, ona yönelik eleştirilerin hakaret olarak algılanması ve devlet gücüne dayanarak işlenen suçların örtbas edilmesi. TCK'nın 159. maddesi hâlâ düşünce ve eleştiri özgürlüğünü kısıtlayan bir etken olarak gücünü koruyor. Chivi yayınları editörü Özcan Sapan da (TYB ödülü sahibi), benzeri nedenlerle, ağır para cezalarının tehdidi altında.

Birçok davayla yüz yüze kalan Aram Yayınları'nın, beş yeni kitabı daha yasaklardan nasibini aldı. *Patika, Yarınlara Yol Almak, Kasırğa Taburu, Tufanda 33 Gün, Dağın Mecnun* ya da Kürtçe yayınlanan *Gülen Azadiye* belgesel nitelikleri yanında, edebi değeri de olduğu belirtilen çalışmalardı. Tohum Yayınlarının 4 kitabı hakkındaki açılan davalardan, *Özgürleşmeye Pedagogik Bakış* beraatla sonuçlandı. Yargılamaları devam eden kitaplardan, *Çok Kültürlülüğün Tek Kültürlülüğü Anadolu, Koçgiri / Kuzey Batı Dersim, Kemalizm* nedeniyle, yayıncı Mehmet Ali Varış hakkında hapis ve para cezası talep ediliyor.

TCK'nın 426. maddesi çerçevesinde, Muzır Kurulunca, erotik edebiyata ve sanat kitaplarına yönelik yasaklama ve imha kararları, bu alanda herhangi bir yeni düzenleme yapılmadığı için, 2004 yılında da devam edeceğe benzemekte. Ocak ayının ilk haftasında kitap yasaklama örneği de, bu alanda gerçekleşti. Murat Hiçyılmaz'ın Piramit yayınlarınca çıkarılan *Aum* adlı romanı, müstehcenlik gerekçesi ile yasaklandı. Yayıncı Bedri Baykam, peşin olarak önerilen para cezasını reddettiği için hakkında dava açılacak. Baykam, *Kemik* adlı romanından dolayı benzer bir davadan beraat etmişti, iki dava ise devam etmekte. Ayrıntı Yayınlarının çıkardığı, *Sade'in Yatak Odasında Felsefe* kitabının da imhasına karar verildi. Aynı suçlama ile, Era Yayıncılık tarafından çıkarılan *Şarkıcı Eminem*'in üç kitabı birden yasaklandı. Yine aynı yayınevini çıkardığı Irwine Wesch'in iki romanı da aynı akıbetle karşılaştı. Bu yasaklama eğilimi, 2004 yılı içinde de devam etti. Bir sözlük ve enstest olayını eleştiren bir kitap bile böylesi suçlamalarla yasaklanabili. Yayıncılar Birliğimiz, bu alanda yapılması düşünülen, sanat ve edebiyat kitaplarına daha geniş bir yorum açısı sağlayan yasal değişikliği destekliyor. Edebiyat ve sanat yapıtlarını "porno" diye niteleyen anlayışı kabul etmek mümkün değil. Kaldı ki, bu yasaklamaların porno yayınları pek etkilediği de söylenemez. Bir örnekle yetineceğiz. Porno dergiler, isim ve adres değişikliği ile çıkmaya devam edebiliyor,

ağır para cezaları bunların çıkışını engellemiyor. Bir gazete haberine göre, 79 porno derginin yazışları müdürlüğünü üstlenen Cengiz Aymaz bugüne kadar toplam 7 trilyon lira para cezasına çarptırıldı. Bu sonuç, yasakçı anlayışın, porno değil, sanat ve edebiyat yapıtlarını yasaklamakta daha başarılı olduğu anlaşılıyor.

Hukukun temel ilkelerine göre, kanunsuz suç olmaz. 1991 yılında TCK'nın 142. maddesi yürürlükten kaldırıldı. Bu nedenle verilen mahkûmiyet kararları yanında, yasaklama kararları da yürürlükten kalktı. Şimdi TMY'nin 8.maddesi kalktığı için, bu temelde verilen mahkûmiyet ve yasaklama kararlarının da kalkması gerekiyor. Bu doğrultuda, İsmail Beşikçi'nin toplanan kitaplarının iadesi için, Yurt Yayınları'nın Ankara 1 Nolu DGM'ye yaptığı başvurular peş peşe reddedildi. Ankara 1 No'lu DGM , yeni bir iddianame ve yargılama olmadan, (ki bu ancak yeni bir basım için geçerli olabilir) TMY 7. maddenin ihlal edildiğini söyleyerek, yasağın kaldırılması ve kitapların iade edilmesi talebini kabul etmedi. Bu karar, ne yazık ki son demokratik değişiklikleri sadece görüntüyü kurtarmak için yapılmış, içeriği etkilemeyen düzenlemeler konumuna soktu. Eğer bir şey değişmeyecekse, bu değişiklikleri yapmanın anlamı ne.

Türkiye'de ifade ve yayınlama özgürlüğünün gelişebilmesi için, sadece yasama gücüne değil, yargı ve yürütme gücüne de büyük sorumluluklar düşüyor. İdeolojik gerekçelerle, yurttaşların temel haklarını kısıtlama anlayışından artık vazgeçilmelidir. Yargı kurumunun elinde, Türkiye'nin de önemli bölümünün imzacısı olduğu uluslararası hukuk ve sözleşmelerden yararlanarak, düşünce özgürlüğünün önünü, içtihatlarla açma gibi önemli bir araç vardır. İchtihat kurumu ne yazık ki, son on yıllık süreç içinde tam tersine, ideolojik gerekçelerle, zaten dar olan haklar çerçevesini daha da daraltma doğrultusunda kullanılmıştır. Hukukçulara ifade ve yayınlama özgürlüğünün gerçekleşmesine katkı sunma konusunda, daha fazla sorumluluk düşüyor.

Yıllardır açılan basın davalarında, zaman zaman sanığa ulaşamadığı gerekçesi ile, ifade alınmak üzere geçici tutuklama kararları alınmakta, ve bu kararlar, çoğu kere sanıkların kendi çabası ile öğrenilmekte, ve bu tutuklama kararları daha sonra kaldırıldığı halde, bu bilgi gerekli mercilere bildirilmediği için, en beklenmedik anlarda haksız gözaltı ve hürriyeti tahdit olayları yaşanabilmektedir. Ya da meslektaşlarımız bu tür bilgilerin kayda geçirilmeyişi nedeniyle pasaport alırken, uzun süren sıkıntılar yaşamaktadır. Bu fazladan bir cezalandırma anlamına gelmektedir. Savcılarımızı ve güvenlik güçlerimizi, bu tür tutuklama kararlarının ya da cezaların gereğinin yerine getirildiği, ya da infaz edildiği bilgilerini kayda geçirme konusunda daha duyarlı olmaya çağırıyoruz. Savcıların en önemli görevlerinden biri de, habeas corpus'tan bu yana, haksız tutuklulukları önlemek ve yurttaşların haklarını savunmaktır, onların haklarının çiğnenmesini

engellemektir. Sadece suçlamak değil. İster birkaç gün, ister birkaç saat olsun haksız olarak yurttas özgürlüğünün, yetkili makamların görevlerini ihmalleri sonucu kısıtlanması asla kabul edilebilir bir uygulama değildir.

Öte yandan, adaleti hızlandırma adına, suçlananların ifadesi bile alınmadan, gıyaplarında mahkûmiyet kararları alınabilmektedir. Bunun düşünce özgürlüğünü ve meslektaşlarımızı ilgilendiren tipik bir örneğini vermek istiyoruz. Geçtiğimiz yıl içinde Anadolu Ajansı'nın daha sonra kendisinin yanlış olduğunu açıkladığı bir yalan haberi ihbar kabul edilerek, İHD genel merkezi basılmış, burada bazı "yasak kitaplar" ele geçtiği bildirilmiştir. Bir defa, "yasak yayın" gerekçesi ile dava açılması başlı başına bir sorun. Bu kitaplar nedeniyle söz konusu derneğin aralarında toplumca tanınan yazar ve yayıncıların da bulunduğu, bütün yetkili kurullarının üyelerine, gıyaplarında, haklarında böyle bir dava açıldığından bile haberleri olmadan Ankara 2 Nolu Asliye Caza Mahkemesi tarafından 3'er ay hapis cezası verilebilmiştir. Bu son hukuki reformlar çerçevesinde, düşük cezalı suçlarla ilgili olarak, yargı sürecini hızlandırma kaygısıyla mahkemelere tanınan, ifade almadan da yargılama olanağının, herhalde istenmemesi gereken bir sonucudur.

Bütün bu örnekler, düşünce ve yayınlama özgürlüğü bakımından, sadece hükümetlerin niyetinin ve yasama organının yaptığı değişikliklerin yeterli olmadığı, üç temel organda da, temel hak ve özgürlükler anlayışı bakımından köklü bir zihniyet değişimine ihtiyaç olduğu anlaşılıyor. Bu olmadıkça, sorunlar azalsa bile, tam olarak sona ermeyecektir.

En son olarak, gazeteci Sinan Kara'dan sonra gazeteci Albayrak'ın da şu sıralarda hapse girecek olmasını da, son derece olumsuz bir gelişme olarak gördüğümüzü belirtmek istiyoruz.

2003-2004 YILLARINDA YARGILANAN KİTAPLAR LİSTESİ

YAYINEVİ	YAZAR	KİTAP	TÜRÜ
Anadolu	Ali A Köse	Yüz Sayıda Vatan Cilt 2	(S)
Aram	Qahir Firat	Gulen Azadiye	(E)
Aram	Antoloji	Yarınlara Yol Almak	(A)
Aram	Antoloji	Patika	(A)
Aram	Mehmet Sabatli	Kasırga Taburu	(E)
Aram	Kayhan Adnut	Tufanda 33 Gün	(E)
Ayrıntı	S. Reynolds	Seks İsyanları: Toplumsal Cinsiyet,	
	-J. Press	Başkaldırı Rock'n Roll	(U)
Ayrıntı	C. Palahniuk	Tıkanma	(E)
Belge	Dr. Gazi Çağlar	12 Eylül Yargılanıyor	(S)
Bilge Karınca	Murat Kürüz	Kadın-Erkek Faaliyet Raporu	(K)

Bumerang	Azize Çelik	Şeriat İsteriz	(S)
Çetin	A. Öcalan	Partileşme Sorunları	(S)
Çetin	A. Öcalan	Güney. Kürdistan'da Egemenlik	(S)
Çetin	Derleme	Öğrenci Gençlik Hareketi	(S)
Çiviyazıları	M. de Sade	Juliette	(E)
Deng	Nureddin Basut	Hayat Bir Kere Yasanır	(E)
Deng	Kemal Burkay	Gecmisten Bu Güne Kürtler	(S)
Deng	Kemal Burkay	Carin	(E)
Deng	Cigerquin	Divan 3: Kine Em?	(E)
Deng	Cigerquin	Divan 4: Ronat	(E)
Doz	Mesut Barzani	Barzani ve Özgürlük Hareketi	(S)
Doz	Mustafa Balbal	Ararat'taki Esir General	(E)
Era/St. Imge	Derleme	Eminem	(E)
Era/ SI	Eminem	Show	(E)
Era/ SI	Eminem	Kızgın Sarışın	(E)
Era/ SI	Sibel Torunoğlu	Travesti Pinokyo	(E)
Era/ SI	Irwine Welsh	Porno	(E)
Era/ SI	Irwine Welsh	Olağanüstü	(E)
Everest	Meltem Arıkan	Yeter Tenimi Acıtmayın	(E)
Evrensel	Ahmet Kahraman	Kürt İsyanları	(S)
Güncel	Nedim Şener	Uzanlar: Bir Korku İmparatorluğunun Çöküşü	
Haziran	Derleme	Cezaevi Direnişi 3: Ulucanlar	(S)
Hevi	Derleme	21. yy. Kadın Manifestosu	(S)
Hevi	Derleme	Kadının Toplumsal Sözleşmesi	(S)
Hevi	Berjin Hakli	Kawa'nın Ezgisi	(S)
İletişim	Herkül Milas	Göç: Anadolu Rumları 1919-1922	(A)
Peri	Naci Kutlay	21. yy.a Girerken Kürtler	(S)
Si	Müslüm Yücel	Kürtlerde Ölüm ve İntihar	(E)
Senfoni	Koray Düzgören	Türkiye'de Kürtçe Hakkı	(S)
Senfoni	Kerim Yıldız	Kürt Göçü	(S)
Sorun	Talat Turan	Mehmet Eymur, Bir MIT'cinin Portresi	(S)
Tohum	A. Dursun Yıldız	Özgürleşmeye Pedagogik Bakış	(S)
Tohum	Oturan Boga	Kemalizm	(S)
Tohum	Derleme	Kuzey Batı Dersim: Koçgiri	(S)
Umut	Derleme	Bir Mesale: İbrahim Kaypakkaya	(S)
Umut	Derleme	Komsomol	(S)
Umut	Derleme	Parti ve Devrim Şehitleri Albümü	(S)

Not: A: Ani S: Siyasi E: Edebiyat K: Karikatür U: Üniversite yayını

DÜŞÜNCE VE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ ÖDÜLLERİ 2005

LEVENT ERSEVEN

Yayıncı

1959 yılında İstanbul'da doğdu. 1980 yılında Güzel Sanatlar Akademisi'nde yüksek öğrenime başladı. 1983 yılında yayıncılığa başladı. Aynı yıl ilk kitabını yayımladı. Bugüne kadar yayımladığı kitap sayısı 500'ü buldu.

Yayıncılık yaşamında, hakkındaki ilk dava Leman Dergisi yazarları müdürlüğü sırasında açıldı. Halen yayımladığı altı kitap nedeniyle mahkemelerde hakkında açılmış davalarla ilgili duruşmalar sürüyor.

Erseven'in yayımladığı kitaplardan toplatılan ve halen yargılanması sürenler şunlar:

1- *Porno*

Yazar: Irvine Welsh, Çevirmen: Kıvanç Güney, Yayıncı: Levent Erseven

Mahkeme : Beyoğlu 2. Asliye Ceza (Esas No: 2003/9)

Mahkemece çevirmen ve yayıncı sanıklar için 4.285.744.000.- TL para cezası ile kitabın toplatılması yönünde karar verildi. Dosya halen Yargıtay incelemesinde.

2- *Eminem – Kızgın Sarışın*

Çevirmen : Fuat Şeşen, Yayıncı: Levent Erseven

Mahkeme : Beyoğlu 2. Asliye Ceza (Esas No: 2003/134)

Kitap Beyoğlu Sulh Ceza Hâkimliğince 08.05.2003 tarihinde toplatıldı ve Beyoğlu Cum. Savcılığınca kamu davası açıldı. Dosya halen bilirkişi incelemesinde.

3- *Eminem - Gerçek Slim Shady*

Çevirmen : Sabri Kaliç, Yayıncı: Levent Erseven

Mahkeme : Beyoğlu 2. Asliye Ceza (Esas No: 2003/119)

Kitap Beyoğlu Sulh Ceza Hakimliğince 06.05.2003 tarihinde toplatıldı ve Beyoğlu Cum. Savcılığınca kamu davası açıldı. Dosya halen bilirkişi incelemesinde.

4- *Eminem - Show*

Çevirmen : Sabri Kaliç, Yayıncı: Levent Erseven

Mahkeme : Beyoğlu 2. Asliye Ceza (Esas No: 2003/113)

Kitap Beyoğlu Sulh Ceza Hakimliğince 06.05.2003 tarihinde toplatıldı ve Beyoğlu Cum. Savcılığınca kamu davası açıldı. Dosya halen bilirkişi incelemesinde.

5- *Olağanüstü*

Yazar: Irvine Welsh, Çevirmen: Kıvanç Güney, Yayıncı: Levent Erseven

Mahkeme: Beyoğlu 2. Asliye Ceza (Esas No: 2003/86)

Kitap Beyoğlu Sulh Ceza Hakimliğince 30.04.2003 tarihinde toplatıldı ve Beyoğlu Cum. Savcılığınca kamu davası açıldı. Dosya halen bilirkişi incelemesinde.

6- *Travesti Pinokyo*

Yazar: Sibel Torunoğlu, Yayıncı: Levent Erseven

Mahkeme : Beyoğlu 2. Asliye Ceza (Esas No: 2003/17)

Kitap hakkında Beyoğlu Cumhuriyet Savcılığınca açılan kamu davası sürmekte ve dosya halen bilirkişi incelemesinde.

HERKÜL MİLLAS

Yazar

1940 yılında Ankara'da doğdu. Yüksek öğrenimini 1965'te Robert Kolej'de tamamladı. 1960'larda öğrenci hareketlerinde yer aldı. TİP üyesiydi. 1971'de Atina'ya yerleşti. Yunanca'dan Türkçe'ye Ritsos, Seferis, Elitis ve diğer şairlerin yapıtlarını çevirdi. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Yunan Edebiyatı Bölümü'nde öğretim üyesi yaptı. Bu yıllarda siyaset bilimi bölümünde doktora öğrenimini tamamladı. Türk-Yunan ilişkileri ve karşılıklı algılamalar konusunda kitap ve makaleleri Türkçe, Yunanca ve İngilizce olarak çeşitli ülkelerde yayımlandı.

Herkül Millas'ın *Ayvalık ve Venezis Yunan Edebiyatında Türk İmajı, Geçmişten Bugüne Yunanlılar Dil, Din ve Kimlikleri, Türk ve Yunan Romanlarında 'Öteki' ve Kimlik, Yunan Ulusunun Doğuşu* adlı eserleri ile Türkçe basımını derlediği *Göç İletişim Yayınları* yayımlandı.

Herkül Millas'ın Türkçe basımını derlediği *Göç* adlı kitabı hakkında dava açılmış, İstanbul 2. Asliye Ceza Mahkemesinde yapılan yargılama sonucunda eserin çevirmeni Damla Demiröz ile yayınevi sorumlusu Osman Nihat Tuna haklarında 5816 sayılı yasaya muhalefetten birer yıl üçer ay hapis cezası verilmiş ve ceza erelenmiştir. Dava halen Yargıtay incelemesi safhasında sürmektedir.

İSMAIL DÖNMEZ

Kitapçı - Dağıtımçı

1935 yılında Bilecik ili Gölpazarı ilçesinin Bedi köyünde doğdu.

1948 yılında Arifiye Köy Enstitüsü'ne girdi. 1954 yılında öğretmenliğe başladı. 1963 yılında ilköğretim müfettişliği görevine başladı. 1982 yılı Mart ayında emekli edildi. Emeklilikle birlikte Balıkesir'de kitapçılık yapmaya başladı. 23 yıldır ke-sintisiz olarak Balıkesir'de kurucusu olduğu Dönmez Yayın Dağıtım'da kitapçılık mesleğini sürdürmektedir.

YAYINLAMA ÖZGÜRLÜĞÜ RAPORU 2005

Türkiye geçtiğimiz yıl Avrupa Birliği uyum yasaları ile önemli demokratik reformlar yaptı. Ama bunların gerçek hayat içindeki yansımaları görülemedi. Hatta demokratikleşme sürecine yönelik, uygulamada belli bir dirençten söz etmek de mümkün. Son günlerde ise eski yasakçı eğilimlerde artış gözlenmeye başladı. Yeni yasalarla düşünce ve ifade özgürlüğü açısından atılan olumlu adımlar geri alınmaya başladı. Bu olumsuz gelişmenin altını çizmeyi ve geri çevrilmesi gerektiğinin belirtmek durumundayız.

DÜNYADAKİ DURUM

Üyesi bulunduğumuz Uluslararası Yayıncılar Birliği (IPA), Uluslararası Yayıncılık Özgürlüğü Komitesi aracılığıyla, Türkiye yanında, diğer ülkelerde de düşünce ve ifade özgürlüğünü kısıtlayan uygulama ve yargılamaları takip etmektedir. Bunlar arasında, Yunanistan'da Hz. İsa'yı konu alan bir çizgi roman hakkında, "mukaddesata hakaret" gerekçesi ile açılan bir dava, IPA'nın tepkilerinden sonra beraatle sonuçlandı. Lübnan'da da Dan Brown'ın *Da Vinci Şifresi* adlı popüler romanı, aynı gerekçelerle yasaklandı. Bu kitap, Vatikan'ın da "okunması yasak kitaplar" listesine alındı. En son İran'da Paul Coelho'nun *Zahir* adlı kitabının yasaklandığını biliyoruz.

IPA üyesi olan Amerikan Yayıncılar Birliği (AAP), Amerika'daki Bush yönetiminin çıkardığı Patriot Yasasının kütüphanelere getirdiği bilgi getirme yükümlülüğüne ilişkin kampanya yürüterek, toplanan imzaları Parlamente'ye ilettiler. Ayrıca bazı eyaletlerdeki Kütüphanelere sokulmayan kitaplarla ilgili bir kampanya daha yürüttü.

Üyelerimizden Avesta yayınevi editörü Abdullah Keskin'i ise, AAP'nin her yıl verdiği "Jery Laber Uluslararası Yayıncılık Özgürlüğü 2005 Ödülünü" aldığı için kutluyoruz. Abdullah Keskin, Amerikalı gazeteci Jonathan Randal'ın, *Bunca Bilgiden Sonra Ne Bağışlaması* adlı kitabından dolayı 800 milyon TL para cezasına mahkûm edilmişti, önceki yıllarda yayınladığı birçok kitap yargılama konusu olmuştu.

Bu arada Birliğimizin Yayıncılık Özgürlüğü Komitesinin başkanı olan Ragıp Zarakolu'na da Norveç Yazarlar Birliğinin Norveç Kültür Bakanlığı ile birlikte organize ettiği "Düşünce Özgürlüğü Ödülü" verildi.

TÜRK CEZA YASASI

Yeni TCY’de gelecekte düşünce özgürlüğü bakımından kısıtlayıcı özellikler taşıyor. Basın Yasası ile yazarlara ve yayıncılara getirilen özgürlükler geri alınıyor, yeniden hapis cezaları getiriliyor. Yasadaki 305. maddede, “temel milli yararlar aleyhine eylemlerde bulunulması” şeklinde, 4. fıkradaki açıklamalarıyla birlikte, ideolojik, dar yorumlara açık yeni bir suç ihdas edilmektedir. Bu madde 1991’de kaldırılan 140. maddenin kanuna yeniden dahil edilmesi anlamına gelmektedir. Diğer birçok maddede de, belirsiz, yoruma açık tanımlamalarda bulunarak basın ve bilgi edinme özgürlüğünü kısıtlama potansiyel ve eğilimini taşımaktadır. Geçmişte eleştirel içerikli birçok yayın “devlete, kurumlarına ve Türklüğe hakaret” şeklinde yorumlanarak, ideolojik kaygılarla yasaklanabildi ve yazarlar, yayıncılar hapis edildi. Yeni tasarı da eleştiri ile hakaret ve aşağılama arasında somut bir ayırım yapmaksızın, dar yorumlarla yeni davaların devam etmesinin önünü açıyor. Devam eden davalarla ilgili bilgi edinme hakkı da, yeni tasarı ile tehdit altına giriyor.

Geçtiğimiz yıl, kitap yayıncılığı özelinde, yazarlara ve yayıncılara yönelik yasaklama ve yargılama sayısında bir düşme eğilimi gözlenmekle birlikte ve daha önce açılan davalarda daha fazla beraat kararına rastlanmasına karşın, sorunların devam ettiği gözlemlendi. Yasaklama sayısının ve beraat kararlarının artmasında en önemli neden, elbette hükümetin, düşünce ve ifade özgürlüğünün alanını sınırlı da olsa genişleten yasal değişiklikleri yapma ve AB süreci bağlamında ilerleme isteği idi.

Önemli yasal değişiklikler yapılmasına, yayıncılar açısından önemli bir sorun teşkil eden TMY’nın 8. maddesinin kaldırılmasına, TCY 312 maddenin yetersiz de olsa kısmi değişikliğe uğramasına rağmen yayınlama özgürlüğü alanındaki sorunların sona ermediği görüldü. Biçimsel sorunlar etrafında, daha değişik bir baskı ve kontrol mekanizması kurulmaya çalışıldığı gözlemlendi. Örneğin İsrail ve Siyonizm Kıskaçında Türkiye kitabının yazarı Prof. Dr. Cemal Anadol hakkında TCK’nın 312’nci maddesi uyarınca yargılanmaya başlandı. Açılan kamu davasının iddianamesinde, ‘kitabın bazı bölümlerinde halkın din farklılığı gözeterek düşmanlığa kışkırtıldığı’ suçlaması yer aldı. Geçtiğimiz günlerde Mehmet Şevket Eyyi davasının gerekçeli kararında Yargıtay, bu yasa maddesine dayanarak laiklik gibi konularda düşünce özgürlüğünün engellenebileceğini açıkladı. Her türlü fikir ve düşüncenin serbestçe yayılabilmesi ve tartışılmasının, demokrasinin temel ilkesi olduğunu düşünüyoruz. Buna “şok edici düşünceler” de dahildir. Ne yazık ki, Yargıtay’ın bu konuda yaptığı daha önceki içtihat kararı, daha sonraki bir kararla geri alınmış oldu.

BASIN YASASI

Basın Yasası’nda yapılan değişikliklerin, Uluslararası Yayıncılar Birliğinin de belirttiği gibi yayınlama özgürlüğü bakımından önemli kısıtlamalar getirerek, yine sorunlarla dolu bir gelecek hazırladığını belirtmek zorundayız. Bu yeni kısıtlamalar matbaalara ve süreli yayınların bazı biçimsel düzenlemelerine ilişkin olarak getirildi. Diğer sektörleri düzenleyen yasalarda, biçimsel eksikliklere yönelik olarak getirilen para cezalarıyla oranlanamayacak yükseklikte para cezaları öngörüldü. Örneğin matbaaların bastıkları kitap ve süreli yayınların örneklerini polis ve savcılığa teslim etmeleri yükümlülüğünde olduğu gibi. Aslında, demokrasilerde, matbaaların bastıkları kitapları polise ve savcılığa getirme gibi bir yükümlülüğü yok, çünkü kitaba potansiyel bir suç unsuru olarak değil, kültürel bir ürün olarak bakılıyor.

Bazı matbaalar hakkında, ne tesadüfse muhalif içerikli kitaplarla ilgili olarak, geç getirme gerekçesi ile soruşturma ve davalar açıldı, bu ise matbaaları bir çeşit önsansür organı olarak davranmaya itiyor. Sorun çıkacağına, “sakıncalı” olabileceğini düşündükleri kitapları basmamayı tercih ediyorlar. Öte yandan süreli yayınlarla ilgili olarak getirilen yeni düzenlemelerde adres ya da yazıişleri müdürü değişikliğini geç bildirme, veya künye basmayı unutmaya gibi gerekçelerle çok ağır para cezaları öngörülüyor.

Örneğin Basın Yasası’na eklenen geçici bir madde ile süreli yayınların sahiplerine yasanın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 30 gün içinde yayın türünü (yerel, bölgesel, yaygın olup olmadığını) Cumhuriyet Savcılıklarına bildirme yükümlülüğü getirildi. Yasanın böyle bir yükümlülük getirdiğinden haberi olmayan birçok amatör edebiyat ve sanat dergisi verilen süre içerisinde bu bilgiyi vermedikleri için yasadaki sonradan yayınladıkları her dergi sayısı için ayrı ayrı olmak üzere her sayı için 20 milyara (TL) kadar idari para cezalarına çarptırıldılar. Bu nedenle bir çok edebiyat ve sanat dergisi kapanmak zorunda kaldı.

FİKİR VE SANAT ESERLERİ KANUNU

Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’yla, korsan yayını önlemek gerekçesi ile, dünyada hiçbir ülkede benzeri olmayan, devletten satın alınacak bandrollerin kitaplar üzerine yapıştırılması zorunluluğu getirilmişti. Yasa hazırlanırken, bandrol uygulamasının Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin getirdiği “hiçbir ön izin almadan ve bedel ödemedi yayın yapma özgürlüğüne” aykırı olduğu, yayınlama özgürlüğü açısından büyük sakıncalar doğuracağı, devlet görevlilerinin bandrol vermeyerek bile kitapların yayını engelleyebileceği uyarılarımız dikkate alınmamıştı. 2004 yılında, Türkiye Yayıncılar Birliği tarafından defalarca büyük sayılarda bandrol ihtiyacı doğacağı, gerekli tedbirlerin alınması gerektiği uyarısı

yapılmasına rağmen ders kitaplarının sezonunun başladığı Ağustos ve kültür yayınları sezonunun başladığı Ekim ayları içerisinde yaklaşık birer aylık sürelerde bandrol satışı yapılmadı. Kitaplar yayınlanamadı ve fiilen yayınlama özgürlüğü engellenmiş oldu.

12 Mart 2004 tarihinde yürürlüğe giren Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu değişiklikler ile yine korsan yayının önlemek gerekçesi ile süreli olmayan yayınları basan matbaaların, yayınlayan yayıncıların ve satan kitapçıların Kültür ve Turizm Bakanlığı'ndan belirli bir ücretle sertifika alma zorunluluğu getirdi. Sertifika almadan kitap basan, yayan, satanlar hakkında 10 milyardan 100 milyara (TL) kadar para cezası getirildi. Böylelikle Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine ve Anayasa'nın 28. Maddesinde "Basın hürdür sansür edilemez. Basımevi kurmak izin alma ve mali teminat yatırma şartına bağlanamaz", ve Anayasa'nın 29. maddesindeki "Süreli ve süresiz yayın önceden izin alma ve mali teminat yatırma şartına bağlanamaz" hükümlerine aykırı olarak Kültür ve Turizm Bakanlığı'ndan sertifika almadan süresiz yayın yapılamaması hükmü getirilmiş oldu.

HAKARET DAVALARI

Geçtiğimiz yıl Başbakan Tayyip Erdoğan başta karikatüristler olmak üzere birçok gazeteciye kendisine hakaret ettikleri gerekçesiyle tazminat davaları açtı. Bundan yazarlar ve yayıncılar da nasibini aldı. Penguin dergisi, ağır tazminatlar ödeme tehdidi altında. Erdoğan, kişilik haklarına saldırıda bulunduğu gerekçesiyle Yalçın Küçük'ün "İsyan" adlı kitabı için ihtiyati tedbir yoluyla yayının durdurulması talebinde bulunup, 40 milyar lira (TL) da manevi tazminat istedi. Ankara 14'üncü Asliye Hukuk Mahkemesi, kitap için istenen ihtiyati tedbir talebini kabul etmedi. Böylelikle ilk kez bir hakaret davasında bir kitap için yayını durdurma talebinde de bulunulmuş oldu. Başbakan Erdoğan'ın bir yandan yasalar çıkartıp yayınlama özgürlüğüne sahip bir Türkiye yaratmaya çalıştığını söylerken diğer yandan kitap toplatma talebinde bulunması ilginç bir çelişki olarak değerlendirildi. Kişilik hakları gerekçesi ile, daha önce Mehmet Ağar, Fatih Terim ve Tarkan vb. gibi politika, trt, spor ve müzik gibi farklı alanlarda bazı ünlü kişilerin, haklarında yazılan kitapları toplattığını biliyoruz. Şimdi bu kervana İbrahim Tatlıses de katıldı. Hasan Baran'ın, *Ayağında Kundura* adlı kitabının, "kapağında bölücü renkler olduğu" gerekçesi ile toplatılarak, 8000 kitaba el konulması, neresinden bakılsa anlaşılabilir bir olay değil. "Bölücü renkler", geçmişte de birçok soruşturma ve dava konusu olmuştu. (2 yıl önce, Hakkâri'de, üzerinde gökkuşağı renkleri olan bir tiyatro storuna el konulmuş, Mahir Günşiray hakkında dava açılmıştı.) Kapakta yer alan gökkuşağı içinde "bölücü örgüt" renkleri örneğine ise, ilk kez rastlanmakta, yasakçı anlayışların hangi boyutlara varacağını ilginç bir

örneğini sunmaktadır. Özellikle yaratıcı bir alan olan sanat dünyasında yeralan kişilerin, yasakçı eğilimlere yönelmesinin daha da kınanması gereken bir davranış olduğunu düşünüyoruz.

KİTAP İMHA ARZUSU

Isparta'nın Sütçüler İlçesi Kaymakamı Mustafa Altınpınar'ın, Ermeni soykırımını iddialarına yönelik açıklamalarına kızdığı yazar Orhan Pamuk'un kütüphane ve kitaplıklardaki kitaplarının toplatılarak imha edilmesi için talimat verdiği ortaya çıktı. Sütçüler Kaymakamlığı Özel Kalem Müdürlüğü'nden 15 Şubat tarihinde ilçedeki kamu kurum ve kuruluşlarına bir yazı gönderilerek kütüphane ve kitaplıklardaki Pamuk'a ait kitapların toplatılması istendi. Türkiye Yayıncılar Birliği olarak bir basın toplantısı ile giderek bir linç havasına büründürülen bu olayı kınadık ve devletin ilgili kurumlarının yasal hiçbir yetkisi olmamasına rağmen, sadece kendi kişisel kararları ile kitap toplatıp imha kararı verebilen kaymakamlardan bu kararlarının hesabını sormasını talep ettik. İçişleri Bakanlığı Orhan Pamuk'un kitaplarının imha edilmesini isteyen Sütçüler Kaymakamı Mustafa Altınpınar'a kınama cezası verildiğini açıkladı. İçişleri Bakanı bile böyle bir davranışın kınama cezası ile cezalandırılmasının yetersiz olduğunu söylemek durumunda kaldı. Bu olaya Milas Kaymakamının Nazım Hikmet ile ilgili bir şiiri okuduğu için bir lise öğrencisini tutuklatmasını isteme olayı eklendi.

Düşünce ve ifade özgürlüğüne ilişkin geçen yıl umut yaratan gelişmeler, ne yazık ki bu yıl yerini endişelere bıraktı. Basın Yasası ile sağlanan, basın davalarında mensuplarına hapis cezası öngörülmemesi gibi kısmi olumlu gelişmeler, parlamentoca, basın kuruluşlarından gelen eleştiri ve önerileri dikkate almadan çıkarılan yeni TCK ile yeniden hapis cezası getirilmesi ile, geri alınmış oldu ve basın mensupları yeniden hapis cezası tehdidi ile yüzyüze kaldılar. Öte yandan düşünce ve ifade özgürlüğünün hayata geçmesi bakımından, bazı aşırı grupların tehditleri de, engelleyici bir etken haline gelmeye başladı. Tehditler nedeni ile, Mart ayında, YKY Kültür Merkezi, Ermeni Sorununa ilişkin bir konferans dizisini iptal etmek durumunda kaldı. Başbakanlığa bağlı olan bir kurulca hazırlanan Azınlık Haklarına ilişkin bir raporun basına açıklanışı, şiddete maruz kalabildi. TTK başkanı Halaçoğlu hakkında, İsviçre'de Ermeni sorununa ilişkin verdiği bir konferans nedeniyle bir İsviçre savcısı tarafından şikâyet üzerine başlatılan bir soruşturmanın yanıtı, Türkiye'de aynı konuda toplanacak olan akademik bir konferansın tehditleri nedeni ile iptal edilmesi olmamalıydı. Bir insanlık dramına ilişkin konunun incelenmesi ve tartışılması çok daha derin bir sükûneti, birbirini anlama çabasını ve bu işi kutupsallaştırmamayı gerektiriyor. Bu kutupsallaşma bazı marjinal ve aşırı grupların işine gelebilir, ama bunun engellenmesi gerekir. Orhan Pamuk'a

karşı başlatılan kampanya, Halaçoğlu hakkında İsviçre’de başlatılan soruşturma, Osmanlı Ermenileri Konferansının iptali, Türk-Ermeni ilişkilerinin normalleşmesi için çabaları ile bilinen, bu nedenle iki taraflı aşırı grupların tepkisini çeken Agos gazetesi başyazarı Hrant Dink hakkında açılan iki dava, ne yazık ki, bir turmanışa ve son derece nazik bir alanda düşünce, ifade ve bilgi edinme özgürlüklerinin tehdit altına girdiğine işaret ediyor. Yürütmenin bu konudaki pasif tavrı, ne yazık ki söz konusu turmanışın önünü açtı. Soğukkanlılıkla bu gidişin durdurulması gerektiğini düşünüyoruz.

YARGILAMALAR, TOPLATMALAR

Sonuç olarak 2004 yılında ve 2005 yarı-yılında, 25 yayınevinin 37 yazarı ve 43 kitabı yargılama ile yüz yüze kaldı. 4 derleme de bu kadere bölüştü.

Düşünce özgürlüğü kapsamı içindeki davalarda, artık beraat kararlarına daha sık rastlanır oldu. En son, Laz kültürünün yaşatılması ve geliştirilmesi ile ilgili çalışmalarını ile tanınan araştırmacı Selma Koçiva’nın *Lazona* (Akyüz Yayınları), Ömer Asan’ın *Pontus Kültürü* (Belge Y.), Gazi Çağlar’ın *12 Eylül Yargılanıyor* (Belge Y.), Fikret Başkaya’nın *Akıntıya Karşı Yazılar* adlı kitapları beraat etti.

Yine belli çevrelerin ısrarı sonucu açılan, Wadie Jwadie nin *Kürt Milliyetçiliğinin Tarihi Kökenleri ve Gelişimi* (İletişim Y.) adlı kitabı hakkında iki yıldır devam eden dava ise, akademik araştırma özgürlüğüne ilişkin ayrıntılı bir gerekçe ile beraat etti. Beraat kararlarına, Naci Kutlay’ın *21. Yüzyıla Girerken Kürtler* adlı kapsamlı derlemesini (Peri Y.) ve Tori’nin *Ünlü Kürt Bilgin ve Aydınları* adlı kitabını (Sorun Y.) ve Mehmet Bayrak’ın *Geçmişten Günümüze Kürt Kadını ve Kürt Müziği, Dansları ve Şarkıları* adlı kitaplarını da ekleyebiliriz. Komşu bir ülkenin siyaset adamlarından biri olan Mesut Barzani’nin babasıyla ilgili *Mustafa Barzani ve Kürt Özgürlük Hareketi* (Doz Y.) adlı kitabı da son düzenlemelerden sonra beraat eden kitaplar arasındaydı. Dolayısıyla son reformların, Kürt sorunu ile ilgili kitapların yayınlanmasını daha az sorunlu hale getirdiği söylenebilir. Ancak, geçtiğimiz aylarda gazeteci Ahmet Kahraman’ın Evrensel Yayınları tarafından yayınlanan *Kürt İsyanı* adlı kitabı yasaklanarak yayıncısı yargılanmaya başlandı. Ünlü Kürt destanı Memo Zin (Deng Yayınları) hakkındaki yasak hâlâ sürüyor. Avesta Yayınları’nca yayınlanan, Lazaref’in *Kürdistan Tarihi, Celile Celil’in Kürt Aydınlanması*, Randall’in *Bunca Bilgiden Sonra Ne Bağışlaması* adlı kitapları hakkındaki mahkûmiyet kararlarında da herhangi bir değişiklik olmadı. “Kürt sorunu ve azınlıklar ve bölgesel kültürler” bağlamında yargılanan 8 kitap hakkında beraat kararı çıkarken, 3 kitap hakkında mahkûmiyet kararı çıktı. Aram yayınlarının 5 kitabı hakkındaki 25 milyarı (TL) bulan toplam para cezası onandı. (Gerilla Şiirleri, Gerilla Anıları Antolojileri, Hüseyin Kaytan’ın “Ammar İşaretleri”, Gülçiçek Güneltekin’in *Dilimiz Kimliğimiz*,”

Menaf Osman’ın *Gire Şeran (Yiğitler Tepesi)* adlı romanları mahkûm oldu. Peri yayınlarından çıkan *Dersimde Alevilik* adlı kitap hakkındaki beraat kararı bozulduğu gibi, kitap ve yayıncısı Ahmet Önal (TYB ödülü sahibi) hakkında 2 farklı dava birden açıldı. Peri’nin *Acının Dili Kadın* adlı kitabı da mahkûm olanlar arasında.

1924 yılında Türk ve Yunan hükümetlerinin kendi yurttaşlarını, din farkı temeli üzerinde değiş tokuş ettiği günlere ilişkin, Anadolu mübadili Rumların anılarını toparlayan, Herkül Milas’ın *Göç* (İletişim Y.) adlı derlemesi hakkında mahkûmiyet kararı çıktı. Bu karar, düşünce özgürlüğünü belge ya da eleştiri olma boyutunda da sınırlandıran Atatürk’ün anısını koruma ile ilgili yasaya dikkatleri çekti. Dünyanın hiçbir yerinde tarih içinde yerlerini almış, belleklerde yer etmiş kişilerle ilgili koruma yasaları çıkarılmıyor. Böylesine bir yasaya duyulan ihtiyaç, her şeyden önce onun anısına saygısızlık anlamına geliyor.

Bu bağlamda yılın son açılan davalardan biri de, George Jerjian’ın *Gerçek Bizi Özgür Kılacak / Türk Ermeni Barışması* (Belge Yayınları) adlı kitabı hakkında, Atatürk’ün anısına hakaret edildiği iddiası ile açılan dava oldu. Aynı yayınevinin çıkardığı gazeteci Zülküf Kışanak’ın *Yitik Köyler* adlı boşaltılan Kürt köyleri ile ilgili kitabı da, devlete hakaret gerekçesi ile yargılanan kitaplar arasına katıldı. Aynı yayınevince yayınlanan Dora Sakayan’ın *Bir Ermeni Doktorun Yaşadıkları* adlı kitabından dolayı da benzeri gerekçelerle soruşturma başlatıldı.

Çıkan mahkûmiyet kararları arasında ilginç olanlar var. Örneğin Susurluk olayını tartışmak artık mümkün değil, Sorun yayınevinin çıkarmış olduğu Talat Turhan’ın *Mehmet Eymür: Ziverbey’den Susurluk’a Bir Mitçinin Portresi* adlı kitabı nedeniyle yazarla birlikte, yayıncı Sırrı Öztürk de mahkûm oldu. Bu da bir başka yasak alana dikkatleri çekti. Devletin kutsallaştırılması, ona yönelik eleştirilerin hakaret olarak algılanması ve devlet gücüne dayanarak işlenen suçların örtbas edilmesi. TCK’nın 159. maddesi hâlâ düşünce ve eleştiri özgürlüğünü kısıtlayan bir etken olarak gücünü korudu. Chivi yayınları editörü Özcan Sapan da (TYB ödülü sahibi), benzeri nedenlerle, ağır para cezalarının tehdidi altında. Özellikle yeni TCK’dan sonra, “hakaret” kavramının dar yorumu ile, düşünce, ifade ve bilgi edinme özgürlüklerinin daha da kısıtlanmasından endişe ediyoruz.

Tohum Yayınlarının 4 kitabı hakkındaki açılan davalardan, *Özgürleşmeye Pedagojik Bakış* beraatla sonuçlandı. Yargılamaları devam eden kitaplardan, *Çok Kültürlülüğün Tek Kültürlülüğüne Anadolu, Koçgiri / Kuzey Batı Dersim, Kemalizm* nedeniyle, yayıncı Mehmet Ali Varış hakkında hapis ve para cezası talep ediliyor.

TCK’nın 426. maddesi çerçevesinde, Muzır Kurulunca, erotik edebiyata ve sanat kitaplarına yönelik yasaklama ve imha kararları, bu alanda sanat ve edebi yapıtları kapsam dışı bırakan bir yeni düzenleme yapılmasına karşın, 2004 yılında da devam etti. Irwine Welsh’in *Porno* adlı kitabının yayıncısı ve çevirmeni para

cezasına çarptırıldı. Murat Kürüz'ün, Bilge Karınca Yayınları'ndan çıkan "Kadın-Erkek Faaliyet Raporu" adlı kitabında yer alan karikatürleri müstehcen bulundu. İstanbul 3. Sulh Ceza Mahkemesi kitabın toplatılmasına karar verdi. Ayrıca yayınevine yaklaşık 4.5 milyar (TL) liralık ağır para cezası verildi. Enis Batur'un "Elma" ve Metin Üstündağ'ın *Pazar Sevişgenleri* adlı kitaplarına müstehcenlik iddiasından verilen beraatleri Yargıtay'ca bozuldu, tekrar yargılanmaya başladılar. Yayıncılar Birliğimiz, bu alanda yapılması düşünülen, sanat ve edebiyat kitaplarına daha geniş bir yorum açısı sağlayan yasal değişikliği destekledi. TCK 426. maddenin kapsamından edebiyat ve sanat eserleri çıkartıldı. Bu gelişmenin sonucunda Meltem Arıkan'ın *Yeter Tenimi Acıtmayın* ve Pedro Almodovar'ın *Patty Diphusa Hikayeleri*, Reynolds – Press'in *Seks İsyancıları*, Chuck Palahniuk'un *Tıkanma*, Filiz Bingölçe'nin *Kadın Argosu* adlı kitapları beraat ettiler. Ayrıntı Yayınları'nın yayınladığı *Yatak Odasında Felsefe* ve *Son Sürgün* adlı kitaplar hakkındaki imha ve para cezası kararları da Yargıtay'ca bozuldu.

Hukuğun temel ilkelerine göre, kanunsuz suç olmaz. 1991 yılında TCK'nin 142. maddesi yürürlükten kaldırıldı. Bu nedenle verilen mahkûmiyet kararları yanında, yasaklama kararları da yürürlükten kalktı. Şimdi TMY'nin 8.maddesi kalktığı için, bu temelde verilen mahkûmiyet ve yasaklama kararlarının da kalkması gerekiyor. Bu doğrultuda, İsmail Beşikçi'nin toplanan kitaplarının iadesi için, Yurt yayınlarının Ankara 1 Nolu DGM'ye yaptığı başvurular peş peşe reddedildi. Ankara 1 No'lu DGM , yeni bir iddianame ve yargılama olmadan, (ki bu ancak yeni bir basım için geçerli olabilir) TMY 7. maddenin ihlal edildiğini söyleyerek, yasağın kaldırılması ve kitapların iade edilmesi talebini kabul etmedi. Bu karar, ne yazık ki son demokratik değişiklikleri sadece görüntüyü kurtarmak için yapılmış, içeriği etkilemeyen düzenlemeler konumuna soktu. Eğer bir şey değişmeyecekse, bu değişiklikleri yapmanın anlamı ne?

Nitekim, en son, parlamento içi muhalefetin dillendirdiği "zina" konusu dışında yeterince tartışılmadan çıkarılan yeni TCY da, düşünce, ifade, basın ve yayınlama özgürlüğü bakımından, ilerideki dönemde, belirsiz tanımlamalar nedeniyle önemli sorunlar yaratma potansiyeli taşımaktadır. "Hakaret" ile "eleştiri", "bilgi ve haber edinme ve yayma" ile "özel hayatın gizliliği" ve "devlet sırları", "örgüt propagandası" ile "siyasal inceleme ve habercilik", "halkı birbirine tahrik" ile "toplumsal grupların gerçeklikleri ve sorunları", "müstehcenlik" ile "bilim ve sanat", "aşağılama" ile "toplumsal eleştiri" arasındaki sınır belirsizleştirilmiş, ideolojik bakışa göre keyfi yorumlama potansiyelini arttırmıştır. "İftira", "milli yarar", "siyasal yarar", "yasak bilgiyi açıklama", "devlete karşı savaşa tahrik", "yabancı devlet yetkililerini tahrik", "yabancı devlet başkan, bayrak vb.'lerine karşı suçlar" gibi herkese göre değişebilen tanımlarla, basın ve yayıncılık yeni sorunlar yaşamaya

hazır hale getirilmiştir. Sonuç olarak yeni TCY, daha yürürlüğe girmeden, yeniden değiştirilme zorunluluğu ile yüz yüze kalınmıştır. Yeni TCY'nin ileride, basın, ifade, bilgilendirme ve yayınlama temel hakları bakımından ciddi sorunlar yaratmasının engellenmesi için, öncelikle 125, 134, 214, 215, 216, 220, 226, 301, 304, 305, 318, 323, 327, 329, 334, 336, 339, 340, 341, 342. maddelerinin yeniden düzenlenmesini zorunlu görmekteyiz. Ne yazık ki, bu değişikliklere ilişkin basın ve yayınlama çevrelerinin önerileri dikkate alınmadı.

Türkiye'de ifade ve yayınlama özgürlüğünün gelişebilmesi için, sadece yasama gücüne değil, yargı ve yürütme gücüne de büyük sorumluluklar düşüyor. İdeolojik gerekçelerle, yurttaşların temel haklarını kısıtlama anlayışından artık vazgeçilmelidir. Yargı kurumunun elinde, Türkiye'nin de önemli bölümünün imzacısı olduğu uluslararası hukuk ve sözleşmelerden yararlanarak, düşünce özgürlüğünün önünü, içtihatlarla açma gibi önemli bir araç vardır. İchtihat kurumu ne yazık ki, son on yıllık süreç içinde tam tersine, ideolojik gerekçelerle, zaten dar olan haklar çerçevesini daha da daraltma doğrultusunda kullanılmıştır. Hukukçulara ifade ve yayınlama özgürlüğünün gerçekleşmesine katkı sunma konusunda, daha fazla sorumluluk düşüyor. Özellikle Yargı kurumu, böylesine belirsiz tanımlamalar içeren yeni TCK'yı, Türkiye'nin taraf olduğu evrensel sözleşme ve anlaşmalar çerçevesinde daha geniş bir yoruma tabi tutacağını umut ediyoruz. Yasama, düşünce ve ifade özgürlüğünün evrensel düzeyde ele alındığı bir yaklaşımı benimsemedi. Yargı kurumunun, düşünce ifade özgürlüğünün hayata geçmesinde, daha bağımsız ve özgür bir karar sürecini benimseyeceğini umut ediyoruz.

Bütün bu örnekler, düşünce ve yayınlama özgürlüğü bakımından, sadece hükümetlerin niyetinin ve yasama organının yaptığı değişikliklerin yeterli olmadığı, bunların konjonktüre göre çelişik eğilimler gösterebileceği, bunun için üç temel organda da, temel hak ve özgürlükler anlayışı bakımından köklü bir zihniyet değişimine ihtiyaç olduğu anlaşılıyor. Düşünce, ifade ve bilgi edinme özgürlükleri konusunda, özellikle kritik dönemlerde, Yargı'nın son bir kurtarıcı etken işlevi görmesini umut ediyoruz.

Bu olmadıkça, sorunlar azalsa bile, tam olarak sona ermeyecektir, hatta yeniden tırmanışa geçebilecektir.

2004 YILI VE 2005 YARI-YILINDA YARGILANAN KİTAPLAR LİSTESİ

YAYINEVİ	YAZAR	KİTAP	TÜRÜ
Aram	Menaf Osman	Gire Şekan (Yiğitler Tepesi)	(E)
Aram	Mehmet Sabatlı	Kasırga Taburu	(E)
Aram	Kayhan Adnut	Tufanda 33 Gün (Beraat)	(E)
Aram	Timur Şahan	İtirafçı/ Bir Jitemci Anlattı	(A)
Ayrıntı	S. Reynolds – J. Press	Seks İsyanları - Toplumsal Cinsiyet, Başkaldırı Rock'n Roll' (Beraat)	(U)
Ayrıntı	C. Palahniuk	Tıkanma (Beraat etti)	(E)
Belge	George Jerjian	Gerçek Bizi Özgür Kılacak	(S)
Belge	Zülküf Kuşanak	Yitik Köyler	(S)
Bilge Karınca	Murat Kürüz	Kadın-Erkek Faaliyet Raporu	(K)
Ceylan	Hasan Basri Aydın	Tannıya Metuplar (Beraat)	(E)
Çetin	A. Öcalan	Güney. Kürdistan'da Egemenlik	(S)
Çetin	Derleme	Öğrenci Gençlik Hareketi	(S)
Çetin	Gülseren Aksu	Güneşin Sofrasındayız	(A)
Çetin	A.Öcalan	Sosyal Devrim ve Yeni Yaşam	(S)
Çetin	Mahsun Şafak	PKK Kongre Belgeleri	(S)
Çiviyazıları	M. de Sade	Juliette	(E)
Deng	Kemal Burkay	Seçme Yazılar	(S)
Deng	Ehmede Xani	Mem u Zin	(E)
Deng	Munzur Cem	Alevilik, Zazaki ve Dersim	(E)
Deng	Ali Dicleli	Kürt Sorunu Barış Demokrasi	(S)
Doz	Mesut Barzani	Barzani ve Özgürlük Hareketi (Beraat)	(S)
Everest	Meltem Arıkan	Yeter Tenimi Acıtmayın	(E)
Evrensel	Ahmet Kahraman	Kürt İsyanları	(S)
Güncel	Nedim Şener	Uzanlar / Bir Korku İmparatorluğunun Çöküşü	
Haziran	Derleme	Cezaevi Direnişi 3: Ulucanlar	(S)
İletişim	Herkül Milas	Göç: Anadolu Rumları 1919-1922 (Mahkûm oldu)(A)	
Metis	Filiz Bingöl	Kadın Argosu Sözlüğü (Beraat)	
Ozgur Üniversite	Fikret Başaya	Akıntıya Karşı Yazılar (Beraat etti)	(S)
Pencere	Fevzi Karadeniz	Eski Zamanlar (mahkûm oldu)	(A)
Peri	Naci Kutlay	21. Yüzyılda Girerken Kürtler (Beraat)	(S)
Sel	Metin Üstündağ	Pazar Sevişgenleri (Yargıtay Beraat kararını bozdu)	(K)
Sel	Enis Batur	Elma Senfoni (Yargıtay Beraat kararını bozdu)	(E)
Sorun	Talat Turan	Mehmet Eymür, Bir MIT'çinin Portresi (Mahkûmiyet)	(S)
Stüdyo/İmge	Sabri Kalıç	Eminem	(E)

Stüdyo/İmge	Irvine Welsh	Porno	(E)
Stüdyo/İmge	Sibel Torunoğlu	Travesti Pinokyo	(E)
Stüdyo/İmge	Eminem	Kızgın Sarışın	(E)
Stüdyo/İmge	Suat Bilgi	Show	(E)
Stüdyo/İmge	Irvine Welsh	Olağanüstü, Üç Kimyasal Roman	(E)
Tohum	Derleme	Kuzey Batı Dersim: Koçgiri	(S)
Umut	Derleme	Bir Meşale: İbrahim Kaypakkaya	(S)
Yeni Gökyüzü	Hasan Baran	Ayağında Kundura	(A)
-	Cemal Anadol	İsrail ve Siyonizm Kısacasında Türkiye"	(S)

Not: A: Anı ve Biyografi S: Siyasi E: Edebiyat K: Karikatür U: Üniversite yayını

DÜŞÜNCE VE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ ÖDÜLLERİ 2006

SIRRI ÖZTÜRK

Yayıncı

1932 yılında Erzurum'un Aşkale İlçesi Taşağıl köyünde doğdu. 1936 yılında babasını kaybedince köyden Erzurum'a getirildi. Gazi Paşa İlk Mektebi'nde, daha sonra İnönü İlkokulu'nda okudu. 1942'de Erzurum Erkek Sanat Enstitüsü Ağaç İşleri Bölümü'nü bitirdi. 1949 yılından itibaren Erkek Sanat Enstitüsü'ne bağlı Gezici köy kurslarında Marangozluk-Demircilik kurs öğretmenliği yaptı. 1950 yılında TKP Tevkifatı'nda tutuklanan ağabeyi Avni Öztürk'ün (Memedoğlu) "hukukî durumu" nedeniyle Atelye Öğretmenliği işi zora girince çeşitli işlerde çalıştı. 1962 yılında TIP'e üye oldu, 1967 yılında DİSK'in kuruluş ve örgütlenmesine katıldı. Türkiye Maden-İş Sendikası Genel Yönetim Kurulu üyeliği yaptı. Proleter Devrimci Kurultay'ın örgütlenmesinde rol aldı. PDK'ya başkanlık yaptı (29-30 Ekim 1970). Bu nedenle de tutuklanıp yargılandı.

Türkkablo (İzmit) işçisi iken 15/16 Haziran Direnişi'ni örgütlemek ve katılmak fiili nedeniyle 1970 yılında Sıkıyönetim Mahkemesi tarafından tutuklandı; Toplantı ve Gösteri Yürüyüş Kanunu'na muhalefetten hüküm giydi. 12 Mart döneminde de tutuklandı ve TCK'nın 141. ve 142. maddelerine göre 8 yıl hüküm giydi; 1975 yılında tahliye oldu.

1975'de Sorun Yayınları Kolektifi'ni oluşturan Yayın Kurulu'nda görev aldı. 12 Eylül 1980-1986 sürecinde yayınevi ve sorumluları 6 yıl süreyle kilit altında tutuldu. Yayınevinin ürettiği kitaplar Selimiye Kışlası'nda yakıldı. Bu yolda açılan dava yıllar sonra beraatle suçlandı. 30 yıllık yayın yaşamında çalıştığı ve yönettiği hemen her kitap, dergi, gazete hakkında soruşturma açıldı; pek çok maddi-manevî tazminat davaları, mahkûmiyet, yayınevinin kundaklanması, baskın ve soygunla karşılaştı. TCK'nın 312, 159 vb. maddeleri, TMK'nın 8/1 maddesi uyarınca pek çok kez yargılandı ve hüküm giydi. (Son olarak, *Osmanlı'dan Günümüze Ordunun Evrimi* adlı kitabın yazarı Osman Tiftikçi ile birlikte TCK.301/1'den yargılanmakta.)

Yayınevindeki işbölümünde Kolektif'in sahipliğini ve sorumlu yönetmenliğini üstlenmişti. Ayrıca Sorun Polemik Marksist İnceleme-Araştırma-Eleştiri Dergisi'nin de sahipliğini ve yazışları müdürlüğünü yaptı.

Yayınlanmış 30'a yakın eseri, pek çok makalesi vardır. Başlıca eserleri şunlar-

dır: *İşçi Sınıfı Sendikalar ve 15/16 Haziran 1976* (2001) *Olaylar-Nedenleri-Davalar-Belgeler-Anılar-Yorumlar*, *Oportünizm Yargılanıyor* (1980) *İlerici Yayıncılığımızın Sorumluluğu* (1985), *Partileşme Sorunu-I* (1986), *Partileşme Sorunu-II* (1987), *Partileşme Sorunu-III* (1988), *15/16 Haziran-Direnişinin Anıları* (1990), *Gecikmiş Bir Hesaplaşma* (1992), *Sosyalizmin Sorunları Üzerine Açılım Tartışmaları* (1992), *DİSK'in "Ören Tezleri" Ve Sosyalist Tavrı* (1992), *12 Mart 1971'den Portreler-I* (1993-1999), *12 Mart 1971'den Portreler-II* (1994), *12 Mart 1971'den Portreler-III* (1997), *"Terörist" in Günlüğü* (1995), *1995 Milletvekili Seçimlerinde Marksist Solun Tavrı* (1995), *"Seçim" Hesaplaşmasının Marksist Yorumu* (1995), *What is This Party? Ödp vb. Üzerine* (1996), *Gelenekten Geleceğe 15/16 Haziran* (1996), *Deney ve Belgeler Arasında Marksist Solun Krizi* (1996), *Durum-Kuşatma-Sataşma-Eleştiri Üstüne Polemikler* (1998), *Hangi "Hukuk"?* (1998), *Hangi "Restorasyon"?* (1998), *Hangi "Birlik"?* *Partileşme Mücadelesinin Neresindeyiz? Komünistlerin Birliği* (1998), *Seçimlerde Solun İki Taktiği* (1999), *Tarihselden Güncele Bağımsız Sınıf Tavrı* (1999), *Politika-Sanat-Estetik Yolunda Emeğin Ressamı: Avni Memedoğlu* (1999), *Devrimci Siyasî Terbiye-Diplomasi-Ahlâk* (2001), *Marksist Sol Yığınağı Nereye Yapmalı?* (2001), *İşçi-Kitle Gazetesi İçin Sınıf Bilinçli İşçilere Çağrı* (2005).

PROF. DR. BASKIN ORAN

Yazar

1945'te İzmir'de doğdu. 1968'de bitirdiği Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde (Mülkiye) asistan olarak doktorasını 1974'te tamamladı. 12 Eylül döneminde YÖK kararıyla (Kasım 1982), bu karara karşı Danıştay'da açtığı davayı kazanması üzerine de 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanunu uygulamasıyla görevine son verildi (Temmuz 1983). Danıştay Genel Kurulu kararıyla 1990 sonunda SBF'deki görevine iade edildi. 1991'de doçent, 1997'de profesör oldu. Esas olarak milliyetçilik, azınlıklar ve Türk dış politikası konuları üzerine çalışıyor. Baskın Oran SBF'de şu dersleri veriyor (2006 yılı): "Türk Dış Politikası - I, II, III", "Milliyetçilik, Küreselleşme, Azınlıklar", "Uluslararası Güncel Sorunlar", "Kürt Sorunu", "Ermeni Sorunu".

İnsan Hakları Danışma Kurulu (İHDK) üyeliği ve *Azınlık Hakları ve Kültürel Haklar Komisyonu* başkanlığı görevlerini de yürüten Baskın Oran ile Başbakanlık İnsan Hakları Danışma Kurulu (BİHDK) Başkanı Prof. Dr. İbrahim Kaboğlu hakkında, hazırladıkları "Azınlık Hakları ve Kültürel Haklar Raporu" nedeniyle Ankara Başsavcılığı'nca dava açıldı. Başsavcılık hem TCK 216 (eski TCK 312) hem de 301. madde (eski TCK 159. madde) uyarınca 5 yıla kadar hapislerini istediği Oran ve Kaboğlu'nu Türkiye'nin parçalanmasıyla eşdeğer kabul edilen Sevr Anlaşması'nı anımsatan rapor yazmakla suçladı. Yargılama süreci aklanmayla sonuçlandı

Haftalık Agos gazetesinde ve gündelik Birgün gazetesinde köşe yazıları yazar Baskın Oran'ın yayınlanmış telif kitapları şunlar: *Az gelişmiş Ülke Milliyetçiliği*, *Kara Afrika Modeli* (1997), *Türk-Yunan İlişkilerinde Batı Trakya Sorunu* (1991), *Atatürk Milliyetçiliği*, *Resmî İdeoloji Dışı Bir İnceleme* (1999), *Kenan Evren'in Yazılmamış Anıları* (1990), *Kenan Evren'in Yazılmamış Anıları - Son Defter* (1990), *Nerde O Eski Mapusaneler* (1991), *Devlet Devlete Karşı* (1994), *Kalkık Horoz - Çekiç Güç ve Kürt Devleti* (1998), *Yunanistan'ın Lozan İhlalleri* (1999), *Küreselleşme ve Azınlıklar* (2001), *Türk Dış Politikası, Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular-Belgeler-Yorumlar* (Editör), Cilt I: 1919-1980, Cilt II: 1980-2001 (2001), *Dalavera Memet'in Bodrum Tarihi* (2004), *Enişte Gözüyle Bodrum* (2004), *Türkiye'de Azınlıklar - Kavramlar, Lozan, İç Mevzuat, İçtihat, Uygulama* (2004), *M.K. Adli Çocukun Tehcir Anıları - 1915 ve Sonrası (Yay.Haz.)* (2005), *Türkiye İnsan Hakları Bilançosu - 2005 İzleme Raporu* (2006).

PROF. DR. İBRAHİM KABOĞLU

Yazar

10.4.1950'de Artvin'in Borçka ilçesinde doğdu. İlk ve orta öğrenimini ilçesinde tamamladıktan sonra, Bursa Atatürk Lisesi'nde okudu. Lisans öğrenimini Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde, doktorasını Limoges Üniversitesi'nde tamamladı. Anayasa Hukuku Profesörüdür. Görev yaptığı başlıca resmî kurumlar şunlardır: İçişleri Bakanlığı, Ankara İktisadi ve Ticarî İlimler Akademisi, Gazi Üniversitesi, Dicle Üniversitesi ve Marmara Üniversitesi.

Yurt dışında 1986 yılından bu yana Limoges Üniversitesi'nde konuk öğretim üyesi olarak ders vermektedir. Başta Fransa olmak üzere, diğer Avrupa üniversitelerinde aynı statüde ders vermiş olup, bazılarında her yıl ders vermeye devam etmektedir.

Üniversite dışında İnsan Hakları alanında, çoğu gönüllü olmak üzere, birçok görev üstlenmiştir: Başbakanlık İnsan Hakları Danışma Kurulu Başkanlığı (2003-2005), Türkiye Barolar Birliği İnsan Hakları Araştırma ve Uygulama Merkezi Başkanlığı (2001-2005), Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Eğitimi On Yılı Ulusal Komitesi Üyeliği (2001-2004), İstanbul Barosu İnsan Hakları Merkezi Başkanlığı (1998-2001).

Başbakanlık İnsan Hakları Danışma Kurulu (BİHDK) Başkanı iken kurulca hazırlanan "Azınlık Hakları ve Kültürel Haklar Raporu" nedeniyle "Azınlık Hakları ve Kültürel Haklar Komisyonu" başkanı Baskın Oran ile birlikte haklarında Ankara Başsavcılığı'nca dava açıldı. Başsavcılıkça, hem TCK 216 (eski TCK 312) hem de 301. madde (eski TCK 159. madde) uyarınca 5 yıla kadar hapislerinin istendiği Oran ve Kaboğlu davası aklanmayla sonuçlandı.

Ulusal ve uluslararası alanda üyesi olduğu ve görev aldığı başlıca sivil toplum örgütleri (ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları) şunlardır: İstanbul Barosu, BESAM, Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği, Öğretim Üyeleri Derneği, Türkiye İnsan Hakları Kurumu, Uluslararası Anayasa Hukukçuları Derneği, Fransızca Konuşan Ülkeler Hukuku Uluslararası Enstitüsü.

Halen Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Anayasa Hukuku Anabilim Dalı Başkanı olan Kaboğlu, Haydarpaşa Kampüsü'ndeki dersleri yanında, Fransa üniversitelerindeki derslerini de yürütmeye devam etmektedir. Ayrıca Uluslararası Anayasa Hukukçuları Derneği Yürütme Kurulu Üyeliği görevi yanında, uluslararası ölçekte birçok ortak bilimsel araştırma proje içerisinde yer almaktadır.

Türkçe kitapları: *Kolektif Özgürlükler, Çevre Hakkı, Anayasa Yargısı, Dayanışma Hakları, Türkiye'de Düşünce Özgürlüğü, Anayasa ve Toplum, Özgürlükler Hukuku (İnsan Haklarının Hukuksal Yapısı), Anayasa Hukuku Dersleri* (2006).

Yönetiminde yayınlanan kitaplar: *Bağımsız idari otoriteler/Autorités administratives indépendantes, Lâiklik ve Demokrasi, Kopenhag Kriterleri/Criteres de Copenhague/ Criteria of Copenhagen, Ulusal, Ulusalüstü ve Uluslararası Hukukta Azınlık Hakları (Birleşmiş Milletler, Avrupa Konseyi ve Lozan Antlaşması), İnsan Hakları Danışma Kurulu Raporları* (Av. Kemal Akkurt'la birlikte).

Fransızca'dan çevirileri: *Kamu Hukuku: (P. Lalumière- A. Demichel'den)*. Ayrıca, İnsan Hakları, Anayasa Hukuku ve Siyaset Bilimi alanında 100'ü aşkın Türkçe ve 30'u aşkın Fransızca makale (Bazı makaleleri, Arapça, İngilizce ve İtalyanca'ya da çevrilmiştir).

ŞAKİR TUNALI **Kitapçı**

1933 yılında Antalya'nın Aksu ilçesinde doğdu. İlkokulu Aksu Köy Enstitüsü bünyesindeki ilköğretim okulunda, ortaokul ve liseyi Antalya Endüstri Meslek Lisesi'nde bitirdi.

1952 yılında, Kara Kuvvetleri Komutanlığına bağlı Ankara Ordu Donatım Okulu'ndan ordu teknisyen astsubay olarak mezun oldu. Türkiye'nin değişik yerlerinde ordu donatım birliklerinde 27 yıl görev yaptı. 1973 yılında emekliliği ile birlikte son görev yeri olan Tekirdağ'da Tekirdağ Kitabevini açarak kitapçılık mesleğine başladı. İşyerinde düzenlediği değişik kültür etkinlikleriyle de bir kültür merkezi gibi çalışan Tekirdağ'daki kitabevinde kesintisiz olarak 33 yıldır mesleğini sürdürmektedir.

BİANET

Bağımsız İletişim Ağı

Bianet.org Türkiye ve dünyanın gündemine hakları çiğnenlerin ve hakları için mücadele edenlerin baktığı yerden bakan bir internet haber sitesi.

Bianet.org, tam adıyla “Medya Özgürlüğü ve Bağımsız Gazetecilik İzleme ve Haber Ağı”, kısa adıyla BİA² projesinin habercilik ayağının merkezini oluşturuyor. “Kadın Hakları”, “Çocuk Hakları”, “İfade Özgürlüğü” ve “İnsan Hakları”na odaklanan editör ve muhabirler tarafından yayına hazırlanıyor.

BİA² projesi kapsamında özellikle yerel gazeteci ve habercilerin “haklar”ı merkez alan bir anlayışla çalışmalarına yardımcı olmak üzere düzenlenen eğitim çalışmalarına bugüne değin 1500 kadar yerel haberci, hak savunucusu ve hukukçu katıldı. Bu geniş etkileşim, bianet.org'un, Türkiye'nin her yerinden habercilerin ve hak savunucularının ürün ve bilgilerini aktardıkları ortak bir haberleşme platformu olmasını sağlıyor. “Hukuksal Destek” birimi ve “İfade Özgürlüğü İzleme” programı hakları ihlal edilen haberci ve yayıncıların seslerini duyurmalarına olanak sağlamanın yanı sıra, medyaya kendisinin yol açtığı hak ihlallerini gösteren bir ayna tutma görevini de yerine getiriyor.

Bianet'in İngilizce haber sitesiye dünyanın her yerinden Türkiye'de ifade özgürlüğü ve haklar konusuyla ilgilenenler için güvenilir bir başvuru kaynağı olarak değerlendiriliyor. Bianet.org İstanbul'da ve Türkiye'nin her yerinde, yerel radyolar ve gazeteler için “sessizlerin sesi”ni duyuran bir haber ajansı işlevi görüyor.

Bianet 2004'te Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'nin “Gazetecilik Başarı Ödülleri”nin İnternet Dalı'nda “övgüye değer” bulundu. Aynı yıl “TMMOB Şehir Plancıları Odası'nın “Kent Planlama Basın Ödülü”ne de layık görüldü.

“AZINLIK HAKLARI VE KÜLTÜREL HAKLAR RAPORU”

DAVASI HAKKINDA

İnsan Hakları Danışma Kurulu (İHDK), 4643 Sayılı Yasa uyarınca, 2001 yılında kuruldu. 26 Şubat 2003 günü ilk toplantısını yaparak, Başkanı Prof. Dr. İbrahim Kaboğlu'nu ve diğer yöneticileri seçimle belirlemek suretiyle, göreve başladı. 9 Mayıs 2003 günlü olağanüstü toplantısında, Yönetmeliği gereğince 13 çalışma komisyonu oluşturdu. Kurul bundan böyle söz konusu birimler ekseninde de çalışmaya başladı. Prof. Dr. Baskın Oran'ın Başkanlığındaki “Azınlık Hakları ve Kültürel Haklar Komisyonu“ da bunlardan biridir.

İHDK, ilk altı ayında çalışmalarını olağan bir biçimde sürdürdü, hatta, hükümetten destek aldı. Bununla birlikte, gerek Parlamento ve gerekse hükümet, reform yasaları konusunda Kurul'a danışmadı. Ancak, Eylül 2003'te İnsan Haklarından Sorumlu Başbakan Yardımcısı A. Gül'ün İHDK'nın sekreteryası hizmetlerini

yürütmekle görevli İnsan Hakları Başkanlığı görevine 26 Şubat 2003'te İHDK Başkanlığı seçimini kaybeden kişiyi getirmesi, Kurul'un çalışmalarının engellenmesi yönünde bir dönüm noktası oluşturdu. Sekreteryaya hizmetlerinden kaynaklanan sorunun aşılması için, 30 İHDK üyesi Bakan Gül'den randevu istemişlerse de, Bakan Gül onlara yanıt bile vermedi.

Olumsuz ortam ve koşullara karşın İHDK, çalışmalarını özveri ile sürdürmüş ve 1 Ekim 2004'te yaptığı olağan toplantısında, şu iki raporu kabul etmiştir: "Türkiye'de İnsan Hakları Raporu-2004" ve "Azınlık Hakları ve Kültürel Haklar Raporu".

Yaklaşık üç hafta sonra Başbakanlık İnsan Hakları Başkanı bir basın toplantısı yaparak, ikinci raporun geçerli olmadığını beyan etmiştir. Bunun üzerine, başta İHDK'nın bazı muhalif üyeleri ve kendilerine "milliyetçi" adını veren çevreler, Rapor'a karşı kampanya başlatmışlardır. Bu kampanyaya, hükümet, iktidar ve anamuhalefet partileri, Cumhurbaşkanı ve Genelkurmay Başkanlığı da doğrudan ya da dolaylı biçimde destek vermişlerdir.

Adı geçen rapor hakkında kamuoyunu aydınlatmak amacıyla 1 Kasım 2004 günü Kurul Başkanı Kaboğlu'nun yaptığı basın toplantısı, Fahrettin Yokuş adlı bir kişinin raporu yırtması sonucu engellenmiştir. Bunun karşısında, yukarıda anılan kişi ve kurumlar, rapor yırtan kişiyi değil, Kurul Başkanı'nı eleştirmeye devam etmişlerdir.

Ankara Basın Savcılığı 3 Şubat 2005 günü Kaboğlu ve Oran'ı, adı geçen rapor hakkında başlattığı soruşturma nedeniyle ifade vermeye çağırmıştır.

Savcılık 14 Kasım 2005 günü "halkı kin ve düşmanlığa tahrik" (TCK md. 216/eski TCK md. 312) ve "Anayasa Mahkemesi'ne hakaret" (TCK md. 301/eski TCK md. 159) ettikleri iddialarıyla, Kaboğlu ve Oran hakkında 5'er yıl hapis cezası istemiyle ceza davası açmıştır. Aslında davanın konusunu, Rapor'da "Türk" yerine "Türkiyelilik" kimliğinin önerilmesi ve Anayasa Mahkemesi kararlarının eleştirilmesi oluşturmaktaydı.

Ankara 28. Asliye Ceza Mahkemesinde ilk duruşma, 15 Şubat 2005'te yapıldı ve aralıksız 9 saat sürdü. Mahkeme TCK md. 301'den yargılama yetkisi açısından Adalet Bakanlığından izin istenmesine karar verdiği için, dava sadece TCK md. 216 ile sınırlı olarak devam etti. Kaboğlu, savunmasında, 4643 No'lu Yasa'nın kendilerine verdiği görev çerçevesinde ifade özgürlüğünü kullandıklarını ve bu nedenle TCK'nın uygulanamayacağını, aksi halde bir "düşünce suçu" yaratılacağını öne sürdü. Oran ise, "Karşı-İddianame" adlı savunmasında, Basın Savcısı'nın iddialarını teker teker çürüttü. Ayrıca Kaboğlu ve Oran, avukatlarıyla birlikte TCK md. 301 açısından Adalet Bakanlığının iznine gerek olmadığını tekrar tekrar vurgulayarak, adı geçen yasa maddesinin Anayasa'ya aykırılığını da öne sürdüler.

10 Nisan 2005 günü yapılan ve 5 saat süren ikinci duruşmada mahkeme, davanın konusuyla ilişkisi bulunmadığı yönündeki itirazlara rağmen, birinci duruşmada başladığı tanık dinleme faaliyetine devam etti. Bu nedenle, davanın esasına ilişkin konular sadece Kaboğlu'nun ikinci savunmasıyla sınırlı kaldı.

10 Mayıs 2005 günü yapılan ve yaklaşık 4 saat süren üçüncü ve son duruşmada ise esas hakkındaki mütalâasını açıklayan Savcı öncelikle, davanın dolaylı biçimde de olsa, Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığının suç duyurusu üzerine açılmış olduğunu beyan etmiştir. Savcı, iddianamede yer alan ithamlar konusunda ise, "halkı kin ve düşmanlığa tahrik" suçunun işlenmediği, raporda yer alan görüşlerin İHAS md. 10'un güvencesi altındaki ifade özgürlüğü alanına girdiği gerekçesiyle, TCK md. 216'dan "beraat" kararı verilmesini; buna karşılık, "Anayasa Mahkemesine hakaret" açısından yargılama için Adalet Bakanlığının izin vermemiş olması nedeniyle, davanın TCK md. 301 açısından "düşme"si yönünde karar verilmesini talep etmiştir.

Yargıç, sanıkların ve avukatlarının, md. 216 yönünden de yargılama yetkisinin bulunduğu ve beraat kararı verilmesi yönündeki ısrarlarına rağmen, savcılık mütalâası doğrultusunda, md. 216'dan "beraat", md. 301'den ise davanın "düşme"sine karar vermiştir.

Kaboğlu ve Oran, yeni TCK md. 301 yönünden artık Adalet Bakanlığının iznine gerek olmadığı görüşünden hareketle ve bu maddeden de beraat kararı verilmesini sağlamak amacıyla, "temyiz" yolunu kullanarak, Yargıtaya başvurmuşlardır.

Kaboğlu ve Oran davasına Avrupa merkezli birçok uluslararası destek kampanyası oluşturulmuş ve yürütülmüştür. Bunların başında Almanya, Belçika, Fransa ve İtalyalı dokuz hukuk profesörünün oluşturduğu girişim grubunun yürüttüğü imza kampanyası gelmektedir. Aralık 2005-Mayıs 2006 tarihleri arasında yürütülen imza kampanyasına 38 ülkeden 1257 üniversite mensubu ve hukukçu katılmıştır. Bunlar arasında yüksek mahkeme yargıçları, parlâmenterler, eski başbakan ve bakanlar, üniversite rektörleri, uluslararası kuruluşlarda üst düzeyde görev yapan şahsiyetler de bulunmaktadır. Türkiye'den ise, Üniv-Der benzer bir kampanyanın öncülüğünü üstlenmiş, ayrıca başta İstanbul Barosu olmak üzere Türkiye'nin birçok barosundan baro başkanları ya da baro üyesi avukatlar, gönüllü olarak savunma işlevine katkıda bulunmuşlardır.

YAYINLAMA ÖZGÜRLÜĞÜ RAPORU 2006

Bir önceki yıl kitap yayıncılığı özelinde, yazarlara ve yayıncılara yönelik yasaklama ve yargılama sayısında bir düşme eğilimi gözlenmekle birlikte ve daha önce açılan davalarda daha fazla beraat kararına rastlanmasına karşın, bu yıl sorunların yeniden artarak devam ettiği gözlemlendi. Yasaklama sayısının azalması ve beraat kararlarının artmasında en önemli neden elbette hükümetin düşünce ve ifade özgürlüğünün alanını sınırlı da olsa genişleten yasal değişiklikleri yapma ve AB süreci bağlamında ilerleme isteği idi.

İçişleri Bakanlığının verilerine göre 2000-2005 yılları arasında 284 kitap toplandı. Son yasal değişikliklerden sonra, bunlardan 47'sinin yasağı kaldırılırken, 237'sinin yasaklama kararı devam ediyor.

Sonuç olarak son bir yıl içinde 22 yayınevi, 47 yazar ve 49 kitap yargılandı. Bunlardan 11'i beraat, 11'i mahkûmiyet ile sonuçlandı, 2 de takipsizlik kararı verildi. 25 kitap hakkındaki davalar ise devam ediyor.

2004 ekiminden bu yana ender olarak kitap yasaklanıyor. Ancak "tahkir", "tezyif edici", "müstehcen", "bölücü", "yıkıcı", "dinci", "din düşmanı" gibi tanımlamalar ile kitaplar, yazarlar ve yayıncılar yargılanmaya devam ediyor. Çevirmenlerin, çevirdikleri kitaplardan dolayı yasal olarak sorumlu tutulmayışları son dönemdeki olumlu değişikliklerden... Ancak yazarı dışarıda yaşayan ya da yabancı olan kitaplardan dolayı yayıncının yasal sorumluluğu devam ediyor.

Ne yazık ki, Avrupa Birliği Uyum Yasaları kapsamında çıkan ve Avrupa Birliğinin de onayını alan yeni Türk Ceza Yasası yazarların ve yayıncıların yargılanmasında yeni bir yol oldu. Birliğimizin, basın ve yazar kuruluşlarının bu konuda daha kanun çıkmadan yaptığı uyarılar ne yazık ki dikkate alınmadı. Sonuçta bundan en büyük zararı Avrupa toplumunun bir parçası olmaya yönelik demokratik reform süreci gördü ve görmeye devam edecek.

İDEOLOJİK TEMELLİ DAVALARDA ARTIŞ

Bu yeni dönemin en çarpıcı özelliği, ideolojik amaçlı çevrelerin, yine ideolojik amaçlı ihbarları sonucunda yazar, gazeteci ve yayıncılara yönelik yeni bir dava patlamasının yaşanmasıydı. "Türklüğe, Türk Ordusuna, Cumhuriyete, Atatürk'ün Anısına Hakaret" iddialı ihbarlar sonucunda açılan davalar, bir anlamda adalet mekanizmasının da gereksiz olarak meşgul edilmesine ve imajının zedelenmesine neden oldu.

Bu suçlama ile açılan davalarda bir çok mahkûmiyet kararı verildi. Daha da vahimi, Orhan Pamuk, Perihan Mağden, Murat Belge, İsmet Berkan, Hasan Cemal ve diğer bazı yazar ve gazeteciler, duruşmaları sırasında doğrudan şiddetle yüz yüze bırakıldılar. İhbarla suçlanan uluslararası çapta tanınmış yazarlar listesine en son, *Baba ve Piç* adlı yeni kitabından dolayı Elif Şafak eklendi. Yazar ve Metis Yayınları editörü Semih Sökmen hakkında, “Türklüğe hakaret” iddiası ile soruşturma başlatıldı. Bu ihbarlarla, mahkemeler aşırı milliyetçi ideolojik bir grubun kampanya platformuna dönüştürülmeye çalışılıyor. Bu konuda Adalet Bakanlığının tarafsız yargıyı güvence altına alma yükümlülüğünü yerine getirmediğini ne yazık ki belirtmek zorundayız. İnsan hakları kurumlarının temel hakların ihlali ile ilgili yaptığı birçok suç duyurusu yanıtız kalırken, savcılarının bu tür ideolojik kaygılarla yapılan ihbarları ciddiye alarak, bu tür davalar açmayı reddetmeleri, yargı mekanizmasını ideolojik bir etkilenme altına alma, yargıyı etkileme heveslerini en baştan engelleyecektir.

İlginç olan bir yeni gelişme ise, ifade özgürlüğünü ilişkin davalar hakkında eleştirel yazı yazan gazeteciler hakkında, “devam etmekte olan davaları etkilemeye çalışma” iddiası ile, ihbar sonucu açılan davalardaki tırmanış oldu. Bunlardan bazıları düşürülürken, Hrant Dink hakkında verilen mahkûmiyet kararını eleştirdikleri gerekçesi ile Agos gazetesinin Genel Yayın Yönetmeni Hrant Dink, Yazışleri Müdürü oğlu Arat Dink, Serkis Seropyan ve Aydın Engin hakkında dava açıldı. Sanıklar, mayıs ayında Orhan Pamuk davalarındakine benzer, aşırı milliyetçi bir grubun kaba kuvvet kullanım girişimi ve hakaretleri ile karşılaştılar. Perihan Mağden’in davasında da benzeri bir saldırganlık örneği sergilendi.

10 yıldır Ermeni sorunu ile ilgili kitaplar soruşturma konusu olmazken, bu konu etrafında çeşitli gerekçelerle davalar açılmaya başlandı geçtiğimiz yıl içinde. Bu arada ilk mahkûmiyet kararı da, Çağrı dergisi yazarlarından Erkan Akay’a, “90 Yıl Sonra Tarihle Yüzleşme Zamanı” adlı yazısından dolayı yeni TCY’nin 301/1 maddesinin ihlal edildiği gerekçesi ile verildi, Akay 5 ay hapis cezası aldı.

BASIN DAVALARINDA ARTIŞ VE YASAKLAMALARIN YENİDEN BAŞLAMASI VE YENİ TMY TASARISININ İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ KARŞISINDA OLUŞTURDUĞU TEHLİKE

Basın davalarında geçtiğimiz yıl içinde bir artış gözlemlendi. Birgün, Evrensel ve Özgür Gündem örneğinde gazete yasaklama uygulamaları yeniden başlatıldı. Özgür Gündem gazetesinin sorumlu müdürü, sahibi, yazar ve muhabirleri hakkında İstanbul Ağır Ceza Mahkemelerinde (eski DGM) ve yine basın davalarına bakmakla görevli Beyoğlu 2. Asliye Ceza Mahkemesinde son iki yıl içinde, TMY’nin 6. ve 7. maddelerinden ve yeni TCY’nin 213, 214, 215, 216, 218, 220,

301, 312 ve 318. maddelerinden dolayı toplam 530 dava açıldı. Bunlardan 104’ü mahkûmiyet, 22 si beraat ile sonuçlandı. Gazete İmtiyaz Sahibi Ali Gürbüz toplam 192 755 YTL para cezasına mahkûm edildi. Gazete Sorumlu İşleri Müdürü Hasan Bayar ise, toplam 15 yıl 11 ay 10 gün hapis cezası ile birlikte, 134 391 YTL para cezasına mahkûm oldu.

Cumhuriyet gazetesi sahip, muhabir ve yazışleri muhabiri İlhan Selçuk, Mehmet Sucu ve Alper Turgut, “İşkenceye Beraat” adlı haberden dolayı, “mahkemeyi etkilemeye çalışmaktan” mahkûm oldular. İlhan Selçuk, İbrahim Yıldız, Mehmet Teoman Sucu, İlhan Taşçı ise, *Kızıltepe Çelişkiler Yumağı* adlı kitaptan dolayı yargılanıyor.

Hürriyet gazetesinden Sabati Karakurt, Hasan Kılıç ve Necdet Tatlıcan, Kürt gençleriyle ilgili yaptıkları röportajdan dolayı TMY 7. maddeyi ihlal etmekten yargılanıyorlar. 32. Gün programı yapımcısı Mehmet Ali Birand da Öcalan’ın avukatları ile yaptığı röportajdan dolayı aynı maddeyi ihlal etmekle suçlanıyor. Aynı suçlama, Radikal gazetesinden Neşe Düzal’e Orhan Doğan ile yaptığı röportajdan dolayı yöneltildi.

Ekin dergisinde 12 Mart’ın yıldönümü vesilesiyle çıkan makalelerinde orduya hakaret ettikleri gerekçesi ile yazar Emin Karaca’ya mahkûmiyet kararı çıkarılırken, Türkiye gazeteciliğinin duayenlerinden, eski Ant Yayınları’nın ve Akşam gazetesinin editörü Doğan Özgüden için gıyabi tevkif kararı çıkarıldı.

Turkish Daily News yazarlarından Burak Bekdil ise, “adliye hakaret” gerekçesi ile mahkûm edildi.

Yeni TMY tasarısı, geçmişte olduğu gibi, süreli ve süresiz yayınlar bakımından, muğlak tanımlamaları ve Savcılara verilmesi düşünülen süresiz yayın durdurma yetkisi ile, ifade, basın ve yayınlama özgürlüğü bakımından potansiyel bir tehlike oluşturuyor. “Okullar olmasa maarifi çok iyi idare ederim” diyen Osmanlı nazırı misali, yayın durdurma yetkisi ile, muhalif basını olmayan bir medya hayal edilmektedir.

Taslakta yer alan maddeler dikkatle okunduğunda ve gerekçeleri ile birlikte değerlendirildiğinde, basın yayın organları ve onların sahiplerine yönelik çağdışı uygulamalara yol açtığı görülecektir. 301. madde tartışmalarında da dile getirildiği gibi bu tasarıda da suç kapsamına giren eylemlerin tanımı tam yapılmamıştır. Bir savcının soruşturma açması veya herhangi bir kişinin suç duyurusunda bulunması durumunda her şey suç kapsamına girebilmektedir.

Tasarıda süreli, süresiz, elektronik tüm yayınlara getirilen yayın durdurma, kapatma gibi yaptırımlar çağdışıdır ve savcılara verilen karar alma yetkisi beraberrinde bir çok tartışmalı uygulamayı getirecektir. Yeni uygulamayla tüm yayınlar mahkeme tarafından süresiz olarak durdurulabilecektir. Ayrıca daha önce para

cezası verilen durumlara bu tasarının kanunlaşması ile artık hapis cezası verilecektir.

Yine tasarının “Madde 8/B- Bu Kanun kapsamına giren suçların bir tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, Türk Ceza Kanununun 60 ıncı maddesine göre bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur” maddesi yayın şirketlerini ciddi bir risk altına almaktadır. Herhangi bir yayınevinin bir kitabına bu tasarıdan dolayı ceza verilirse yayınevi şirketinin kapatılmaya kadar gidebilecek bir sürecin içine girmesi kaçınılmazdır. İlgili maddede şirketin ticari faaliyetinin kontrol altına alınmasından kapatılmasına kadar çeşitli cezalar öngörülmektedir. Yeni TMY tasarısı halen TBMM Adalet Alt Komisyonu gündeminde bulunuyor.

ÖZEL HUKUKUN İFADE ÖZGÜRLÜĞÜNÜ KISITLAMAK İÇİN KÖTÜYE KULLANILMASI

Bir önceki dönem başlamış olan yeni bir eğilimin bu yıl da devam ettiği gözlemlendi. Bu da, özel hukukun ifade ve basın özgürlüğünü kısıtlamak amacıyla kötüye kullanılması çabalarıdır. Kurumlara hakaret edildiği iddiası gündeme getirilemediği zamanlarda ise, kişisel “hakaret iddiaları” gündeme sokulmaya çalışılmaktadır. Bunun nedeni ise, batı demokrasilerinin tersine, politikacı ve devlet adamlarını her türlü eleştiriden uzak tutmaya çalışan, onları bir anlamda kutsallaştıran eski anlayıştır. Batı demokrasilerinde politikacılara en sert, hatta hakaret düzeyinde eleştiriler bile meşru karşılanır, siyasetçinin toplum karşısında bunu doğal bir yük olarak karşılaması beklenirken, ne yazık ki bizde sadece siyasetçiler değil, sanatçılar bile kendini “dokunulmaz” saydırmak istemektedir. Eleştiriye hakaret olarak kabul eden bir toplumun, kendisini geliştirmesi nasıl mümkün olacaktır?

Savcılık, gazeteci Yaşar Gören’in Ozan Yayıncılık tarafından yayınlanan *Kanser Cinayetleri* adlı kitabında “doktorluğa” hakaret edildiği iddiası ile yapılan toplama ve dava açılması istemini yerinde olarak reddetti. Acaba doktorluk, daha önemsiz bir meslek sayıldığı için mi bu karar verilebildi? Kapıcılar Derneği, “kapıcılığa” hakaret edildiği iddiası ile bir televizyon dizisinin kaldırılmasını istedi. Bu da haklı olarak kabul edilmedi. Acaba bazı “yurttaşlar” daha mı önemli, dokunulmaz ve “saygın” kanun önünde? Bizce her yurttaş eşit olarak saygın ve aynı zamanda eleştiriye, mizaha açık olmalı. Çağdaş toplum bunu gerektirir, toplumsal isteri ancak bir gerilik belirtisi olabilir.

Yazar ve gazeteci Ahmet Kahraman, Susurluk olayı etrafında kaleme aldığı *100 Ünlü Türk* adlı kitabından sonra, hakkında eski bakan Mehmet Ağar ve açılan hakaret ve tazminat davaları ve tehditler nedeni ile birkaç yıl önce ülkeyi terk etmek zorunda kaldı. Türkiye’de en kaliteli edebi ve felsefi yayıncılık yapan ku-

rumlar arasında olan Öteki Yayınevi’ni, editörü Vedat Yeniçeri ödediği ağır tazminatlar nedeniyle kapatmak zorunda kaldı. Çivi Yazıları editörü Özcan Sapan benzer nedenlerle ciddi sıkıntılar yaşadı. Sorun Yayınları editörü Sırrı Öztürk de, Talat Turhan’ın *Mehmet Eymür, Bir MİT’çinin Portresi* adlı kitaptan dolayı ağır bir para cezası ile yüzyüze. Pencere Yayınları editörü Muzaffer Erdoğan ise, Fevzi Karadeniz’in *Eski Zamanlar* adlı kitabında Doğu Perinçek’e hakaret edildiği iddiası ile ağır bir para cezasına mahkûm edildi. Muzaffer Erdoğan, şimdi de, yayınlamış olduğu İngiliz tarihçi Toynbee’nin ünlü *Mavi Kitap*’ının önsözünde akademisyen Taner Akçam’ın milletvekili Şükrü Elekdağ’a yönelttiği eleştiriler nedeniyle Ankara’da 6. Asliye Ceza Mahkemesinde 20 bin YTL tazminat talebi ile yargıç önünde. Aynı tazminat miktarı Taner Akçam, kitabın çevirmeni ve söz konusu makaleyi daha önce yayınlamış olan Birikim Dergisi editörü Abdullah Onay’dan da talep ediliyor.

Başbakan Tayyip Erdoğan’ın kişilik haklarının ihlal edildiği iddiası ile gazeteci ve yazarlara karşı açtığı davaları da bu kapsamda ele alıyoruz. Geçtiğimiz yıl Başbakan Tayyip Erdoğan başta karikatüristler olmak üzere bir çok gazeteciye kendisine hakaret ettikleri gerekçesiyle tazminat davaları açtı. Bundan yazarlar ve yayıncılar da nasibini aldı. Cumhuriyet Gazetesi karikatüristi Musa Kart, Başbakanı yumağa dolanmış kedi olarak resmettiği için 10 milyar para cezasına mahkûm oldu. Ancak Yargıtayda beraatine karar verildi. Türkiye’nin en çok okunan dergilerinden Penguen mizah dergisinin birçok karikatüristi hakkında Başbakan Erdoğan’ı çeşitli hayvanlara benzeterek aşağıladıkları gerekçesiyle açılan davalar mahkemelerde karikatürlerin eleştiri sınırları içinde olduğu gerekçesiyle reddedildi.

Erdoğan, kişilik haklarına saldırıda bulunduğu gerekçesiyle Profesör Yalçın Küçük’ün *İsyan* adlı kitabı için ihtiyati tedbir yoluyla yayının durdurulması talebinde bulunup, 40 milyar lira da manevi tazminat istedi. Bu dava da mahkemece reddedildi. Başbakan’ın hakaret gerekçesi ile açtığı davalardan Evrensel gazetesi yazarı Yücel Sarpdere ve Birgün yazarı Erbil Tuşalp de mahkûmiyet aldı. Sarpdere hakkında verilen mahkûmiyet kararını Yargıtay bozdu.

Sonuç olarak Başbakana hakaret gerekçesi ile 59 başvuru yapıldı. Bunlardan 31’i sonuçlandı, 28’i ise devam ediyor. 21 davada Başbakan haklı bulunup toplam olarak 111. 500 YTL tazminat ödenmesine karar verilirken, 10 davada ise Başbakan şikayetinde haklı bulunmadı. Mahkûm olanlar arasında, Aydınlik’ta yazan ressam ve kıdemli gazeteci Fikret Otyam da var.

Bu tür davaların en ilginç örneklerinden biri ise 312 Generalin Vakit gazetesi hakkında açtıkları tazminat davası oldu. Vakit gazetesini 624 milyar TL para cezasına mahkûm eden karar, eksik soruşturma gerekçesi ile Yargıtay tarafından bozuldu.

Öte yandan, Türkiye’de Cuma dergisinin “Disiplinsiz paşalar” başlığı ile yayınlanan sayısında yer alan yazı ve karikatürler sebebi ile sanıklar Mustafa Karahasanoğlu, Abdurrahman Dilipak, Hüseyin Arı, Mustafa Hacımustafaoğulları, Yalçın Turgut ve Cengiz Almış hakkında Askeri Ceza Kanunu’nun 94. maddesinde öngörülen-astlık üstlük münasebetlerini zedelemeye matuf olarak komutanlara hakaret suçlaması sebebi ile Askeri Mahkemede dava açılmıştı.

Birgün yazarı Yalçın Ergünoğan hakkında Bağımsız Türkiye Partisi Genel Başkanı Haydar Baş’ın şikayeti üzerine, hakaret iddiasıyla açılan ceza davası sürerken, Baş ”fazlaya ilişkin her türlü hakkı saklı kalmak üzere şimdilik” kaydıyla 5 bin YTL’lik bir de “tazminat” davası açtı. Vakıf gazetesi karikatüristi Kemal Güler, eski milletvekili sanatçı Arif Sağ tarafından hakaret gereçesi ile mahkemeye verildi ve mahkûm oldu.

Gazeteci Ersin Kalkan tarafından kaleme alınan ve Güncel Yayınları tarafından basımı gerçekleştirilen *Katille Buluşma- Bir Jitem Dosyası: Musa Anter Cinayeti* adlı kitap Diyarbakır 3. Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından toplatıldı. Kitapla ilgili olarak 8 Mayıs 2006’da mahkemeye başvuran Gün TV sahibi Mehmet Ali Altındağ, kitapta kişilik haklarına saldırı olduğunu iddia ederek eserin toplatılmasını talep etmişti.

Sonuç olarak yeni dönemde, kamu adına açılan “hakaret” davaları devam ederken, aynı gerekçelerle açılan “kişisel hakaret” davalarında da artış gözlemlenmeye başladı.

TCK 301. MADDE

Geçen yıl Türk Ceza Kanunu taslağı tartışılırken 301. madde en çok dikkati çeken maddelerden biriydi. Yorumu çok açık nitelikte olması nedeniyle yayınlama özgürlüğünü engelleyecek bir yapıda olduğu öne sürülüyordu. Türkiye Yayıncılar Birliğinin TCY ile ilgili eleştirilerinin temelini oluşturan maddelerdendi. Adalet Bakanı Cemil Çiçek, “Ceza kanunu taslağına hiç eleştiri gelmiyor, herkes memnun” dese de, biz yazılı olarak kendilerine bu ve benzer maddeler hakkındaki çekincelerimizi iletmiştik.

TCY 301. maddeye göre; “1) Türklüğü, Cumhuriyeti veya Türkiye Büyük Millet Meclisini alenen aşağılayan kişi, altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. 2) Türkiye Cumhuriyeti Hükümetini, Devletin yargı organlarını, askeri veya emniyet teşkilatını alenen aşağılayan kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. 3) Türklüğü aşağılamanın yabancı bir ülkede bir Türk vatandaşı tarafından işlenmesi halinde, verilecek ceza üçte bir oranında artırılır. 4) Eleştiri amacıyla yapılan düşünce açıklamaları suç oluşturmaz.”

Yasa yürürlüğe girdikten sonra hemen madde işlemeye başladı ve korktuğu-

mu gibi yazarlara, gazetecilere ardı ardına davalar açıldı. Tüm dünya “düşünce özgürlüğü açısından önemli bir adım olan” bu yasanın düşünceyi nasıl kısıtladığını izlemeye başladı. Orhan Pamuk’la birlikte bir çok yazar ve gazeteci yargılanmaya başladı.

Agos gazetesindeki bir yazıda “Türklüğün tahkir ve tezyif edildiği” gerekçesiyle açılan davada, Hrant Dink 6 ay hapis cezasına çarptırıldı. Mahkeme, Dink’i “yazısının eleştiri amacıyla yapılan düşünce açıklaması niteliğinde olmadığı, aşağılayıcı, incitici nitelikte olduğu” gerekçesiyle 6 ay hapis cezasına çarptırdı. Mahkeme, sabıkasız olması ve ileride bir daha suç işlemeyeceği konusunda oluşan kanaat nedeniyle Dink’in cezasını erteledi. Cumhuriyet Savcılığı Dink hakkındaki cezanın bozulması için başvurdu. İlgili Yargıtay dairesi bunu kabul etmedi ama Yargıtay Baş Savcılığı, beraat talebi ile Genel Kurul’a gitti.

Milli Gazete’nin köşe yazarlarından Mehmet Şevket Eygi, “Gayret ve Hamiyet Kalmadı” başlıklı yazısından dolayı, savcının Dink davasında olduğu gibi beraat talep etmesine karşın, mahkeme tarafından yeni TCY’nın 216. maddesinin 1. fıkrası uyarınca 1 yıl hapis cezasına çarptırıldı ve ceza ertelenmedi.

Tempo dergisi hakkında, Kürt-Der sözcüsü İbrahim Güçlü ile yapılan bir röportajdan dolayı, “Türklüğü aşağılama” ve “kanunlara uymamaya teşvik” iddiası ile Güçlü, muhabir Enis Tayman ve yazişleri müdürü Neval Barlas hakkında dava açıldı.

Başbakanlık İnsan Hakları Danışma Kurulu’nda (BİHDK) görevliyken, “Türkiyelilik” üst kimliğini öneren “Azınlık Hakları ve Kültürel Haklar Çalışma Grubu Raporu”nu hazırlayan kurul başkanı Prof. İbrahim Kaboğlu ve Prof. Baskın Oran hakkında TCY 216/1 halkı kin ve düşmanlığa tahrik, TCY 301/2 Devletin yargı organlarını alenen aşağılama iddiasıyla dava açıldı.

68 kuşağının devrimci önderleri Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan’ın idam edilişlerinin 30. yıldönümü dolayısıyla “Türkiye’de ve Avrupa’da Yazın” dergisinde 2002’de yayımlanan yazılar nedeniyle açılan “Askeri kuvvetleri tahkir ve tezyif” davasında, gazeteci-yazar Emin Karaca, TCY 301. maddesinin 2. bendi uyarınca beş ay hapis cezasına çarptırıldı. Karaca’ya verilen hapis cezası 900 YTL’ye çevrildi ve 647 Sayılı kanunun 6. maddesi uyarınca ertelendi.

Uluslararası sanat çevrelerinin ilgi gösterdiği 9. Uluslararası İstanbul Bienali’ne de TCY’nın 301. maddesinin gölgesi düştü. Bienal kapsamında açılan bir serginin kataloğu, TSK’yı aşağıladığı gerekçesiyle toplatıldı. Radikal Gazetesinin haberine göre Küratör Halil Altundere teklif üzerine, 30 Ekim’e kadar sürecek olan bienal kapsamında, Antrepo 5’te açılan “misafirperverlik” alanında 34 sanatçıyı buluşturan bir fotoğraf sergisi düzenledi. Her sergide olduğu gibi bir de katalog hazırlandı. Katalog sergi kapsamında ücretsiz dağıtıldı ve tükendi.

Sergi sürerken Beyoğlu 2. Sulh Ceza Mahkemesi, “kimliği belirsiz” bir ihbar sonucu ve savcılığın talebi üzerine 13 Ekim’de katalogla ilgili olarak Basın Kanunu gereğince toplatma kararı verdi. Kararda, katalogda asker, rütbe ve üniforma temalı üç resimde TSK’nın aşağılandığı belirtildi ve “...Türk askerine hangi şart ve vaziyette olursa olsun saldırılması lazım bir hedefmiş gibi kötü niyetlerini göstererek TSK’yı alenen aşağılar mahiyette resim yayımladıkları anlaşılmaktadır” denildi. Beyoğlu 3. Asliye Ceza Mahkemesi ise “Yürürlükte bulunan iç hukuk kurallarından önce dikkate alınması gereken AİHS’nin 9/10 maddesine” dikkat çekerek toplatma kararını kaldırdı. Kararda şöyle denildi: “Toplatma kararına neden gösterilen fotoğrafların hiçbiri, bu maddelerde belirtilen kısıtlama nedenlerini ihlal etmemiştir. Fotoğrafların sanatsal değeri tartışılrsa da, kuvvet kullanımını çağrıştırırsa da ve toplumun büyük çoğunluğunca hoş karşılanmayacak nitelikte olsa da içeriği AİHS normlarına uygun olduğu sürece, demokrasinin bütün bu duygulanımlara katlanmak olduğu unutulmamalıdır.” Bu arada sergiyi düzenleyen Halil Altındere hakkında Beyoğlu Cumhuriyet Savcılığınca TCY’nin 301. Maddesi uyarınca “TSK’yı alenen aşağılamak” suçundan altı aydan iki yıla kadar hapis cezası istemiyle ceza soruşturması açıldı.

Genelkurmay Başkanlığının *Boyalı Bank Nöbetini Terk Etmek* adlı kitabında orduya hakaret ettiği gerekçesiyle suç duyurusunda bulunması üzerine emekli yüzbaşı Murat Pabuç hakkında soruşturma başlatıldı. Radikal gazetesinin haberine göre, Genelkurmay Adli Müşaviri Hâkim Tuğgeneral Hıfzı Çubuklu imzasıyla Adalet Bakanlığına gönderilen 13 Ekim tarihli ‘gizli’ yazıda, Pabuç’un kitabında TCY’nin 301. maddesinde yazılı “Türk Silahlı Kuvvetleri’ni (TSK) alenen aşağılamak” suçunun işlendiği öne sürülerek gereğinin yapılması istendi. Yazıda, bu soruşturmanın Pabuç hakkında halen süren davayla birlikte değerlendirilmesi önerisi de yer aldı.

Murat Pabuç, ifadesinde, suçlanan kitabında 21 yıllık askerlik yaşamında görevliyken başından geçen kimi anılara, yolsuzluklar konusunda işlem yapılması için yaptığı suç duyurularına yer verdiğini anlattı. Kitabındaki tüm yazılanların yaşanmış olduğuna dikkat çeken Pabuç, orduyu aşağılamak kastı bulunmadığını söyledi. Pabuç hakkında daha önce Genelkurmay Başkanlığının suç duyurusu üzerine, aylık Sol dergisinin Şubat 2005 tarihli sayısındaki “Türk Silahlı Kuvvetleri’nin Toplumsal Rolündeki Değişim” ve “NATO’cular İşlerini Sağlama Alıyorlar” başlıklı yazıları nedeniyle dava açılmıştı. 1 Haziran’da yürürlükten kalkan TCY’nin ünlü 159. maddesine muhalefetle suçlanan Pabuç’un yargılanması, dava zamanında açılmadığından zaman aşımından düştü.

12 Eylül askeri darbesi ile ilgili ATV’deki Siyaset Meydanı programında, askeri cezaevleri ile ilgili değerlendirmesi nedeniyle hakkında dava açılan gazeteci Er-

tuğrul Mavioğlu’nun TMY 7. maddeden dolayı yargılanması beraat ile sonuçlandı.

En son Aktüel dergisindeki vicdani ret konusunu ele alan bir yazısı nedeniyle, yazar Perihan Mağden hakkında, yurttaşları askerlikten soğutma gerekçesi ile dava açıldı. Mağden hakkında yazıları nedeniyle açılmış başka davalar da var.

Adana’da dokuz yaşındaki bir erkek çocuğuna tecavüz edildiği iddiasıyla Adana ve İstanbul Adli Tıp Kurumlarından verilen raporları, kurum ve doktor adı vermeden eleştiren gazeteci-yazar Ahmet Altan, 6 bin YTL tazminat ödemeye mahkûm edildi.

2001’de yayımlanan “Ordu ne işe yarar?” ve “Yeni Barbarlar Apoletli Talibanlar” yazılardan mahkûm olduktan sonra yeni TCY ile birlikte yeniden yargılanan İdea Politika dergisi Yayın Yönetmeni Erol Özkoray, mahkeme karşısına çıkmaya devam ediyor. Şişli 2. Asliye Ceza Mahkemesindeki davada Sınır Tanımayan Gazeteciler Genel Sekreteri Robert Ménard da yargılanıyor.

2002’de Almanya’da yapılan “Kadın Hakları: İnsan Hakları mıdır?” başlıklı bir panelde “Türk Silahlı Kuvvetleri’nin manevi şahsiyetine hakaret ettiği” gerekçesiyle yargılanan İnsan Hakları Derneği (İHD) İstanbul Şubesi eski Başkanı Eren Keskin 15 Mart’ta 10 ay hapse mahkûm edildi. Kartal 3. Asliye Ceza Mahkemesi, 301. maddeden verdiği cezayı paraya çevirdi.

Belge Yayınları editörü Rağıp Zarakolu ise, Dora Sakayan’ın *Bir Ermeni Doktorun Yaşadıkları: Garabet Haçeryan’ın İzmir Güncesi* kitabını yayımladığı için hakim karşısına çıktı. Yayıncının avukatı Osman Ergin, yazarı belli olan bir kitap nedeniyle müvekkilinin yargılanmasına tepki göstererek, Basın Kanunu gereği yazarı belli bir kitapla ilgili yayınevi yetkiline dava açılmayacağını belirterek, yabancı yazarlarla ilgili uygulamanın Anayasa’daki eşitlik ilkesine aykırı olduğunu savundu. Mahkeme, Anayasa’ya aykırılık başvurusunu beklemeye karar verdi. Zarakolu’nun “Türklüğü ve devletin askeri kuvvetlerini tahkir ve tezyif” iddiasıyla 5 yıla kadar hapsi isteniyor.

Ankara 12. Asliye Ceza Mahkemesi, “İş Bilenin Kılıç Kuşananın” yazısında TSK’yı aşağıladığı gerekçesiyle yargılanan gazeteci Rahmi Yıldırım hakkında, savcının “en sert eleştirilere, her düşünceye sınırsız özgürlük” yönündeki mütalaasını da dikkate alarak beraat kararı verdi. Genelkurmay Başkanlığının suç duyurusu üzerine Yıldırım hakkında, sansürlü.com adlı internet sitesinde yayımlanan yazısındaki “Paşalar sermaye düzeninin koruyucusu” ifadeleri nedeniyle, 1 Haziran’da yürürlükten kalkan eski TCY’nin 159. maddesine muhalefetten üç yıla kadar hapis istemiyle dava açılmıştı. 1 Haziran’da yeni TCY’de de “TSK’yı alenen tahkir ve tezyif” suçu 301. maddede aynı içerikte düzenlenmiş, yargılama da bu maddeyle sürmüştü. Yıldırım önceki iki duruşmada, eleştirilerde bulunduğunu belirtirken, “ordu sermayenin bekçisi değil, bizzat sermayedar” diyerek beraatini istemişti.

Aram Yayıncılık'ın sahibi ve sorumlu yazışları müdürü Fatih Taş, yayımcısı olduğu "Kayıpsın Diyorlar" adlı kitapla "Cumhuriyet'i tahkir ve tezyif" etme suçunu işlediği gerekçesiyle 6 ay hapis cezasına çarptırıldı. Mahkeme, yayıncı Taş'ı, eski TCY'nın 159. maddesine denk gelen yeni TCY'nın 301. maddesi uyarınca 6 ay hapis cezasına çarptırdı. Kitapta, bir haber için gittiği Siverek'te 12 Mart 1994'te kaçırılan ve bir daha kendisinden haber alınamayan gazeteci Nazım Babaoğlu'nun hikâyesi anlatılıyor.

Mara Meimaridi'nin yazdığı *İzmir Büyüğüleri* adlı roman hakkında Beyoğlu Cumhuriyet Başsavcılığı (Basın Bürosu) tarafından "Türklüğü aşağılama" suçlaması ile 765 sayılı Yasanın TCY.159/1 Maddesi ve 5237 Sayılı Yasanın TCY 301/2 maddesine dayandırılarak dava açıldı. Yunanistan ve Türkiye'de yüzbinlerce satan ve televizyon dizisi yapılan romanda kadınların büyü merakından yola çıkarak Rum vatandaşların İzmir'den Yunanistan'a göç ettikleri süreç anlatılıyor.

Güneydoğu Anadolu'da boşaltılan 14 köyün hikayesini anlatan gazeteci Zülküf Kışanak *Yitik Köyler- Bin Yılların Mirası Nasıl Yakıldı* başlıklı kitap nedeniyle TCY eski 159., yeni 301. madde "Cumhuriyeti alenen tahkir ve tezyif etmek" gerekçesiyle, önce 5 ay hapse mahkûm etti. Bu ceza daha sonra, 3 bin YTL para cezasına çevrildi.

Yayıncı Aziz Özer, sorumlusu olduğu "Yeni Dünya İçin Çağrı" adlı dergide yayınlanan "80 Yıl Türkiye Cumhuriyeti, 80. Yıl Faşizm" adlı yazıda T.C.'nin manevi şahsiyetini aşağıladığı gerekçesiyle, TCY'nın 301'ci maddesinden 6 ay hapse mahkûm edildi. Gene Aziz Özer, gene aynı dergide yayınlanan "Irak'ta İşgal Ortaklığına Hayır" başlıklı yazıdan ötürü gene aynı gerekçe ile ve gene 301'ci maddeden, gene 6 ay hapis cezasına çarptırıldı.

Doz Yayınevi editörü Ali Rıza Vural, Mesut Barzani'nin iki ciltlik *Barzani ve Kürt Ulusal Özgürlük Hareketi* adlı kitabından hakim karşısına çıktı. Şubat 2003'te yapılan ilk baskısına açılan davası yasa değişikliği nedeniyle düşen kitap, Mayıs 2005'te gerçekleştirilen ikinci baskıdan yine yargılanıyor. Yayınevi sorumlusu Vural hakkında açılan davanın görülmesine Beyoğlu 2. Asliye Ceza Mahkemesinde başlandı. Beyoğlu Cumhuriyet Savcısı Nihat Erdem'in kaleme aldığı 5 Ekim 2005 tarihli iddianamede, "Cumhuriyeti neşren tahkir ve tezyif etmek" ile suçlanan editör Vural'ın, Ceza Kanunu'nun 301/2 maddesi uyarınca üç yıla kadar hapsi isteniyor.

Acının Dili Kadın adlı kitap nedeniyle, kitabın yazarı Murat Coşkun ve Peri Yayınları sahibi Ahmet Önal hakkında TCY 159/1 devletin askeri kuvvetlerini neşren tahkir ve tezyif etmek iddiasıyla dava açıldı. Aynı kitap nedeniyle TCY md. 312 "halkı ırk farklılığı gözetmek suretiyle kin ve düşmanlığa açıkça tahrik etmek" iddiasıyla açılan ikinci bir dava, bununla birleştirildi. Peri Yayınları sahibi Ahmet

Önal'a yayınladığı kitaplarla ilgili toplam olarak bugüne kadar 27 dava açıldı ve bunlardan 8'i farklı aşamalarda devam ediyor.

Genelkurmay Başkanlığının şikayeti üzerine, Sorun Yayınları editörü Sırrı Öztürk ve yazar Osman Tiftikçi hakkında, *Osmanlı'dan Günümüze Ordunun Evrimi* başlıklı kitaptan dolayı, "orduyu alenen aşağılamak" iddiasıyla açılan soruşturma, davaya dönüştü.

Önümüzdeki günlerde TCY 301'den kaynaklanan bir çok dava açılacağı anlaşılıyor. Sorun, yasanın yorumuna açık içeriğinin yanında bazı savcılarının ve hakimlerin yasanın son fıkrasındaki eleştiri amacını dikkate almamaları olarak görülüyor. "Aşağılama" sözcüğünün de neler içerdiği hakkında pek düşünülmediği anlaşılıyor. Her eleştiri "aşağılama" olarak algılanınca maddenin korumasına aldığı kuramlar hakkında yazılan her kitap ya da haber kaçınılmaz olarak 301. maddenin muhatabı oluyor, yazarlar kendilerini sanık sandalyesinde buluyor.

Orhan Pamuk'un ve Hrant Dink'in yasa maddesiyle ilgisi ise çok daha yoruma açık, "Türklüğü aşağılamak" suçlaması ile herkesi yargılamak mümkün. Çünkü Türkiye veya Türk vatandaşları ile ilgili ne yazsanız bu madde kapsamına girebilir. Yapılması gereken, Beyoğlu 3. Asliye Ceza Mahkemesi hakiminin kararında altını çizdiği, yürürlükte bulunan iç hukuk kurallarından önce dikkate alınması gereken AİHS'nin işletilmesidir. Zira, uluslararası anlaşmalar farklı bir hüküm içeriyorsa yasalardan önce bakılması ve uygulanması gereken bu uluslararası anlaşma hükümleridir. Türkiye'de Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni imzaladığına göre uygulanması bu tür davalarda TCY 301'den önce dikkate alınması gereken AİHS'nin 9/10 maddesidir.

Sonuç olarak geçtiğimiz dönemde, TCY eski 159, yeni 301, ifade özgürlüğünün kısıtlanmasında en fazla pirim toplayan madde oldu.

ATATÜRK'E HAKARET DAVALARI

Kurtuluş Savaşı'nın önderi ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün manevi şahsiyeti özel bir yasa ile korunuyor. Bu yıl bir çok davada, Atatürk'ün manevi şahsiyetine hakaret gerekçe oldu. İstanbul Cumhuriyet Savcılığı, MasterCard'ın Şampiyonlar Ligi finalinde dağıttığı 290 sayfalık İstanbul Şehir Rehberi için inceleme başlattı. Cumhuriyet Savcısı Nazmi Okumuş'un Zaman gazetesinde 30 Mayıs 2005'te yayınlanan haberi ihbar kabul ettiği ve konu hakkında İstanbul Emniyet Müdürlüğüne yazı yazarak rehberin kendisine gönderilmesini istediği öğrenildi. Savcı Okumuş, kitapçıkta yer alan "Ermenilere soykırım yapıldığı", "Atatürk'ün, 1924 yılında Kürtleri asimile etmek için Kürt dilini yasakladığı ve 1984'ten bugüne kadar süregelen savaşta 30 bin insanın öldüğü" şeklindeki ifadeler nedeniyle kitapçık hakkında inceleme başlattı. MasterCard Güneydoğu

Avrupa Genel Müdürü Özlem İmece'nin de ifadesinin alınacağı ve bunun için Emniyet Müdürlüğü'ne yazı yazıldığı öğrenildi.

Aykırı Yayınları'ndan çıkmış bulunan *İki Şehrin Hikayesi: Ankara-İstanbul Çatışması* adlı kitabı derleyen ve aynı zamanda yazarı olan Seyfi Öngider'e de Kadıköy Basın Savcılığı tarafından dava açıldı. "Atatürk'ün manevi hatırasına alenen yayın yoluyla hakaret" edildiği iddiasıyla dava açıldı. Kitabın yayıncısı Ahmet Saim Koç hakkında kovuşturmaya gerek olmadığına karar veren Savcı Ömer Faruk Alpsan, Aykırı Yayınları'nın editörü, yazar Seyfi Öngider'in 1 ile 3 yıl arasında hapisle cezalandırılmasını istiyor. Eğer Öngider'in suçu sabit görülürse, yayın yoluyla işlendiği için cezanın yüzde 50 oranında artırılması da söz konusu olacak.

Amerikalı yazar John Tirman'ın *Savaş Ganimetleri: Amerikan Silah Ticaretinin İnsani Bedeli* adlı kitabını Türkçe'de yayınladığı için Aram Yayınları sorumlusu Fatih Taş "Askeri kuvvetleri alenen aşağılama" ve "Atatürk'e hakaret" iddialarıyla yargılanıyor. Yayıncı Fatih Taş'ın son 6 yıl içinde 30 kitabı yasaklandı ve hakkında 27 dava açıldı.

Tohum Yayınevi Sahibi Mehmet Ali Varış'a yayıncılığını üstlendiği *Kemalizm Oturan Adam* isimli kitap için Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanun uyarınca dava açıldı. Aynı yayıncıya yayınladığı *Çok Kültürlülükten Tek Kültürlülüğe Anadolu ve Koçgiri* isimli kitaplar nedeniyle de davalar açıldı.

Peri Yayınları sahibi Ahmet Önal *Dersimde Alevilik- Munzur Çem* adlı kitapta Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Yasa'nın ihlal edildiği iddiasıyla Önal, Fatih 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nde de yargılanıyor. Aynı kitaptaki bazı ifadelerin, eski Ceza Yasası'nın 312. maddesine aykırılık içerdiği iddiasıyla daha önce de yargılanan Önal, İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi'nde daha önce anonim bir türküden dolayı 6 000 YTL para cezasına mahkûm edilmişti.

Yayıncı aynı suçlama ile, Evin Aydar Çiçek'in *Tutku ve Tutsaklar* adlı kitabı nedeniyle 1 yıl 6 ay hapis cezasına mahkûm edildi. Önal'a Hejare Şamil'in yazdığı *Diaspora Kürtleri* adlı kitap nedeniyle de TCY 220/8 Terör örgütü ve örgütün amacının propagandasını yapmak iddiasıyla dava açıldı. İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülen davada mahkeme, görevsizlik kararı vererek dosyayı Kadıköy Asliye Ceza Mahkemesi'ne gönderdi. Bu mahkeme, davanın Terörle Mücadele Yasası'nın 7. maddesinden devam etmesini kararlaştırdı.

FİKİR VE SANAT ESERLERİ KANUNU

12 Mart 2004 tarihinde yürürlüğe giren Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda yapılan değişiklikler ile yine korsan yayının önlemek gerekçesi ile süreli olmayan yayınları basan matbaaların, yayınlayan yayıncıların ve satan kitapçıların Kültür ve Turizm Bakanlığı'ndan belirli bir ücretle sertifika alma zorunluluğu getirildi.

Sertifika almadan kitap basan, yayan, satanlar hakkında 10 milyardan – 100 milyara kadar para cezası getirildi. Böylelikle Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine ve Anayasa'nın 28. Maddesinde "Basın hürdür sansür edilemez. Basımevi kurmak izin alma ve mali teminat yatırma şartına bağlanamaz", ve Anayasa'nın 29. maddesindeki "Süreli ve süresiz yayın önceden izin alma ve mali teminat yatırma şartına bağlanamaz" hükümlerine aykırı olarak Kültür ve Turizm Bakanlığı'ndan sertifika almadan süresiz yayın yapılamaması hükmü getirilmiş oldu. Yayıncıların bu uygulamanın Anayasa ve uluslar arası sözleşmelerde tarif edilen yayınlama özgürlüğüne aykırı olduğunu belirterek karşı çıkmaları üzerine uygulama 31.12.2006 tarihine kadar ertelendi. Bu süre içinde yasa gereği değişiklik yapılarak süresiz yayınları yayınlayan ve satanlar için getirilen sertifika alma zorunluluğunun kaldırılması bekleniyor.

Radikal gazetesi'nin haberine göre, dünyanın birçok ülkesinde yasak olan ancak Türkiye'de çok satanlar listesine girip dünyayı hayretlere düşürmemizi sağlayan *Kavgam*'ın yeni baskıları yapılamayacak. Yıl içerisinde birdenbire çok satanlar listesine giren Adolf Hitler'in faşizm propagandası yaptığı kitabı *Kavgam*'ın satışı, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından kademeli olarak durduruldu. Bakanlığa bağlı Telif Hakları Genel Müdürlüğü, *Kavgam*'ın yeni baskılarına bandrol vermiyor. Böylelikle Hitler'in *Kavgam*'ı yasal yollardan yasaklanamayınca dolaylı yoldan bandrol verilmeyerek yasaklanmış, satışı durdurulmuş oldu..

MÜSTEHCENLİKTE BERAATLER

Halkın ar ve haya duygularını incitiyor diye toplatılan, hatta bazıları hakkında imha kararı verilen Ayrıntı Yayınları tarafından basılan Chuck Palahniuk'un *Tıkanma*, Simon Reynolds ve Joy Press'in birlikte hazırladığı *Seks İsyancıları-Toplumsal Cinsiyet Başkaldırı ve Rock Roll*, Marquis de Sade'in *Yatak Odasında Felsefe*, Dragan Babic'in *Son Sürgün*'ü, Murat Hiçyılmaz'ın *Aum*, Metin Üstündağ'ın *Pazar Sevişgenleri* adlı karikatür kitabı, Fransız yazar Alina Reyes'in *Lilith* adlı romanı, Enis Batur'un romanı *Elma* müstehcenlik davalarından beraat etti.

TCY'nin 426. maddesi çerçevesinde, Muzır Kurulunca, erotik edebiyata ve sanat kitaplarına yönelik yasaklama ve imha kararları, bu alanda sanat ve edebi yapıtları kapsam dışı bırakan bir yeni düzenleme yapılmasına karşın, 2005 yılında da devam etti. Irwine Welsh'in *Porno* adlı kitabının yayıncısı ve çevirmeni para cezasına çarptırıldı. Murat Kürüz'ün, Bilge Karınca Yayınları'ndan çıkan *Kadın-Erkek Faaliyet Raporu* adlı kitabında yer alan karikatürler de "müstehcen" bulundu. İstanbul 3. Sulh Ceza Mahkemesi kitabın toplatılmasına karar verdi.

İSMAIL BEŞİKÇİ KİTAPLARI

Olmayan bir yasa maddesine dayanan düşünceye yasak kararında direnen mahkemeyi, ancak Adalet Bakanlığı ve Yargıtay durdurabilirdi. Ankara 11. Ağır Ceza Mahkemesi, sosyolog Dr. İsmail Beşikçi'nin kitaplarıyla ilgili müsadere kararını, Terörle Mücadele Yasası'nın (TMY) 8. maddesi yürürlükten kaldırıldığı halde geri almayınca, bakanlık harekete geçti. 'Şiddet içermeyen düşünce özgürce ifade edilmeli' denilen bakanlığın yazılı emir başvurusunu Yargıtay Başsavcılığı da paylaştı. Yargıtay 9. Ceza Dairesi de yasak kararını oybirliğiyle bozdu ve kitaplara özgürlük yolunu açtı. Ancak mahkeme tutumunu sürdürmekte.

KÜÇÜK PRENS

Milli Eğitim Bakanlığı'nın ilköğretim öğrencilerinin okumasını tavsiye etmek amacıyla hazırladığı 100 Temel Eser listesinde yer alan A.S. Exupéry'nin çocuk klasiği *Küçük Prens* İslamcı kamuoyundan gelen tepkiler üzerine listeden çıkarıldı. Listeye Mehmet Akif Ersoy ve Necip Fazıl Kısakürek'in eserleri konulurken *Küçük Prens* çıkarıldı. Basında kitapta bir diktatörle ilgili kullanılan deyimle Atatürk'e hakaret edildiğinin iddia edilmesi tartışmalar başlatmıştı. Bakanlık yetkilileri, onlarca yıldır Türkiye'de okunan ve çocukların çok sevdiği bu eseri listeden çıkartırken değişiklikte kamuoyu görüşünün etkili olduğunu söylüyor.

DİNE HAKARET

Danimarka'da yayınlanan Hazreti Muhammed karikatürlerine sayfalarında yer veren Charlie Hebdo adlı Fransız mizah dergisinin konuyla ilgili sayısı Türkiye'ye sokulmadı ve gazete bayilerinde satılmadı.

Kaynak Yayınları, Sümerolog Muazzez İlmiye Çığ'ın *Vatandaşlık Tepkilerim* isimli kitaptaki dine hakaret içeren ifadeleri kaldıracağını söyledi. Zaman'da önceki gün yayınlanan, 'Perinçek'in yayıncısına dine hakarettten suç duyurusu' başlıklı habere, Kaynak Yayınları'ndan yazılı açıklama geldi. Muazzez İlmiye Çığ'ın kaleminden çıkan kitapta dine hakaret içeren yazıların gözden kaçtığını öne süren yayınevi, ikinci basımda bunların çıkarılacağını belirtti.

TÜRKLÜĞE HAKARET

Gazeteci yazar Yalçın Pekşen'in son kitabı *The Türkler'in* yankıları sürüyor. Tüketiciler Birliği Derneği Genel Başkanı Bülent Deniz, "İnsanlığın ortak kutsalı Allah'a hakaret ettiği" gerekçesiyle kitap hakkında suç duyurusunda bulundu. Kitap, milliyetçi değerlere karşı çıkan üslubu nedeniyle de eleştirilmişti. İstanbul Cumhuriyet Savcılığı'na yapılan suç duyurusunda kitapta kutsal dinler olan İslâm, Hıristiyanlık ve Yahudiliğin yaratılışla ilgili inanç esasları ve Allah kavramı

ile alay edildiği iddia edildi. Kitabın TCY'nın 125. ve 126. maddelerini açık şekilde ihlal ettiği belirtilirken, inanan insanların bu kitabı hakaret kabul edeceği ve normal zekadaki herkesin tepki göstereceği öne sürüldü.

SONUÇ

Sonuç olarak geçen yılki yorumumuza daha fazla vurgu yapmak durumundayız:

Yeterince tartışılmadan çıkarılan yeni Türk Ceza Yasası, düşünce, ifade, basın ve yayınlama özgürlüğü bakımından, ilerideki dönemde, belirsiz tanımlamalar nedeniyle önemli sorunlar yaratma potansiyeli taşımakta.

Türklüğe hakaret, "Askeri kuvvetleri alenen aşağılama" ve "Atatürk'e hakaret" iddialarıyla açılan davalardaki çoğalma da bunun göstergesi olarak değerlendirilebilir. "Hakaret" ile "eleştiri", "bilgi ve haber edinme ve yayma" ile "özel hayatın gizliliği" ve "devlet sırları", "örgüt propagandası" ile "siyasal inceleme ve habercilik", "halkı birbirine tahrik" ile "toplumsal grupların gerçeklikleri ve sorunları", "müstehcenlik" ile "bilim ve sanat", "aşağılama" ile "toplumsal eleştiri" arasındaki sınır belirsizleştirilmiş, ideolojik bakışa göre keyfi yorumlama potansiyelini arttırmıştır. "İftira", "milli yarar", "siyasal yarar", "yasak bilgiyi açıklama", "devlete karşı savaşa tahrik", "yabancı devlet yetkililerini tahrik", "yabancı devlet başkan, bayrak vb. lerine karşı suçlar" gibi herkese göre değişebilen tanımlarla, basın ve yayıncılık yeni sorunlar yaşamaya hazır hale getirilmiştir.

Yeni TCY'nın ileride, basın, ifade, bilgilenme ve yayın yapma temel hakları bakımından ciddi sorunlar yaratmasının engellenmesi için, öncelikle 125, 134, 214, 215, 216, 220, 226, 301, 304, 305, 318, 323, 327, 329, 334, 336, 339, 340, 341, 342. maddelerinin yeniden düzenlenmesini zorunlu görmekteyiz. Ne yazık ki, bu değişikliklere ilişkin basın ve yayın çevrelerinin önerileri dikkate alınmadı.

Şimdi buna, bir de yeni TMY taslağı ekleniyor. Taslak, düşünce, ifade, basın ve yayınlama özgürlüğünü ileride tehdit edecek olan çok vahim düzenlemeler içermekte.

Türkiye'de ifade ve yayınlama özgürlüğünün gelişebilmesi için, sadece yasama gücüne değil, yargı ve yürütme gücüne de büyük sorumluluklar düşüyor. İdeolojik gerekçelerle, yurttaşların temel haklarını kısıtlama anlayışından artık vazgeçilmelidir. Yargı kurumunun elinde, Türkiye'nin de önemli bölümünün imzacısı olduğu uluslararası hukuk ve sözleşmelerden yararlanarak, düşünce özgürlüğünün önünü, içtihatlarla açma gibi önemli bir araç vardır. İchtihat kurumu ne yazık ki, son on yıllık süreç içinde tam tersine, ideolojik gerekçelerle, zaten dar olan haklar çerçevesini daha da daraltma doğrultusunda kullanılmıştır. Hukukçulara ifade ve yayınlama özgürlüğünün gerçekleşmesine katkı sunma konusunda, daha

fazla sorumluluk düşüyor. Özellikle Yargı kurumu, böylesine belirsiz tanımlamalar içeren yeni TCY'nı, Türkiye'nin taraf olduğu evrensel sözleşme ve anlaşmalar çerçevesinde daha geniş bir yoruma tabi tutacağını umut etmek istiyoruz. Yasama, düşünce ve ifade özgürlüğünün evrensel düzeyde ele alındığı bir yaklaşımı benimsemedi. Yargı kurumunun, düşünce ifade özgürlüğünün hayata geçmesinde, daha bağımsız ve özgür bir karar sürecini benimseyeceğini umut etmek istiyoruz.

Bütün bu örnekler, düşünce ve yayınlama özgürlüğü bakımından, sadece hükümetlerin niyetinin ve yasama organının yaptığı değişikliklerin yeterli olmadığı, bunların konjonktüre göre çelişik eğilimler gösterebileceği, bunun için üç temel organda da, temel hak ve özgürlükler anlayışı bakımından köklü bir zihniyet değişimine ihtiyaç olduğu anlaşılıyor. Düşünce, ifade ve bilgi edinme özgürlükleri konusunda, özellikle kritik dönemlerde, YARGININ son bir kurtarıcı etken işlevi görmesini umut etmek istiyoruz.

Bu olmadıkça, sorunlar azalsa bile, tam olarak sona ermeyecektir, hatta yeniden tırmanışa geçebilecektir.

2005 YILI VE 2006 YARI-YILINDA YARGILANAN KİTAPLAR LİSTESİ

YAYINEVİ	YAZAR	KİTAP
Aram	Timur Şahan	İtirafçı/ Bir Jitemci Anlattı
Aram	Menaf Osman	Gire Şekan (Yiğitler Tepesi)
Aram	Mehmet Sabatli	Kasırğa Taburu
Aram	Kayhan Adnut	Tufanda 33 Gün (Beraat)
Aram	Fatih Taş	Kayıpsın Diyorlar (Mahkûmiyet)
Aram	John Tirman	Savaş Ganimetleri
Aykırı	Seyfi Öngider	İki Şehrin Hikayesi/ İstanbul-Ankara
Ayrıntı	S. Reynolds	Seks İsyanları - Toplumsal Cins (Beraat)
Ayrıntı	C. Palahniuk	Tıkanma (Beraat)
Ayrıntı	Dragan Babic	Son Sürgün (Beraat)
Ayrıntı	Marquis de Sade	Yatak Odasında Felsefe (Beraat)
Belge	George Jerjian	Gerçek Bizi Özgür Kılacak
Belge	Dora Sakayan	Bir Ermeni Doktorun Yaşadıkları
Belge	Zülküf Kuşanak	Yitik Köyler (Mahkûmiyet)
Bilge Karınca	Murat Kürüz	Kadın-Erkek Faaliyet Raporu (Mahkûmiyet)
Doz	Mesut Barzani	Barzani ve Özgürlük Hareketi
Evrensel	Ahmet Kahraman	Kürt İsyanları
Güncel	Nedim Şener	Uzanlar / Bir Korku İmparatorluğunun Çöküşü
Güncel	Ersin Kalkan	Katille Buluşmak
Güncel	Alina Reyes	Lilith (Beraat)

İstanbul Bienali	Halil Altuntepe	9. Bienal Kataloğu
Kaynak	Muazzez İlmiye Çığ	Vatandaşlık Tepkilerim
Literatür	Mara Meimaradi	İzmir Büyücüleri
Mastercard	Özlem İmece	İstanbul Şehir Rehberi
Mektup	Emine Şenlikoğlu	Burası Cezaevi (Mahkûmiyet-Erteleme)
Metis	Elif Şafak	Baba ve Piç
Parantez	Almadovar	Patty Dyphusa Öyküleri (Beraat)
Pencere	Fevzi Karadeniz	Eski Zamanlar (mahkûm oldu)
Pencere	Toynbee	Mavi Kitap
Peri	M. Erol Coşkun	Acımın Dili Kadın (Mahkûmiyet)
Peri	Evin Çiçek	Tutkular ve Tutsaklar (Mahkûmiyet)
Peri	Hejare Şamil	Diaspora Kürtleri
Peri	Munzur Cem	Dersim'de Alevilik (Mahkûmiyet)
Peri	Mahmut Baksi	Teyre Baz / Hüseyin Baybaşın (Mahkûmiyet)
Peri	Hejare Şamil	Öcalan'ın Moskova Güleri (Takipsizlik)
Say	Yalçın Pekşen	The Türkler
Sel	Metin Üstündağ	Pazar Sevişgenleri (Beraat)
Sel	Enis Batur	Elma (Beraat)
Sol	Murat Pabuç	Boyalı Bank Nöbetini Terk Etmek
Sorun	Osman Tiftikçi	Osmanlı'dan Günümüze Ordunun Evrimi
Sorun	Talat Turan	Mehmet Eymür, Bir MIT'cinin Portresi (Mah.)
Stüdyo/İmge	Irvine Welsh	Porno (Mahkûmiyet)
Tohum	Mehmet Ali Varış	Kuzey Batı Dersim: Koçgiri
Tohum	Mehmet Ali Varış	Kemalizm-Oturan Adam
Tohum	Aytekin Yılmaz	Çok Kültürlülükten Tek Kültürlülüğe Anadolu
Yeni Gökyüzü	Hasan Baran	Ayağında Kundura (Toplama iptal)
-	Cemal Anadol	İsrail ve Siyonizm Kışkacında Türkiye (Beraat)
-	Hitler	Kavgam
-	Sinan Kara	Sinan'ın Kara Kitabı

DÜŞÜNCE VE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ ÖDÜLLERİ 2007

RAGIP ZARAKOLU

Yayıncı-Yazar

1948 Büyükkada doğumlu. Kabataş Lisesi ve İstanbul Üniversitesi İktisat fakültesi mezunu. Doktorası 1971'de askeri darbe, 1979 da ise hocası Tütengil'in öldürülmesi ile iki kez kesintiye uğradı. 1968'de Ant ve Yeni Ufuklar dergilerinde yazmaya başladı. 1971 yılında, askeri darbeden sonra, Uluslararası Af Örgütü'nün düşünce özgürlüğüne ilişkin ilk Türkiye kampanyası (Şadi Alkılıç kampanyası) nedeniyle açılan aydınlar davasının sanıklarından biriydi. 1972 yılında Ho Chi Minh ve Vietnam Savaşı adlı yazısı nedeniyle 2 yıl hapse mahkûm edildi, 1974 affıyla tahliye oldu. 1977 yılında, eşi Ayşe Nur Zarakolu ile birlikte "Belge Yayınları"nı kurdu. 1979 yılında 36 aydın ile birlikte Demokrat gazetesinin kurucu ve yöneticilerinden biri oldu. Bu nedenle 1982'de kısa bir süre tutuklu kaldı. 1971-91 yılları arasında yurt dışına çıkması yasaktı. 1980 askeri darbesinden sonra *Dünyada Neler Oluyor?* (L'etat du Monde) yıllıklarını yayınlamaya başladı. 1982'de Alan Yayınları'nı kurdu, Dünya Sorunları-Türkiye Sorunları , 11. Tez gibi kuramsal dergilerin editörlüğünü üstlendi. 1986 yılında İHD'nin kurucularından biri oldu. Ayrıca Tarih Vakfı'nın da kurucularından. 12 yıldan beri Türkiye Yayıncılar Birliği Yayımlama Özgürlüğü Komitesi başkanlığını yürütüyor. Aynı zamanda Uluslararası Yayıncılar Birliği Düşünce ve İfade Özgürlüğü Komitesi'nde yer alıyor.

1999 yılında "Marenostrom" dizisinde, Yunan edebiyatına geniş yer verışı nedeniyle, Yunanistan'daki Abdi İpekçi Komitesi tarafından Türk-Yunan Barış ve Dostluk ödülüne layık görüldü. 2003 yılında Hollanda PEN Yazarlar Kulübünün "Novib Düşünce Özgürlüğü Ödülü"nü ve Norveç Yazarlar Birliği'nin Norveç Kültür Bakanlığı ile birlikte her yıl bir yazara, ifade özgürlüğü için gösterdiği çabalardan ötürü vermekte olduğu "İfade Özgürlüğü Ödülü"ne 2004 yılında layık görüldü. Yayımladığı kitaplar nedeniyle Zarakolu hakkında açılan pek çok dava değişik mahkemelerde sürüyor.

Uluslararası Yayıncılar Birliği (IPA) Yayımlama Özgürlüğü 2008 Ödülü'nü, Amsterdam 2008 Dünya Kitap Başkenti ve IPA tarafından Amsterdam'da ortak olarak düzenlenen yeni sansür konulu uluslararası bir seminerin açılış töreni sırasında Türkiye'den yayıncı Ragıp Zarakolu aldı.

Ödülleri:

1999 Abdi İpekçi Komitesi tarafından “Türk-Yunan Barış ve Dostluk ödülü”

2003 yılında Hollanda PEN Yazarlar Kulübünün “Novib Düşünce Özgürlüğü Ödülü”

2004 Norveç Yazarlar Birliği'nin Norveç Kültür Bakanlığı ile birlikte her yıl bir yazara, ifade özgürlüğü için gösterdiği çabalardan ötürü vermekte olduğu “İfade Özgürlüğü Ödülü”

2007 Türkiye Yayıncılar Birliği “Düşünce ve İfade Özgürlüğü Ödülü”

2007 Saraybosna'daki Uluslararası Araştırmaları Birliği IAGS (İnternational Association of Genocide Scholars) Ödülü

2008 Uluslararası Yayıncılar Birliği (IPA) “Yayınlama Özgürlüğü Ödülü”

2011 Ermeni tarihi, kültürü ve edebiyatının Türkiye'de tanınmasına yaptığı katkılar nedeniyle Ermenistan Milli Kütüphanesi'nce “Hagop Meghabart Yaşam Boyu Onur Madalyası”

ELİF ŞAFAK

Yazar

Elif Şafak, 1971, Strasbourg doğumlu. ODTÜ Uluslararası İlişkiler Bölümü'nü bitirdi, yüksek lisansını aynı üniversitede Kadın Çalışmaları Bölümü'nde, doktora'sını ise Siyaset Bilimi alanında tamamladı. “Bektaş ve Mevlevi Düşüncesinde Kadınsılık-Döngüsellik” konulu yüksek lisans tezi Sosyal Bilimler Derneği'nce ödüllendirildi. İlk öykü kitabı *Kem Gözlere Anadolu* 1994 yılında yayımlandı. İlk romanı *Pinhan* ile 1998 yılı Mevlana Büyük Ödülü'nü aldı. Bunu *Şehrin Aynaları* ve yazara 2000 yılı Türkiye Yazarlar Birliği Ödülü'nü kazandıran Mahrem izledi. Bu romanıyla geniş bir okur kesimince tanınan yazar, diğer romanları gibi Metis Edebiyat dizisinde yayımlanan *Bit Palas* (2002) ve *Araf* (2004) yazdı. Kadınlık, kimlik, kültürel bölünme, dil ve edebiyat konulu yazılarını *Med-Cezir*'de (2005) bir araya getirdi. Bir süredir ABD'de yaşayan Elif Şafak Avrupa ve ABD'de çeşitli gazete ve dergilere yazmakta, Michigan Üniversitesi'nin ardından Arizona Üniversitesi'nde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Kitapları çeşitli dillere çevrilen Elif Şafak'ın İngilizce kaleme aldığı son romanı *Baba ve Piç* (2006), dünyanın önde gelen yayınevlerinden Viking/Penguin tarafından basıldı. *Baba ve Piç* hakkında açılan dava ise beraatle sonuçlandı.

qYazarın kitapları:

Pinhan, (1997), *Şehrin Aynaları*, (1999), *Mahrem*, (2000), *Bit Palas*, (2002), *Araf*, (2004), *Beşpeşe*, (2004), *Med-Cezir*, (2005), *Baba ve Piç*, (2006),

ESEN ALIŞ

Gazeteci-Kitapçı

Esen Aliş, 1944, Bartın doğumlu. Yüksek öğrenimini İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesinde tamamladı. 1975'de ikinci kuşaktan devraldığı Azim Kitabevi, Atatürk ilke ve devrimleri ışığında yayın hayatını bugüne kadar kesintisiz sürdüren Bartın Gazetesi bünyesinde, 1925 yılında Ahmet Kemal Aliş ve ağabeyi Cemal Aliş tarafından kuruldu.

Okuma-yazma oranının çok az olduğu o yıllarda, beş bin nüfuslu Karadeniz kıyısındaki küçük bir ilçe merkezinde okuma ve kitap sevgisiyle dolu iki kardeşin yöre insanının aydınlanması, kültürel zenginliğin artırılması arzu ve inancıyla başlattıkları olağanüstü hizmet 82 yıldan bu yana kesintisiz sürüyor.

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın altı ay önce ülke genelinde yaptırdığı araştırmanın henüz resmi olarak açıklanmayan verilerine göre, Azim Kitabevi 82 yıllık tarihi ile Türkiye'nin en eski kitabevi olma özelliğini taşıyor.

Esen Aliş hem gazete hem de kitabevindeki çalışmalarını 32 yıldır aralıksız yürütüyor.

YAYINLAMA ÖZGÜRLÜĞÜ RAPORU 2007

2006 yılı ifade ve yayınlama özgürlüğü bakımından en olumsuz yıllardan biri oldu ve ne yazık ki sorunlar 2007 yılında da devam ediyor. Bu olumsuzluğun en önemli boyutlarından biri, düşünce özgürlüğüne yönelik şiddet boyutu içermesi ve şiddetin ideolojik yönelimli guruplardan gelmesi, daha da kötüsü bu ideolojik yönelimin yargı kurumunu da etkilemeye çalışmasıydı. Geçen yıl saptadığımız bu eğilim 2007 Ocak ayında gazeteci Hırant Dink'in bir suikaste kurban gitmesi ile, olabilecek en vahim noktaya ulaştı ve siyasetçilerden, basına ve adli mekanizmalara kadar herkesi, düşünce özgürlüğüne sahip çıkma ve farklı düşünenleri bir hedef haline getirmeme konusunda son derece titiz davranmaları gerektiğini acı bir biçimde hatırlattı. Bu tehlikeli gelişme, ancak ülkenin yeniden seçim ortamına girmesi ile durulabildi.

Biz yayıncılar açısından yılın olumlu sayılması gereken yanı ise, artık kitap yasaklama ve toplatmalarının çok ender hale gelmesi ve yayınladıkları kitaplar nedeniyle artık yayıncıların yasal olarak sorumlu tutulmamaları uygulamasının başlaması oldu. Bu nedenle bir çok yayıncı arkadaşımız hakkında takipsizlik kararı verildi ya da beraat ettirildiler. Ancak bu sevincimiz, bu kez çevirmenlerin yayınladığımız kitaplardan dolayı sorumlu tutulması ile gölgelendi. Kaldı ki eğer yazar veya yayıncı yabancı ise, veya yurtdışında yaşıyor ise, yayıncıların yayınladıkları kitaplardan dolayı yasal olarak sorumlu tutulması devam ediyor. Öte yandan, özel hukuğun suistimal edilerek, yayıncıların ve yazarların politik amaçlarla şahsi hakaret davaları ile yüzyüze kalmaları, yeni dönemde artma eğilimi gösteriyor. Adalet mekanizmalarının kimi zaman ideolojik etkilenmeler altına girebilmesini de, ciddiye alınması gereken bir sorun diye düşünüyoruz.

Öte handan beraatlerde, takipsizliklerde, düşürülen davalarda görülen görece artış ve zaman zaman savcı ve hakimlerimizin bu kararlarında Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi özelinde uluslararası hukuk belgelerine de atıfta bulunulmaya başlanması da, olumluluklar arasında sayılmalı.

Birliğimizin görüşleri alınarak, sanat ve edebiyat yapıtlarını “Muzır Yayın” yasağı kapsamı dışına çıkaran yasal değişikliğin olumlu sonuçlarını geçen yıl aldık. Birliğimizin Ödülünü almış olan, Stüdyo/İmge Yayınlarının 6 kitabı hakkında açılan 6 davadan 5'i beraat ile sonuçlandı. Irwine Welsh'in *Porno* adlı kitabı hakkındaki mahkûmiyet kararı ise Yargıtay'da. Bu davanın da olumlu sonuçlanacağını

umut ediyoruz. Sel ve Parantez Yayınlarının benzeri davaları da olumlu sonuçlandı.

2006-07 yılı için bizim asıl ilgi alanımız olan yayıncılar açısından ise sayılar şöyle: 43 yazar ve 24 yayınevi yazdıkları ya da yayınladıkları 43 kitaptan dolayı yargılandılar. Sonuç olarak bir yıl öncesine oranla açılan dava sayılarında önemli bir değişiklik olmadı. 8 beraat, 13 mahkûmiyet, 5 takipsizlik kararı çıkarken, 17 davanın ise devam ettiği gözlemlendi. 2006 yılında yayıncı Mehmet Ali Varış ve Ahmet Önal'ınkiler dışında, verilen hapis cezaları genel olarak para cezasına çevrildi.

2007 yılında ise yazar Mehmet Pamak, *Kemalizm, Laiklik ve Şehitlik* (Ekin yayıncılık) adlı kitabından dolayı, TCK'nun 216. (eski 312. madde) maddesinin ihlal edildiği gerekçesi ile, Fatih 2. Asliye Ceza Mahkemesince 15 ay hapse mahkûm edildi.

Yazarlar, gazeteciler ve yayıncılar daha önce düşüncelerini ifade ettikleri için mahkeme kürsüleri ile yüzleşmek zorunda kalırken, bu yıl yargılanmaları sırasında bazı fanatik grupların ideolojik temelli şiddeti ve linç tehdidi ile de karşılaştılar. (Ne yazık ki, düşünceye karşı şiddet dalgası, 19 Ocak 2007 tarihinde gazeteci/yazar Hırant Dink'in katli ile doruk noktasına çıktı.)

Ancak bu dalganın geçen yıl sonuna doğru görece olarak inmeye başlamakla birlikte, sorunların 2007 yılında da devam edeceği anlaşıldı. Yargıyı etkilemeye yönelik ihbarlar karşısında, Savcılar soruşturmaya gerek olmadığı yolunda daha fazla karar verme "inisiyatifi" göstermeye başlarken, mahkemeler de daha fazla dava düşürme kararı verdiler. 2007 yılının ilk soruşturmasının, akademisyen Tanner Akçam hakkında, Ermeni sorunu ile ilgili olarak, yine ideolojik bir gurubun şikayeti ile başlatılması, ancak daha sonra hakkında takipsizlik kararı verilmesi olayın iki yanını da örnekledi. Söz konusu araştırmacı yurtdışındaki konferansları sırasında da tacize uğradı, aşırı milliyetçi web sitelerinde farklı düşünenlerin isimlerinden oluşan listeler yayınlandı ve bunlara karşı gerek hükümetin gerekse yasal mercilerin hiçbir önleyici tedbir almaması, bu eğilimin aşılmasının, pek o kadar kolay olmayacağını belirtisi sayılmalı.

1997 yılında *Uluslararası ve Ulusal Hukuk Açısından Jenosit* adlı kitaptan dolayı açılan Dadrian/Ayşe Nur Zarakolu Davasında verilen beraat kararı ve bunun Yargıtay tarafından onaylanması ile, 1915 yılındaki trajik olayları, "soykırım" olarak nitelemenin suç olmadığı hukuken kesinleşti. Oluşan bu içtihat kararları neticesinde, bir çok başka beraat kararı da verildi ve "Ermeni Soykırımı" temalı bir çok kitap yayınlanabildi. Fransız Parlamentosunun çıkardığı "Ermeni Soykırımı İnkarı" yasaklayan yasayı ifade özgürlüğü açısından olumsuz karşılıyor ve bunun Senato tarafından onaylanmayacağını umuyoruz. Öte yandan buna bir misilleme

olarak TBMM'nin gündeminde hazır tutulan "Ermeni Soykırımı Kabul"u cezalandıran yasa tekliflerini de ifade özgürlüğünü kısıtlayacak bir geri adım olacağını belirtiyoruz.

"Soykırım" terimini cezalandıran yasal bir hüküm olmamasına karşın, Hırant Dink hakkında bu terimi kullandığı için, varolan Yargıtay İçtihatlarına karşın açılan davanın, oğlu Arat Dink ve Agos gazetesi sahibi Serkis Seropyon üzerinden sürdürülmesini ve Savcının "ima yoluyla Türklüğe hakaret edildiği" iddiasında bulunmasını, düşünce, ifade ve yayınlama özgürlüğü açısından endişe ile karşılıyoruz. Eğer "imada bulunmak" gibi son derece soyut ve yoruma açık kavramlara dayanarak davalar açılacak ve sürdürülecek ise, önümüzdeki dönemde çok sorunlar yaşayacağız demektir. Yargının her türlü ideolojik etkilenmeden arındırılması, hukuki ilke ve kavramların esas alınması, evrensel hukukun devreye girmesi acil bir gereklilik olarak öne çıkmaktadır.

TÜRK CEZA KANUNU MADDE 301

Medyaya geniş boyutta yansıyan 301. madde temelli Orhan Pamuk davası sürdürülürken, Gazeteci Ali Kırca, Ertuğrul Mavioğlu, İlhan Selçuk, Rahmi Yıldırım, Mazlum Der Urfa Şubesi başkanı Şehmus Gülek ve avukat Hasip Kaplan da beraat edenler arasında idi. Ancak Hırant Dink, Mehmet Pamak, Aziz Özer, Erol Özko-ray, Mustafa Balbal, Emin Karaca, Zülküf Kışanak, Erkan Atay, Emine Şenlikoğlu, Mehmet Şevki Eygi, Abdurrahman Dilipak, insan hakları savunucusu Eren Keskin, dergi editörü Aziz Özer ile yayıncılar Fatih Taş (Aram Yayınları editörü hakkında devam etmekte olan ve Yargıtay'da beklemekte olan 20 dava dosyası var), Mehmet Ali Varış ve Ahmet Önal o kadar şanslı değillerdi. Adları, aldıkları mahkûmiyetler ile "düşünce suçluları" listesine eklendi. Gazeteci İbrahim Çeşmecioğlu, Yalçın Ergüdoğan, Sinan Kara (2007 yılında hapsedildi) yargılananların listesinde yer alan diğer isimlerdi.

Baba ve Piç adlı romanın yazarı Elif Şafak, ilk celsede beraat etti, yazar "Türkiye'de olduğu için", kitabın çevirmeni Aslı Biçen ve Metis Yayınları'nın yöneticisi Semih Sökmen ise, "yayıncının yasal olarak sorumlu tutulmayışının" ilk örneği olarak davadan muaf kaldılar.

Ararat'taki Esir Generalden Kan Çiçekleri kitabının yazarı Mustafa Balbal'a Türk Ceza Kanunu'nun 301'inci maddesinden ceza verildi. Aynı maddenin iki kez uygulandığı Balbal, ayrı ayrı beşer ay hapis cezasına mahkûm edildi.

Genelkurmay Başkanlığı'nın şikayeti üzerine, *Osmanlı'dan Günümüze Ordunun Evrimi* başlıklı kitabın yazarı Osman Tiftikçi ve kitabın yayıncısı Sırrı Öztürk hakkında "Orduyu alenen aşağılamak" iddiasıyla açılan soruşturma, davaya dönüştü. Yazar hakkında giyabi tevkif kararı alındı.

Belge Yayınları editörü Ragıp Zarakolu ise, Dora Sakayan'ın *Bir Ermeni Doktorun Yaşadıkları-Garabet Haçeryan'ın İzmir Güncesi* kitabını yayımladığı için hakim karşısına çıktı. Zarakolu hakkında, "Türklüğü ve devletin askeri kuvvetlerini tahkir ve tezyif" iddiasıyla açılan davada, 3 Mayıs tarihinde çevirmen Attila Tuygan sorumlu tutularak beraat kararı verildi.

Belge Yayınları tarafından yayınlanan, George Jerjian'ın *Gerçek Bizi Özgür Kılacak* adlı kitabının yayıncısı olarak Ragıp Zarakolu hakkında açılan, "Türklüğü alenen aşağılama" (TCK eski 159, yeni 301) ve Atatürk'ün anısına hakaret iddiasıyla 3 yıla kadar hapis talebiyle açılan dava ise, yazar ve çevirmen "yurtdışında olduğu için" devam ediyor.

Aram Yayınevi tarafından yayınlanan, ABD'li ünlü filozof ve dilbilimci Noam Chomsky ve Edward S. Herman'ın *Rızanın İmalatı: Kitle Medyasının Ekonomi Politikası*: adlı kitabında yer alan bazı ifadelerden dolayı, yayınevinin yetkilisi ile kitabı yayına hazırlayan 2 kişi hakkında açılan "Türklüğü, Cumhuriyeti ve TBMM'yi alenen aşağılama" ve "halkı kin ve düşmanlığa tahrik" etme gerekçesiyle açılan dava beraat ile sonuçlandı.

Doz Yayınevi editörü Ali Rıza Vural, Mesut Barzani'nin iki ciltlik *Barzani ve Kürt Ulusal Özgürlük Hareketi* adlı kitabından hakim karşısına çıktı. Şubat 2003'te yapılan ilk baskısına dava yasa değişikliği nedeniyle düşen kitap, Mayıs 2005'te gerçekleştirilen ikinci baskıdan dolayı yeniden yargılanıyor. Yayınevi sorumlusu Vural hakkında açılan davanın görülmesine Beyoğlu 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nde başlandı. İddianamede, "Cumhuriyeti neşren tahkir ve tezyif etmek" ile suçlanan editör Vural'ın, Ceza Kanunu'nun 301/2 maddesi uyarınca üç yıla kadar hapsi isteniyor. Yargılama devam ediyor.

Acının Dili Kadın adlı kitap nedeniyle, kitabın yazarı Murat Coşkun ve Peri Yayınları sahibi Ahmet Önal hakkında TCK 159/1 (yeni 301) Devletin askeri kuvvetlerini neşren tahkir ve tezyif etmek iddiasıyla dava açıldı. Ahmet Önal hakkında aynı kitap nedeniyle TCK md. 312 (yeni 216) "Halkı ırk farklılığı gözetmek suretiyle kin ve düşmanlığa açıkça tahrik etmek" iddiasıyla ikinci bir dava daha açılmıştı. *Ordu Ne İşe Yarar* adlı kitabın yazarı Erol Özkoray hakkında, "şikayet sonucu" açılan soruşturma ise, Avrupa sözleşmeleri de kaynak gösterilerek, takipsizlik kararı ile sonuçlandı. Kitap içinde yer alan yazılar daha önce yargılanıp beraat etmişti.

Yılın şampiyonu hiç şüphesiz TCK'nın 301. maddesiydi. Düşünce ve yayınlama özgürlüğü bakımından en sorunlu maddeler arasında yer alan bu madde ile ilgili yasal değişiklik olasılığı ne yazık ki, AB süreci ile birlikte donduruldu. Madenin sorun olmaktan çıkması için, düşünce ve ifade özgürlüğüne ilişkin uluslararası normları dikkate alan yorumları ile, savcı ve yargıçların inisiyatifine daha fazla ihtiyaç kaldı.

TERÖRLE MÜCADELE YASASI

2006 yılının en olumsuz gelişmelerinden biri de hiç şüphesiz, basın, yazar ve yayıncı meslek kuruluşlarının uyarılarına karşın, TMY'nda yapılan olumlu değişikliklerin geri alınması, hatta kanunda eskisinden daha da olumsuz sonuçlara yol açacak bir düzenlemeye gidilmesi oldu. Bu çerçevede, Özgür Gündem, Atılım, Birgün, Evrensel gibi gazeteler, "Özgür Radyo", "Anadolu'nun Sesi" gibi radyolar, Özgür Halk, Yürüyüş, Kaos GL gibi dergiler zaman zaman yasaklandı ya da kapatıldı (Özgür Gündem, Anadolu'nun Sesi) ve hatta bazıları güvenlik güçlerinin baskınları ile (Atılım) yüz yüze kaldılar. Sanat ve Hayat dergisinin editörü ve BEKSAV sanat ve kültür kurumunun başkanı Hacı Orman ciddi tehditlere maruz kaldı ve tutuklandı. Kapatılan Özgür Gündem hakkında açılan dava sayısı 550'ye ulaşırken, yazışları müdürü Hasan Bayar toplam 5 yıl 10 ay hapse mahkûm oldu. Gazetenin yayın yönetmeni Hüseyin Aykol hakkında, yaptığı bir röportajdan dolayı, TMY kapsamında dava açıldı. Büyük medyadan Hürriyet ve Radikal gibi gazetelerin de başı, yayınladıkları röportajlardan dolayı TMY ile başları derde girdi.

Peri Yayınları editörü Ahmet Önal'a Hejare Şamil'in yazdığı *Diaspora Kürtleri* adlı kitap nedeniyle de TCK 220/8 Terör örgütü ve örgütün amacının propagandasını yapmak iddiasıyla dava açıldı. İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülen davada mahkeme, görevsizlik kararı vererek dosyayı Kadıköy Asliye Ceza Mahkemesi'ne gönderdi. Önal hakkında Ceza Yasası'nın 220. maddesinden açılan davaya, "terör propagandası"nın 5 yıl hapis ve de para ile cezalandırılan Terörle Mücadele Yasası'nın 7. maddesi temel alınarak devam edecek.

ATATÜRK'E HAKARET DAVALARI

Kurtuluş Savaşının önderi ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün manevi şahsiyeti özel bir yasa ile korunuyor. Bu yıl bir çok davada Atatürk'ün manevi şahsiyetine hakaret gerekçe oldu

Latife Hanım'ın yazarı İpek Çalışlar hakkında, kitabında Atatürk'e hakaret ve Atatürk'ü Koruma Kanunu'na muhalefet ettiği iddiasıyla 4.5 yıla kadar hapis istemiyle açılan dava beraat ile sonuçlandı.

Yazar John Tirman'ın *Savaş Ganimetleri: Amerikan Silah Ticaretinin İnsani Bedeli* adlı kitabını Türkçe'de yayınladığı için Aram Yayınları sorumlusu Fatih Taş'ın "Askeri kuvvetleri alenen aşağılama" ve "Atatürk'e hakaret" iddialarıyla açılan dava beraat ile sonuçlandı.

Tohum Yayınevi Sahibi Mehmet Ali Varış'a yayıncılığını üstlendiği *Kemalizm Oturan Adam* isimli kitap için Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanun uyarınca açılan dava mahkûmiyetle sonuçlandı.

Peri Yayınları sahibi Ahmet Önal *Dersimde Alevilik- Munzur Çem* adlı kitapta

Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Yasa'nın ihlal edildiği iddiasıyla Önal, Fatih 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nde de yargılanıyor. Aynı kitaptaki bazı ifadelerden dolayı, eskdağ da, İngiliz tarihçisi Toynbee tarafından hazırlanan *Mavi Kitap* adlı tarihsel bir dokümantasyonun önsözünde, kendisinin parlamenter kişiliğine hakaret edildiği iddiası ile, Pencere Yayınları editörü Muzaffer Erdoğan hakkında 20 bin YTL'lik bir tazminat davası açtı. Ne yazık ki, Özel Hukuk da bu tür davalarla eleştiri, ifade ve yayınlama özgürlüğünü kısıtlayan bir araç olarak kullanılmaya çalışılıyor. Bu kurumlar yanında, bir milliyetçi avukatlar gurubu da, düşünce ve ifade özgürlüğünü, böyle bir yetki ve haklarının olmamasına karşın, "millet adına" kısıtlamaya çalışan oluşumlar arasında öne çıktı. Başbakanın kendisine hakaret edildiği savı ile açtığı davaların sayısı 57 ve bunlardan sadece 10'u reddedildi, 21 davada ise Başbakana tazminat ödenmesine karar verildi, 28 dava ise devam ediyor. Bunlar arasında ünlü karikatürist Turan Selçuk da var.

GENELKURMAY'IN DAVALARI

Genelkurmay'ın şikayeti üzerine, emekli General Osman Pamukoğlu hakkında Askeri mahkemede "sırları ifşa ettiği" iddiası ile bir dava açıldı. Gazeteci Abdullah Dilipak da benzeri bir durumla karşı karşıya. Gazeteci Erol Özkoray, Sorun Yayınları editörü Sırrı Öztürk, Osman Tiftikçi (hakkında giyabi tevkif kararı çıkarıldı), emekli Yüzbaşı Murat Pabuç, Cüneyt Arcayürek, Tuncay Özkan, Belma Akçura, Adnan Bulut, Perihan Bulut da askeri kesimin şikayetleri üzerine yargılandılar. Bu nedenle yıl sonunda, Genelkurmay'ın şikayeti nedeniyle, 35 yıldır düşüncelerinden dolayı yargılanmış olan sosyolog Dr. İsmail Beşikçi hakkında, Esmer dergisinde yayınlanan "Konuşmadık Bastırdık" başlıklı röportaj nedeniyle derginin editörü Ferzande Kaya ile birlikte yeni bir dava açıldı.

Genelkurmay Askeri Başsavcılığı, Emekli Tümgeneral Osman Pamukoğlu hakkında *Unutulanlar Dışında Yeni Bir Şey Yok* kitabında gizli kalması gereken bilgileri açıkladığı gerekçesiyle dava açtı. Pamukoğlu hakkındaki iddianamede, kitapta yer alan bilgilerin "devlet sırrı niteliğinde olmadığı, ancak yayınlanan bilgilerin PKK terör örgütü tarafından kullanılmaya başlandığı" belirtildi. Başsavcılık bu nedenle emekli Tümgeneral Pamukoğlu hakkında, Askeri Ceza Kanunu'nun 95'inci maddesine dayanarak altı aydan üç yıla kadar hapis istemiyle dava açtı. Askeri Ceza Kanunu'nun 95'inci maddesi, "Askerlik görevi ve sıfatı gereği sahip olduğu askeri bilgileri açıklayan ve yazan kişilerin üç yıla kadar hapsini" öngörüyor.

Genelkurmay Başkanlığı tarafından, 19 Ocak 2006 tarihinde; Esmer Popüler Kültür Dergisi'nin Aralık 2005 sayısında yer alan İsmail Beşikçi'nin "Konuşmadık, Bastırdık" başlıklı yazılarından dolayı derginin yöneticilerinden Ferzande Kaya ile Mehmet Ali İzmir hakkında TCK'nın 301'nci maddesine dayanarak, Adalet

Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü'ne "gizli" ibaresiyle suç duyurusunda bulunuldu. Bunun üzerine bu dava açıldı.

DERS KİTABINA SANSÜR

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), İlköğretim Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi 7. sınıf ders kitabında göğüs bölgesi çıplak bir kadının bulunduğu dünyaca ünlü resmi sansürlendi. Ünlü Fransız ressam Eugene Delacroix'nın, Fransız İhtilali'nin simgelerinden olan 1830 tarihli *Halka Yol Gösteren Özgürlük* başlıklı eseri ders kitabından çıkarıldı.

TÜRKÇE-KÜRTÇE OYUN KİTABINA SORUŞTURMA

Sur Belediye Başkanı Abdullah Demirbaş ve 3 yönetici hakkında, Dünya Öğretmenler Günü'nde öğretmenlere ve öğrenci velilerine dağıtılan Türkçe- Kürtçe oyun ve elişki kitabı nedeniyle soruşturma açıldı. Kürtçe oyun kitabının bastırılıp dağıtılması ile ilgili İçişleri Bakanlığı müfettişlerinin yaptığı ön incelemenin tamamlanması ardından Diyarbakır Cumhuriyet Savcılığı soruşturma başlattı. Soruşturma kapsamında Başkan ve 3 yönetici çağrıldıkları savcılığa giderek ifade verdi. Diyarbakır Cumhuriyet Savcılığı'nın soruşturmayı 'Şapka' ve 'Türk Harfleri Kanunu'na muhalefet etme' ve 'Görevi kötüye kullanma' suçlamaları ile sürdürdüğü belirtildi.

AHMET ÜMİT'İN KİTABI MUZIR KURULU'NA TAKILDI

Yazar Ahmet Ümit'in *Başkomiser Nevzat* roman dizisinin henüz basılmayan kitabı *Tapınak Fahişeleri* nde, karikatürist İsmail Gülgeç'in çizgi resimlerini "muzır" bulan Başbakanlık Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kurulu, kitabın 18 yaşından küçükler satışını ve afişlerinin yapılandırılmasını yasakladı. Ancak daha önce Doğan Kitabevi de resimlerde "erkek uzvu" görüldüğü gerekçesiyle kitabı basmaktan vazgeçmişti. Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Yasası, "basılmış eserler sınırlamalara tabi tutulur" hükmünü öngörüyor.

DİNE HAKARET

92 yaşındaki Sümerolog Muazzez İlmiye Çığ hakkında TCK'nın 216 ve 218. maddelerini ihlal ettiği, yani "halkı birbirine karşı kışkırttığı" gerekçesiyle açılan davanın da beraat ile bitmesi yılın olumlu gelişmelerinden biri idi. Sümerolog Muazzez İlmiye Çığ ile Analiz Basım Yayın Limited Şirketinin sorumlu müdürü İsmet Ögütücü, Çığ'ın *Vatandaşlık Tepkilerim* adlı kitabında "halkı kin ve düşmanlığa tahrik ve aşağılamak" suçu işlendiği gerekçesiyle yargılandıkları davada beraat etti. Beyoğlu 2. Asliye Ceza Mahkemesi, 92 yaşındaki Çığ hakkındaki beraat ka-

rarını “suçun yasal unsurları oluşmadığı”, Öğütücü hakkındaki kararı da “5187 sayılı yasanın 11. maddesi gereğince sorumluluğu olmadığı” gerekçesiyle verdi.

SONUÇ

Sonuç olarak, 2006 yılının çatışmalı olmakla birlikte, aynı zamanda ifade ve yayınlama özgürlüğü uğruna yoğun bir mücadelenin verildiği bir yıl oldu. İlk kez bir Türk yazarı Nobel Edebiyat Ödülü aldı. Bu ödülün Orhan Pamuk’un başarılı yazarlığının evrensel boyutta kabul ve takdir edilmesi yanında, Türkiye’de cesur yazarların ve yayıncıların kuşaklar boyunca sürdürdüğü yazma, yayınlama ve okuma özgürlüğü mücadelesinin de dünyaca taçlandırılması anlamına geldiğini belirtmek isteriz.

Üyesi olduğumuz Dünya Yayıncılar Birliği’nin (IPA) geçen yıl başlattığı “Özgürlük Ödülü”nü bu yıl Cape Town’daki kitap fuarında alan Zimbabweli meslektaşımız yayıncı Trevor Ncube’yi kutluyoruz.

İPA’ya, Moskova’da geçen yıl Çeçen trajedisine cesaretle değindiği için hedef alınarak öldürülen Rus gazeteci Anna Politovskaya’ya ve 19 Ocak’ta İstanbul’da öldürülen gazeteci Hırant Dink’e ayrıca birer “Özel Ödül” verdiği için teşekkür ederiz.

2006-2007 YILLARINDA YARGILANAN KİTAPLAR LİSTESİ

YAYINEVİ	YAZAR	KİTAP
Aram	Gülçiçek Günel	Dilimiz Varlığımız Dilimiz Kültürümüzdür
Aram	Timur Şahan	İtirafçı/ Bir Jitemci Anlattı
Aram	Tayhan Umut	Tufanda 33 Gün (Beraat)
Aram	Ali Aydın	Kayıpsın Diyorlar (Mahkûmiyet)
Aram	Serdem Çiyayi (Derl.)	Gerilla Şiiri Antolojisi
Aram	Ayhan Kaya	Mordemin Güncesi
Aram	John Tirman	Savaş Ganimetleri (Beraat)
Aram	Noam Chomsky	Rızanın İmalatı (Beraat)
Aykırı	Seyfi Öngider	İki Şehrin Hikayesi (Takipsizlik)
Belge	George Jerjian	Gerçek Bizi Özgür Kılacak
Belge	Dora Sakayan	Bir Ermeni Doktorun Yaşadıkları
Belge	Zülküf Kışanak	Yitik Köyler (Mahkûmiyet)
Belge	Peter Balakian	Kaderin Kara Köpeği (Takipsizlik)
Belge	Erol Özkoray	Ordu Ne İşe Yarar (Takipsizlik)
Bilge Karınca	Cemal Anadol	İsrail ve Siyonizm Kışkacında Türkiye (Beraat)
Boran	Derleme	Tecrit’te Yaşayanlar Anlatıyor
Doz	Mesut Barzani	Barzani ve Özgürlük Hareketi

Doz	Mustafa Balbal	Ararat’taki Esir General (Mahkûmiyet)
Ekin	Mehmet Pamak	Kemalizm, Lâiklik ve Şehitlik (Mahkûmiyet)
Evrensel	Ahmet Kahraman	Kürt İsyanları (Görevsizlik)
Evrensel	Zeynep Özge	İmran, Bir İsyandır
Güncel	Ersin Kalkan	Katille Buluşmak (Toplatıldı)
Güncel	Belma Akçura	Derin Devlet Oldu Devlet”(Mahkûmiyet)
İnkılap	Osman Pamukoğlu	Unutulanlar Dışında Yeni Bir Şey Yok
İstanbul Bienali	Halil Altıntepe	9. Bienal Kataloğu
Kaynak	Muazzez İlmiye Çığ	Vatandaşlık Tepkilerim (Beraat)
Literatür	Mara Meimaradi	İzmir Büyüğüleri (Beraat)
Mastercard	Özlem İmece	İstanbul Şehir Rehberi
Mektup	Emine Şenlikoğlu	Burası Cezaevi (Mahkûmiyet)
Metis	Elif Şafak	Baba ve Piç (Beraat)
Merkez	Perihan Mağden	Hangimiz Uğramadık Haksızlıklara (Beraat)
Ozan	Sinan Kara	Sinan’ın Kara Kitabı
Pencere	Toynbee	Mavi Kitap
Peri	M. Erol Coşkun	Acımın Dili Kadın (Mahkûmiyet)
Peri	Evin Çiçek	Tutkular ve Tutsaklar (Mahkûmiyet)
Peri	Hejare Şamil	Diaspora Kürtleri
Peri	Munzur Cem	Dersim’de Alevilik (Mahkûmiyet)
Peri	Mahmut Baksi	Teyre Baz / Hüseyin Baybaşın (Mahkûmiyet)
Peri	Hejare Şamil	Öcalan’ın Moskova Güleri (Takipsizlik)
Sol	Murat Pabuç	Boyalı Bank Nöbetini Terk Etmek (Takipsizlik)
Sorun	Osman Tiftikçi	Osmanlı’dan Günümüze Ordunun Evrimi
Sorun	Talat Turan	M. Eymur, Bir MIT’cinin Portresi (Mahkûmiyet)
Tohum	Mamo Baran	Kuzey Batı Dersim: Koçgiri (Mahkûmiyet)
Tohum	Erdal Yeşil	Kemalizm-Oturan Adam (Mahkûmiyet)
Tohum	Aytekin Yılmaz	Çok Kültürlülüğten Tek Kültürlülüğe Anadolu

DÜŞÜNCE VE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ ÖDÜLLERİ 2008

SONGÜL ÖZKAN

Yayıncı

Songül Özkan 1960 Akçadağ - Malatya doğumlu. 1978'de lise yıllarında politik nedenlerden dolayı cezaevine girdi ve o tarihte 18 yaşını doldurmadığı için 8 ay yattıktan sonra tahliye oldu; lise öğrenimini tamamlayamadı. Ardından 1979 yılından aynı davadan ceza aldı ve aranır duruma düştü. 1980'li yılları değişik zamanlarda cezaevinde ve gözaltılarla geçirdi. 1988 yılında İstanbul'a geldi. 1989 yılında tekrar eşi ile birlikte cezaevine girdi; 141 - 142. maddelerden yargılandı. 141 ve 142. maddeler kaldırıldıktan sonra dava düştü.

1992 yılında "Evrensel Basım Yayını" devralarak yayıncılık yapmaya başladı. Kültür-sanat ve edebiyat dergisi "Evrensel Kültür" ile teori - politika dergisi "Özgürlük Dünyası" dergilerinin de sahipliğini yapıyor. Kısa bir süre de günlük "Evrensel" gazetesinin sahipliğini yaptı.

Bugüne kadar, yayınevının çıkarmış olduğu 40'nin üzerindeki kitap ve "Özgürlük Dünyası"nın çeşitli sayılarından dolayı hakkında davalar açıldı ve yargılandı.

1994 yılında "Emperyalizm, Milliyetçilik ve Kürt Sorunu" adlı kitaptan 5 nolu DGM'de yargılanarak 6 ay 8 gün hapis, 3,800,000 TL. para cezası aldı ve Yargıtay'ca onaylandı. AİHM'e yapılan itiraz haklı görülerek devlete 5000 Euro para ceza verildi. 2002 yılında "Kürt Sorununa Demokratik Çözüm" adlı broşürle ilgili 4 nolu DGM'de dava açıldı ve yine 6 ay 10 gün hapis ve 4,200,000 TL. para cezasına çarptırıldı, Yargıtay'ca onaylandı. AİHM'ne yapılan başvuru ile ilgili dava ise sürüyor.

2003 yılında Ahmet Kahraman'ın hazırlamış olduğu "Kürt İsyanları Tedip ve Tenkil" adlı kitap hakkında DGM dava açtı; yargılanma sürerken DGM'ler kaldırıldı. Dava halen Beyoğlu 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nde devam ediyor.

PERİHAN MAĞDEN

Yazar

Perihan Mağden 1960 yılında İstanbul'da doğdu. Amerikan Robert Lisesi'ni, Boğaziçi Üniversitesi Psikoloji Bölümü'nü bitirdi.

Birkaç yıl Asya'da dolaştı. İki yıl kadar reklam yazarlığı yaptı. 1991 yılında ilk

romanı *Haberci Çocuk Cinayetleri* yayınlandı. 1994 yılında ikinci romanı *Refakatçi* yayınlandı. Bunu 1995 yılında ilk gençliğinden itibaren dergilerde çıkan şiirlerini topladığı *Mutfak Kazaları* izledi. Pazartesi Dergisi'nde çıkan yazıları *Pazartesi Yazıları ya da Hiç Bunları Kendine Dert Etmeye Değer mi?* adıyla 1997'de kitaplaştı. Aynı yılın Ağustos ayında Radikal Gazetesi'nde köşe yazarı olarak yazmaya başladı.

2002 yılında *İki Genç Kızın Romanı* yayınlandı. Kutluğ Ataman tarafından filme çekilen bu roman, birçok dilde basıldı. 2007'de son romanı *Biz kimden kaçıyorduk Anne?* yayınlandı. Köşe yazılarından derlenmiş yedi kitabı daha bulunmaktadır. Halen Radikal Gazetesi'nde köşe yazarlığını sürdürüyor.

Türkiye basınının cesur ve özgün kalemlerinden biri olarak tanınan Perihan Mağden'in birçok köşe yazısı dava konusu oldu. "Şantaj Çeşitlemeleri" (*Radikal*, 11.09.2003) başlıklı yazı hakkında açılan dava beraat ile sonuçlandı. "Şimdi Vicdani Red" (*Radikal*, 08.01.2008) hakkında TCK 318. maddesi, yani halkı askerlikten soğutma suçlaması ile açılan dava devam ediyor. Perihan Mağden, daha önce aynı suçlama ile yargılandığı bir başka yazısı hakkında açılan davadan dolayı beraat etmişti. "Mavi Gözler" (*Radikal*, 20.08.2003) adlı yazı hakkında açılan davada verilen mahkûmiyet kararı ise Yargıtay'da beklemekte.

Yazarın, "Plan Yapmayın Plan / Çakal Yesun Ananu" (*Radikal*, 18.09.2007); "Feci Şahsi Yazı" (*Radikal*, 16.10.2007) yazıları hakkında açılan davalar da devam ediyor. Köşe yazıları yanında, Merkez Kitaplardan çıkan *Hangimiz Uğramadık Haksızlıklara* adlı kitabı hakkında da dava açıldı.

Perihan Mağden, 2006 da Trabzon'daki Rahip Santora cinayetinin zanlısı A.O. ve babası ile ilgili yazdığı "Hırtlar Vadisi" yazısından dolayı 'hakaret' ve 8 yıl süren Pınar Selek davasıyla ilgili yazdığı "Pınar Selek Kimdir?" başlıklı yazısıyla 'adli yargılamayı etkilemeye teşebbüs' suçlamasıyla hakkında açılan 2 ayrı davadan beraat etmişti.

VURAL OKUR

Kitapçı

Vural okur, 1935 yılında Fethiye'de doğdu. İlk ve orta öğrenimini sırasıyla Gündoğmuş, Antalya, Bursa ve Ankara'da tamamladı. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde Silahlı Kuvvetler adına felsefe öğrenimi yaptı. Sırasıyla Erzincan, Kuleli ve Işıklar Askeri Liselerinde; sosyoloji, psikoloji ve mantık dersleri verdi. İstanbul'da 12 yıl kaldı. Bu arada İstanbul Üniversitesi Gazetecilik bölümünü bitirdi.

1972 yılında *Neden Öldürüyorlar?* adı altında, Türkiye'de işlenen cinayetleri konu alan psiko-sosyal araştırma kitabını yayınladı. Eser Kara Kuvvetleri'nce para ödülüyle değerlendirildi. 1975'te lise ahlak ders kitapları yayınlandı. 1976'da Sü-

heyla Cankat ile ilk, orta ve lise ahlak ders kitapları Gül Yayınevinde bastırıldı. 1979-1980 yıllarında Almanya'nın Bonn kentinde "Röttgener Gymnasium" okulunda misafir öğretmen olarak görev yaptı. 1981'de *Hipnotizma* adlı kitabı yayınlandı. Aynı yılın sonlarında "Albay" rütbesiyle emekliye ayrıldı. "Bilge Kitabevi ve Sahaf" adlı kitabevini aynı yıl açtı. 2003'de *Felsefe Tarihi*, 2006'da *Gizemli Güç Hipnoz* adlı kitapları İm Yayınevi tarafından yayınlandı. Okur, evli ve iki çocuk babasıdır.

1960 yılından itibaren bir kitabevi kurmayı amaçlayan Okur, Bursa'da ilk kez "sahaf"lığı başlatmıştır. Kitabevini ticarethane olmaktan çok, bir söyleşi, iletişim, psikoterapi ve bilgi alışveriş yuvasına dönüştürmeye özen gösteren Okur, bu konuda başarılı olduğu kanısında.

YAYINLAMA ÖZGÜRLÜĞÜ RAPORU 2008

2007 yılında yaşanan ve şiddeti de içeren vahim gelişmelerden sonra, 2008 yarı yılının düşünce ve yayınlama özgürlükleri bakımından, sorunlar devam etmekle birlikte, yetersiz ama yine de olumlu sayılması gereken gelişmelere tanık olduğunu belirtmeliyiz.

Daha önceki raporlarımızda değindiğimiz, adli mekanizmaların siyasallaşması ve hukuk açısından değil ideolojik açıdan daha fazla refleks vermeye başlamasının, düşünce ve yayınlama özgürlüğü bakımından yarattığı tehlikelere dikkat çekmiştik. Ve 2008 yılı genel düşünce ve yayınlama özgürlüğü sorunlarını da aşan bir siyasal krize tanık olmakta. Yargının siyasallaşması ve siyasal aktörlerden birine dönüşmesi kadar demokratik toplumu tehdit eden bir başka olgu olamaz. Hukukumuzu nasıl koruyacağız, kim hukukumuzu koruyacak?

Geçtiğimiz yıllarda yazarlar, yayıncıları sürekli sıkıştıran, düşünce ve ifade özgürlüğünü savunmada güçlük yaratan yargının siyasallaşması süreci bugün artık bütün Türkiye'nin sorunu haline gelmiş vaziyette. Ve bunda demokratik reformları gerçekleştirme konusunda son derece yavaş ve seçmeci davranan siyasal iktidarların da büyük rolü ve sorumluluğu var. Türkiye 1980'den bu yana gerçek ve tam bir demokrasiye geçmekte zorlanıyor ve bunda sivil siyasetçilerin de büyük sorumluluğu var.

Gerek siyasetçilerimiz, gerekse devlet erkini kurumsal olarak kullanma yetkisi olanlar, yazar ve gazeteciler, aydınlar hakkında, eleştirel düşünce ve yaklaşımlarından dolayı dava açılması talebinde bulunabiliyorlar. Tepeden gelen hoşgörüsüzlük bütün topluma yayılabiliyor. Acaba Başbakanlığın ve Genel Kurmay Başkanlığının, eleştirel yaklaşımlara karşı dava açtırma yoluna yönelmesinde ortak bir tavra sahip olmaları bir tesadüf mü?

2008 yarı yılında geçen yıl başlayan bir eğilim daha fazla güçlendi ki, bu da Kürt sorunu ile ilgili kitaplar hakkında açılan davaların ve mahkûmiyet kararlarının artışı idi. Bunda, Terörle Mücadele Yasasında basın, yayın ve yazar kuruluşlarının düşünce ve ifade özgürlüğü bakımından sıkıntı yaratacağı uyarısında bulunduğu TMY'de yapılan değişiklikler etkili oldu.

Bu değişiklik sonucu, farklı kesimlerden insanlar, bu arada yazar ve gazeteciler de, olağanüstü koşullarda gözaltına alınabiliyor, farklı eğilimlerde gazete ve dergiler kolayca kapatılabiliyor, ya da haklarında yapılan suçlamaları ne sanıkların ne

de avukatlarının görmesi olağan hale gelebiliyor, olağanüstü dönemlerde olduğu gibi mahkeme önüne çıkarılmadan gözaltında tutulabiliyor. Yaşı ve toplumsal statüsü belli olan, saygın kişiler gece yarısı gözaltına alınabiliyor. Gazeteci İlhan Selçuk'un veya Tabipler Birliği Başkanı Prof. Gençay Gürsoy'un gözaltına alındığı koşullarda örneklendiği gibi. Atılım ve Özgür Radyo yöneticilerine yönelik olarak başlatılan bu uygulamaya veya Azadiya Welat ya da Gündem gazetesi editörlerinin tutuklanması gibi örnekler de, yeni TMY'nin keyfiliğe açık uygulanabilirliğinin ilk örneklerini teşkil ettiler. Temel hak ve özgürlüklerin evrensel düzeyini göz önüne almadan, politik amaçla yapılan bu tür değişiklikler, aslında, farklı, hatta zıt inanç ve düşüncelere sahip olan insanların haklarını tehdit edebiliyor. Elbette, gerçek bir demokraside ve hukuk düzeninde hiç kimsenin suç işleme özgürlüğü olamaz. Ancak buna devlet adına erki kullananların da dahil olduğu bilinmelidir. Hiç kimseye, devlet adına suç işleme özgürlüğü tanınmaz. Ve öte yandan temel insan haklarının yurttaşlar tarafından kullanımı da, asla "suç" olarak tanımlanamaz. Ne yazık ki, ülkemizde temel hakların kullanımı bir sorun olurken, bazı erk odaklarına adeta suç işleme özgürlüğü tanınabiliyor. Böylesi bir anlayış içinde herkes kurbanlaştırılabilir.

Bir başka sorun ise, davaların bir türlü sonuçlanmaması, davaların TCY'sının farklı maddeleri arasında dans etmesi, aynı kitap için farklı mahkemelerde, farklı maddelerden, Aram ve Peri yayınlarının bazı davalarında örneklendiği gibi, davalar açılabilmesi.

Ülkemizdeki kültürel ve toplumsal zenginliğin edebi ve düşünsel yapıtlarla sergilenmesinde önemli katkıları olan Evrensel Yayınlarının, yıllardır devam eden ve mahkemeden mahkemeye aktarılan Ahmet Kahraman'ın *Kürt İsyanları*, Zeynep Özge'nin *İmran, Bir İsyan Andı* kitaplarına yönelik olarak açılan davalarda örneklendiği gibi.

Eleştiriden hoşlanmayan ve eleştiriyi hakaret olarak algılayan eğilimler toplumumuzda ne yazık ki çok güçlü. Bunda otoriter devlet, aile ve okul gelenek ve düzeninin de büyük etkisi var.

Demokrasinin sık sık kesintiye uğraması toplumumuzda ne yazık ki, bu eğilimleri güçlendirdi. Bu nedenle eleştirel tavrından ödün vermeyen yazar ve gazetecilerimiz sık sık mahkemeye düşüp, yargılanma durumunda kalıyor. Ama bu yazarlarımız, ağır bir bedel ödemekle birlikte, hem toplumumuzun, hem yöneticilerin, hem de yargı kurumunun eleştirel düşünce karşısında ufuklarının genişlemesine büyük bir katkı sunmaktalar. Perihan Mağden, ülkemizin en etkili ve başarılı eleştirel köşe yazarlarından biri olmanın ötesinde, çok değerli bir edebiyatçımız olarak öne çıkıyor. Şiirleri, denemeleri ve romanları ile... Ama onun yazma özgürlüğü ciddi bir biçimde tehdit altına sokulabiliyor.

Sonuç olarak Komitemizin ulaşabildiği verilerle 2008 yarıyılında 22 yayınının yayınladığı 38 yazarın 47 kitabı hakkında soruşturma ve dava açıldı ya da verilen kararlar Yargıtay'a gönderildi. 7 kitap hakkında beraat ya da takipsizlik kararı verilirken, 17 kitap hakkında mahkûmiyet kararı verildi. Mahkûmiyet kararlarında artış gözlemlendi. 5 kitap hakkında yargı sonucu beklenmeden toplama kararı alındı. 18 kitap hakkında açılmış olan davalar devam ediyor. 1 kitap hakkında ise 301. maddede yapılan değişiklik sonucunda, dava dosyası yeniden Adalet Bakanlığına izin alınmak üzere gönderildi.

301 . MADDEDE YAPILAN KISMI DEĞİŞİKLİK

2008 yarı yılının en önemli gelişmesi, hiç şüphesiz, 301. maddede yapılan kozmetik, birkaç kelime değişikliği ve cezalarda indirim yapılmış olması. Ne yazık ki, yazar ve yayıncı örgütlerinin 301. maddenin bütünü ile kaldırılması önerisi kabul görmedi. 90'lı yıllarda olduğu gibi, TMY'nin 8. maddesinde ve TCK'nın 312. maddesinde yapılan değişikliklerin amacı nasıl esas olarak, mahkemeleri ve Adalet Bakanlığı'nı açılmış olan inanılmaz sayıda davanın yükünden ve iç ve dış kamuoyunun baskısından geçici olarak da olsa kurtarmak ise, şimdi 301. maddede yapılan kozmetik değişiklik de, esas olarak aynı amaca yönelik. Yani dava yükünden kurtulmak ve eleştirileri yatıştırmak.

Ancak 301. madde temelinde açılan yeni davalar bu değişiklikten sonra da devam etti, hatta sokağa, günlük hayat sohbetlerine kadar indi. İzmir'de oğulları yol kontrolünde vurulan bir ailenin mensupları, olaya yönelik eleştirileri nedeniyle 301. maddeden yargılanabiliyor. Yine İzmir'de bir felsefe öğretmeni, seyahat sırasındaki eleştirel söyleminden dolayı, bir sivil polislin ifadesi üzerine mahkemeye verilebildi. 301 artık sadece yazar, gazeteci ve yayıncıları değil, sokaktaki yurttaşın da ifade özgürlüğünü kısıtlayan bir madde olarak işlev görmekte.

Ne yazık ki, 301. maddenin yarattığı sorunlar yine ideolojik bir temelde, "Türklük" kavramı etrafında yoğunlaştı. Oysa 301. maddenin diğer sakınca yaratan yanı ise, devletin ve kurumlarının eleştirilmezliği anlayışının bir ifadesi olması. Yurttaşların devleti ve kurumlarına yönelik eleştirileri, ki bunlar sert bir söylemle de ifade olunabilir, "hakaret" olarak yorumlanmasına olanak sağlayan muğlak ve önyargılara kapı aralayan madde yazımında hiçbir değişime gidilmedi. Örneğin Vakıflar İdaresinin şikayeti üzerine, İKAV'ın düzenlediği "Resmi İdeoloji Kıskaçında Eğitim Sistemi" adlı paneli düzenledikleri için yazar Mehmet Pamak ve Yusuf Tanrıverdi hakkında dava açılabilirdi.

Sonuç olarak BIA verilerine göre, 301'in uygulandığı üç yıllık dönemde 120'den fazla gazeteci, yayıncı, aktivist ve siyasetçi yargılandı. Birliğimizin Yayınlama Özgürlüğü Komitesi Başkanı Ragıp Zarakolu, İngiliz yazarı George Jerjian'ın

Gerçek Bizi Özgür Kılacak adlı kitabının yayıncısı oluğu için, 301’de yapılan değişikliğe karşın, mahkûm edilen ilk kişi oldu.

Öte yandan, Adalet Bakanı Mehmet Ali Şahin, bir soru önergesi üzerine, 2006’te 301. madde nedeniyle 12’si çocuk toplam bin 533 kişiye 835 dava, 2007’nin ilk üç ayında da bin 189 kişiye 744 dava açıldığını açıkladı. Adalet Bakanı Mehmet Ali Şahin, TCK’nın 301’inci maddesinden, son 5 yılda bin 481 dava açıldığını, bu davalardan 6 bin 75 kişinin sanık olarak yargılandığını, 745 kişinin ise mahkûm olduğunu bildirdi.

Şahin, daha önce 159. madde olarak TCK’da yer alan, 2005 yılında yürürlüğe giren yeni TCK’da ise 301. madde olarak düzenlenen bu maddeden, 2003 yılında 429 dava açıldığını bildirdi. 301. maddeden açılan dava sayısının 2004 yılında 318, 2005 yılında 221, 2006 yılında 328 ve Ocak-Eylül 2007 döneminde ise 185 olduğunun belirttiği yanıtta, şu bilgiler yer aldı: “2003 yılında sonuçlanan 400 davada, 252 kişi mahkûmiyet cezası alırken, 155 kişi beraat etti. 2004 yılında sonuçlanan 334 davada, 145 kişi mahkûm oldu, 317 kişi beraat etti. 2005 yılında sonuçlanan 314 davada, 133 kişi hakkında mahkûmiyet, 249 kişi hakkında beraat, 2006 yılında sonuçlanan 299 davadan 131 kişi hakkında mahkûmiyet, 255 kişi hakkında beraat, Ocak-Eylül 2007 döneminde sonuçlanan 217 davada 84 kişi hakkında mahkûmiyet, 168 kişi hakkında beraat kararı çıktı.” Yanıtta, 2007 yılında TCK’nın 301. maddesiyle ilgili bir önceki yıldan kalan 536, yıl içinde açılan 185 ve bozularak gelen 23 olmak üzere toplam 744 davanın 217’sinin sonuçlandığı ve 527’sinin bu yıla devredildiği bildirildi. Son 5 yılda, 301. maddeyle ilgili 6 bin 75 kişinin sanık sandalyesine oturduğu, 2003 yılında bin 313, 2004 yılında bin 385, 2005 yılında bin 305, 2006 yılında bin 533, 2007 yılında ise bin 189 kişinin yargılandığı bildirildi. Bu sayılar, basın ve yayın dünyasının ötesinde bu maddelerin bütün Türkiye’de nasıl bir sorun haline geldiğinin bir kanıtı.

Bizce, devleti ve kurumlarını kutsayan ve 30’lu yılların anlayışını yansıtan bu ideolojik maddeden tamamen kurtulmak gerekli. Hakaret, tamamen özel hukukun alanı içinde yargıya ulaşabilmeli. Yani bir subay, bir polis memuru ya da başbakan veya hakim, ancak kişisel hakaret temelinde yargıya başvurabilmelidir, kurum kimliğini ardına almamalıdır. Ancak politik amaçla özel hukukun ifade özgürlüğünü kısıtlamak ve bir çeşit dokunulmazlık kazanmak amacı ile kötüye kullanımı da engellemelidir. Kurumlara kişisel kimlik atfetmek, demokratik değil, totaliter gelenekten gelme ülkelere has bir olgudur.

Cumhurbaşkanı bile, “zihniyet değişikliği olmadığı sürece, bu sorunlar çözülmaz” karamsarlığında ise, biz ne diyebiliriz? Ki daha önceki raporlarımızda “zihniyet sorununa” biz de değinmiştik.

Peki bu iş nasıl çözülecek? Türkiye Cumhuriyeti, madem ki AB ile aday üyelik

sürecini başlatmıştır, diğer ülkelerin yaşadığı süreçlerden yararlanabilir. Geçtiğimiz on küsur yıl önce, totaliter bir rejimden çıkan birçok orta ve doğu Avrupa ülkesi bugün AB üyesidir. Bu ülkeler 10 yıllık bir süreç içinde yasal reformlarını gerçekleştirdikleri gibi, yargı mekanizmalarını da evrensel insan hakları sözleşmeleri ve normlarında bir yeniden eğitim sürecinden geçirdiler. 50’lerde Avrupa Konseyi ve NATO üyesi olan Türkiye Cumhuriyeti’nin, bırakın İspanya, Portekiz, Yunanistan gibi dikta rejimlerinden gelen ülkelerin geçirdiği demokratikleşme süreçlerini (ki 60’larda Türkiye bu ülkelere oranla daha gelişmiş bir demokrasiye sahipti), Doğu Avrupa’daki demokratikleşme sürecinden de geri kalması, anlaşılabilir ve kabul edilebilir bir şey değildir.

Her ne kadar, düşünce ve ifade özgürlüğü önündeki tek engel 301. madde olarak sunulsa da, TCK’de benzer başka yasalar da ifade ve yayınlama özgürlüğünü engelleyici bir unsur olarak varlığını koruyor. Özellikle büyük kentler dışında bu tür maddeler basın ve kamuoyunun da dikkatinden uzak olduğu için çok daha hoşgörüsüz ve ağır biçimde uygulanabilmekte.

Açılan dava örneklerine bakarak özellikle Kürt sorunu ile ilgili olarak düşünce ve ifade etmeyi neredeyse imkansız hale sokan diğer yasalar da şöyle: Suç ve suçluyu övme başlığı altında TCK’nın 215. Maddesinin (Bu madde son dönemlerde daha yoğun bir biçimde kullanılmaya başlandı.) dar yorumları, Türkiye’nin son 40 yıllık siyasal tarihine ilişkin belgelerin ve metinlerin yayınlanmasını güçleştirmekte. Örneğin, son dönemlerde pek kitap yasaklama kararlarına rastlanmamasına karşın, Su Yayınlarının çıkardığı 1968’in gençlik önderlerinden Mahir Çayan’ın *Toplu Yazıları* yanında, *Devrimci Marş ve Türküler* adlı bir dönemin belgesi olan bir kitap geçtiğimiz günlerde yasaklanabildi. Bora Yayınlarından çıkan benzeri bir derleme de 2004 yılında yasaklanmıştı. Yazar Temel Demirer, yine o dönemin gençlik önderlerinden İbrahim Kaypakaya hakkında Tunceli’de bir panelde konuştuğu için yargılanmakta. Aynı yazar hakkında Ankara’daki Hrant Dink anmasında yaptığı konuşmadan dolayı açılan dava ise, 301. maddede yapılan değişiklikten dolayı askıya alındı. Geçmişte yazar Haluk Gerger, Deniz Gezmiş hakkında yaptığı bir konuşmadan dolayı mahkûm olmuş ve cezaevine konmuştu. Geçtiğimiz günlerde, eski milletvekili Mahmut Alınak hakkında, Kars’ta Deniz Gezmiş, Musa Anter ve Vedat Aydın’ın adlarının sokaklara verilmesini önerdiği için mahkûmiyet verildi. Ne yazık ki, düşünce özgürlüğü ile ilgili mahkûmiyetler, sanıkların ölümünden sonra bile hâlâ geçerli sayılmakta. Birliğimizin ve Uluslararası Yayıncılar Birliğinin ödülleri almış olan yayıncı Ayşe Nur Zarakolu’nun adının Diyarbakır’da bir parka verilmesi bizleri de sevindirdi. Ancak Diyarbakır Valiliğinin itirazı üzerine bu karar iptal edildi ve buna gerekçe olarak Ayşe Nur Zarakolu’nun düşünce özgürlüğünün çiğnenerek hapsedilmesi gerekçe gösterildi.

Oysa bu haksız mahkûmiyet kararlarından dolayı Türkiye Cumhuriyeti, AİHM’de görülen davalarda Ayşe Nur Zarakolu’ya kendisine tazminat ödemeyi kabul etmişti.

Geçen ay, “Roj TV kapatılmasın” mesajıyla Danimarka Başbakanı Anders Rasmussen’e mektup gönderen DTP’li 53 belediye başkanı dahil, 74 kişinin “suçu övmek” iddiasıyla yargılanmaları para cezası mahkûmiyeti ile sonuçlandı.

Örgütün veya amacının propagandasını düzenleyen TCK’nin 220/8 Maddesi Peri Yayınları editörü Ahmet Önal, *Diyaspora Kürtleri* hakkındaki kitabı yayınladığı için bu maddeden dolayı yargılandı. Beraat kararı halen Yargıtay’da. *Acıların Dili Kadın* adlı kitap hakkında, bu maddeden dolayı açılan dava ise 2 Temmuz da görülecek.

BIA verilerine göre, “Terör örgütü propagandası” suçlamasıyla bu yıl, 13 kişi yargılandı; *Çağrı* dergisi sahibi Aziz Özer, 15 ay, DTP’li Aydın Budak 2 yıl 6 ay, Selahattin Demirtaş da bir yıl 6 ay hapse mahkûm oldu.

HALK ARASINDA DİN, IRK VE ETNİK TEMELDE DÜŞMANLIK DUYGUSU YARATMAK (TCK 216, ESKİ 312)

BIA verilerine göre, “Kin ve düşmanlığa tahrik” iddiasıyla 216. maddeden yargılanan 4 kişiden yayıncı Erol Karaaslan ve radyocu Cemal Doğan beraat ettiler; siyasetçiler Nurettin Demirtaş ve Mahmut Alınak halen sanık durumunda. Yayıncı Ahmet Önal hakkında, “Tutkular ve Tutsaklar” adlı kitaptan dolayı bu maddeden açılan dava yanında, ayrıca 301’den de açılan dava devam ediyor. “Teyribaz” adlı kitap hakkında verilen mahkûmiyet kararı ise Yargıtay’da. Bu arada ilk defa, 216. maddenin, çoğunluk dışı bir grubun mensuplarının korunması için kullanıldığıнын altını çizmeliyiz. Roman ve Kürtleri aşağılayıcı ifadelerinden dolayı, İzmir’de Toplumcu Budun Derneği yöneticileri hakkında 216. maddeyi ihlalden dava açıldı.

TÜRK HARFLERİNİN KABUL VE TATBİKİ HAKKINDAKİ KANUNUN KOYDUĞU YASAKLARA AYKIRI DAVRANIŞI CEZALANDIRAN TCK’NİN 222. MADDESİ

Türk alfabesinde olmayan w, q, x gibi harfleri kullanmaktan dolayı açılan davalarda son yılda önemli bir artış gözlemlendi. Tenv Yayınları editörü Mehdi Tanrıkulu, iki kitabı yanında, ayrıca savunmasını Kürtçe yapmak ve Kürtçe dilekçe vermekten dolayı TCK 222. maddeye muhalefetten mahkûm oldu. Diyarbakır Sur Belediye Başkanı Abdullah Demirbaş, turizm tanıtım broşürlerinde Türkçe ve İngilizce yanında Kürtçe, Ermenice ve Süryanice dillerini kullandığı için, TCK’nin 257. maddesindeki suçu işlemekten, yani “görevi kötüye kullanarak kamuya za-

rar vermekten” dolayı görevden alındı ve “devrim kanunlarına muhalefetten”, yani “şapka ve Türk harflerine aykırı hareket etmekten” mahkûm edildi. Diyarbakır Belediye Başkanı Osman Baydemir, Kürtçe ilan panosuna yer vermekten ve Kürtçe davetiye yollamaktan dolayı yargılanıyor. Türk alfabesinde yer almayan bazı Latin harflerinin Kürt dilinde kullanılmasının yargı konusu olabilmesi oldukça yadırganacak bir durum. Bunun ülkeyi gülünç duruma düşürdüğü yolunda eleştiri yapanlar da pek haksız görünmüyor. Benzer suçlama ile Kilis’te çıkmakta olan “Huduteli” ve “Kent” gazeteleri hakkında, “Newroz” diye yazarken, “sakıncalı harf” kullanımı nedeniyle açılan davalar ise beraat ile sonuçlandı.

ADİL YARGILAMAYI ETKİLEMENE TEŞEBBÜSÜ DÜZENLEYEN TCK’NİN 288. MADDESİ

Aslında sanıkları haklarını kullanmak amacıyla düzenlendiği belirtilen bu madde, bugünkü uygulaması ile sanıklara karşı yeni davalar açmak için kullanılıyor. Bunun en son örneklerinden bir Agos Gazetesi sahibi Serkis Seropyan ve yazarları müdürü Aris Nalcı’ya karşı 301. maddeden verilen mahkûmiyeti eleştiren bir yazı bu maddeye dayanarak yargı konusu edilebildi. Gerger Fırat dergisi yayın yönetmeni Hacı Boğatekin ise “yargılamayı etkilemeye teşebbüs” suçlaması ile tutuklandı.

HALKI ASKERLİKTE SOĞUTMAYI DÜZENLEYEN TCK’NİN 318. MADDESİ

Vicdani red hakkı yasalarımızca kabul edilmediği gibi Perihan Mağden gibi yazarlar, Bülent Ersoy gibi sanatçılar bu hakkı savunan ifadelerinden dolayı yargılabiliyorlar. “Halkı askerlikten soğutmak” suçlaması ile yargılanan 8 kişi arasında Yıldırım Türker, Halil Savda, Mahmut Alınak, Gökhan Gençay, Birgül Özbarış ve Yasin Yetişgen gibi isimler de yer alıyor.

Örgüt propagandası yapmayı düzenleyen Terörle Mücadele Kanunu’nun 7/2. Maddesi.

(Özellikle basına karşı kullanılan bir madde konumunda.) Yeni yayımlanmaya başlanan Alternatif Gazetesi, yayınına başladıktan 1 hafta sonra 1 ay süreyle kapatıldı. İşçi Köylü gazetesi de aynı kaderi bölüştü. Öte yandan TMY’nda geçen yıl yapılan değişikliklerin olumsuz sonuçları da ortaya çıkmaya başladı. Yazar, Basın ve Yayıncı meslek örgütleri olarak bu değişikliklerin yaratacağı olumsuz etkilere önceden işaret etmiştik. Hatta eski Cumhurbaşkanı Sezer’in de Anayasa Mahkemesi’nde bu doğrultuda bozma talebi bulunmakta.

Sadece muhalif sol basın değil, bazen büyük basınının da bu maddeden dolayı başı derde girebilmekte. Geçen yıl tutuklanan Özgür Radyo Yayın yönetmeni Fû-

sun Erdoğan ve dört Atılım gazetesi temsilcisi “yasa dışı örgüt üyeliği”yle suçlanıyor. Benzer bir suçlama yapılan Diyarbakır’da tutuklu olarak yargılanan, davalarını izlediğimiz tek Kürtçe günlük gazete Welat’ın editörü Vedat Kurşun’un tahliye edilmesini olumlu bir gelişme olarak kaydediyoruz. Ancak Yedinci Gün gazetesinin imtiyaz sahibi ve Yazışları Müdürü Ali Turgay, ifade vermek için gittiği Beşiktaş Adliyesi’nde bazı haberlerde “yasa dışı örgüte yardım ve yataklık edildiği” gerekçesiyle tutuklandı. Odak dergisi yayın yönetmeninin, ölümcül bir hastalıkla boğuşmasına karşın tahliye edilmemesindeki mantığı anlamakta güçlük çektiğimizi ayrıca belirtmek isteriz. TMK’da yapılan son değişiklikler, birçok zanlının uzun süre yargı önüne çıkarılmadan, deliller açıklanmadan, dosya gösterilmeden tutuklu kalmasına olanak sağlıyor. Dünya genelinde yazar ve basın örgütleri, terörle mücadele yasalarını, ifade özgürlüğünün kötü niyetle kısıtlanmasına olanak sağladığı için eleştiriyor.

SUÇU BİLDİRME SUÇU, TCK, 278. MADDE

Son dönemlerde basına karşı devreye giren bir başka madde ise, “suçu bildirmeme” suçu. Doğan Haber Ajansı Beytülşebab muhabiri yaptığı bir gösteri haberinden sonra, işbirliği yapmadığı nedeniyle bu maddeden yargılanmakta.

SONUÇ

Sonuç olarak, 2008 yılı içinde, düşünce ve yayınlama özgürlüğü alanındaki sorunlar, kitap yayıncılığı alanında azalmakla birlikte, genel olarak devam etti. Yargı sonuçlanmadan kitap toplatma uygulamalarına tekrar rastlanmaya başlandı.

301. maddede yapılan değişiklik, bugüne kadar açılmış olan davaların askıya alınmasını sağlayacak. En azından daha az insan hapse girecek ya da para cezası ödeyecek. 90’lı yıllarda sağlanan kısmi ve geçici çözümler gibi.

Ama ne yazık ki temel hak ve özgürlükler, düşünce, ifade, basın, yayınlama, haber alma özgürlükleri alanında yargı ve yöneticiler arasında bir zihniyet değişimi sağlanmadığı sürece, sorunlar yaşamaya devam edeceğimiz anlaşılakta.

2008 YILINDA YARGILANAN KİTAPLAR LİSTESİ

YAYINEVİ	YAZAR	KİTAP
Aram	Gülçiçek Günel	Dilimiz Varlığımız Dilimiz Kültürümüzdür.(Beraat)
Aram	Timur Şahan	İtirafçı/ Bir Jitemci Anlattı (Mahkûmiyet)
Aram	Tayhan Umut	Tufanda 33 Gün (Mahkûmiyet)
Aram	Ali Aydın	Kayıpsın Diyorlar
Aram	Ayhan Kaya	Mordemin Güncesi.
Aram	Qahir Bateyi	Gulen Azadiya (Mahkûmiyet)

Aram	Mordem Delibaş	Kırbaşı Baskını (Mahkûmiyet)
Aram	Serdem Çiyayi	İçimizde Bir Parça Ülke
Aram	Serdem Çiyayi	Yarınlara Yol Almak (Mahkûmiyet)
Aram	Serdem Çiyayi	Patika mah
Aram	Sarya Baran	Bu Yürek Dağlar Aşar (Mahkûmiyet)
Aram	Hüseyin Kaytan	Ammar İşaretleri (Mahkûmiyet)
Aram	Halil Uysal	Dağlarda Yaşamın Dili (Mahkûmiyet)
Aram	Menaf Osman	Gira-Şeran-Serhildan (Mahkûmiyet)
Aram	Hüseyin Kaytan	Dağın Mecnunu
Aram	Sarya Baran	Kürtler Ne İstiyor (Toplatıldı)
Aram	Hikmet Şenol	Ape Musa’nın Küçük Generalleri
Avesta	Sheri Laizer	Şehitler Hainler Ve Yurtseverler
Belge	George Jerjian	Gerçek Bizi Özgür Kılacak (Mahkûmiyet)
Belge	Dora Sakayan	Bir Ermeni Doktorun Yaşadıkları
Bora	Mahir Çayan	Toplu Yazılar
Boran	Derleme	Tecrit’te Yaşayanlar Anlatıyor
Çetin	Duran Kalkan	Kürdistan’de Demokratik Siyasetin Rolü (Toplatıldı)
Çetin	Derleme	Demokratik Konfederalizm (Toplatıldı)
Do	Aras Erdoğan	Haberlerin Ağında Öcalan
Doz	Mesut Barzani	Barzani ve Özgürlük Hareketi
Doz	Mustafa Balbay	Ararat’taki Esir General (Mahkûmiyet)
Ekin	Mehmet Pamak	Kemalizm, Lâiklik ve Şehitlik (Mahkûmiyet)
Evrensel	Ahmet Kahraman	Kürt İsyanları
Evrensel	Zeynep Özge	mran, Bir İsyan Andı
Güncel	Belma Akçura	Derin Devlet Oldu Devlet“(Mahkûmiyet)
İnkılap	Osman Pamukoğlu	Unutulanlar Dışında Yeni Bir Şey Yok
Kuzey	Richard Dawkins	Tanrı Yanılgısı (Beraat)
Merkez	Perihan Mağden	Hangimiz Uğramadık Haksızlıklara (Beraat)
Ozan	Sinan Kara	Sinan’ın Kara Kitabı
Pencere	Toynbee	Mavi Kitap
Peri	M. Erol Coşkun	Acımın Dili Kadın
Peri	Hejare Şamil	Diaspora Kürtleri(Beraat)
Peri	Mahmut Baksi	Teyre Baz / Hüseyin Baybaşın (Mahkûmiyet)
Peri	Hejare Şamil	Öcalan’ın Moskova Günleri (Takipsizlik)
Sol	Murat Pabuç	Boyalı Bank Nöbetini Terk Etmek (Takipsizlik)
Sorun	Osman Tiftikçi	Osmanlı’dan Günümüze Ordunun Evrimi (Bakanlıkta)
Su	Mahir Çayan	Toplu Yazılar (Toplatıldı)
Su	Derleme	Devrimci Türkü ve Marşlar (Toplatıldı)

Tohum	Aytekin Yılmaz	Çok Kültürlülükten Tek Kültürlülüğe Anadolu
Tevn	Zülfikar Tak	Diyarbakır Cezaevinde İşkence
Tevn	Ergün Sönmez	Emperyalizm Sürecinde Kürt Özgürlük Hareketi

DÜŞÜNCE VE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ ÖDÜLLERİ 2009

İRFAN SANCİ

Yayıncı

1955 yılında Amasya’da doğdu. Liseden sonra öğrenimini Siyasal Bilgiler Fakültesi’nde sürdürdü. Düşünce suçları nedeniyle tutuklanıp yargılandı. Bu nedenle üniversite eğitimini tamamlayamadı. İstanbul’da çeşitli gazetelerde ve ajanslarda çalıştı.1990’da eşi Selma Sancı ile Sel Yayınevi’ni kurdu. Çeviri ve telif roman, öykü, deneme, biyografi, sözlük ve antoloji türünde beş yüze yakın kitap yayımladı.

Yayımladığı bazı kitaplar nedeniyle hakkında dava açılıp yargılandı. Fransız kadın yazar Jeanne Cordolier’in yaşamına konu olan *Pamuk Prensesin Ölümü* adlı roman üç yıl süren yargılama sonunda edebiyat eseri olduğuna karar verilip beraat etti.

Metin Üstündağ’ın *Leman* dergisinde yayımladığı karikatürlerden oluşan *Pazar Sevişgenleri* adlı kitap toplumun ar ve haya duygularını rencide ettiği gerekçesiyle toplatılıp dava açıldı. İki yıl sonunda kitabın beraatine karar verildi. Ancak yanlışlık yapıldığı gerekçesiyle kitap hakkında yeniden dava açıldı. Beş yıl süren uzun bir yargılama süreci sonucunda dava yine beraatle sonuçlandı.

2001 yılında Enis Batur’un *Elma* adlı romanı, Gustave Courbet’in Paris Orsay Müzesi’nde sergilenen *L’Origine du Monde* tablosunun fotoğrafı bulunduğu için aynı gerekçelerle toplatıldı. Mehmet Ergüven’in *Pusudaki Ten* adlı kitabı da yasaklanıp hakkında dava açıldı. İki dava da beraatle sonuçlandı.

2009 yılı başında Cinsel Kitaplar başlığı altında erotik edebiyatın önde gelen eserlerinin yayımlandığı seriden çıkan dört kitap hakkında soruşturma açıldı. Bir kitap edebi eser olarak değerlendirildi. Diğer üç kitap hakkında müstehcenlik başlıklı TCK’nun 226 maddesine istinaden dava açıldı. Dava halen sürüyor.

NEDİM GÜRSEL

Yazar

1951 yılında Gaziantep’te doğdu. İlk ve orta öğrenimini Balıkesir 6 Eylül İlkokulu ve Galatasaray Lisesi’nde tamamladı. Sorbonne Üniversitesi Modern Fransız Edebiyatı Bölümü’nü bitirdi. Aynı üniversitede ”karşılaştırmalı edebiyat” alanında doktora çalışması yaptı. Halen Fransa Bilimler Araştırma Merkezi’nde araştır-

ma direktörü olarak Türk edebiyatı dersleri veriyor. Öğretim üyeliğinin yanı sıra gazetecilik de yapan yazar, PEN Yazarlar Derneği, Paris Yazarlar Evi ve Akdeniz Akademisi üyesi.

İlk yazısı 1966 yılında "Yeni Ufuklar" dergisinde; öyküleri, çağdaş düşün ve edebiyat akımları üzerine kaleme aldığı yazılar çok sayıda edebiyat dergilerinde yayımlandı. "İlk Kadın" adlı öyküsü İstanbul Devlet Tiyatrosu tarafından 1995' de sahnelendi. Radio France Internationale ve Berlin Radyosu'na programlar hazırladı. Öykü, roman ve incelemeleri, başta Fransızca olmak üzere on iki dile çevrildi. Eserleri Boğaziçi, Sorbonne ve Nanterre üniversitelerinde çok sayıda doktora tezinine konu oldu.

Yazar, 1976'da Türk Dil Kurumu Hikaye; 1986'da Fransız PEN Kulübü Özgürlük ile Abdi İpekçi Dostluk ve Barış; 1987'de Haldun Taner Öykü; 1990 Radio France Internationale Uluslararası En İyi Öykü; 1992'de Struga Altın Plaket; 2004'de Fransız Hükümeti Sanat ve Edebiyat Şövalyesi Ödülü ile France Turquie ödülleri sahibisi oldu.

Halkın din duygularını rencide etmek, toplumun bir kesiminin diğeri üzerinde baskı kurmak suçlamasıyla *Allah'ın Kızları* adlı eseri ile ilgili TCK 216 maddesine istinaden dava açıldı. Savcılığın verdiği takipsizlik kararına rağmen, kitap hakkında yeniden dava açıldı. Dava halen sürüyor.

NACİ İPEK

Kitapçı

1932 yılında Urfa'da doğdu. Orta öğrenimini Urfa Lisesi'nde tamamladı. 1985 yılına kadar Cumhuriyet, Akşam, Yeni İstanbul gazetelerinin Urfa temsilciliğini yaptı. Kitap sevdası ve gazetecilik tutkusu oldu. 1952'de Urfa, 1958'de Karakoyun gazetelerini çıkardı. 1955 de Urfa'da ilk kitabevini açtı. 1960 ihtilali sonrası Karakoyun gazetesinin ismini Fırat'a çevirerek Urfa'nın ilk günlük gazetesini çıkardı. GAP projesinin yazınsal ve fikri olarak öncülüğünü yaptı. Fırat gazetesinin sloganı "Adımız Davamız" idi. Muhalif görüşleri nedeniyle gazeteye ilan alamadığı için Fırat'ı kapatmak zorunda kaldı. 1964'de Özlem Kitabevini kurdu.

1966 da Anzılha Şiir Dergisi ile şiirseverlere kucak açtı. 1969'da "İlimiz Şanlıurfa" kitabı ile Şiirlerde *Urfa Antolojisi*'ni yayımladı. *Urfalı Güzel ve Gönümde Şiirleştiğin An...- Milli Mücadelede Urfa- Dumanlı Dağlar- Tuhvet ül Haremeyn- Özellikleri ve Güzellikleri ile Çiğ Köftemiz- Kayıp Ozan- Dünden Bugüne* isimli kitapları ile çalışmalarını sürdürdü.

Yerel televizyonlarda "Son Urfalılar" isimli belgesel programlar yaptı. Urfa Ziraat Fakültesinin kurulması çalışmalarına aktif olarak katıldı. O Ziraat Fakültesi, bugün Harran Üniversitesi oldu.

Fikri mücadelesi, muhalif görüşleri ve yasak kitap uydurmacası ile üç kez cezaevine girdi. Halen Şanlıurfa Vakfı ile Harran Üniversitesi Vakfı'nın mütevelli heyeti üyesi olan Naci İpek tutkulu olduğu kitapçılık mesleğini 54 yıldır sürdürmektedir.

YAYINLAMA ÖZGÜRLÜĞÜ RAPORU 2009

2000'li yıllarda kitap ve yazarlara yönelik davalar açılmakla birlikte, yasaklama kararlarında azalma eğilimi gözlemlenmişti. Mahkemeler yargılama sonuçlanmadan kitapları yasaklayıp, toplatmaktan kaçınmışlardı. Son iki yılda yasaklanan kitaplar ivmesinde artış gözlemlendi. 2009 yılının ilk 4 ayında, yazar ve yayıncılara yönelik olumsuz gelişmelerin meydana geldiğini belirtmek durumundayız.

YENİ SANSÜR ARACI: BANDROL

2009'daki en önemli olumsuz gelişme, bandrol verme işlemlerinin sansür amaçlı olarak kullanılabilmesi doğrultusundaki endişelerimizin haklı çıkması oldu. Kitapların yayınlanma ve yargılanma süreci yasalarca belirlenmiştir, başka süreçlerin buna eklenmemesi gerektiği düşüncesindeyiz. Abdullah Öcalan'ın Aram Yayınları tarafından yayınlanmak istenen *Kültür ve Sanat Devrimi* adlı kitabına, daha basım sürecinde matbaada el konulması bandrol olayına ilişkin endişelerimizi doğruladı. En son olarak 1989 yılında *Devrimci Yol Savunması -12 Eylül Öncesi ve Sonrası* (Simga Yayınları) adlı kitap, Ankara'da daha kitaplaşmadan toplatılmıştı. Ancak yargılama beraat ile bitmiş ve kitaplar yayıncısına iade edilmişti. Sonuç olarak yayınlama özgürlüğü bakımından, tam 20 yıl geriye gitmiş gibi olduk. Böylece Türkiye Yayıncılar Birliği'nin, bandrolün sansür amacıyla kullanılabilmesi uyarısı da haklı çıkmış oldu. Yayınevi, bandrol almak için meşru bir başvuru yaptığında, bu başvurunun gereği yerine getirileceğine, bazı "gayretli" memurların çabası ile olay bir krize dönüştü ve sorun Bakanlar Kuruluna kadar yansıdı. Ve sonuçta, basım süreci daha tamamlanmadan, kitaba matbaada el konuldu. Böylece Abdülhamit döneminin sansür mekanizması yeniden devreye sokulmuş oldu. Buna benzer bir olay da, tek parti rejimi döneminde Kazım Karabekir'in *İstiklal Harbimiz* kitabına 1933 yılında daha basım bitmeden el konulması ve imha edilmesi ile yaşanmıştı. Korsan kitapçılığın öne geçilmesinde hiçbir yararı olmayan bandrol uygulanmasına bir an önce son verilmelidir.

TERÖRLE MÜCADELE YASASI

Bir diğer olumsuz gelişme ise, İrfan Karaca'nın Berçem Yayınları'nca çıkarılan *Ape Musa'nın Generalleri* adlı kitabı için açılan davanın, 1 yıl 3 ay hapisle sonuçlanmasıdır. Kitap, gazete satıcısı çocukları konu almaktaydı ve kitabı hazırlayan

İrfan Karaca da bunlardan biri idi. Kitabın, Aram Yayınları tarafından çıkarılan daha kısa bir versiyonu hakkında açılan dava ise devam etmektedir.

Do Yayınları sahibi Hüseyin Gündüz'e, Sertaç Doğan'ın *Şırmak Yanıyor 1992*"adlı kitabını yayınladığı için, 3713 sayılı yasa 7/2 maddesi uyarınca, 1000 gün hapis cezası verildi. Cezanın infazı paraya çevrildi. Sonuç olarak yayınevi sahibi Hüseyin Gündüz, 16 milyar 660 milyon para cezası ödemeye mahkûm edildi. Hüseyin Gündüz, daha önce de, *sHaberlerin Ağında Öcalan* adlı kitabı bastığı için İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesi'nce "basın yoluyla yasadışı örgüt propagandası yaptığı" gerekçesiyle TMY'nin 7/2. maddesi uyarınca 1.5 yıl hapis cezası almıştı. *Do Yayınevi*'nden çıkan Medeni Ferho'nun *Sayın Başkan* adlı kitabı ise geçen yıl 9 Mayıs'ta yayınevine polis ekiplerinin düzenlediği baskınla toplatılmış ve yayıncı Hüseyin Gündüz iki gün gözaltında kalmıştı. Yayıncı bu kitaptan dolayı da, 16 milyar 660 milyon para cezası ödemeye mahkûm edildi. TMY'nin kitap yayıncısını, gazete yayıncıları ile aynı düzeyde çok ağır para yazıları ile yüz yüze bırakan bu maddesi, Cumhurbaşkanı Sezer tarafından "eşitsizlik" gerekçesi ile bozulma talebi ile Anayasa Mahkemesi'ne taşınmıştı.

Perî Yayınları tarafından yayınlanan, Murat Coşkun'un *Acının Dili Kadın* adlı kitap hakkında açılan dava mahkûmiyet ile sonuçlanmıştı. (12 ay 15 gün hapis.) Yazar bu cezasını Adana'da hapis yatarak çekti. Ancak İran'daki idamları protesto eden bir metne imza attığı gerekçesi ile daha uzun bir süre hapiste tutuldu.

TCK 301. MADDE

Tohum Yayıncılık editörü Mehmet Ali Varış hakkında, yayınladığı iki kitap hakkında verilen mahkûmiyet kararları Yargıtay'da. Erdal Yeşil'in *Kemalizm Oturan Adam* adlı kitabı hakkında, TCK 301. maddesinden ve "Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Yasaya" muhalefetten açılan iki ayrı dava mahkûmiyetle sonuçlanmıştı. Beyoğlu 2. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından Mamo Baran'ın yazdığı *Koçgiri-Kuzey Batı Dersim* adlı kitabını yayınladığı için, Mehmet Ali Varış 21 Aralık 2006 tarihinde TCY'nin 216/1 (eski TCY'nin 312/2) maddesi uyarınca bir yıl 6 ay hapis cezasına mahkûm edilmişti. 2008 Ekim ayında, "Uzun Yürüyüş" dergisinde İbrahim Kaypakkaya hakkında çıkan bir yazısı için açılan davada hükmedilen 20 bin TL para cezasını ödemediği gerekçesi ile hapsedilen Varış, bunun karşılığı olan 6 ayı hapis yatarak Nisan ayında tahliye oldu. Varış hakkında "Uzun Yürüyüş" dergisi editörü olarak, Yargıtay'da nihai karar için bekleyen 6 dava dosyası daha var. Bunlardan biri daha Varış cezaevinde iken kesinleşti. Bu para cezası ödenerek, Varış'ın tahliye olması sağlandı.

Yine Nisan ayında, TYB de dahil bir çok uluslararası ve ulusal kurumun ödülünü almış olan Belge Yayınlarının, yayınladığı N. Mehmet Güler'in *Ölümden Zor*

Kararlar adlı romanı hakkında İstanbul 14 No'lu Ağır Ceza Mahkemesi tarafından toplama kararı verildi. Savcılık yayınevi yöneticisinin ifadesini aldı. Yazar Güler hakkında dava açılması için hazırlık yapılıyor. Bu çerçevede onun da ifadesi alınacak. Elif Şafak'ın, *Baba ve Piç* adlı romanı hakkında da, tabu sayılan bir dönemi romanlaştırdığı için beraat ile sonuçlanan bir dava açılmıştı. Ama hiç olmazsa kitap hakkında herhangi bir toplatma kararı çıkarılmamıştı. Artık roman kahramanlarının bile yargılama konusu olduğu, yasakçı anlayıştan bir an önce kurtulmak gerek.

İstanbul 2. Asliye Ceza Mahkemesi, kaybedilen gazeteci Nazım Babaoğlu'nun hayatını anlatan *Kayıpsın Diyorlar* adlı kitabı nedeniyle Aram Yayıncılık editörü Fatih Taş'ı, TCK 301. maddesi kapsamında, "Devleti tahkir ve tezyif ettiği" suçlamasıyla 5 ay hapis cezasına mahkûm etti.

SUÇU VE SUÇLUYU ÖVMEK

Yeniden kitap yasaklamalarının başlaması sürecinin ilk örnekleri geçen yılki Mayıs ayında yaşandı. İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi, Mahir Çayan'ın *Toplu Yazılar* kitabını "suçu ve suçluyu överek yasadışı terör örgütlerinin propagandası yaptığı" iddiası ile ve *Devrimci Marşlar, Türküler, Ağutlar, Şiirler* kitabını, "örgütü ve şiddeti övüyor" gerekçesiyle toplatmıştı. Kitaplar hakkında açılan davalar devam ediyor.

TCK'nın söz konusu 215. Maddesi, kitap yayıncılığı dışındaki alanlarda da, düşünce özgürlüğünü tahdit etmeye devam ediyor. Bunun en tipik örneklerinden biri de, yazar ve eski milletvekili Mahmut Alınak'ın 1968 gençliğinin idolü olan Deniz Gezmiş'in, bir suikaste kurban giden yazar Musa Anter'in ve kaçınılarak öldürülen lengüistik haklar savunucusu Vedat Aydın'ın adlarının Kars'ta sokak adları olarak verilmesini önermesinden sonra 215. Maddeden dolayı yargılanıp mahkûm edilmesi oldu. Alınak, bir sivil itaatsizlik eylemi yaparak konuya dikkat çekmek istedi ve para cezasını ödemedi. Bu nedenle 5 ay hapis yatan Alınak, İHD'nin bu yıl verdiği insan hakları ödülllerinden birine layık görüldü.

Yazar Zülfikar Tak'ın *Diyarbakır Cezaevinde İşkence Çeşitleri* kitabından "örgüt propagandası" iddiasıyla yargılanan ve beraat eden Tevn Yayınevi sahibi Tanrıku-lu, yazar Ergün Sönmez'in kaleme aldığı *Kapitalizmin Emperyalist Sürecinde Kürt Özgürlük Hareketi ve PKK'nin Rolü* adlı kitaptan dolayı yargılanıyor.

İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesi, Hasan Bildirici'nin *Dönüşü Olmayan Yol* romanında "Kürt" ve "Kürt Milleti"nden söz edildiğinden bahisle Doz Yayınları sorumlusu Ali Rıza Vural'ı "terör örgütünün amacının propagandasını yaptığı" gerekçesiyle mahkûm etti. Kitap daha önce yasaklanmıştı. Ali Rıza Vural, daha önce de Mesut Barzani'nin iki ciltlik *Barzani ve Kürt Ulusal Özgürlük Hareketi* adlı

kitabı nedeniyle, “Cumhuriyeti neşren tahkir ve tezyif” suçlamasıyla yargılanmış ve beraat etmişti.

ŞAPKA VE HARF DEVRİMİ KANUNU

İstanbul 1. Sulh Ceza Mahkemesi, Diyarbakır’daki bir savcıcı şikayet ettiği dilekçesini Kürtçe kaleme aldığı ve sanık olarak yargılandığı davada Kürtçe konuştuğu için Tevn Yayınları yetkilisi Mehdi Tanrıkulu’yu, Şapka ve Harf Devrimi Kanunu’nu ihlal ettiği gerekçesiyle hapse mahkûm etti.

Tevn Yayınevi tarafından yayınlanan, Kasım Çakan’ın *Astsubayken Er Olmak* adlı kitabı nedeniyle hakkında dava açılan yayınevi sahibi Mehdi Tanrıkulu’nun Kürtçe savunma talebi mahkeme heyeti tarafından reddedildi.

İlginç mahkûmiyet kararlarından biri ise, bir çok ödül sahibi Şükrü Erbaş’a 2007 seçim kampanyasında, “Türkçeden başka dil kullandığı gerekçesi” ile verilen mahkûmiyet oldu. İlginç olan ise Erbaş’ın Kürt olmayışı ve Kürtçe bilmeyişine karşın Manavgat’ta 9 ay hapis cezasına mahkûm edilmesiydi...

DİNİ DEĞERLERİ AŞAĞILAMA

Kitapları batı dillerinde de yayınlanan yazar Nedim Gürsel, Doğan Kitap tarafından yayımlanan son romanı *Allah’ın Kızları*’nda “dini değerleri aşağıladığı” gerekçesiyle 6 yıla kadar hapis istemiyle yargılanacak. Nedim Gürsel, daha önce Şişli Cumhuriyet Savcılığı’nın verdiği takipsizlik kararıyla aklanmıştı. Ancak bu takipsizlik kararına yapılan şikâyeti görüşen Beyoğlu 2. Ağır Ceza Mahkemesi Nedim Gürsel hakkında dava açılmasına karar verdi. Davaya 25 Mayıs 2009 tarihinde devam edildi.

Beraat kararları da, bazen aynı kitap hakkında dava açılmasını engelleyemiyor ne yazık ki... Bunun en ilginç örneklerinden biri ise, Richard Dawkins’in “Tanrı Yanılgısı” adlı kitabına ilişkin olarak yaşandı. Kitap hakkında TCK 216. Madde-den açılan dava beraat ile sonuçlanmıştı. Bu kez başka bir vatandaşın şikayeti üzerine açılan davada da kitabın yasaklanması ve cezalandırılması istendi.

KİŞİLİĞE HAKARET

Yazar ve yayıncılara karşı sadece kamu hukuku çerçevesinde dava açılmakla yetinilmiyor ve bazen özel hukuk alanı da, “kişiliğe hakaret” savı ile devreye sokulabiliyor. Bu davaların ilerde yazar ve yayıncıları oto sansür uygulamaya yöneltmesinden korkuluyor. Bunun en tipik örneklerini şöyle sıralayabiliriz:

Pencere Yayınları editörü Muzaffer Erdoğan, 2005 yılında yayınladığı, Ermeni tehcirini tanıklıklarla anlatan Mavi Kitap adlı eserden dolayı 6. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından 7 bin 500 YTL ağır para cezasına mahkûm edildi. CHP millet-

vekili emekli büyükelçi Şükrü Elekdağ, Taner Akçam’ın kaleme aldığı önsözde, bir TBMM milletvekili olarak kişiliğine hakaret edildiğini iddia etmişti. Yayınevi icra uygulaması ile yüz yüze kaldı.

Bu arada Uluslararası PEN Türkiye Merkezinin eski başkanı ve Uluslararası Tiyatro Eleştirmenleri Birliği (TEB) Türkiye Başkanı Üstün Akmen hakkında Keşan Kaymakamı tarafından açılan hakaret davasını da, özel hukukun, eleştiri özgürlüğünü engellemek için kötüye kullanımının tipik bir örneği olarak anmak durumundayız. Keşan Kaymakamının, Tuncay Özinel Tiyatrosu’nun *Büyükler İçin Masal, Hırsızistan* adlı oyununun oynanmasını engellemesi Üstün Akmen tarafından eleştirildi. Bu haklı eleştiri, bir özeleştiri ve yasağın kaldırılması kararı yerine, bir hakaret davası ile yanıt buldu. Bu tavır, yasakçı anlayışın agresifliğinin tipik bir örneği olarak gösterilebilir. İdari makamların Anadolu’da sık örneklerine rastlanan, keyfi ve ideolojik tiyatro, sergi ve sinema yasaklarının önüne geçmek için, bu yetki idareden alınarak, en azından yargı mekanizmasına devredilmelidir.

Ne yazık ki “karikatür” sanatı, hâlâ yargılama konusu olabildiği gibi , bu davalar mahkûmiyetle de sonuçlanabiliyor. Bu bağlamda, Leman dergisi, Başbakan Erdoğan’a kapakta hakaret edildiği iddiası ile 4 bin TL ağır para cezası ödemeye mahkûm edildi.

SORUŞTURMANIN GİZLİLİĞİNİ İHLAL

Gazeteci Zihni Çakır hakkında ise, yazdığı Ergenekon operasyonu konulu kitaplar nedeniyle, ‘Soruşturmanın gizliliğini ihlal etmek’ iddiasıyla ceza davası açıldı. *Ergenekon’un Çöküşü* adlı kitap hakkında ayrıca emekli Tuğgeneral Veli Küçük tarafından bir şahsi hakaret davası açıldı. *Kod Adı Darbe* isimli kitap nedeniyle ise, Emekli yüzbaşı Zekeriya Öztürk yazar Zihni Çakır hakkında bir şahsi hakaret davası açtı.

Bir başka ilginç dava ise gazeteci Nedim Şener hakkında, *Dink Cinayeti ve İstihbarat Yalanları* adlı kitabı hakkında açıldı. Şener hakkında, TMK’nu ihlal ettiği iddiası ile 17 yıla kadar hapis cezası isteniyor. Dava, eski Trabzon emniyet müdürünün ve istihbarat dairesi müdürünün, “hedef gösterildikleri” iddiası üzerine açıldı.

Bu arada, yazar Zihni Çakır’ın , *Ergenekon’un Çöküşü* adlı iki ciltlik kitabı hakkında açılan dava da 1 yıl 6 ay hapis cezası ile sonuçlandı. Dava TCK 285. Madde-den, yani soruşturmanın gizliliğini ihlal suçlamasından dolayı açılmıştı.

Ne yazık ki, Türkiye’de birçok devlet görevlisi, çok kez eleştiriye “hakaret”, gazeteciliği ise “hedef olarak gösterilme” olarak algılamakta.

MÜSTEHCEN YAYIN

Daha önceki yıllarda “çözöldüğünü” sandığımız bir sorun yeniden geri döndü.

Yayıncılar Birliği'nin de önerileri sonucunda yasada yapılan değişiklik ile, "sanat ve edebi yapıtlar kapsam dışı" denilerek, sanat ve edebiyat eserlerinin, 'pornografik" diye tanımlanarak yasaklanması ve yayıncı ya da yazarının cezalandırılmasının önüne bir süre olsun geçilebilmişti.

Ancak Mayıs ayında, Sel Yayınlarının üç kitabı hakkında açılan dava ile, yine bir zihniyet değişikliği olmadan, yasalarda yapılan kısmi değişikliklerin yeterli olmayacağı görüldü. Ticaret Üniversitesi öğretim üyelerinden seçilen bilirkişiler, üç kitabın "edebi olmadığı" şeklinde karar verince, TCK 226. Madde uyarınca, yayınevi hakkında "müstehcen neşriyatta bulunma" suçlaması ile dava açıldı.

Ben Mila'nın *Peri'nin Sarkacı*, P.V.'nin *Görgülü ve Bilgili Bir Burjuva Kadının Mektupları* adlı kitapları yanında, ünlü Fransız şairi Appolinaire'nin *Genç Bir Don Juan'ın Maceraları* adlı kitabı da yargılanacak. Juan Prada'nın *Kokular* adlı kitabı hakkında ise dava açılmasına gerek görülmedi.

Sel Yayınları daha önce de uzun yıllar boyunca, Enis Batur'un *Elma Me-tin Üstündağ'ın Pazar Sevişgenleri*, Mehmet Ergüven'in *Pusudaki Ten* ve Jeanne Cordelier'in *Pamuk Prenses'in Ölümü* adlı kitaplarından dolayı yargılanmış ve ya-sada yapılan değişiklik sonucu bütün bu davalar beraat ile sonuçlanmıştı.

SONUÇ

Sonuç olarak, 2009'da da ülkemizdeki düşünce ve yayınlama özgürlüğü ala-nındaki genel sorunların, kitap yayıncılığı alanında da devam ettiği görüldü.

Temel hak ve özgürlükler, düşünce, ifade, basın, yayınlama, haber alma öz-gürlükleri alanında yasalarda yasakların önünü açıcı gereken değişiklikler yapılırsa dahi yargı ve yöneticiler arasında bir zihniyet değişimi sağlanmadığı sürece, so-runlar yaşamaya devam edeceğimiz anlaşılmakta...

DÜŞÜNCE VE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ ÖDÜLLERİ 2010

RECEP SAHİP TATAR

Yayıncı

1960 yılında Ardahan'da doğdu. İlkokulu Ardahan'da, orta ve liseyi İstanbul'da okudu. Siyasal nedenlerle yüksek öğrenime devam edemedi. Cumhuriyet Gazete-si ve çeşitli yayınevlerinde çalıştı.

1999' da kollektif bir yayıncılık projesinin ürünü olarak arkadaşlarıyla beraber Su Yayınevi'nin kuruluşunda yer aldı. 2002' de yayınevi kurucularından Melih Pekdemir'in "*Öçalan Devlet mi?*" adlı eserinden 5 yıl hapis cezası alması nedeniyle yayınevi kollektifi dağıldı. O tarihten bu yana hem yayıncılık, hem de yazarlık ya-parak Su Yayınevini devam ettirdi. Dünyadaki gelişmeleri kapsayan, bu toprağın insanların daha iyi bir yaşamı için soru soran, sorulara yanıt arayan bir yayıncı-lık ilkesiyle 100' ün üzerinde kitap yayımladı.

68 gençlik hareketlerinin 40'inci yıldönümü nedeniyle derlediği *Devrimci Marşlar, Türküler ve Ağıtlar* isimli çalışması ile Mahir Çayan'ın *Toplu Yazılar* isimli kitabı hakkında yayımlandığı gün toplama kararı çıkartıldı ve İstanbul 11 ve 13. Ağır Ceza Mahkemeleri tarafından dava açıldı.

Davanın gerekçeli kararında *Sanığın bir daha bu suçu işlemeyeceği konusunda mahkemeye kanaat hasıl olmadığını* belirten İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesi *Top-lu Yazıları* yayınlaması nedeniyle 1 yıl 6 ay hapis cezasına hükmetti. Dosya halen Yargıtay'da... *Devrimci Marşlar, Türküler ve Ağıtlar* kitabı beraatle sonuçlanmışsa da, savcılığın itirazı nedeniyle bu dosya da Yargıtay'a gönderildi.

NEDİM ŞENER

Yazar

1966 yılında Almanya'da doğdu. Profesyonel gazeteciliğe 1992 yılında Dün-ya Gazetesi'nde başladı. 1994 yılında Milliyet Gazetesi'ne geçti. Yolsuzluk, vergi kaçakçılığı, organize suç örgütleri, terör finansmanı, istihbarat ve cemaatler hak-kında "*Tepeden Tırnağa Yolsuzluk – Naylon Holding - Uzanlar/Bir Korku İmpara-torluğunun Çöküşü - Kod Adı Atilla - Fırsatlar Ülkesinde Bir Kemal Abi - Hayırsever Terorist - Dink Cinayeti ve İstihbarat Yalanları - Ergenekon Belgelerinde Fetullah Gülen ve Cemaat*" isimli sekiz kitap yayımladı. Gazeteci Uğur Dündar'ın yaşam öyküsü-nü anlatan *İşte Hayatım* isimli kitabı Doğan Kitap tarafından basıldı.

Posta Gazetesi'nde "Soruşturuyorum" başlığı altında köşe yazıları kaleme aldı.

Halen Milliyet Gazetesi'nde muhabir olarak çalışan Şener; 1998, 1999, 2000 Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Yılın Ekonomi Muhabirleri - 1998 Metin Göktepe Gazetecilik - 2002 Sedat Simavi Gazetecilik - 2007 Çağdaş Gazeteciler Cemiyeti Uğur Mumcu Araştırmacı Gazetecilik – 2009 Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Basın Özgürlüğü - 2010 Abdi İpekçi ödülleri sahibidir.

İstihbaratçı polislerin başvurusu üzerine *Dink Cinayeti ve İstihbarat Yalanları* isimli kitap nedeniyle 28 yıl hapis cezasıyla yargılanıyor.

SADULLAH GÖKGIYAS

Kitapçı

1951 yılında Kayseri'de doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Kayseri'de tamamladı. Okul yıllarında başlayan kitap sevgisi bu alana ilgisini artırdı. 1965 yılında bir kitabevinde işçi olarak çalışmaya başladı. 1976 yılında Özömür Kitabevi'ni kurdu.

Azim, inanç ve doğruluk mesleğinin temel ilkesi oldu. İç Anadolu'da başlattığı ilk bayilik sistemini bugünlere taşıdı.

İlkelerinden taviz vermeyen, zor ekonomik ve siyasi koşullar altında 34 yıldır mesleğini inatla sürdürmeye devam eden Sadullah Gökgyias evli ve üç çocuk sahibi...

YAYINLAMA ÖZGÜRLÜĞÜ RAPORU 2010

Türkiye'de olağanüstü dönemlerin bıraktığı en önemli mirastan biri kitaba suç unsuru olarak bakma alışkanlığından vazgeçilmemesi. Bir zamanlar, toplu tutuklamalarda, kitapların da bir "suç unsuru" olarak sergilenmesi, zaten az okuyan toplumumuzun, kitaptan iyice kaçmasına neden olmuştu. Sivas'ta "yasadışı örgüt üyesi" olmakla suçlanan üniversite öğrencisi gençlerin dosyasına, ev aramasında bulunan Montaigne'in *Denemeler* kitabıyla, Nihat Behram'ın *Darağacında Üç Fidan* kitabının konmasını kabul etmek asla mümkün değil. Bu kitaplar savcı tarafından nasıl olur da "suç delili" kabul edilir, diyerek bu yılki raporumuzu başlatıyor ve yasal değişiklikler kadar zihniyet değişimine de büyük ihtiyaç olduğunu altını çiziyoruz.

ELEŞTİRİ VE YORUM ÖZGÜRLÜĞÜNÜN KISITLANMASI

Kurumların ve kurumlarda çalışanların "dokunulmazlığı" anlayışı, düşünce ve ifade özgürlüğü önündeki en önemli engellerden biri. Eleştirel habercilik, kolaylıkla "hakaret" olarak yorumlanabiliyor, hem kamu hukuku hem de özel hukuk, kurumları ve temsil eden kişileri her türlü eleştiriden uzak tutmak için bir zırh olarak kullanılabilir. Güvenlik güçlerinin "dokunulmazlığı", TMY'deki düzenleme nedeniyle devam ediyor ve bu basın özgürlüğünü Nedim Şener örneğinde olduğu gibi kısıtlıyor. *Dink Cinayeti ve İstihbarat Yalanları* adlı kitap örneğinde olduğu gibi, bir kitap ya da haber kolaylıkla, "terörle mücadele edenleri hedef göstermek" olarak yorumlanabilir ve dava konusu olabilir. Bu ise hem eleştiri hem de haber alma ve verme özgürlüğünü kısıtlıyor. Bir anlamda, Yargının da "dokunulmazlığı" devam ediyor. "Adil yargılamayı etkilemeye teşebbüs" ya da "gizliliği ihlal" suçlaması, basın özgürlüğü önünde ciddi bir bariyer oluşturuyor. Böylece, her türlü araştırmacı, eleştirel yaklaşım zorlaşıyor. Yeni düzenlemeler ve taslaklar ile basın özgürlüğü önündeki engellerin daha da artmasından korkuluyor. Gizli dinleme ve kayıtlar git gide olağanlaşıyor ve tüm özel hayat alanını tehdit ediyor. TMY'de 2006 yılında yapılan "kötüleştirmeye" den sonra, birçok yayın organı sık sık kapatılabildiği gibi, tutuklama, yargının uzaması ile bir ön cezalandırmaya dönüşüyor. TMY'in düşünce, ifade ve basın özgürlüğü açısından yarattığı sorunlar katlanarak büyüyor.

Bundan, farklı kesimden ve eğilimden gazeteci ve yazarlar mağdur olabiliyor-

lar. Kürt sorununda açılımın tıkanmasının da, açılan davalarda da bir patlamaya neden olduğu söylenebilir.

“SORUŞTURMANIN GİZLİLİĞİNİ İHLAL” ve “YARGIYI ETKİLEMeye TEŞEBBÜS”TEN YÜZLERCE DAVA

“Haziran 2007’de başlatılan Ergenekon Soruşturması ile ilgili yayınlardan dolayı, Bakanlık verilerine göre, Nisan 2009’a kadar gazete, muhabir, köşe yazarı ve gazete yöneticisine TCK’nın 285. maddede düzenlenen “gizliliğin ihlali” ve 288. maddede düzenlenen “adil yargılamayı etkilemeye teşebbüs”ten 2 bin 407 soruşturma açıldı. Bu rakamın 2009 sonu itibarıyla 4 bine yaklaştığı sanılıyor ve irili ufaklı, muhalif ya da muvafık bütün basını kapsıyor. Örneğin, Taraf Gazetesi yayın yönetmeni ve yazar Ahmet Altan Kadıköy 2. Asliye Ceza Mahkemesi’nde “Gizliliğin ihlali” ve “adil yargılamayı etkilemeye teşebbüs” suçlamalarıyla yargılanıyor. Çoğu Ergenekon soruşturması kapsamında olmak üzere, Ahmet Altan, Yasemin Çongar, Nevzat Çiçek, Mehmet Baransu, Bahar Kılıçgedik, Başar Arslan, Sibel Hürtaş, Adnan Keskin ve Adnan Demir hakkında “soruşturmanın gizliliğini ihlal”, “adil yargılamayı etkilemeye teşebbüs” ve “yargıyı yapmanı etkilemek” gibi suçlamalarla açılan 100’ü aşkın dava sürüyor. Ahmet Altan, “*Sadece ben değil Taraf’tan birçok yazar ve muhabir de ellerinde celpleriyle mahkeme mahkeme dolaşıyorlar. Bizimle ilgili davaların ana konusu “askeri ve yargıyı” eleştirmek. “Medyanın baskı altında” olduğunu iddia eden “medya mensuplarının” sanırım çok ilgisini çekmiyor Kadıköy Adliyesi’nin bizimle ilgili yüzlerce dava açması*” değerlendirmesini yapıyor. Bu nedenle yargılanan başka bir gazeteci örneği ise, Radikal Gazetesi muhabiri İsmail Saymaz. Saymaz, “Cihaner’e neler sorulmuş neler” başlıklı haberi nedeniyle 23 Haziran’da Bakırköy 2. Asliye Ceza Mahkemesi’nde hakim karşısına çıkacak. İsmail Saymaz’a, ayrıca, eski Özel Harekat Dairesi Başkan Vekili İbrahim Şahin’in Ergenekon soruşturması çerçevesinde verdiği savcılıktaki ifadesini yayınladığı için yine “adil yargılamayı etkilemeye teşebbüs” ve “gizliliği ihlal” iddiasıyla dava açılmıştı. Öte yandan, İstanbul 2. Asliye Ceza Mahkemesi, *Operasyon Ergenekon* kitabında “Soruşturmanın gizliliğini ihlal” ettiği ve “Adli yargılamayı etkilemeye teşebbüs” ettiği iddiasıyla gazeteci-yazar Şamil Tayyar’ı 1 yıl 8 ay hapisle cezalandırdı. Şamil Tayyar’a daha sonra 15 ay ve 20 ay olmak üzere iki ayrı hapis cezası verildi. Ankara 11. Asliye Ceza Mahkemesi ise, Malatya Zirve Yayınevi katliamıyla ilgili aktifhaber.com sitesinde çıkan haberi nedeniyle Star Gazetesi Ankara haber müdürü ve sitenin eski yayın yönetmeni Cevheri Güven’i de “soruşturmanın gizliliğini ihlalden” mahkûm etti.

En son gazeteci Ertuğrul Mavioğlu ve Ahmet Şık’ın İthaki Yayınları’nca iki cilt halinde çıkarılan “*Kırk Katır Kırk Satır / Kontrgerilla ve Ergenekon’u Anlama Kılavuzu*” adlı kitabı hakkında soruşturma açıldı.

VEYSİ SARISÖZEN ÖRNEĞİ

Veysi Sarısözen’e iki kez verilen mahkûmiyet cezaları, önemli bir sorunu tartışırken ve çözüm yolları aranırken, tartışmanın önünün nasıl tıkandığının en ilginç örneklerinden biri. Sarısözen, 68 gençlik hareketinin önde gelen isimlerinden biri. 60’ların ortasından beri yazıları yayınlanan bir kalem. Birkaç kez yargılanmasına karşın hayatında ilk kez mahkûm oluyor. Bu mahkûmiyetin gerekçesi ise olayı tanımlarken, devletin resmi söyleminden farklı terimleri sorunun teşhisinde kullanması. Sonuç olarak, belki de çözüm arayan “akil adamlar” listesinde yer alacakken, kendini “düşünce suçluları” listesinde buluyor. Üstelik TMY çerçevesinde yargılanan, farklı bir hukukla yüzyüze kalarak. Elindeki kalemi ile birden “terörist” olabiliyor.

Sarısözen, Gündem Gazetesinin 12 Kasım 2007 tarihli sayısında yayımlanan ‘Vesaire, vesaire’ başlıklı yazısında da şöyle diyordu: “Sözcüklerin yasaklanması hukuk devletiyle bağdaşmaz. Farklı teşhis hakkımız vardır. Sizden farklı bir teşhiste bulunuyoruz. Bulunamaz mıyız?”

Ya da başka bir çarpıcı örnek verecek olursak, Hrant Dink’in 1915 olayı hakkında “soykırım” nitelemesinde bulunması nedeniyle TCY 301. Maddeden açılan dava, oğlu Arant Dink ve Sarkis Seropyan üzerinden devam etti. Farklı bir teşhis mahkûmiyetle sonuçlanabilirdi. Dava Yargıtay’dan döndü. Adalet Bakanlığı izin verirse devam edecek. Adalet Bakanlığı, geçen yıl benzeri bir tanımda bulunan yazar Temel Demirer hakkında ise, dava açılması için izin vermişti. 301. Maddenin kaldırılmak yerine, kısmi bir düzenlemeye gidilmesi, açılan dava sayısını düşürmekle birlikte, sorunun devam etmesine neden olmuştur.

En son bu örneklere benzer biçimde, yazar ve şair Roni Margulies, İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi’nde yargılanmaya başlandı. Taraf’taki köşesinde yayınlanan “Kim Kimin Düşmanı” başlıklı makale davayı açan savcılık tarafından “Terör örgütü propagandası” olarak nitelendirildi. Savcılığın suçlamasına karşı Roni Margulies bölgedeki durumu anlattıktan sonra, “Silahlı iki gücün çatışmasına savaş denir” dedi. Margulies, eski Genelkurmay Başkanı Doğan Güreş’in de olayı “düşük yoğunluklu savaş” diye nitelendirdiğini, Genelkurmay başkanlarının “savaş”tan bahsettiğini söyledi ve 30 yıldır süren çatışmanın *de facto* bir savaş olduğunu belirtti. Kürt sorununun Başbakan Erdoğan tarafından düzenlenen bir kahvaltıda konuşulduğunu, orada ana dilde eğitim gibi birçok talebin ele alındığını anlatan Margulies, “şimdi bunu ne diye nitelendireceksiniz?” diye sordu.

FARKLI SUÇLAMALAR

Sonuç olarak, son bir yıl içinde en çok yöneltilen suçlamalar şunlar oldu:

“Yasadışı örgüt propagandası”, “Yargı görevi yapmanı etkileme”, “Tehdit” ve “Haka-

ret”, “İşyerinde yüksek sesle müzik çalarak çevreyi rahatsız etmek”, “Terörle mücadelede görev almış kişileri terör örgütlerine hedef göstermek”, “Kürtçe şarkıya eşlik ve slogan atmak”, “Kişinin hatırasına hakaret”, “İzmirliliğe hakaret”, “Adil yargılamayı etkilemeye teşebbüs”, “Soruşturmanın gizliliğini ihlal”, “Gösteri ve Yürüyüş Kanunu’na muhalefet”, “Kürdistan’ propagandası yapmak”, “Soykırım demek”, “Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’a hakaret”, “Hayata Dönüş Operasyonu döneminde Ceza ve Tevki-fevleri Genel Müdürü olan Ali Suat Ertosun’u eleştirmek”, “Eleştiri sınırlarını aşmak”, “Cenaze törenine katılmak”, “Mezar taşı ile propaganda”, “Halkı askerlikten soğutmak”, “Suç ve suçluyu övmek”, “Agos Gazetesi’nde yazmak”, “Örgüt üyesi olmamakla birlikte örgüt adına suç işlemek”, “Müstehcenlik yapmak”, “Sayın demek”, “Sakıncalı renkler kullanmak”, “Dini değerleri aşağılamak” ve “Halkı kin ve düşmanlığa tahrik etmek”. Daha önceki 2009 ve 2008 yılı raporlarında ifade özgürlüğü açısından en sorunlu maddelerin ayrıntılı yorumunu yaptığımız için ve durumda da hiçbir değişim olmadığı, tersine sorunlar arttığı için bunların ayrıntısına girmiyoruz. İlgilenenler daha önceki raporlarımıza bakabilirler.

Düşünce ve ifade özgürlüğünü kısıtlayan yasalarda beklenen değişiklikler yapılmadığı ve adalet reformu geciktiği için, mahkemelerde açılan dava dosyaları biriktikçe birikiyor ve önümüzdeki günlerde düşünce suçlarının sayısında bir patlama bekleniyor ne yazık ki. İnsan hakları örgütlerinin, Düşünce Suçuna Karşı Girişim’in ve bağımsız basın kuruluşlarının yaptığı açıklamalar hiç de iç açıcı değil.

Bağımsız İletişim Ağı (BİA) Medya Gözlem Masası’nın Ocak-Şubat-Mart 2010 Medya Gözlem Raporu, 69’u gazeteci toplam 216 gazeteci, yazar, yayıncı, karikatürist, siyasetçi ve yurttaşın düşünce ve ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilebilecek davalardan yargılandığını ortaya koyuyor. Geçen yılın Ocak-Şubat-Mart döneminde ise 60’ı gazeteci toplam 110 kişi yargılanmaktaydı. “Kurumlar içi çatışma ve yetkililerin özgür tartışmayı sınırlandırma girişimleri, gazeteciler ve düşüncelerini ifade edenlerle ilgili daha çok dava açılmasına neden oluyor, yasal düzenlemelerde hapis uygulamasına başvuruluyor”.

“İki gazeteci (Vedat Kurşun ve Erdal Güler) yayımlanan yazılar nedeniyle, yayıncı Bedri Adanır ise üç kitaptan cezaevinde. Mesleki faaliyetleri nedeniyle tutuklanıp tutuklanmadıkları net olarak bilinmeyen en az 32 gazeteci de, örgüt operasyonları çerçevesinde 2010’un ilk üç ayında cezaevindeydi. Bunlardan 10’u aynı dönem içerisinde tahliye oldu; 21’i ise halen hapiste. Yılın ilk üç ayında, 19’u gazeteci toplam 48 kişi, TCK’nın 125. maddesi veya “hakaret” suçlamasına dair düzenlemeler uyarınca 147 yıl 8 ay hapis istemiyle yargılandı; bunlardan 7’si, toplam 3 yıl 1 ay 27 gün hapis ve 23 bin 780 TL adli para cezasına mahkûm edildi.”

“Ayrıca, 13’ü gazeteci 15 kişi, 1 karikatürist ve üç medya kuruluşu (NTV, Ev-

rensel ve Bianet), “kişilik haklarını yayın yoluyla ihlal ettikleri” gerekçesiyle açılan manevi tazminat davaları çerçevesinde 1 milyon 278 bin TL tazminat istemiyle yargılandı. Bu davalardan 330 bin TL’lik mahkûmiyet kararları çıktı. 2009’un Ocak, Şubat ve Mart aylarında hapis tehdidi 61 yıl hapisle sınırlıydı; tazminat talebiyse 1 milyon 673 bin TL idi. Mahkûm edilenler Nazlı Ilıcak, Cüneyt Arcayürek, Hüseyin Kocabıyık, Michael Dickinson, Melih Kaşkar, Fatma Sarıbiyık, Yalçın Ergündoğan, Mahmut Alınak, Ali Tarakçı ve Emrullah Özbey oldu. Dickinson, Kaşkar ve Alınak, Başbakan Erdoğan’a yönelik isnatlar nedeniyle mahkûm edilirken Ilıcak, Hakim Osman Kaçmaz’ı işgüzar bulduğu için suçlu bulundu.”

“15’i gazeteci 103 kişi, “Terör örgütlerinin bildiri veya açıklamalarını basmak veya yayınlamak”, “Terör örgütü propagandası yapmak” veya “Terörle mücadelede görev almış kamu görevlilerinin hüviyetini açıklamak veya yaymak veya bu yolla kişileri hedef göstermek” iddialarıyla yargılandı. Kürt Sorunu’yla ilgili haberciliğin bedeli Azadiya Welat Gazetesi’nin iki ay kapatılması, Birgün’den Hakan Tahmaz, Günlük’ten Veysi Sarısözen, Radikal’den Rıfat Başaran ve Milliyet’ten Namık Durukan’ın hapisle yargılanması oluyor. Altı kişi (Vedat Kurşun, Murat Kolca, İrfan Dündar, Fırat Aydınkaya, Ozan Kılınç ve Fehmi Kılıç) TMY uyarınca toplam 28 yıl 5 ay hapis ve 16 bin 660 TL para cezasına mahkûm edildi. (BİA)

VEDAT KURŞUN OLAYI

Türkiye’de yayımlanan tek günlük Kürtçe gazete, Azadiya Welat’ın editörü olan Vedat Kurşun için Savcı toplam 525 yıl hapis talep ediyor. 13 Mayıs’ta Vedat Kurşun 166 yıl 6 ay hapis cezası aldı ki, bu 12 Eylül döneminde sol basına verilen insan ömrünü kat be kat aşan para cezalarını hatırlattı. 2009’un ilk üç ayında TMY’den 16 sanık bulunuyordu ve hapis cezası 4 yıl 8 ayla sınırlıydı.

SUÇU VE SUÇLUYU ÖVMEK

Son dönemde yeni ceza yasasından sonra yoğunlukla kullanılan maddelerden biri de yeni ihsas edilen “suçu ve suçluyu övmek” suçunu cezalandırıyor. Olağanüstü dönemlerde verilen, adil olmayan mahkûmiyet kararları böylece ilelebet geçerli kılınabiliyor. Bunun da ötesinde, öldükleri ya da öldürdükleri için haklarında herhangi bir mahkûmiyet kararı olmayan kişiler hakkında bile bu maddede hukuki olmayan bir biçimde kullanılabilir. Örneğin, geçen yıl Kızılder’e Mahir Çayan ve arkadaşlarını anan Halk Evi mensupları yargılanıp mahkûm edilebildi. Yazar ve eski milletvekili Mahmut Alınak, bu gerekçe ile verilen haksız para cezasını ödemeyi reddettiği için hapsedildi. Gerekçe, Deniz Gezmiş, yazar Musa Anter ve insan hakları savunucusu Vedat Aydın’ın isimlerinin bir sokağa verilmesini istemesiydi. Yine aynı gerekçe ile, İdare Mahkemesi, yayıncı ve insan

hakları savunucusu Ayşe Nur Zarakolu'nun adını, Diyarbakır'da verildiği parkın kapısından sildirdi. Ve nihayet, bu yılki TYB ödülünün sahibi, Su Yayınları editörü Recep Tatar, 1968 kuşağının devrimci marş ve türkülerini yayınladığı için mahkûm edilebildi.

“2009 yılında dördü gazeteci 27 kişi, “suçu ve suçluyu övdükleri” iddiasıyla TCK'nın 215. maddesi uyarınca yargılandı; Osman Baydemir ve Mahmut Aydın'ın toplam 3 bin TL adli para cezasına mahkûm edilirken Ali Barış Kurt, Mehmet Nuri Kökçüoğlu, Pınar Sağ ve Mehmet Özmen'e açılan davalar yeniydi. Öte yandan Gün TV yetkilisi Ahmet Birsin bir yıldır, Adana Radyo Dünya yayın yönetmeni Kenan Karavil ve Azadiya Welat'tan Seyithan Akyüz tutuklu. İstanbul Özgür Radyo yayın yönetmeni Füsun Erdoğan ve Atılım Dergisi yayın koordinatörü İbrahim Çiçek üç buçuk yıldır tutuklu.” (BİA).

Festival ve konserler sırasında “Suç ve suçluyu övmek” suçlamasıyla yargılananlar arasında en son, müzisyen Pınar Sağ ve Ferhat Tunç da katıldı.

HER KESİMDEN YARGILANAN VAR

Liste tam olmamakla birlikte aşağıda isimleri yer alan kişilerin, yazar, şair, gazeteci, müzisyen, siyasetçi, yayıncı, ev kadını, şoför, köylü, milletvekili, akademisyen, tiyatrocusu, ebeveyn, avukat, doktor, film yönetmeni, vb. kimlikleri yanında, solcu, liberal, İslamcı gibi siyasal kimlikleri, etnik ve inanç kimlikleri, düşünce ve ifade özgürlüğünün hayata taşınmasında yaşanan sorunların, neredeyse toplumun ezici çoğunluğunu olumsuz yönde etkilediğini kanıtlamakta. Düşünce ve ifade özgürlüğüne herkesin ihtiyacı var. Bugün olmayanların ise yarın ihtiyacı olacak:

Ethem Açıkalin, Haldun Açıksozlü, Taner Akçam , Halil Aksoy, Cengiz Almış, Ahmet Altan, Mahmut Alınak, Hüseyin Arı , Mustafa Arıgümüş, Başar Arslan, Bahadır Atay, Mahmut Aydın, Mustafa Balbay, Mehmet Baransu, Rifat Başaran, Osman Baydemir, Fadıl Bedirhanoglu, Ataol Behramoglu, Şükrü Binici , Hacı Boğatekin, Hasan Cemal, Berkant Coşkun, BKM Müzik ve Tiyatro Grubu, Hasan Çakalkurt, İbrahim Çeşmecioğlu, Nevzat Çiçek, Yasemin Çongar , Adnan Demir , Abdullah Demirbaş, Temel Demirel, Hatip Dicle, Abdurrahman Dilipak, Arat Dink, Osman Doğan, Muzaffer Erdoğan, Şebnem Korur Fincancı, Tomris Giritlioğlu, Kemal Göktaş, Erdal Güler , N. Mehmet Güler, Ahmet Güner , Mustafa Hacımustafaogulları , Sibel Hürtaş , Nazlı Ilıcak, Mustafa Karahasanoğlu , Abdurrahman Şeref Kazan , Adnan Keskin , Eren Keskin, Ahmet Kılıç, Fehmi Kılıç , Hasan Kılıç, Ozan Kılıç, Bahar Kılıçgedik , Ersen Korkmaz, Şebnem Korur, Vedat Kurşun, Ali Barış Kurt, Nurettin Kurt, Baskın Oran, Rasim Ozan Kütahyalı, Hacı Orman, Ahmet Önal , Nilgün Öneş, Mehmet Özcan , Veysi Sarısözen, Sarkis Seropyan, Selim Sadak, Pınar Sağ , İrfan Sancı , İsmail Saymaz, İlhan Selçuk, Aydın

Sincar, Nedim Şener , Rojda Şenses , Vesile Tadık, Hasan Tahmaz, Fatih Taş, Şamil Tayyar, Aysel Tuğluk, Yalçın Turgut , Berrin Tursun, Mehmet Tursun, Şelale Tursun, Ahmet Türk, Yasin Yetişkin, Leman Yurtsever, Leyla Zana, Ragıp Zarakolu.

İNTERNET YAYINCILIĞINA YÖNELİK KISITLAMALAR

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT), Türkiye'nin internet ortamında işlenen suçlarla ilgili yarasını ‘çok kısıtlayıcı olduğu’ gerekçesiyle eleştiriyor. 5651 sayılı “İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun” ile ilgili bir açıklama yapan AGİT basın özgürlüğü temsilcisi, aynı zamanda Macaristan'daki düşünce özgürlüğü ile ilgili mücadelesi ile tanınan Miklos Haraszti, “Yasa mevcut haliyle sadece ifade özgürlüğünü değil, aynı zamanda halkın bilgiye ulaşmasını da katı biçimde kısıtlıyor” yorumunu yaptı.

Doç. Dr. Yaman Akdeniz'in AGİT için Türkiye'de internete erişimle ilgili hazırladığı rapordaki bulgular, ise internet yasakçılığında Türkiye'yi adeta Çin ve Kuzey Kore ile yarışır konuma sokuyor. Rapora göre aralarında Youtube, Geocities ve Google sitelerinin de yer aldığı 3 bin 700 siteye erişim engelleniyor. Rapor, 5651 sayılı yasanın çocuk pornosu fotoğrafları yayan siteler gibi tehlikeli siteleri ise cezalandırmadığı saptamasına da yer veriyor.

MÜSTEHCENLİK GEREKÇESİ İLE YASAKLAMA

İstanbul 2. Asliye Ceza Mahkemesi ise, Ben Mila'nın *Perinin Sarkacı*, Guillaume Apollinaire'in *Genç Bir Don Juan'ın Maceraları*, Fransız P.V.'nin yayına hazırladığı *Görgülü ve Bilgili Bir Burjuva Kadınının Mektupları* adlı kitapların “müstehcenlik yapıldığı” iddiasıyla Sel Yayınları sahibi İrfan Sancı'yı yargılıyor. Oysa daha geçtiğimiz günlerde AİHM, Türkiye'yi, Apollinaire'in *Onbirbin Kırbaç* adlı bir başka kitabını yasakladığı ve yargıladığı için yayıncı Rahmi Akdaş'a, ağır bir para cezası ödemeye mahkûm etmişti.

CEZAEVİNDE BİR YAYINCI

Yayıncılar da bundan nasibini almaya başladı. Kitapları en çok yargılanan yayınevinden biri olan, Aram Yayınları'nın editörü Bedri Adanır, şu anda cezaevinde. Türkiye'de 1990'lı yıllardan bu yana ilk kez bir yayıncı cezaevinde... 1994'ten itibaren Ayşe Nur Zarakolu, Sırrı Öztürk, Aydın Doğan, Ünsal Öztürk gibi yayıncılar, peş peşe salt yayıncı kimlikleri nedeniyle cezaevine girmeye başlamıştı. Bu duruma tepki gösterilemediği takdirde, onu cezaları Yargıtay'da onay bekleyen birçok yayıncı izleyebilir.

Türkiye Yayıncılar Birliği en başından itibaren, bandrol uygulamasının si-

yasal iktidar tarafından 'sansür' amaçlı olarak uygulanabileceği tehlikesine dikkat çekmişti. "Aram Yayıncılık daha önce de, Abdullah Öcalan'ın kitaplarını yayınlamış, bir güçlük çekmeden bandrollerini alabilmişti. Ondan sonrası zaten Adliye'nin bileceği işti. İster yasaklar, ister yargılar, ister serbest bırakır. Öcalan'ın yasaklanmayan kitapları da oldu. Ama yayınevi merkezi Diyarbakır'a taşınınca bandrol almak bir sorun oldu. Bu sorunu, Ankara'da Ulusal Yayın Kongresinde dile getirdiğimizde, 'ışgüzar bir memurun gereksiz telaşı' denildi. Kanunen, belli bir süre bandrol verilmezse, yayıncı kitapları serbestçe dağıtma hakkında sahip.

Adanır'ın tutuklanma gerekçesi olarak gösterilen kitap, yayınevini açıklamasına göre AİHM'e yollanan bir savunma metni, ancak 'örgüt dökümanı' olarak kabul edilmiş. İki kitap halinde yayınlanan belgenin 1. cildi, *Kapitalist Uygarlık (Maskesiz Tanrılar ve Çıplak Krallar Çağı)* ve 2. cildi ise *Özgürlük Sosyolojisi ve Uygarlık (Maskeli Tanrılar ve Örtük Krallar Çağı)* başlıklarını taşıyor. İddianamede yayıncı Bedri Adanır'ın "örgüt üyesi olduğu kanıtlanamadığı halde" denilerek, 'benzetme' yöntemi ile "örgüt üyesi" olarak kabul ediliyor ve toplam 60 küsur yıl hapis cezası isteniyor. Türkiye Yayıncılar Birliği ve TÜYAP, bu ay Diyarbakır'da ilk kitap Fuarını düzenledi ve o sırada merkezi Diyarbakır'da olan bir yayınevini editörü ne yazık ki hapisteydi.

SONUÇ

Sonuç olarak, 2009'da olduğu gibi bu yılda ülkemizdeki düşünce ve yayınlama özgürlüğü alanındaki genel sorunların, kitap yayıncılığı alanında da devam ettiği görüldü. Sonuç olarak 2008-2010 yılları arasında, bize ulaşan verilere göre 27 yayıncı yargı önüne çıktı. 30 kitap hakkında mahkûmiyet kararı verilirken, 8 kitap hakkında beraat kararı verildi ya da dava düştü, 1 beraat kararı Yargıtay tarafından aleyhte bozuldu, 8 kitap yasaklanarak toplatıldı, 24 kitap hakkında açılan davalar ise sürüyor.

Ne yazık ki, ifade özgürlüğünü kısıtlayan bu tür davalar ve mahkûmiyetler nedeniyle, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi peş peşe tazminat davalarına hükmetmekte : Sonuç olarak bu tazminatlar yurttaşların verdiği vergilerle ödenmektedir. AİHM, 24 kişinin başvurduğu beş dosyada Türkiye'yi ifade özgürlüğünü çiğnediği gerekçeyle 133 bin TL (63 bin 423 Euro) maddi ve manevi tazminat ve mahkeme gideri ödemeye mahkûm etti. Geçen yılın aynı döneminde ise, bu tutar 58 bin 122 TL (28 bin 411 Euro) idi.

Temel hak ve özgürlükler, düşünce, ifade, basın, yayınlama, haber alma özgürlükleri alanında yasalarda yasakların önünü açıcı gereken değişiklikler yapılırsa dahi siyasetçiler, yargı ve yasa yapanlar arasında bir zihniyet değişimi sağlanmadığı ve ifade özgürlüğünün koşulsuz, demokratik toplumun olmazsa olmaz parçası

olduğu içselleşmediği sürece, sorunlar yaşamaya devam edeceğimiz anlaşılmakta...

2008-2010 YILLARINDA YARGILANAN KİTAPLAR LİSTESİ

YAYINEVİ	YAZAR	KİTAP
Aram	Abdullah Öcalan	Kültür ve Sanat Devrimi (Mahkûmiyet)
Aram	Abdullah Öcalan	Kapitalist Uygarlık /Maskesiz Tanrılar ve Çıplak Krallar Çağı (Yasaklandı)
Aram	Abdullah Öcalan	Özgürlük Sosyolojisi ve Uygarlık /Maskeli Tanrılar ve Örtük Krallar Çağı (Yasaklandı)
Aram	Selçuk Şahan	"Mavidir Avasın'ın Suları" (Beraat)
Aram	Gülççek Günel	"Dilimiz Varlığımız-Dilimiz Kültürümüzdür (Beraat)
Aram	Hatip Dicle	Yargılayanlar Yargılanıyor
Aram	Timur Şahan	İtirafçı/ Bir Jitemci Anlattı (Mahkûmiyet)
Aram	Tayhan Umur	Tufanda 33 Gün (Önce Beraat, Sonra Mahkûmiyet)
Aram	Ali Aydın	Kayıpsın Diyorlar (Mahkûmiyet)
Aram	Ayhan Kaya	Mordemin Güncesi
Aram	Qahir Bateyi	Gülen Azadiya (Mahkûmiyet)
Aram	Mordem Delibaş	Kırbaşı Baskını (Mahkûmiyet)
Aram	Serdem Çiyayi	İçimizde Bir Parça Ülke
Aram	Serdem Çiyayi	Yarınlara Yol Almak (Mahkûmiyet)
Aram	Serdem Çiyayi	Patika (Dava düştü)
Aram	Sarya Baran	Bu Yürek Dağlar Aşar (Mahkûmiyet)
Aram	Hüseyin Kaytan	Ammar İşaretleri (Mahkûmiyet)
Aram	Halil Uysal	Dağlarda Yaşamın Dili (Mahkûmiyet)
Aram	Menaf Osman	Gira-Şeran-Serhildan (Mahkûmiyet)
Aram	Sarya Baran	Kürtler Ne İstiyor (Yasaklandı)
Aram	Hikmet Şenol	Ape Musa'nın Küçük Generalleri
Avesta	Sheri Laizer	Şehitler Hainler ve Yurtseverler
Belge	George Jerjian	Gerçek Bizi Özgür Kılacak (Mahkûmiyet)
Belge	Dora Sakayan	Bir Ermeni Doktorun Yaşadıkları (Beraat)
Belge	Mehmet Güler	Ölümden Zor Kararlar (Yasaklandı)
Berçem	Berçem	Ape Musa'nın Küçük Generalleri (Mahkûmiyet)
Boran	Derleme	Tecrit'te Yaşayanlar Anlatıyor
Çetin	Duran Kalkan	Kürdistan'de Demokratik Siyasetin Rolü (Yasaklandı)
Çetin	Derleme	Demokratik Konfederalizm (Yasaklandı)

Deng	Yılmaz Çamlıbel	Üniter Devlet, Kafayı Yemiş Toplum
Do	Aras Erdoğan	Haberlerin Ağında Öcalan (Mahkûmiyet)
Do	Sertaç Doğan	Şırnak Yanıyor 1992 (Mahkûmiyet)
Do	Medeni Ferho	Sayın Başkan (Mahkûmiyet)
Doğan	Nedim Gürsel	Allahın Kızları
Doz	Mesut Barzani	Barzani ve Özgürlük Hareketi (Beraat)
Doz	Mustafa Balbal	Ararat'taki Esir General (Mahkûmiyet)
Doz	Hasan Bildirici	Dönüşü Olmayan Yol
Ekin	Mehmet Pamak	Kemalizm, Lâiklik ve Şehitlik (Mahkûmiyet)
Evrensel	Ahmet Kahraman	Kürt İsyanları
Evrensel	Zeynep Özge	İmran, Bir İsyan Andı
Güncel	Belma Akçura	Derin Devlet Oldu Devlet (Mahkûmiyet)
Güncel	Nedim Şener	Dink Cinayeti ve İstihbarat Yalanları
Güncel	Kemal Gökta	Hrant Dink Cinayeti / Medya, Yargı, Devlet
İnkılap	Osman Pamukoğlu	Unutulanlar Dışında Yeni Bir Şey Yok
İthaki	E.Mavioglu/A.Şık	Kırk Katur Kırk Satır/Kontrgerilla ve Ergenekon'u Anlama Kılavuzu
Kuzey	Richard Dawkins	Tanrı Yanılgısı (Beraatten sonra 2. dava)
Merkez	Perihan Mağden	Hangimiz Uğramadık Haksızlıklara (Beraat)
Neden Kitap	Zihni Çakır	Ergenekon'un Çöküşü (Mahkûmiyet)
Neden Kitap	Zihni Çakır	Kod Adı Darbe (Mahkûmiyet)
Ozan	Sinan Kara	Sinan'ın Kara Kitabı.....
Pencere	Toynbee	Mavi Kitap (Mahkûmiyet)
Peri	M. Erol Coşkun	Acımın Dili Kadın (Mahkûmiyet)
Peri	Hejare Şamil	Diaspora Kürtleri (Beraat/ Aleyhte bozuldu)
Peri	Mahmut Baksi	Teyre Baz / Hüseyin Baybaşın (Mahkûmiyet)
Peri	Hejare Şamil	Öcalan'ın Moskova Günleri (Takipsizlik)
Peri	Munzur Cem	Dersimde Alevilik (Mahkûmiyet / AİHM)
Peri	Evin Çiçek	Tutkular ve Tutsaklar (Zaman Aşımı)
Sol	Murat Pabuç	Boyalı Bank Nöbetini Terk Etmek (Takipsizlik)
Sorun	Osman Tiftikçi	Osmanlı'dan Günümüze Ordunun Evrimi
Sel	Ben Mila	Peri'nin Sarkacı
Sel	P.V.	Görgülü ve Bilgili Bir Burjuva Kadının Mektupları
Sel	Appolinaire	Genç Bir Don Juan'ın Maceraları
Su	Mahir Çayan	Toplu Yazılar ((Mahkûmiyet) / Yasaklandı)
Su	Derleme	Devrimci Türkü ve Marşlar ((Mahkûmiyet) / (Yasaklandı)
Timaş	Şamil Tayyar	Operasyon / Gizli Belgelerde Karanlık İlişkiler (Mahkûmiyet)
Tohum	Aytekin Yılmaz	Çok Kültürlülüğten Tek Kültürlülüğe Anadolu (Mahkûmiyet)

Tohum	Erdal Yeşil	Kemalizm / Oturan Adam (Mahkûmiyet)
Tohum	Mamo Bayram	Koçgiri-Kuzey Batı Dersim (Mahkûmiyet)
Tevn	Zülfikar Tak	Diyarbakır Cezaevinde İşkence
Tevn	Ergün Sönmez	Emperyalizm Sürecinde Kürt Özgürlük Hareketi
Tevn	Kasım Çakan	Astsubayken Er Olmak
Umut	Mehtap Polat	Nergiz

DÜŞÜNCE VE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ ÖDÜLLERİ 2011

BEDRİ ADANIR

Yayıncı

1983 yılında Diyarbakır'da doğdu. 2005 yılında Dicle Üniversitesi Fen Fakültesi Matematik bölümüne girdi. 12 yaşından itibaren gazete dağıtımında çalışmaya başlayan Adanır, 1999-2002 yılları arasında Özgür Halk dergisinin değişik bürolarında muhabirlik yaptı.

2008 yılında bir grup arkadaşıyla birlikte Aram Yayınları'nı devraldı ve yayınevini yayın yönetmenliğini yapmaya başladı.

Adanır, 5 Ocak 2010 tarihinde Kuzey Irak'tan Şırnak'ın Silopi İlçesi'ndeki Habur Sınır Kapısı'ndan giriş yaparken gözaltına alınıp tutuklandı.

Kürtçe olarak yayınlanan Hawar Gazetesi'nde yayımlanan çeşitli yazılar ile Aram Yayınlarından çıkan ve içlerinde Abdullah Öcalan'ın Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) savunmalarını içeren ve Kültür Bakanlığı'ndan bantrol verilmediği için yayımlanamayan *Kültür-Sanat Devrimi Üzerine* isimli kitabın da bulunduğu üç kitapta “örgüt propagandası yapıldığı” ve “suçlu övüldüğü” gerekçesiyle hakkında 50 yıla kadar hapis cezası isteniyor.

Adanır'ın davaları Diyarbakır Ağır Ceza Mahkemelerinde sürüyor. Yayıncı Adanır halen Diyarbakır D Tipi Cezaevi'nde tutuluyor. Hakkında basın dosyalarından dolayı kesinleşmiş 4 yıl 5 ay hapis cezası bulunuyor.

AHMET ŞIK

Yazar

1970 Adana'da doğdu. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü'nü bitirdi. 1991-2007 yılları arasında Milliyet, Cumhuriyet, Evrensel, Yeni Yüzyıl ve Radikal gazeteleri ile Nokta dergisinde muhabir ve Reuters'te foto muhabiri olarak çalıştı.

Çok sayıda haftalık, aylık dergi ve günlük gazete ile bazı sivil toplum örgütlerinin yayınlarında insan hakları, gazetecilik ve meslek etiği konularında yazılar kaleme aldı. Bilgi Üniversitesi'nde dersler verdi.

Şık'a verilen ödüllerden bazıları şunlar: Bülent Dikmener Haber Ödülü (1994), Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Fotoğraf Ödülü (1995), Metin Göktepe Gazetecilik Ödülü (2001-2002-2007), Çağdaş Gazeteciler Derneği Haber Ödülü (2002-2003-2005)

Nisan 2010'da Radikal gazetesi muhabiri gazeteci Ertuğrul Mavioğlu'yla birlikte Ergenekon operasyonları üzerine *Ergenekon'da Kim Kimdir? Kırk Katır Kırk Satır-Kontrgerilla ve Ergenekon'u Anlama Kılavuzu* başlıklı çalışmaları iki ciltlik bir kitap olarak yayınladı. Kitapla ilgili "soruşturmanın gizliliğini ihlal" gerekçesiyle, 4,5 yıl hapis istemiyle yargılanmaları beraatle sonuçlandı

Ahmet Şık son olarak, Emniyet'teki cemaat örgütlenmesi üzerine bir kitap hazırlarken kitap yayınlanmadan yasaklandı; *İmamın Ordusu* adlı kitabın bilgisayar-daki taslaklarına İthaki Yayınlarına düzenlenen bir baskınla el konuldu. Avukatında, arkadaşlarında bulunan kopyalarına da el konularak Ergenekon soruşturması kapsamında gözaltına alındı ve tutuklandı. Halen Silivri Cezaevi'nde bulunuyor.

BİRGÜL KİTAPÇI

Kitapçı

1938 yılında İzmir'de doğdu. 1956 yılında babası Fahrettin Bey'in yanında çalışmaya başladığı İzmir Yavuz Kitabevi'ni, 1966 yılından bu yana kardeşi Ali Ragıp Kitapçı ile birlikte yönetiyor.

Yavuz Kitabevi Koll. Şti. Selanik'ten İzmir'e göç eden Fahrettin Bey ve kardeşi Hüsnü Bey (TBMM ilk dönem mebuslarından) tarafından 1913 yılında kuruldu. Yavuz Kitabevi, kuruluşunun 10. yılında yapılan 1. İzmir İktisat Kongresi'nde İzmir'i temsil eden müesseseler içinde yer aldı. Kitapçılığı sürdüren aileye, Soyadı Kanunu çıktığında bizzat Atatürk tarafından Kitapçı soyadı verildi.

18 yaşında kitapçılığa başlayan Birgül Kitapçı 1968 yılında 30 yaşındayken üniversiteye giderek Ankara DTCF Hungaroloji (Macarca) bölümünde okudu.

Sosyal faaliyetlerde bulunmak, insanlara yardımcı olmaktan mutluluk duyduğunu ifade eden Birgül Kitapçı, Türk Kadınlar Birliği, Kanserle Mücadele Derneği, Barbaros Çocuk Köyü Vakfı'nda çalışmalarda bulundu. İzmir - Göztepe Soroptimist Kulübünün (meslek sahibi kadınlar derneği) 33 senelik üyesi olarak ilkelelerinden taviz vermeden zor ekonomik ve siyasi koşullar altında 55 yıldır kitapçılık mesleğini sürdürüyor.

YAYINLAMA ÖZGÜRLÜĞÜ RAPORU 2011

Türkiye Yayıncılar Birliği ilk ödülünü 1995 yılında verdi. Yayınlama Özgürlüğü Komitesi de ilk raporunu 1995 yılında yayınladı ve bu gelenek bugüne dek devam etti. Yayıncılar 1983 yılına dek, Ecevit hükümetinin 1978'de yaptığı iyileştirmeler sonucu yayınladıkları kitaplardan dolayı yasal olarak sorumlu tutulmuyorlardı. Darbe sırasında bile, bu düzenleme sayesinde Sıkıyönetim Mahkemelerinde yayınladıkları kitaplardan dolayı sorumlu tutulmadılar; elbette yazarının kimliğinin belli olması koşulu ile.

Darbe döneminde Askeri Mahkemelerde kitapları veya tercümelemleri ve hatta çizgileri nedeniyle yargılanan yazarlar arasında Mete Tunçay, Attila Tokatlı, A. Kadir, Müjdat Gezen, Savaş Dinçer, Asım Bezirci, Attila Tokatlı, Yaşar Miraç, Pınar Kür, Adalet Ağaoğlu, Demirtaş Ceyhun, Emil Galip Sandalcı gibi isimler vardı.

Öte yandan, zaman aşımı söz konusu olduğu halde, Asliye Hukuk Mahkemeleri cunta döneminde "sivil" mahkemeler olarak ve 12 Eylül döneminde "ihtiyati tedbir" denilerek yüzlerce kitabın toplatılmasına imza attılar.

1983 yılında hazırlanan yeni Basın Yasası taslağı, bastıkları kitap nedeniyle matbaaları da sorumlu tutuyordu. Bu nedenle ilk defa yayıncılar bir araya gelerek tepki gösterdiler, eğer matbaalara sansür misyonu yüklenirse, bundan böyle hiçbir kitabın basılamayacağına işaret ettiler. Hükümet geri adım attı. Bu düzenleme geri çekildi. Oto-sansür misyonu yayıncıların üstünde kaldı. Yayıncılar 1980 sonrası sosyalizm konusunda zaten kitap basmaya cesaret edemiyorlardı. Kürt sorunu, Ermeni olayları vb. konularda kitap basmayı ise düşünmüyorlardı bile. Nazım Hikmet'in yeniden basımına darbeden ancak 7 yıl sonra Adam Yayıncılık tarafından başlanabildi.

Yayıncılar, Bülent Ulusu darbe hükümetinin giderayak çıkardığı Basın Kanunu ile yayınladıkları kitaplardan dolayı yeniden suçlanmaya başladılar.

MATBAACI DA MAHKUM OLURSA...

İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesi 2011 yılında bir "ilk"e daha imza atarak, bir kitabı basan matbaacıyı "yazar gibi" kabul ederek, Berdan Matbaası sahibi Sadık Daşdoğan'ı gıyabında 6 ay hapis cezasına mahkûm etti.

Çetin Yayınları tarafından 2 cilt halinde yayınlanan, Gülseren Aksu'nun *Anılarla Abdullah Öcalan: Güneşin Sofrasında* isimli kitaptan dolayı, yayıncı Abdurrezzak Güngör'e dava açılmıştı. Savcılık, hiçbir yasal sorumluluğu olmadığı halde

matbaacıya 489 TL öderse kamu davasının düşeceği, hakkında dava açılmayacağını belirtmiş, matbaacı da bu parayı ödemişti. Buna karşın anlaşılmayan bir şekilde matbaacı hapse mahkûm edilmiş, bundan haberi olmadığı için karara Yargıtay nezdinde itiraz da edememişti. Sadık Daşdögen'in kararın 6 ay ertelenmesi talebi kabul edildi. Şimdi umut, Adalet Bakanlığının davanın yeniden görülmesi kararı almasında. 1994'te Adalet Bakanlığı TMY'de yayıncı sorumlu olmadığı halde, alınan mahkûmiyet kararının mahkemede yeniden görülerek değerlendirilmesi talebini "uygun" bulmamıştı.

KÜÇÜKLERİ MUZIR NEŞRİYATTAN KORUMA KURULU ÇALIŞMASINI SÜRDÜRMEKTE KARARLI

Özal hükümetinin bu kısıtlamaları yeterli görmediği, Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kurulunun oluşturulması ve bunun edebi yapıları hedef alması ile anlaşıldı. 1985 yılında Can Yayınları tarafından yayınlanan yine Henry Miller'a ait *Oğlak Dönencesi* müstehcenlik savıyla toplatıldı ve hakkında dava açıldı. Böylesi bir dava daha önce 1939 yılında yaşanmıştı. Pierre Louys'in ünlü romanı *Afrodite* Avni İnel tarafından Fransızcadan Türkçeye çevrildiğinde, "müstehcen" olduğu iddiasıyla mahkemeye verilmiş ancak dava beraatle sonuçlanmıştı.

1985 yılında, Yayıncılar ilk kez toplu bir dayanışma sergileyerek, Miller'in kitabını yeniden yayınladılar ve toplu olarak yargılandılar.

Bu yargılamadan tam 26 yıl sonra, bu sorunun hala devam ettiğini görmek üzüntü verici. 2009 ödülümüzün ve 2010 IPA Ödülü'nün sahibi Sel Yayınları Editörü İrfan Sancı benzeri 3 davadan beraat kararının mürekkebi kurumadan 2011 yılında yayınladığı edebi bir kitaptan dolayı kendini yargı önünde buldu.

Ocak ayında Sel Yayıncılık tarafından yayımlanan kitabın çevirmeni Sûha Sertabiboğlu ve Sel Yayıncılık Genel Yayın Yönetmeni İrfan Sancı hakkında Amerikan edebiyatının en önemli yazarlarından Burroughs'un *Yumuşak Makine* isimli kitapta yer alan yazıların "halkın ar ve haya duygularını incittiği ve Türk Ceza Kanunu'nun 226. maddesini ihlal ettiği" gerekçesiyle dava açıldı. İrfan Sancı, Savcılığa yönelttiği yanıtında durumun garabetine işaret etti:

"İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı Basın Bürosunun isteği üzerine Başbakanlık Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kuruluna incelenmesi için gönderilen William S. Burroughs'un *Yumuşak Makine* adlı kitabı için adı geçen kurul bir rapor düzenlemiştir. Yetişkinler için hazırlanan ve piyasaya sürülen kitapların 'çocuk' kurullarına gönderilmesinde ısrarı anlamak mümkün değil, zira bu pencereden bakarsak televizyonlar, haber bültenleri gibi medya araçları ve binlerce kitap hakkında onlarca rapor yazılabilir."

Sancı savunmasında, önemli noktaların altını çizdi:

"Devletin herhangi bir kurumunun toplumun genel ahlak çerçevesinin sınırlarını çizmek, bu sizin için ahlaklıdır ve bu da değildir gibi bir hüküm vermek, üstelik halkın haberi olmadan onun ar ve hayâ duygusunun incindiğine dair karar çıkartmak gibi görevi mi var? Üstelik böyle bir mantığa toplumsal sorumluluk atfetmeye çalışılarak, nasıl bir mühendisliğe soyunulmaktadır? Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kurulu bir edebiyat metni için aşağıdaki tespitleri yaparken cahilliğini göstermekle kalmıyor, gülünç de oluyor: 'Toplumlar varlıklarını koruyabilmek ve toplum organları bizzat bu normlara uymak zorunda oldukları gibi, toplumu bu konuda yönlendirme, ikaz etme, hatırlatma görev ve sorumluluğu ile de yükümlüdürler. Bu görev ve sorumluluk toplumsal niteliktedir. Söz konusu kitapta yayınlanan yazıların bu toplumsal görev ve sorumluluk ile bağdaşması mümkün değildir. Kitapta asıl ağırlığın cinselliğe yöneltilmiş olduğu, kitabın toplumun ahlak yapısıyla bağdaşmadığı ve halkın ar ve haya duygularını incittiği, genel ahlaka aykırı olduğu müşahede edilmelidir."

Türkiye Yayıncılar Birliği, bu kurulun yarattığı garabetin giderilmesi için hükümet nezdinde hayli caba harcadı, hatta yasada önemli değişiklikler yapılmasını da sağladı. Ama Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kurulu inatla saplantılı tavrını beraat kararlarına karşın sürdürüyor. 5. Ulusal Yayıncılık Kongresi'nde de dile getirildiği gibi, bu kurulun kaldırılmasından başka çare olmadığı görünüyor.

YAYINCI NASIL HAKKUM OLUR?

Özal hükümeti 1990 yılında önemli bir adım atarak, düşünce özgürlüğü önünde önemli bir engel olan TCK 142. maddeyi kaldırdı ki, Türkiye edebiyatının onlarca ismi ve yüzlerce çevirmen bu madde nedeniyle kendini yargı önünde ve zindanda bulmuştu. Büyük şair Can Yücel şiirlerinden ve yazılarından dolayı çok kez yargı önüne çıktı ama bir çevirisinden dolayı hapis yattı. Aynı tarihte, Kürt dilini kısıtlayan yasa da kaldırıldı. Ama düşünceyi ve haber özgürlüğünü kısıtlama alışkanlığından vazgeçilmedi. Bunların yerine alelacele, TMY içine düşünceyi ve ifadesini, basın özgürlüğünü kısıtlayan ünlü 6, 7 ve 8. maddeler ikame edildi. Bir anda DGM'ler basın mahkemesine dönüştü ve dosyalara boğuldu.

TMY, kitap yayıncılarına yasal bir sorumluluk getirmemişti. Nitekim Yurt Yayınları editörü Ünsal Öztürk hakkında açılan birkaç davada DGM önce beraat kararı verdi. Ancak Yargıtay 9. Dairesi hukuka aykırı bir içtihat oluşturdu, kitap yayıncısını süreli yayın sorumlu editörüne benzeterek mahkûmiyet kararı verilmesini mahkemelere dayattı. Yani kendini kanun yapıcı yerine koydu. Aynı daire, birçok kereler yazar ve yayıncılar hakkında verilen beraat kararlarını bozarak mahkûmiyet talep etti.

1995 yılında Basın Konseyi öncülüğünde TGC, TGS, PEN gibi kurumlar

bir araya gelerek 8. maddede değişiklik önerdiler. Bunun sonucunda bazı iyileştirmeler sağlanmakla birlikte, yayıncılar bu kez TMY metninde de yasal sorumluluk altına sokuldular. Yargıtayın hiç olmazsa yayıncılar hakkında verilen eski mahkûmiyetleri iptal etmesi gerekirken, bu bile yapılmadı.

Son iyileştirmelerden sonra yayıncının basın kanunu uyarınca “yasal” sorumluluğu olmadığı ifade edilirken, çelişkili kararlar da çıkmaya devam etti.

Çoğu kez yayınlanan kitaplardan dolayı, Basın Yasası uyarınca dava açılmazken, bazı savcı ve mahkemelerin bunu benimsemedikleri anlaşılıyor. Yazar N. Mehmet Güler 2010 yılında, *Ölümden Zor Kararlar* adlı romanından dolayı 1,5 yıl hapse mahkûm oldu. Yayıncı Ragıp Zarakolu da aynı davadan yargılandığı halde “yayıncının sorumluluğu olmadığı” gerekçesi ile beraat etti. Daha önceki savcı yazar için beraat isterken daha sonraki mahkûmiyet istemişti. 2011 yılında ise, aynı yazarın *KCK Dosyası* adlı kitabından dolayı mahkeme, üstelik savcı her ikisi için beraat istediği halde, ikisine de mahkûmiyet kararı verdi.

Yürürlüğe girdiği 1991’den bugüne farklı tarihlerde değişikliklere uğrayan TMY’nin ifade özgürlüğünü sınırlandıran 8. maddesi, en son AİHM kararları doğrultusundaki 6. Uyum Paketi ile, 19.7.2003 tarihinde 4928 sayılı Yasa uyarınca yapılan değişikliklerle yürürlükten kaldırıldı. Ama daha bu değişikliğin mürekkebi kurumadan, 2006 yılında TMY eskisini aratacak biçimde ağırlaştırıldı.

Gerek TCK, gerekse TMY’deki düşünce ve basın özgürlüğü açısından sakıncalı maddelerin düzeltilmesi için basın, yazar ve yayıncı meslek örgütleri, doğabilecek sakıncalara önceden işaret ettiği halde bu uyarılar dikkate alınmadı.

KANGREN

Ve bugün geldiğimiz noktada, bütün bu sorunlar bıktırıcı düzeyde bir kangren haline gelmiş vaziyette. Artık 1980’lerdeki gibi, 100 yılı aşan basın mahkûmiyetlerinden söz edilebiliyor. İnsanların düşünceleri, kimlikleri, okudukları kitap ya da dergiler “suçlu” oldukları konusunda “kanaat” oluşturucu unsur olarak kabul edilebiliyor.

Sonuç olarak, AB uyum sürecinde, 2004 yılında çıkarılan yeni ceza mevzuatı bir bütün olarak incelendiğinde eskinin baskıcı devlet politikaları ile yeninin özgürlükçü anlayışının bir arada götürülmeye çalışıldığı bir melez sistem kuruldu. Bu melez sistem, 2005 TCK ve CMK değişiklikleri, 2006 TMY değişiklikleri ile baskıcı devlet politikalarının daha ağır bastığı bir noktaya doğru gitti. 2010 Anayasa reformu da bir değişiklik sağlamadı ve esaslı bir zihniyet değişikliği olmadan düşünceyi ifade etmenin suç olmaktan kurtulamayacağı anlaşıldı.

Türkiye Yayıncılar Birliği Yayınlama Özgürlüğü Komitesi 1995’ten bu yana yayınlamış olduğu yıllık raporlarda bu hususlara dikkat çektiği gibi, yargı

mensuplarına düşünce ve ifade özgürlüğünün korunmasında büyük sorumluluk düştüğünü de ifade ediyor. Raporlar yargılamalar sırasında mahkeme heyetlerine sunuluyor. Ama yargı, uluslararası sözleşme ve içtihatları içsel hukuka taşıma yerine devleti ve inancı savunma refleksine öncelik vermeyi tercih ederek, hukuk açısından son derece muhafazakâr, hatta gerici bir tavır sergiliyor. Devletin “hakları” her zaman yurttaş haklarından öncelikli oluyor. Tek tip düşünme dayatılırken, “farklı” düşünme bir suçluluk karinesi olarak kabul ediliyor. Yapılan son Anayasal değişiklikler de, yargının bu zaafalarını gidermediği gibi, bu zaafaların çok daha rahatlıkla sergilenmesini kolaylaştırdı. Tanınan daha geniş inisiyatifler, olumlu ve daha liberal bir yaklaşıma yol açması gerekirken, tanınan inisiyatif çok daha geri, inanılmaz kararların altına imza atılmasına yol açabildi. Bu nedenle örneğin TCK 301. maddede hükümet yeniden Adalet Bakanlığı iznini gerekli kıldı.

BİLGİSAYARDAN İLK KİTAP TOPLATILMASI

2011 yılı “terörle mücadele” bahanesi ile en ağır ifade, yazma, okuma, bilgi edinme ve yayınlama özgürlüklerinin bir arada ihlaline de tanık oldu. Gazeteci yazar Ahmet Şık’ın *İmamın Ordusu* adlı kitabının taslaklarına İthaki Yayınları’na düzenlenen bir baskınla el konulduğu gibi, avukatında, arkadaşlarında bulunan kopyalarına da el konuldu. Böyle bir olaya, yani bir kitaba kitaplaşmadan el konulmasına ilk kez 1933 yılında tanık olunmuştu. Kazım Karabekir’in *İstiklal Savaşımız* adlı kitabının bütün nüshalarına el konulmuştu. Kitabın 1960 yılındaki baskısı da yasaklanacaktı. Kitabın serbest okurlarına ulaşması içinse 1967 yılını beklemek gerekecekti. Kitabın son basımı ise 2008 yılında YKY tarafından yapılacaktı. İkinci örnek ise, 1989 yılında Simge Yayınları’nın yayınladığı *Devrimci Yol Savunması: 12 Eylül Öncesi ve Sonrası* adlı kitaba Ankara’da matbaada ciltlenmeden el konulması olmuştu. Şimdi ise olayın, artık kitaba bilgisayarda el konulması safhasına geldiği söylenebilir. Bu olay kamuoyunda büyük tepkiye yol açtı ve 1984, *Fahrenheit 424* gibi bilimkurgu kitaplarında işlenen kontrol altındaki kabus toplumlarını hatırlattı.

İNTERNETTE YAYINCILIĞA YÖNELİK KISITLAMALAR

Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunun (BTK) 2011 Şubat sonunda onayladığı ve 22 Ağustos 2011’de yürürlüğe gireceği açıklanan İnternetin Güvenli Kullanımına Dair Usul ve Esaslar Taslağı yeni endişeleri ve eleştirileri de beraberinde getirdi. Toplumun hemen her kesiminden yükselen tepkilerin her geçen gün arttığı gözleniyor.

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT), Türkiye’nin internet ortamında

işlenen suçlarla ilgili yasasını ‘çok kısıtlayıcı olduğu’ gerekçesiyle zaten eleştirirken, son gelişmeler üzerine Medya Özgürlüğü Temsilcisi Dunja Mijatović de Türkiye’deki yeni Basın Yasası ve internetle ilgili son gelişmelerden, “medya özgürlüğü ve bilgiye ulaşımı kısıtladığı gerekçesiyle ciddi endişe duyduklarını” belirtti.

Avrupa Komisyonunda konuşan Genişleme Sözcüsü Natasha Butler ise AB’nin Türkiye’deki internet filtresi protestosunu gördüğünü ve konuyu çok yakından takip ettiklerini ifade etti. Basın toplantısında sorulan bir soruyu yanıtlayan Sözcü Butler, “Anlıyoruz ki BTK ve TİB gibi kurumlar yeni düzenlemelere gidiyorlar. Ancak filtreleme, engelleme ve yasaklamaların hedefe yönelik olması, orantılı olması ve hukuki süreçlerin sonucu olması gerekiyor. Aksi durum bilgiye erişim hakkının ihlaline yol açabilir. Bazı sözcükleri gerekçe göstererek internet sitelerinin engellenmesi ifade özgürlüğü ve bilgiye erişim özgürlüğü gibi temel hakların ihlaline neden olabilir. Bu durumu göz önünde bulundurarak Türkiye’de orantısız ve kapsam dışı şekilde yaşanan site engellemeleri hakkındaki endişelerimizi tekrarlıyoruz. Özellikle 5651 sayılı yasa vatandaşların internet üzerinden bilgiye erişimini kısıtlar niteliktedir” yorumunda bulundu.

HAKARET ELEŞTİRİ, ELEŞTİRİ HAKARET OLARAK KABUL EDİLİRSE

Yargı kararlarının en rahatsızlık yaratan yanlarından biri de, çifte standart kullanılarak, değişen kesimlere göre hakareti eleştiri veya eleştiriye hakaret olarak kabul eden seçmecilik. Örneğin, Taner Akçam emekli elçi Şükrü Elekdağ’ı eleştirerek bir ediminin “Türkiye’yi küçük düşüreceği için pek akıllıca sayılmayacağını” belirttiğinde sayın büyükelçi hakaret davası açıyor, mahkeme bunu kabul ediyor ve Taner Akçam’ın yanı sıra makalesini yayınlayan Birikim Dergisi, bunu Elekdağ’ın savaş açtığı kitap olan *Mavi Kitap*’ın Türkçe çevirisine ekleyen Pencere Yayınları sahibi Muzaffer Erdoğan ve editörlerini ağır para cezasına mahkum ettirebiliyor.

Oysa İzmir Büyükşehir Belediyesi eski Başkanı Burhan Özfatura’nın yazar Yaşar Kemal’e “kıcıkırık roman yazarı” diyerek hakaret ettiği iddiasıyla yargılandığı dava 5 yıl süreyle ertelenebiliyor. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, Baskın Oran ve İbrahim Kaboğlu’nun ağır hakaret, küfür ve açık şiddet içeren tehditlere maruz kaldıkları için açtıkları davayı 20’ye karşı 23 oyla hakaret, küfür ve zorbalık cephesi lehine bozabiliyor; hakaretleri, küfürleri ve açık şiddet içeren tehditleri “düşünce özgürlüğü” olarak değerlendirebiliyor.

Yargıtay’ın Prof. Dr. Baskın Oran’a yönelik hakaret kabul etmediği ifadeler şöyle: “Çanağına yal konulunca ve etli kemik vaadini duyunca yaltaklanan, kuyruk sallayan kaniş, uyanık geçinen şaşal, salak, tescilli hain, zavallı, T.C. devletine,

milletimizin birliğine kalleşçe ihanet hançeri sokan”...

Bir Başbakan bir yandan şahsi hakaret davaları açarken bir yandan da bir sanat eserini “ucube” diye niteleyip ona hakaret edebiliyor ve yargı bir heykel anıtın yıkılmasının önünü açabiliyor.

Raporlarımızda, birçok kez “hakaret” iddialarının nasıl çift taraflı, seçmeci ve ifade özgürlüğünü kısıtlayacak biçimde kullanıldığına işaret etmiştik. Bir yandan bazı derin çevre ve odakların neredeyse bir “dokunulmazlığı” varken, öbür yandan da sanatçı ve yazarları aşağılama ve hakaret etme “özgürlüğü” söz konusu.

Bunun son örneklerinden biri de 25 yıldır gazetecilik uğraşı veren, halen Milliyet Gazetesi’nde Ombudsman Yardımcısı olarak görev yapan Belma Akçura. Kendisinin Türkiye’deki derin devlet ilişkilerini konu olan yayınlanmış dört kitabı bulunmakta: *Derin Devlet Oldu Devlet*, *Devletin Kürt Filmi*, *Ağca’nın Derin İlişkileri*, *Teşkilatın Adamları*. Akçura sadece *Ali Yurtarlan’ın İtirafı* adlı serbestçe satılan bir kitaptan alıntı yaptığı için, *Derin Devlet Oldu Devlet* adlı kitapta sadece adı geçen Nevzat Bor tarafından açılan hem maddi hem de ceza davaları ile yüz yüze kaldı ve mahkûm oldu, hem para hem de hapis cezası ile yüz yüze.

Sesonline internet sitesi editörü gazeteci Yalçın Ergündoğan da, “dokunulmazları eleştirdiği” için ağır para cezaları ile yüz yüze. “Müritleri Haydar Baş’a baş kaldırdı” haberi nedeniyle Ergündoğan birkaç kez para cezasına mahkum oldu. 26 Nisan 2005’te Birgün gazetesinde yayınlanan “Müritleri Haydar Baş’a baş kaldırdı” yazısı nedeniyle Bağımsız Türkiye Partisi (BTP) Genel Başkanı Haydar Baş’ın şikâyeti üzerine hakkında açılan 3 yıl hapis istemli davada Ergündoğan İstanbul, Beyoğlu 2. Asliye Ceza Mahkemesince önce 105 gün hapis cezasına çarptırılmış, ardından da ceza 2 bin 100 TL para cezasına çevrilerek 5 yıl süreyle askıya alınmıştı. Gazeteci-yazar Ergündoğan, sürmekte olan üçüncü davasından da geçtiğimiz günlerde 10 bin TL tazminat cezasına mahkum oldu. Ergündoğan’dan üç davada istenen para cezası 30 bin liraya buldu.

Birçok ödülün sahibi olan İsmail Saymaz, yaptığı haberler ve kitabı nedeniyle birçok kez yargı önüne çıktı. Saymaz’a *Postmodern Cihad* adlı kitabı nedeniyle Erzurum Özel Yetkili 2. Ağır Ceza Mahkemesinde açılan davada “terörle mücadele edenleri hedef gösterdiği” suçlamasıyla üç yıla kadar hapis istendi. Aynı kitap nedeniyle Savcı Osman Şanal’ın “postmodernizm yanlısı gösterildiği” iddiasıyla Saymaz hakkında 7 bin TL’lik manevi tazminat davası da açıldı.

Erzincan’daki yargı içi çatışmayı konu alan kitapları nedeniyle yargılananlar arasında Hürriyet gazetesinden, *Ağa 01* kitabının yazarı Ali Dağlar ve Cumhuriyet gazetesinden *Cüppeli Adalet* kitabının yazarı İlhan Taşçı da var.

Gazeteci Nedim Şener, *Hrant Dink Cinayeti ve İstihbarat Yalanları* adlı tek bir kitabından dolayı, “adli yargılamayı etkilemeye teşebbüs” ve “kişiler arasındaki

haberleşmenin gizliliğini ihlal” “Terörle Mücadelede görev almış kişileri hedef gösterdiği”; “hakaret etmek”, “adil yargılamayı etkilemeye teşebbüs etmek” gibi yığınla açık uçlu “suç”tan dolayı yargılandı ve yargılanıyor. Bu suçlardan dolayı yargılanan çok sayıda gazeteci hakkında açılmış binlerce benzeri dava söz konusu. Şener daha önce de, *Hayırsever Terörist ve Bir Korku İmparatorluğu: Uzanlar* adlı kitaplarından dolayı da “hakaret” gerekçesi ile yargılandı.

Son derece olumsuz bir gelişme ise, 301. maddenin de kişisel tazminat alanına girmesi oldu. Yargıtayın ısrarı sonucu yerel mahkeme, Nobel ödüllü tek Türk olan yazar Orhan Pamuk’a “30 bin Kürt’ü ve 1 milyon Ermeni’yi öldürdük” sözleri nedeniyle kendini Türk sayan herkesin dava açmasına olanak sağladığı gibi, böyle bir söylem kullanan herkesi tehdit altına soktu.

BİTMEYEN DAVALAR

Gazeteci Ahmet Şık ile gazeteci Ertuğrul Mavioğlu’nun birlikte kaleme aldıkları *Kırk Katır Kırk Satır: Ergenekon’u Anlama Kılavuzu* adlı kitap hakkında, soruşturmanın gizliliğini ihlal ettiği gerekçesiyle açılan davada, Kadıköy 2. Asliye Ceza Mahkemesinin Şık ve Mavioğlu’nun beraatine karar vermesi olumlu karşılamakla birlikte, özgür gazeteciliği kısıtlayan bu maddelerin acilen kaldırılması gerektiğini de vurgulamak durumundayız.

Kürt sorunu konusunda yazdığı kitap ve makaleler nedeniyle 20 yıla yakın hapis yatan ve akademik özgürlüğün simgesi haline gelen Dr. İsmail Beşikçi’ye bu kez “örgüt propagandası” yaptığı gerekçesiyle, savcının beraat istemesine karşın 1 yıl 3 ay hapis cezası verildi. Çağımızda Hukuk ve Toplum dergisinde yayımlanan “Ulusların kendi kaderini tayin etme hakkı ve Kürtler” başlıklı yazısında Beşikçi’nin Kandil kelimesini ‘Q’ ile yazdığını, bunun da bir suç unsuru olduğunu belirten mahkeme, derginin Sorumlu Yazışları Müdürü Avukat Zeycan Balcı’ya da para cezası verdi.

Savcı beraat istediği halde mahkemenin mahkûmiyette ısrar ettiği dava örneklerinden biri de Tahmaz / Çeşmecioğlu davası. Barış Meclisi sözcüsü Hasan Tahmaz 24 Mart’ta İstanbul 10. Özel Yetkili Ağır Ceza Mahkemesinde, Birgün gazetesinde yayımlanan PKK lideri Murat Karayılan ile yaptığı röportajdan dolayı 10 ay hapis cezası, gazetenin sorumlu yazı işleri müdürü İbrahim Çeşmecioğlu da 16.660 TL para cezası aldı.

Bu mahkûmiyetlerin hemen ardından Peri Yayınları editörü Ahmet Önal Kürtçe olarak yayınladığı *Kurtelekolinek Di Derheqa Diroka Kurd û Kurdistanê De* adlı kitaptan dolayı 1 yıl 3 ay hapis cezasına mahkûm oldu. Birliğimizin Yayınlama Özgürlüğü Ödülü de almış olan Ahmet Önal, 1997’den bugüne 29 kitap davasından yargılandı, 16 bin TL para cezası ödedi, dört ay hapis yattı.

Öte yandan, İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesinde görülen 17 Mayıs 2011 tarihli duruşmada, Eylül 2006’dan bu yana beş yıla yakın süredir tutuklu bulunan Atılım Gazetesi yayın yönetmeni İbrahim Çiçek ve Atılım Gazetesi yazarı Ziya Ulusoy’un serbest bırakılmasını olumlu bir gelişme olarak belirtmeliyiz. Basın örgütlerinin verdiği sayılara göre, bu son tahliyeler ile 59 olan tutuklu gazeteci sayısı 57’ye inmiş oldu.

SONUÇ

İHD Genel Başkanı Öztürk Özdoğan’ın dediği gibi, “Türkiye’de hukukun üstünlüğüne dayalı çağdaş ceza hukuku ilkelerini yaşama geçirecek gerçek anlamda tarafsız ve bağımsız bir yargı yapısı ne yazık ki hala oluşturulamamıştır”. Zaten Türkiye’de yargı hiçbir zaman hukukun ve temel insan haklarının belirleyici olduğu bağımsız üçüncü bir kuvvet olamamış, her zaman yürütme organının denetimi altında kalmıştır. Ve bu denetimin ideolojik bir boyutu da olmuştur. Şimdi buna bir de “inanç” boyutu eklenmiştir. Halen yaşanan kaos ortamından aslında, 1980 sonrası tüm hükümetler sorumludur. AB uyum sürecinde, 2004 yılında çıkarılan yeni ceza mevzuatı ile eskinin baskıcı devlet politikaları ile yeninin özgürlükçü anlayışının bir arada götürülmeye çalışıldığı melez bir sistem doğmuştur. Bu melez sistem, 2005 TCK ve CMK değişiklikleri, 2006 TMY değişiklikleri ile baskıcı devlet politikalarının daha ağır bastığı bir noktaya doğru yönelmiştir. Delik deşik olmuş 81 Anayasası hala mayınlarla doludur.

Basın ve ifade özgürlüğü için öncelikle TMY’nin kaldırılması gerekmektedir. TCK 220 / 6-7-8, 314/3 maddeler ve 301 de yürürlükten kaldırılmalıdır. Ancak bırakın bu düzenlemeleri, TCK’da Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ile özel hayatın tamamen korumasız bir noktaya gelmesi söz konusu.

Öte yandan 2011 ilk kez farklı kesimlerden insanların ifade, basın ve yayınlama özgürlüğünü için bir araya gelmesi ve dayanışmanın yaygınlaşması nedeniyle, olumsuz gelişmelere karşın umuda da kapı aralayan bir yıl olmuştur daha şimdiden.

2008-2011 YILLARINDA YARGILANAN KİTAPLAR LİSTESİ

YAYINEVİ	YAZAR	KİTAP
Angora	Hanefi Avcı	Haliçte Yaşayan Simonlar
Aram	Abdullah Öcalan	Kültür ve Sanat Devrimi (Mahkumiyet)
Aram	Abdullah Öcalan	Kapitalist Uygurluk /Maskesiz Tanrılar ve Çıplak Krallar Çağı (Yasaklandı)
Aram	Abdullah Öcalan	Özgürlük Soyolojisi ve Uygurluk /Maskeli Tanrılar ve Örtük Krallar Çağı (Yasaklandı)

Aram	Selçuk Şahan	Mavidir Avaşın'ın Suları" (Beraat)	Doz	Mesut Barzani	Barzani ve Özgürlük Hareketi (Beraat)
Aram	Gülççek Günel	Dilimiz Varlığımız-Dilimiz Kültürümüzdür (Beraat)	Doz	Mustafa Balbal	Ararat'taki Esir General (Mahkumiyet)
Aram	Hatip Dicle	Yargılayanlar Yargılanıyor	Doz	Hasan Bildirici	Dönüşü Olmayan Yol
Aram	Timur Şahan	İtirafçı/ Bir Jitemci Anlattı (Mahkumiyet)	Ekin	Mehmet Pamak	Kemalizm, Lâiklik ve Şehitlik (Mahkumiyet)
Aram	Tayhan Umut	Tufanda 33 Gün (Önce Beraat, Sonra Mahkumiyet)	Evrensel	Ahmet Kahrama	Kürt İsyanları
Aram	Ali Aydın	Kayıpsın Diyorlar (Mahkumiyet)	Evrensel	Zeynep Özge	İmran, Bir İsyan Andı
Aram	Ayhan Kaya	Mordemin Güncesi	Güncel	Belma Akçura	Derin Devlet Oldu Devlet (Mahkumiyet)
Aram	Qahir Bateyi	Gulen Azadiya ((Mahkumiyet))	Güncel	Nedim Şener	Dink Cinayeti ve İstihbarat Yalanları
Aram	Mordem Delibaş	Kırbaşı Baskını (Mahkumiyet)	Güncel	Kemal Göktaş	Hrant Dink Cinayeti / Medya, Yargı, Devlet
Aram	Serdem Çiyayi	İçimizde Bir Parça Ülke	Hukuk ve Toplum	İsmail Beşikçi	Kendi Kaderini Tayin Hakkı ve Kürtler
Aram	Serdem Çiyayi	Yarınlara Yol Almak (Mahkumiyet)	(Mahkumiyet)		
Aram	Serdem Çiyayi	Patika (Dava düştü)	İnkılap	Osman Pamukoğlu	Unutulanlar Dışında Yeni Bir Şey Yok
Aram	Sarya Baran	Bu Yürek Dağlar Aşar (Mahkumiyet)	İthaki	E.Maviöglü/A.Şık	Kırk Katır Kırk Satır (Beraat)
Aram	Hüseyin Kaytan	Ammar İşaretleri (Mahkumiyet)	İthaki	Ahmet Şık	İmamın Ordusu (Yayınevindeki nüshaya basım
Aram	Halil Uysal	Dağlarda Yaşamın Dili (Mahkumiyet)	öncesi el konuldu)		
Aram	Menaf Osman	Gira-Şeran-Serhildan (Mahkumiyet)	Kalkedon	İsmail Saymaz	Postmodern Cihad
Aram	Hüseyin Kaytan	Dağın Mecnunu (Dava düştü)	Kuzey	Richard Dawkins	Tanrı Yanılgısı (Beraatten sonra 2. dava)
Aram	Sarya Baran	Kürtler Ne İstiyor (Yasaklandı)	Merkez	Perihan Mağden	Hangimiz Ugramadık Haksızlıklara (Beraat)
Avesta	Sheri Laizer	Şehitler Hainler ve Yurtseverler	Neden Kitap	Zihni Çakır	Ergenekon'un Çöküşü (Mahkumiyet)
Belge	George Jerjian	Gerçek Bizi Özgür Kılacak (Mahkumiyet)	Neden Kitap	Zihni Çakır	Kod Adı Darbe (Mahkumiyet)
Belge	Dora Sakayan	Bir Ermeni Doktorun Yaşadıkları (Beraat)	Ozan	Sinan Kara	Sinan'ın Kara Kitabı
Belge	Mehmet Güler	Ölümden Zor Kararlar (Yasaklandı)	Pencere	Toynbee	Mavi Kitap (Mahkumiyet)
Belge	Mehmet Güler	KCK Dosyası (Mahkumiyet)	Peri	M. Erol Coşkun	Acının Dili Kadın (Mahkumiyet)
Berçem	İrfan Karaca	Ape Musa'nın Küçük Generalleri (Mahkumiyet)	Peri	Hejare Şamil	Diaspora Kürtleri (Beraat/ Aleyhte bozuldu)
Boran	Derleme	Tecrit'te Yaşayanlar Anlatıyor	Peri	Mahmut Baksi	Teyre Baz / Hüseyin Baybaşın (Mahkumiyet)
Cumhuriyet	İlhan Taşçı	Cüppeli Adalet	Peri	Hejare Şamil	Öcalan'ın Moskova Günleri (Takipsizlik)
Çetin	Duran Kalkan	Kürdistan'de Demokratik Siyasetin Rolü (Yasaklandı)	Peri	Munzur Cem	Dersimde Alevilik (Mahkumiyet / AİHM)
Çetin	Derleme	Demokratik Konfederalizm (Yasaklandı)	Peri	Evin Çiçek	Tutkular ve Tutsaklar (Zaman Aşımı)
Çetin	Gülseren Aksu	Anılarla A.Öcalan (Matbaacı Sadık Daşdöğen mahkum oldu)	Peri	Ahmet Önal	Derheqa Diroka Kurd û Kurdistanê De (Mahkumiyet)
Çivi Yazıları	Aysu Tüksel	Tarkan, Yıldız Olgusu (AIHM, Türkiye'yi mahkum etti)	So	Murat Pabuç	Boyalı Bank Nöbetini Terk Etmek (Takipsizlik)
Deng	Yılmaz Çamlıbel	Üniter Devlet, Kafayı Yemiş Toplum	Sorun	Osman Tiftikçi	Osmanlı'dan Günümüze Ordunun Evrimi
Deng	Yılmaz Çamlıbel	Ağrı Sahipsiz Değildir (Mahkumiyet)	Sel	Ben Mila	Peri'nin Sarkacı (Beraat)
Destek	Ali Dağlar	Operasyonun Adı: Ağa 01	Sel	P.V.	Görgülü ve Bilgili Bir Burjuva Kadının Mektupları (Beraat)
Do	Aras Erdoğan	Haberlerin Ağında Öcalan (Mahkumiyet)			
Do	Sertaç Doğan	Şırnak Yanıyor 1992 (Mahkumiyet)	Sel	Appolinaire	Genç Bir Don Juan'ın Maceraları (Beraat)
Do	Medeni Ferho	Sayın Başkan (Mahkumiyet)	Sel	William S. Burroughs	Yumuşak Makine
Doğan	Nedim Gürsel	Allahın Kızları (Beraat)	Su	Mahir Çayan	Toplu Yazılar ((Mahkumiyet)

Su	Derleme	Devrimci Türkü ve Marşlar (Beraat)
Timaş	Şamil Tayyar	Operasyon (Mahkumiyet)
Tohum	Aytekin Yılmaz	Çok Kültürlülükten Tek Kültürlülüğe Anadolu (Mahkumiyet)
Tohum	Erdal Yeşil	Kemalizm / Oturan Adam (Mahkumiyet)
Tohum	Mamo Bayram	Koçgiri-Kuzey Batı Dersim (Mahkumiyet)
Tevn	Zülfikar Tak	Diyarbakır Cezaevinde İşkence
Tevn	Ergün Sönmez	Emperyalizm Sürecinde Kürt Özgürlük Hareketi
Tevn	Kasım Çakan	Astsubayken Er Olmak
Tevn	Cemal Şerik	Değişim ve Yenileme Üzerine
Tevn	Eyüp Demir	Yasal Kürtler
Tevn	Osman Özçelik	Kulilken Geşayé (Buz Çiçekleri)
Umut	Mehtap Polat	Nergiz
Yediveren	Nevin Berktaş	Hücreler (Mahkumiyet onandı)

DÜŞÜNCE VE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ ÖDÜLLERİ 2012

SEMİH SÖKMEN

Yayıncı

1959 İzmir doğumlu. Bornova Anadolu Lisesi'ni ve Boğaziçi Üniversitesi Makina Mühendisliği Bölümünü bitirdi. 1982 yılında yayın hayatına başlayan Metis Yayınları'nın kurucularındandır. 1982-84 yıllarında mühendis olarak çalıştı, daha sonra mühendisliği bırakarak tümüyle Metis'te çalışmaya yoğunlaştı. Metis'te yayın yönetmenliği yapıyor. Çok sayıda kitabı yayına hazırladı. Edebiyat dışı türlerde metin editörlüğünü ve Metis kitaplarının görsel ve teknik tasarımını yürütüyor.

Metis Yayınları, kuruluşundan itibaren kitapların toplumdaki kültürel pozisyonunu güçlendirecek bir perspektifi benimsedi. Düşünce ve ifade özgürlüğünün genişletilmesi için, yayıncıların bir araya geldiği kolektif girişimlere özen ve çaba göstererek, 12 Eylül askeri darbesinin toplumda yol açtığı ağır kültürel tahribatı giderecek kampanyalara ağırlık verdi. Bunlar içinde kitabın bir suç unsuru olarak gösterilmesine karşı "Yaşasın Kitap" kampanyası (1982-86), kültürel erozyona karşı "Kitabı Geri Getirelim" kampanyası (1986), Henry Miller'in *Oğlak Dönencesi*'nin 39 yayınevi tarafından ortak yayımlandığı davanın kampanyası (1986-87), "Düşünce ve İfade Özgürlüğü, Hemen Şimdi Herkes İçin" başlıklı kampanyalar (1995) sayılabilir.

Metis'in sorumlu yayın yönetmeni sıfatıyla Semih Sökmen, Nadire Mater'in *Mehmedin Kitabı* davasında (1999-2001), Filiz Bingölçe'nin *Kadın Argosu Sözlüğü* davasında (2002-04), Elif Şafak'ın *Baba ve Piç* romanı davasında (2006) yargılandı ve beraat etti. Halen Metis Yayınları'nın her yıl yayımladığı ajandalardan 2010 yılında yayımlanan, "inanmama hakkı" konulu "İllallah Ajandası" hakkında "halkın bir kesiminin benimsediği dini değerleri aşığılama" iddiasıyla açılan davada diğer Metis editörleriyle birlikte yargılanmaktadır.

İSMAİL SAYMAZ

Gazeteci – Yazar

11 Temmuz 1980'de Rize'de doğdu. Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi'ni bitirdi. Halen bu üniversitede gazetecilik üzerine yüksek lisans eğitimini sürdürüyor. Gazeteciliğe Rize'de başladı, Konya ve İstanbul'da yerel gazeteciliği sürdürdü. Mayıs 2002'den bu yana Radikal gazetesinde muhabir olarak çalışıyor.

İnsan hakları ihlalleri, düşünce ve ifade özgürlüğü üzerine haberler yapıyor. Engin Çeber adlı siyasi tutuklunun cezaevinde işkence sonucunda ölümüyle ilgili 'Devletin İşkence Günlüğü' başlıklı haberiyle 2009'da İstanbul Tabipler Odası'nın 'Basında Sağlık Ödülü'nü aldı. Erzincan-Erzurum hattındaki savcılar savaşına ilişkin 'Gel De Çık İşin İçinden' başlıklı haberiyle 2010'da Metin Göktepe Jüri Özel Ödülü'ne layık görüldü. Erzincan Davası'nı konu alan *Postmodern Cihad* alan ilk kitabı Nisan 2010'da Kalkedon Yayınları tarafından yayımlanan Saymaz hakkında kitap ve haberleriyle ilgili ardi ardına davalar açıldı. Saymaz aynı yıl Türkiye Gazeteciler Cemiyeti (TGC) Basın Özgürlüğü ödülüne layık görüldü. Devrimci Karargâh Davası'nı konu alan *Hanefi Yoldaş* adlı ikinci kitabının Mart 2011'de çıkmasından sonra, İnsan Hakları Derneği İstanbul Şubesi'nce yayıncı Ayşenur Zarakolu anısına verilen 'Düşünceye Özgürlük Ödülü'nü aldı.

Malatya'daki Zirve Yayınevi katliamını ve misyonerlere karşı şiddeti ele alan *Nefret /Malatya: Bir Milli Mutabakat Cinayeti* isimli üçüncü kitabı Ekim 2011'de yayımlandı. Eski Kahramanmaraş Sıkıyönetim Komutan Yardımcısı Tümgeneral Yusuf Haznedaroğlu ile gerçekleştirdiği "Ben Vazifemi Yaptım" isimli söyleşi ise TGC tarafından 2012 Yılı Başarı Ödülleri'nde 'Yılın Söyleşisi' ödülüne hak kazandı. Saymaz'ın 12 Eylül darbesinden sonra işlenen insan suçlarını konu alan kitabı *Oğlumu Öldürdünüz Arz Ederim*, Nisan 2012'de yayımlandı.

Kitaplar ve haberleriyle ilgili hakkında 10'dan fazla dava açılan, 100 yıla yakın hapsi istenen Saymaz'ın bazı davaları halen değişik mahkemelerde sürüyor. İstanbul 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nde *Postmodern Cihad* adlı kitabında savcılara "hakaret", "soruşturmanın gizliliğini ihlal" ve "adil yargılamayı etkileme" iddiasıyla yargılanıyor. Bakırköy 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nde süren diğer iki ceza davasının birinde; "Ergenekon'un tetiği: TİT" başlıklı haberinden ötürü Ergenekon sanığı Semih Tufan Gülaltay'ın şikayeti üzerine; diğerinde ise, kötü muamele mağduru bir gencin tutuklanmasını konu alan "Sultanbeyli'de bir aile mahkemesi" başlıklı haberinden ötürü de Savcı Uğur Gökkoyun'un şikayeti dolayısıyla yargılanıyor. Saymaz hakkında açılmış üç de tazminat davası bulunuyor.

ONNİK (ORHAN) ŞENORKYAN

Kitapçı

1939 yılında İstanbul'da balıkçı semti olan Kumkapı'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini semt okullarında tamamladı. Yaşam koşulları gereği öğrenimini yarıda bırakıp iş hayatına atıldı. 1950 yazında Babıali'de İnkılap Kitabevi'nde çırak olarak çalışmaya başladı.

O yıllarda caddenin iki yanının da kitapçı sektörü olarak ün kazanmış olduğunu anlatan Şenorkyan'ın belleğinde iz bırakanları şöyle aktarıyor: "Bir yönde

Çığır, Semih Lütfü, Suhulet, Kanaat, Gayret, Ahmet Halit Yaşaroğlu, İnsel, Cumhuriyet, Milli Eğitim, Zaman, Remzi, Arif Bolat; karşı yönde üniversite ve altında Meserret Pastanesi'ni geçtikten sonra Rakım Çalapala'nın Atlas Kitabevi. Dört yolda yıllarca trafik akışını düzenleyen trafik polisi Bekir Bey. Yokuşun devamında Hilmi Kitabevi, Şark Maarif ve Tahsin Dermiray'ın Türkiye Yayınevi. Ara yokuşta Saatli Maarif, Ankara, Kültür Kitabevi..."

Kalfalık döneminde zamanın ünlü kitap tezgahçıları ile çalıştı. Bunlardan birincisi gerçekten herkesin takdirini kazanmış olan Ahmet Hürrem, bir diğeri daha sonraları sahaflarda Yurttaş Kitabevi'ni açan Mehmet Ertezcanlı idi.

Kitapçılık yaşamı boyunca pek çok yazar tanıdı: Reşat Nuri Güntekin, Necip Fazıl Kısakürek, Abdülbaki Gölpınarlı, Yaşar Kemal, Mustafa Nihat Özön, Cevdet Kudret, Faruk Nafiz Çamlıbel, Necati Cumalı, Mahir Ünlü, Ömer Özcan, Oktay Aslanapa...

Patronu Garbis Fikri'nin anlattıklarından aklına kalan unutulmaz anılardan biri, bazen Nazım Hikmet'in dükkana uğrayıp bir, iki şiirini bırakarak; o günkü koşullarda şiirlerini basmak mümkün olamasa da karşılığında bir miktar ücret aldığıdır.

Daha sonraları sektörün istekleri doğrultusunda yayınevinde editörlük görevinde bulunan iki çocuk ve bir torun sahibi Onnik Şenorkyan, kesintisiz 62 yıldır Çağaloğlu'nda İnkılap Kitabevi'nde çalışmasını sürdürüyor ve yaşamını Faruk Nafiz Çamlıbel'in sözleriyle özetliyor: "Bir ömür dolu dolu böyle geçti".

YAYINLAMA ÖZGÜRLÜĞÜ RAPORU

Haziran 2011 – Haziran 2012

Türkiye Yayıncılar Birliği, 1995 yılından bu yana her yıl, Türkiye'nin evrensel ölçütlerde düşünce ve ifade özgürlüğüne bir an önce kavuşması dileğiyle, düşüncelerini ifade etmekten korkmayan isimlere Düşünce ve İfade Özgürlüğü Ödülü veriyor. Birliğin Yayınlama Özgürlüğü Komitesi de 1995'ten beri bu ödüle eşlik eden ve Türkiye'de yayıncılıkta özgürlüğün sınırlarını gözler önüne seren Yayınlama Özgürlüğü Raporu'nu kamuoyuna sunmayı sürdürüyor.

2011 yılı, pek çok yazarın, çevirmenin ve çizerin eserlerinden ve çalışmalarından dolayı yargılanmalarına, yayıncıların yayınlama hakkına yönelik engelleyici karar ve uygulamalara sahne oldu. Yayıncılar yayınladıkları, matbaacılar bastıkları kitaplar nedeniyle yargılandı, hapis cezası aldı. Okurlar da evlerinde bulundurdukları kitaplar delil kabul edilerek sorgulandılar, yargılandılar. Hakkında herhangi bir mahkeme kararı olmayan kitapların, henüz yayınlanmamış kitap taslaklarının, kitapların isimlerinden oluşan listelerin bile ağır suçlara delil sayıldığı 2011, düşünceleri yayınlama hakkının yanı sıra düşüncelere erişme, onları benimseme ve herhangi bir şekilde ifade etmeye yönelik de ciddi ihlallerin görüldüğü endişe verici bir yıl oldu.

Son yıllarda ülkemizde muhalif düşüncelere sahip oldukları ve bunları sözlü veya yazılı olarak ifade ettikleri için hapse girenlerin sayısı dramatik bir hızla yükseldi. Yayınlama özgürlüğüne getirilen kısıtlamalardan en ciddi darbeyi ise 2011 yılında basın mensupları aldı. BİA Medya Gözlem Raporu'na göre, mart ayı sonu itibarıyla tutuklu gazeteci sayısı 100, dağıtımçı sayısı 35. Tutuklu Gazetecilerle Dayanışma Platformu'nun güncel listesine göre ise 5 Mayıs tarihi itibarıyla tutuklu gazeteci sayısı 92. Bu sayılara çeşitli gerekçelerle yargılanan ya da hakkındaki suçlamayı bilmeden aylardır tutuklu halde yargılanmayı bekleyen yazarlar dahil değil.

Bianet'in raporuna göre, tutuklu gazeteci ve dağıtımçı/medya çalışanıyla ilgili yargılamalar ve soruşturmalar büyük çoğunlukla "haber takibi", "kitap yazımı", "iktidara eleştirel habercilik" ve "Kürt medyasında çalışmak" gibi iddialardan yola çıkıyor. Bu gazeteciler yaptıkları gazetecilik faaliyetini "yasadışı örgütün medya ortamı" eylemliliği olarak ele alan bir "suç" tanımına bağlı olarak hapisteler. Davalarda mensubu oldukları basın kuruluşu, hazırladıkları haberlerin konuları, gö-

rüşükleri haber kaynakları, haber yapmak için içinde buldukları eylemler ve gazetecilik çalışmalarının ürünü olan haber metinleri ve kitaplar delil gösterildi. Ağır ceza istemleriyle Terörle Mücadele Yasası'ndan açılan davalarda, soruşturma ve yargılama süreçlerinin uzunluğu nedeniyle pek çok sanık gazeteci ve yazar hangi suçla suçlandıklarını bilmeden tutuklu olarak aylarca, hatta yıllarca duruşmalarını bekliyor. Bu uzun bekleme sürecinde "soruşturmanın gizliliği" gerekçeyle haklarındaki suçlamaları ve delilleri öğrenemediklerinden savunma hazırlama haklarını da kullanamıyorlar.

Tutuklamaların yanı sıra yine gazete ve dergiler toplatıldı, yayınları durduruldu, sahipleri yüksek para cezalarıyla yayınlarını sonlandırmaya zorlandı. Basın mensupları haberlerinden, köşe yazarları yazılarından dolayı mesleklerinden uzaklaştırıldı. Hukuki baskı giderek artarken, süren soruşturmalar kastedilerek yapılan "tutukluların gazeteci değil terörist oldukları" şeklindeki itham edici resmi açıklamalar da hem davaları süren tutuklu gazetecilerin kendilerini savunmalarını daha da güçleştirdi hem de görevdeki basın mensuplarının haberlerini hazırlarken yaşadığı psikolojik baskıyı ve otosansürü artırdı.

KİTAP TOPLATMALAR

2011'in mart ayında, gazeteci Ahmet Şık'ın Odatv soruşturması kapsamında tutuklanmadan önce üzerinde çalıştığı, henüz basılmamış kitap taslağı *İmamın Ordusu* hakkında "kitap değil terör örgütü dokümanı olduğu" iddiasıyla toplatma ve el koyma kararı verildi. Gazeteci Ertuğrul Mavioglu'nun ve Şık'ın avukatının işyerlerinde, kitabı yayınlacağı duyumu alınan yayınevlerinin bilgisayarlarında da kitabın kopyaları arandı. Karara ve aramalara tepki olarak kitap taslağı sosyal medyada yayıldı; yüzbinlerce kişi karara rağmen kitabı internetten indirdi. Yasaklı kitap kasım ayında 125 gazeteci, aktivist ve akademisyenin imzasıyla, *000Kitap: Dokunan Yanar* adıyla Postacı Yayınevi tarafından yayınlandı, İstanbul Kitap Fuarı'nda pek çok yayınevi standında satışa sunuldu ve entelektüel kitabı yazar sıfatıyla imzaladı. Kitap en çok satan kitaplar listesine girdi.

Haziran ayında İstanbul'da İnsan Kitabevi'ne, Iğdır'da Serhat Kitap Kırtasiye'ye ve Elazığ'da Jıyan Kitabevi'ne yapılan polis baskınlarıyla, İthaki Yayınevi'nin yayınladığı, Cengiz Kapmaz'ın *Öcalan'ın İmralı Günleri* adlı kitabına el kondu. Toplatma, Kahramanmaraş Sulh Ceza Mahkemesi'nin Mezopotamya Yayınları'nın altı ayrı kitabı ile İthaki Yayınları'nın bir kitabı hakkında aldığı "toplatma ve satış yasağı kararı" üzerine gerçekleştirildi. *Öcalan'ın İmralı Günleri* adlı kitabın kitapçı ve dağıtımıcılardan satış yasağı getirilerek toplatılması yurt çapında sürdü. Yayıncı ve yazarı hakkında henüz bir dava açılmamış olmasına rağmen kitap piyasadan tamamen çekilmiş oldu.

Aralık ayında gazeteci Harun Gürek'in *Belediye İhale Dalavereleri* (Togan Yayınları) kitabı, Kocaeli Büyükşehir Belediye Başkanı İbrahim Karaosmanoğlu'nun şikayeti üzerine Kocaeli 3. Asliye Hukuk Mahkemesi'nin kararıyla toplatıldı. Ankara, İstanbul, Bursa, Kocaeli, Konya, Samsun gibi AKP'li belediyelerin ihalelerinin incelendiği kitabın kapağında, bu belediyelerin başkanlarının fotoğrafları yer alıyordu. Mahkeme, kitabın sonraki baskılarında Karaosmanoğlu'nun fotoğrafının yer almamasına, basılıp dağıtılmış kitaplardan ise fotoğrafın çıkartılmasına karar verdi. Kapak fotoğrafı dışında, kitabın içeriğine dair hiçbir şikayet olmadığı halde kitabın toplatılması ve kararda herhangi bir yasa maddesinin gerekçe gösterilmemesi tepki aldı.

KİTABA SORUŞTURMA

2012 Ocak ayında çok sayıda kitapla ilgili soruşturma vakaları yaşandı.

Silahlı saldırı sonucu 1992'de yaşamını yitiren Kürt şair ve yazar Musa Anter'in Aram Yayınları'ndan çıkan kitaplarına "yasak" getirildi. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı yayıncı hakkında, "kitapların örgüt propagandası yaptığı" iddiasıyla soruşturma başlattı. Musa Anter'in oğlu Dicle Anter savcılığın kendisine, "Ölmüş bir adamın kitaplarını neden basıyorsunuz?" gibi sorular yönelttiğini dile getirdi.

BDP Muş Milletvekili Demir Çelik, TBMM'de basın toplantısında düzenleyerek, *Özgürlüğünde Kaldı Gözlerim* (Aram Yayınları) romanına "terör örgütü propagandası" gerekçesiyle Diyarbakır Cumhuriyet Savcılığı'nca soruşturma açıldığını açıkladı. Çelik, gerçek olaylara dayandığını belirttiği 940 sayfalık kitabının okunmadan soruşturulduğunu, Aram Yayınları'nın aynı başsavcılarının talimatıyla basılarak beş farklı kitap için aynı gerekçeyle soruşturma yürütüldüğünü söyledi. Bu kitapla ilgili olarak Aram Yayınları'na 20 bin TL ceza verildi.

1980 askeri darbesinde gözaltına alınıp Diyarbakır Askeri Cezaevi'ne konulan ve 20 yıl sonra yasa değişikliği ile tahliye edilen yazar İrfan Babaoğlu'nun üç Kürtçe kitabı hakkında soruşturma başlatıldı ve kitaplar toplatıldı. Cezaevinde geçen olayları konu alan anı, öykü, şiir türlerinde eserlerine el konulan Babaoğlu hakkında ayrıca, *Auschwitz'den Diyarbakır'a 5 Nolu Cezaevi'ne* (Şevda Yayınları) isimli anı kitabıyla ilgili olarak 5 yıla kadar hapis istemiyle dava açıldı. Diyarbakır 4. Ağır Ceza Mahkemesi'nde açılan, Babaoğlu'nun yayıncı Şevda Basım Yayın Sorumlusu Mehmet Emin Teymur ile birlikte yargılandığı davanın iddianamesinde, kitapta yer alan, duruşma salonunda ve cezaevinde söylenenlerden, PKK kadrolarındaki kişilerin sözlerinden aktarılan alıntılar "propaganda" içerikli sayıldı. Babaoğlu'nun Türkçe yazılmış kitaplarına dava açılmadığı halde aynı eserlerin Kürtçe baskılarına soruşturma ve dava açıldığı öğrenildi. Kürt Yazarlar Derneği son dönemde Kürt yazarların Türkçe ve Kürtçe kitaplarının toplatıldığı ve

yazarları hakkında soruşturma açıldığı iddiasını dile getirmek için Kürt yazarların katılımıyla basın toplantısı düzenledi.

KİTAP REKLAMINA SANSÜR

Destek Yayınevi'nin yayınladığı, Zülfü Livaneli'nin *Engereğin Gözündeki Kamaşma*'sının çizgi roman uyarlaması *Harem*'in tanıtım afişleri, kitabın kapağı "müstehtecen" bulunduğu için İstanbul metrosunda sansürlenerek sergilendi. Kapakta resmedilmiş kadının yarı çıplak izlenimi veren ancak vücudunun görünmediği çiziminden dolayı ilk başvurusu Ulaştırma A.Ş. tarafından reddedilen yayınevinin, tanıtım afişini, resmin ortasına bir şerit çekerek yeniden hazırladığı öğrenildi.

YAZARA VE YAYINCIYA DAVALAR

Hakaret

Aydınlık Dergisi eski Genel Yayın Yönetmeni gazeteci Deniz Yıldırım, cezaevindeyken yazdığı "Tayyip'in Voleleri" (Kaynak Yayınları) isimli kitap nedeniyle Gümrük ve Ticaret Bakanı Hayati Yazıcı'nın İstanbul 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nde açtığı "hakaret" davasından aralık ayında beraat etti. Yıldırım, Ergenekon soruşturması kapsamındaki "İnternet Andıcı" davasıyla birleştirilen "Islak İmza" davasında yargılanan 29 kişi arasındaki tutuklu tek sanık olarak 2 yılı aşkın süredir cezaevinde.

Kişilik Haklarına Saldırı

Eski Erzincan Başsavcısı İlhan Cihaner İsmailağa Cemaati hakkında soruşturma başlattıktan sonra yaşanan süreci anlatan Cumhuriyet gazetesi muhabiri İlhan Taşcı'nın Cumhuriyet Yayınları'ndan çıkan *Cüppeli Adalet*, Hürriyet muhabiri Ali Dağlar'ın Kaynak Yayınları'ndan çıkan *Ağa 01* ve Radikal'den İsmail Saymaz'ın Kalkedon Yayınları'ndan çıkan *Postmodern Cihad* adlı kitapları hakkında, Ergenekon soruşturmasını yöneten savcı Osman Şanal'ın şikayetiyle üç farklı suçlamayla dava açıldı. Davalardan ilki, bu üç gazetecinin Şanal'ı "terör örgütüne hedef gösterdikleri" iddiasıydı. TMK'nin 6/1. Maddesine dayanan hapis istemli bu dava, kitaplarla ilgili yasal dava açma süresi aşıldığı için, Basın Kanunu'ndaki "zamanaşımı" hükmüyle düştü. İkinci dava Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) 125. maddesine dayanan "kişilik haklarına saldırıldığı" gerekçesiyle, tazminat istemiyle açıldı. Bu davanın iddianamesinde, *Postmodern Cihad* kitabına yönelik, kitap kapağında Şanal'ın resminin kullanıldığını, "soruşturmanın bir cemaat-tarikat hesaplaşması sonucu yapıldığının" ve Şanal'ın "cihad kastıyla hareket ettiğinin" belirtildiği; *Cübbeli Adalet* kitabına yönelik, Şanal'ın "cihad kastıyla hareket ettiğinin" belirtildiği; *Ağa 01* kitabına yönelik ise "Şanal'ın yanlış kasıtlı hareket ederek, tarikatçı

olduğu izlenimi verdiği" gibi iddialar öne sürüldü; dava beraatle sonuçlandı. Gazetecilerin "adil yargılamayı etkilemeye teşebbüs" ettikleri gerekçesiyle açılan dava ise İstanbul 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nde sürüyor.

Dini Değerleri Aşağılama

Metis Yayınları'nın her yıl yayınladığı ajandalardan 2010 yılında yayımlanan, "inanmama hakkı" konulu İllallah Ajandası hakkında, TCK'nin 216/3 maddesine "halkın bir kesiminin benimsediği dini değerleri aşağılama" iddiasıyla 2010'da açılan dava sürüyor. İstanbul 16. Asliye Ceza Mahkemesi'nde görülen davada yayınevi yönetmeni Semih Sökmen, editörler Müge Sökmen, Özge Çelik, Tuncay Birkan, Özde Duygu Gürkan, grafiker Emine Bora ve düzeltmen Eylem Can yargılanıyor. Ajandanın sunuşunda, inanma hakkının örgütlü dinlerle, devlet bütçeleriyle, polis ya da asker güçleriyle korunduğu anlatılıyor, "Bu ajandayı hazırlayan bizler, inanma hakkına saygı duyuyoruz. Ama biraz daha derin bir saygıyı, inanmama hakkına duyduğumuzu da belirtmemiz gerek" deniliyordu. Ajandada, George Bernard Shaw, Umberto Eco, Fyodor Mihailoviç Dostoyevski, James Joyce, Albert Einstein, Bertrand Russell, Galileo Galilei gibi dünya tarihinin önemli isimlerinden alıntılar yer alıyordu.

Karikatüre Dava ve Kundaklama

Penguen dergisinde çalışan karikatürist Bahadır Baruter'e, çizdiği bir karikatür nedeniyle 1 yıl hapis istemiyle dava açıldı. Penguen dergisinde yer alan karikatürde, cami sütunu üzerinde "Allah yok, din yalan" yazısı bulunuyordu. Türkiye Diyanet ve Vakıf Görevlileri Sendikası ile bazı vatandaşların şikâyetçi olduğu Baruter hakkında hazırlanan iddianame, "Halkın bir kesiminin benimsediği dini değerleri alenen aşağılamak" suçunu belirleyen TCK'nin 216/3. maddesine dayanıyor. 3 Mayıs'ta Penguen Dergisi'nin bulunduğu binada karikatüristlerin de çalıştığı saatlerde yangın çıktı. İtfaiye müdürlüğünün raporu, yangının bir kaza değil, kimliği meçhul kişi ya da kişilerce başlatıldığı yönünde. Olayın aydınlatılması ve sorumluların tespiti için savcılıkça açılan soruşturma sürüyor.

İftira ve Hakaret

Tutuklu Emniyet Müdürü Hanefi Avcı'ya, *Haliç'te Yaşayan Simonlar: Dün Devlet Bugün Cemaat* adlı kitabında ismi geçen Osman Hilmi Özdil'e "iftirada bulunduğu" ve "hakaret ettiği" gerekçesiyle Ankara 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nde dava açıldı. Mart ayındaki duruşmada, Avcı, Özdil'e "iftirada bulunduğu" için 1 yıl, "hakaret ettiği" için 3 ay 15 gün hapis cezasına çarptırıldı. Mahkeme, 3 ay 15 günlük cezayı 2 bin 100 lira adli para cezasına çevirdi. Cezalara ilişkin hükmün açıklanması geri bırakıldı.

Yasadışı Örgüt Propagandası

Do Yayınevi'nin sahibi Hüseyin Gündüz'e Aras Erdoğan'ın yazdığı *Haberlerin Ağında Öcalan* adlı kitap nedeniyle açılan dava sonuçlandı. İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesi Gündüz'ü "yasadışı örgüt propagandası yaptığı" suçlamasıyla bir yıl altı ay hapis cezasına mahkûm etti.

Sertaç Doğan'ın yazdığı ve Do Yayınları'ndan çıkan *Şırnak Yanıyor 1992* adlı kitapta "terör örgütü propagandası" yapıldığı gerekçesiyle yayıncı Hüseyin Gündüz'e hapis cezası verildi. TCK'nın 3713 sayılı yasa 7/2 maddesine dayandırılan ceza para cezasına çevrildi. Kitap 21 Mart 1992 tarihinde onlarca kişinin ölümüyle sonuçlanan Şırnak'taki Newroz kutlamalarının öncesi ve sonrası tanıklıklara dayanılarak anlatıyor.

Matbaacıya Ceza

İstanbul Özel Yetkili 14. Ağır Ceza Mahkemesi, *Anılarla Abdullah Öcalan* kitabının yazarını tespit edemedi, yayıncıyı da anayasal değişiklik dolayısıyla cezalandıramayınca 'fatura' kitabı basan matbaanın sahibine kesildi. 2005'te Çetin Yayınları tarafından basılan kitap hakkında açılan soruşturmada, kitabın yazarı Gülseren Aksu'nun takma isim olduğu belirlendi. Anayasa Mahkemesi'nin 2009'da aldığı, basın organlarının suça iştirak etmemiş yayınevi sahipleri ve yayın sorumlularını cezadan kurtaran kararı nedeniyle yayıncı da davadan beraat etti. Mahkeme, kitabın basıldığı Berdan Matbaası'nın sahibi Sadık Daşdöğen'e, 'matbaacının yazarın yerine geçtiği' varsayımıyla, "örgüt propagandası"ndan 1 yıl hapis ve 782 TL para cezası verdi. 16 Aralık'ta tutuklanarak cezaevine gönderilen Daşdöğen 9 ay hapis-te kalacak.

Müstehcen İçerik

William S. Burroughs'un *Yumuşak Makine* eserinin yayıncısı İrfan Sancı ile çevirmeni Süha Sertabiboğlu hakkında, Başbakanlık Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kurulunun verdiği rapora dayandırılan "müstehcen içerik" iddiasıyla, TCK'nın 226. maddesi gereğince dava açıldı. Edebiyatta "beat" akımının öncülerinden dünyaca ünlü yazarın eserinin "edebi eser olup olmadığı" ve "çevirisinin doğru yapıp yapılmadığı"na karar vermek için, Karşılaştırmalı Edebiyat bölümlerinden iki öğretim görevlisi ile bir ceza hukukçusundan oluşan bilirkişi heyetinin raporlarının beklendiği dava sürüyor.

Chuck Palahniuk'un *Ölüm Pornosu* adlı eserini yayınlayan Ayrıntı Yayınları'nın sahibi Hasan Basri Çıplak ile eserin çevirmeni Funda Uncu İstanbul 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nde "müstehcen yayınların yayınlanmasına aracılık etmek" suçlamasıyla yargılanıyor. İddianamede, eserde 'gayri ahlaki' ve 'edebi olmayan' anlatım-

ların bulunduğu belirtiliyor ve sanıkların 3 yıla kadar hapsi isteniyor. Savunmalarında Çıplak, eserde kadının bir meta olarak kullanılmasının eleştirildiğini, Uncu ise eserin aslına sadık kalarak görevini icra ettiğini söyleyerek kendini savundu. Bilirkişi bulunamaması ve rapor hazırlanamamış olması nedeniyle dava ertelene-rek sürüyor.

OKULLARDA VE ÜNİVERSİTELERDE UYGUNSUZ BULUNAN KİTAPLAR

Ankara Yenimahalle İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, Mina Urgan'ın *Bir Dinozorun Anıları* adlı kitabını "Kişisel Hayatı Konu Alan Metin Türleri" konusuna örnek göstererek lise öğrencilerine öneren öğretmen hakkında inceleme başlattı. Gerekçe kitabın "küfür içermesi, Allah inancı hakkında kuşku yaratması ve içkiye özendirmesi". Ortaöğretim 9, 10, 11 ve 12. sınıflarda Türk Edebiyatı dersinde hatıra, gezi, günlük gibi kişisel hayatı konu alan metinlerin işlenmesi zorunlu. Yayımlandığı 1998'de en çok okunan kitaplardan biri olan *Bir Dinozorun Anıları*; Urgan'ın yanı sıra, Halide Edip Adıvar, Abidin Dino, Necip Fazıl, Sait Faik Abasıyanık, Yahya Kemal, Ahmet Haşim, Orhan Veli gibi dönemin tanınmış birçok yazarının yaşamları hakkında bilgiler içerdiğinden anı, öz yaşam ve öyküleyici anlatım konuları için en uygun kitaplardan biri niteliğinde.

İstanbul Milli Eğitim Müdürlüğü'nün başlattığı 'Yazarlar Okullarda' isimli projeye, aralık ayında liselere tavsiye edilen Aslı Tohumcu'nun *Abis* isimli kitabının "pornografik olduğu" ve 'küfür içerdiği' gerekçesiyle okullardan toplatılması talebi tartışma yarattı. İlk kez 2003 yılında basılan 19 öyküden oluşan kitap gündelik hayattaki şiddeti anlatıyor. Türk Eğitim Sen 2 No'lu Şube Başkanı İbrahim Çakmak, kitapla ilgili velilerden şikâyet geldiğini iddia ederek ve kitapta 'pornografiye varan ifadeler' olduğunu söyleyerek kitabın öğrencilerden toplatılmasını talep etti ve dava açacaklarını belirtti. MHP Balıkesir Milletvekili Ahmet Duran Bulut da TBMM'ye soru önergesi verdi.

Samsun 19 Mayıs Üniversitesi'nde "kitap takas standı" açan 7 öğrenci hakkında soruşturma başlatıldı. Üniversitede okuyan 7 genç, dönem sonu olan aralık ayında 3 gün, kampüste kitap takas standı açtı. Ara tatile girmeden standı toplayan öğrenciler, ikinci dönemin başında okula geldiklerinde, haklarında soruşturma açıldığını öğrendiler. Öğrenciler, bilginin satılmasına karşı oldukları ve kitaplarını paylaşmayı tercih ettikleri için böyle bir stand açtıklarını, geçmiş dönemlerde başka fakültelerde de bu standların açıldığını ve neden şimdi soruşturma konusu olduğunu anlayamadıklarını dile getirdiler.

KİTAPLAR SUÇ DELİLİ

Hopa'daki olayları AKP Ankara İl Başkanlığı önünde protesto edenlere "te-

rör örgütü üyeliği” suçlamasıyla açılan davanın iddianamesinde, yasal ve satışta olan çeşitli kitaplar ve süreli yayınlar “terör” suçuna delil sayıldı. Hopalı gençlerin evlerinden toplanan ve savcılığın “terör örgütü üyeliği” suçlamasının dayanağını oluşturan deliller arasında *İdam Gecesi Anıları*, Georges Politzer’den *Felsefenin Temel İlkeleri* ve Oğuzhan Müftüoğlu ile söyleşi *Bitmeyen Yolculuk*, Lenin’in *Devlet ve İhtilal* ve *Emperyalizm Kapitalizmin En Yüksek Aşaması* eserleri gibi pek çok kitap yer alıyordu.

“Örgüt üyeliği” suçlamasıyla 13 aydır tutuklu olan Yürüyüş dergisi çalışanlarıyla ilgili davanın iddianamesinde, gazetecilikle ilgili kitaplar ve Nâzım Hikmet’in bir kitabı delil gösterildi.

Derginin İstanbul’daki bürosuna 2010’da yapılan baskında, çeşitli yayınlara “örgütsel doküman” denilerek el konulmuş, 6 dergi çalışanı “terör örgütü propagandası” ve “terör örgütü üyesi” suçlamasıyla tutuklanmıştı. Ankara 11. Ağır Ceza Mahkemesi’nde görülen davada deliller arasında, dergide yayımlanan yazılar ile satışı serbest olan bazı kitaplar da bulunuyor. Polis inceleme tutanağında delil olarak geçen kitaplar şunlar: Adalet Yayıncılık’a ait, avukat Sibel Gökçe’nin yazdığı *Gazetecilerin Hakları ve Mesleki Sorunları*; İmge Yayıncılık’a ait, Atilla Özsever’in hazırladığı, *Tekelci Medyada Örgütsüz Gazeteci*; Bilgi Yayınevi’ne ait Nâzım Hikmet’in *Gurbet Ölümünden Beter* isimli şiir kitabı, Evrensel Basım Yayın’a ait, Sennur Sezer-Adnan Özyalçın’ın hazırladığı *Ekmek Kavgası*; Sol Yayınları’na ait, Muzaffer Erdost’un çevirdiği, Stalin’in *Leninizmin İlkeleri*. İddianamede, derginin yayına hazırladığı Ozan Yayıncılık’ta çalışan Cihan Gün ve Halit Güdenoğlu için yayınevindeki kitaplar üzerinde parmak izlerinin bulunması da suça delil sayıldı.

Özgürlükçü Gençlik Derneği’nin Samsun, Hatay ve İstanbul şubelerine üye beş genç, “terör örgütü üyesi oldukları” iddiasıyla gözaltına alındı. İddianamede, örgüt üyeliğiyle suçuna delil olarak kitaplar gösterildi. Gençlerin TKP/K örgütüyle bağları olduğuna dair sunulan kanıtlar arasında, herhangi bir kitapçıdan edinebilen Hikmet Kıvılcımlı kitapları, Tolstoy’un *Savaş ve Barış* romanı, üzerinde Deniz Gezmiş resmi olan kitap ayrıçalarının yanı sıra evde bulunan bir okunacak kitaplar listesi de sayıldı.

Kitap Listesi Suç Delili

İlk kez bir “kitap listesi” de delil tanımının içine girdi. “Dört farklı örgüt üyesi oldukları” ve “eylem planladıkları” iddiasıyla 21 Ocak 2011’de tutuklanan üniversite öğrencilerinden Ali Haydar Yıldız’ın evinde bulunan “kitap listesi”, polis inceleme tutanağında ve iddianamede delil olarak sunuldu. Polis tutanağında listedeki kitaplarla ilgili 1970’li yıllardan kalma toplatma kararlarına atıfta bulunuldu.

Yıldız’ın avukatı Murat Yılmaz, listedeki kitaplar hakkındaki toplatma kararlarının 12 Eylül öncesine ait olduğunu, şu anda bu kitapların rahatlıkla bulunabildiğini belirtti. Yıldız’a savcılıkta kitap listesi ile ilgili, “örgütsel içerikli ve üzerlerinde toplatma kararı bulunan yayınların isim listesini neden bulundurduğu”, “yayınlara isimlerini örgütsel eğitimlerinde kaynak göstermek için mi bulundurduğu” gibi sorular sorulduğu öğrenildi.

Anayasa Taslağı Dağıtmak Suç

2007’deki yeni anayasa tartışmaları sırasında, Haklar ve Özgürlükler Cephesi adına *Halk Anayasası Taslağı* isimli bir kitapçık yayınlamak için 10 gence, Özel Yetkili Ankara 11. Ağır Ceza Mahkemesi’nde açılan dava 2011’de hapis cezasıyla sonuçlandı. Savcı, kitapçıkta “her halkın kendi kaderini tayin hakkına” vurgu yapılmasıyla PKK propagandası yapıldığını, “MİT merkezleri, siyasi şubeler ve gizli kontrgerilla üslerindeki tüm işkence aletleri halkın gözü önünde imha edilecek” şeklindeki ibareyle “devletin askeri ve emniyet teşkilatının alenen aşağılama” suçunun işlendiğini savundu. 19 Temmuz 2011’deki son duruşmada tüm gençlere “terör örgütü propagandası yapmak” suçundan 2 yıl 6 ay hapis cezası verildi. Ayrıca gençler hakkında TCK 301. maddesinde yer alan “Türklüğü, Cumhuriyeti, devletin kurum ve organlarını aşağılama” ithamıyla dava açmak için Adalet Bakanlığı’ndan izin istendi. Bakanlık ise cevaben mahkemeye, 301. maddeden dava açılmasına gerek olmadığını, söz konusu metnin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamında olduğunu belirten bir yazı gönderdi.

Çeviri Taslağı Suç Delili

KCK soruşturması kapsamında 43 gazeteciyle birlikte tutuklanan Birgün gazetesi ve Fırat Haber Ajansı muhabiri gazeteci Zeynep Kuray’ın evinden çıkan flaş belleğinde bulunan çeviri taslağı, iddianameye delil olarak girdi. Ev aramasında bulunan flaş bellekte, Kuray’ın annesinin eşi çevirmen Ali Berktaş’a ait, 2013 yılında yayınlanması planlanan, Fransız yazar Jean François Solnon’un *Le Turban et la Stamboulina*’nın çeviri taslağı yer alıyordu. Berktaş, Türkçeye kazandırmak istediği kitabın ham çevirisini kaydettiği flaş belleği baskından kısa süre önce Kuray’a ödünç vermişti. Savcı Çimen, 15. yüzyıldan 20. yüzyıla kadar Batı-Osmanlı kültürel ilişkilerini inceleyen kitabın çevirisinde geçen, kimliği belirsiz bir yazar tarafından 1526’da söylendiği aktarılan “Türkler her yaptıklarında köpeklerden daha beterdiler” ifadesi ile bir papalık temsilcisinin, Erasmus’un ve Luther’in Türkler aleyhindeki görüşlerini “Türlere ve Türklüğe hakaret” suçunu belirleyen 301 madde kapsamında delil olarak iddianameye koydu. Bugüne kadar

50'yi aşkın kitabı Fransızca ve Türkçe'ye kazandıran Ali Berktaş'dan alınan bilgiye göre, kitabın iddianameye konu olan üçüncü bölümünde Osmanlı ile Fransızlar arasındaki çatışmanın had safhada olduğu 1500'lerin anlatılıyor. Kitapta Türklerin ettiği hakaretler de yer aldığı halde Fransa'da basılmasında bu herhangi bir sorun yaratmamıştı.

CEZAEVİNDE YASAKLI KİTAPLAR

Aralık 2011'de yayınlanan Çağdaş Hukukçular Derneği Ankara Şubesi Cezaevleri ve İnfaz İzleme Komisyonu Sincan Cezaevi Raporu, cezaevine gönderilen kitapların 70'li yıllardan kalan yasaklar gerekçe gösterilerek veya "Sakıncalı bulundu" ifadesi yeterli görülerek tutuklulara verilmediğini ortaya koydu. "Basın savcılıklarınca tedbir altına alınmamış, hâkimlik kararı ile yasaklama veya toplatma kararı verilmemiş her türlü süreli yayın ve kitap cezaevi idareleri tarafından keyfi olarak sınırlandırılmaktadır; günlük gazeteler için dahi fiili yasak ve engellemeler getirildiği gözlenmiştir" denilen rapora göre, girişi engellenen kitaplar arasında Dimitrov'un *Faşizme Karşı Birleşik Cephe*, Komünist Manifesto, Mao'nun *Seçme Eserler'i*, Server Tanilli'nin *Uygurluk Tarihi*, Ece Temelkuran'ın *Ne Anlatayım Ben Sana*, ÇHD tarafından basılan *Hayata Dönüş Operasyonu-Koğuştan Hücrelere* kitapları yer alıyor.

Nisan ayında, Bakırköy (İstanbul) Kadın Cezaevi'nde kalan Aysun Akdağ ile Elif Sultan Kalsen'e gönderilen İlya Ehrenburg'a ait *Dipten Gelen Dalga*; Mao Zedung'a ait *Halk Savaşında Temel Taktikler*; Vladimir İ. Lenin'e ait *Gençlik Üzerine* ve Josef Stalin'e ait *Strateji ve Taktik* adlı kitapların cezaevi yönetimi tarafından yasak olduğu gerekçesiyle cezaevine alınmadığı öğrenildi.

Cezaevinde Kitap Dosyası İmhası

Siyasi hükümlü Halil Gündoğan'ın cezaevinde yazdığı *Metris'ten Munzur'a Bir Firarinin Öyküsü* adlı kitabın ikinci cildinin taslağı "sakıncalı mektup" olarak değerlendirilip imhasına karar verildi. Sincan 1 No'lu F Tipi'nde hükümlü olan Gündoğan, 12 Eylül'den bu yana yaşadıklarını 2005'te "Metris'ten Munzur'a Bir Firarinin Öyküsü" adıyla yayımladı. Kitabın 2. cildini yazan Gündoğan, 200 sayfalık el yazısı dosyayı ailesine ulaştırmak için cezaevi yetkililerine teslim etti. Cezaevi yönetimi dosyayı, içinde "suç unsuru" bulunduğu gerekçesiyle imha etme kararı aldı. Gündoğan'ın avukatının itirazını da reddeden cezaevi yönetimi başka nüshası olmayan kitabın imha edeceğini açıkladı.

22 BİN 601 KİTAP YASAK

CHP Malatya Milletvekili Veli Ağbaba, Adalet Bakanı Sadullah Ergin'e yönelik

soru önergesinde, Türkiye'de hakkında yasak ve toplatma kararı bulunan kitap, CD, albüm sayısını sordu. Bakan Ergin, 3. yargı paketinde mevcut kitap yasaklarını sona erdirecek hükümlerin yer alacağını açıklarken, bu soruya dair "Bakanlığının bilgisi bulunmadığı"ni belirterek önergeyi İçişleri Bakanlığı'na sevk etti. İçişleri Bakanı İdris Naim Şahin, 1952'den bugüne çeşitli mahkemeler tarafından haklarında toplatma, yasaklama ve yayın durdurma kararı verilen yayın sayısının 22 bin 601 olduğunu, toplama kararı kaldırılan yayın sayısının ise 529'da kaldığını bildirdi.

BASINA YÖNELİK DAVALAR

Odatv Davası

Kamuoyunda bilinen adıyla "Odatv Davası", tüm sanıkların gazeteci olması ve gazetecilik faaliyetleri delil gösterilerek TMK kapsamındaki suçlarla yargılanmaları açısından bir örnek dava niteliğinde.

Nedim Şener, Ahmet Şık, Yalçın Küçük, Soner Yalçın ve Oda TV haber sitesi çalışanlarının yargılandığı, 12'si tutuklu 14 sanıklı dava 22 Kasım'da İstanbul 16. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülmeye başlandı. Gazeteciler 265 günlük tutukluluğun ardından mahkemeye çıktı. 12 Mart'taki duruşmada Şık, Şener, Sait Çakır ve Coşkun Musluk 375 gün tutukluluğun ardından tahliye edildi. Haziran ayındaki duruşmaya kadar diğer sanıkların tutukluluk süresi 1,5 yıl olacak.

Ayrıca, Şık'ın cezaevinden çıkarken sarf ettiği "Bize bu komplo kuranlar, polis de, savcılık da, yargı da bu cezaevine girdiğinde Türkiye'ye adalet gelecek" sözleri hakkında "hâkim ve savcılar terör örgütlerine hedef göstermek ve tehdit etmek"ten soruşturma başlatıldı.

KCK Davası

Özel yetkili İstanbul Cumhuriyet Başsavcı Vekilliği'nce yürütülen KCK (Kürdistan Topluluklar Birliği) soruşturması kapsamındaki 36'sı gazeteci 44 tutuklu sanıkla ilgili davanın iddianamesi, İstanbul 15. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından kabul edildi. Sanıklar arasında Özgür Gündem, Birgün Gazetesi, Vatan Gazetesi, Dicle Haber Ajansı, Etkin Haber Ajansı muhabir ve çalışanları yer alıyor.

İddianameye göre sanıklar "örgüt yöneticisi" ya da "örgüt üyesi" olmak, "KCK'nin basın komitesi yapılanmasında" yer almakla suçlanırken, gazetecilik faaliyetiyle ilgili haber taslakları, öykü taslağı, kitap çevirisi taslağı; haber yapmak amacıyla gidilen eylemler, haber kaynaklarıyla telefon görüşmeleri suç delili sayıldı. 24 Aralık'ta tutuklanan gazeteciler 10 Eylül 2012 tarihindeki ilk duruşmaya kadar 9 ay tutuklu kalmış olacak.

İnsan Hakları Savunucusu, Yayıncı Ragıp Zarakolu ve Büşra Ersanlı'nın Tutuklanması

Türkiye Yayıncılar Birliği üyesi ve Yayınlama Özgürlüğü Komitesi Başkanı, yayıncı Ragıp Zarakolu, Kürdistan Topluluklar Birliği (KCK) operasyonları kapsamında 1 Kasım 2011'de tutuklandı. Zarakolu'na savcılıkta, Barış ve Demokrasi Partisi (BDP) bünyesindeki Siyaset Akademisi'nin açılışına neden katıldığı ve akademide ders verip vermediği soruldu. Zarakolu'nun, ifadesinde, evinde yapılan aramada yayıncılıkla ilgili belgelere ve çalışmalarına el konulduğunu anlatarak, "Bu belgeler çeşitli kitap taslaklarını içeriyor. Suçlamalara konu faaliyetlerim tamamen entelektüel faaliyetlerdir" dediği öğrenildi. Duruşmalar başlamadan önce mahkemenin ara kararıyla Nisan ayında tahliye edilen Zarakolu'nun "örgüte yardım ve yataklık" suçlamasıyla 15 seneye kadar hapis cezası isteniyor.

Zarakolu tutukluluğu sırasında, Belçika merkezli İfo-Türk Vakfı tarafından 2012 yılı Özgürlük Ödülü'ne ve Mahsus Mahal Derneği'nin her yıl hapisanelerdeki mahpus yazarlarla dayanışma içinde olan yazar, sanatçı ve yayıncılara verdiği Mahsus Mahal Dostluk Ödülü'ne layık görüldü. Zarakolu aynı dönemde İsveçli milletvekilleri tarafından 2012 Nobel Barış Ödülü'ne aday gösterildi. Zarakolu'na son olarak, Amerika'daki en büyük insan hakları örgütü İnsan Hakları İzleme Komitesi kurucularından Jeri Laber adına PEN tarafından verilen "Jeri Laber Uluslararası Yayınlama Özgürlüğü Ödülü" verildi.

Anayasa profesörü ve BDP Anayasa Komisyonu başkanı, yazar Büşra Ersanlı da aynı operasyonla tutuklananlar arasındaydı. Ersanlı, birkaç defa siyaset akademisinde verdiği dersler ve panellerde sorulan sorulara dair tuttuğu notlar delil gösterilerek "terör örgütü yöneticiliği" suçlamasıyla tutuklu bulunuyor ve 22,5 yıla kadar hapsi isteniyor. Duruşmalarına temmuz ayında başlanacak dava, düşünce ve ifadelerin suç delili sayılması, tutuklu gerekçelerinin yetersizliği ve uzun tutukluluk süreleriyle düşünce özgürlüğü açısından ciddi eleştiriler aldı.

Sürelili Yayınlara Yayın Durdurma, Toplatma

Haziran ayında Azadiya Welat gazetesinin yayını 9. kez durduruldu, karar Terörle Mücadele Kanunu'nun (TMK) 6. maddesine dayandırıldı. Eylül ayında Halkın Günlüğü Gazetesi "terör örgütü propagandası yaptığı" gerekçesiyle bir ay kapatıldı, 18. sayısı çıktığı gün toplatıldı.

Aralık ayında İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesi, Yürüyüş dergisinin yayınının "terör örgütü propagandası yapmak" gerekçesiyle 1 ay süreyle durdurulmasına karar verdi. Derginin 299. sayısı da bazı yazıları nedeniyle toplatıldı.

Özgür Gündem gazetesine, bazı sayfalarında yer alan haber, yorum ve fotoğrafların "örgüt propagandası" yaptığı iddiası ile bir ay kapatma cezası veril-

di. Basım yerine baskın yapıldı, 24 Mart tarihli sayıya el kondu. 14. Ağır Ceza Mahkemesi'nin açıkladığı karar metninde gerekçe olan haber veya yazıların değil yalnızca sayfa numaralarının belirtilmesi dikkat çekti. İtiraz üzerine 30 Mart'ta yasak kaldırıldı.

Adana 7. Ağır Ceza Mahkemesi, Atılım gazetesinin "Newroz, isyan, özgürlük" manşetli 24 Mart sayısındaki haber ve fotoğraflarla "yasadışı örgüt propagandası" yapıldığı gerekçesiyle sayının toplatılmasına karar verdi. Gazetenin 2. ve 3. sayıları da "örgüt propagandasını yapmak" ve "silahlı eylemleri ve yöntemleri teşvik etmek" gerekçesiyle toplatılmıştı.

Özgür Gelecek Gazetesi'ne 13. sayısında yer alan "TKP/ML TİKKO Bölge Siyasi Komiseri ve Bölge Komutanı ile Röportaj" ve "Kavga okulu" haberleri nedeniyle 1 ay yayın durdurma cezası verildi.

İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesi 16 Temmuz 2011'de aldığı kararla, aylık yayımlanan Yeni Demokrasi Gençlik Dergisi'nde yer alana yazılarda "suçu ve suçluyu övmeye" ve "yasadışı örgüt propagandası yapma" fiillerinin işlendiği gerekçesiyle derginin yayını bir ay süreyle durdurdu.

Sürelili Yayınlara Para Cezaları

Başbakanlık Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kurulu, aylık mizah dergisi Harakiri'ye, "Türk halkını tembelliğe sevk ettiği" ve "evlilik dışı ilişkilere özendirildiği" gerekçeleriyle, dağıtım bedelinin yüzde 40'ı kadar para cezası kesti. Dergi yayın yönetmeni çizer Kutlukhan Perker, bağımsız bir yayın kuruluşunun 150 bin TL cezanın altından kalkamayacağını belirterek dergiyi kapattı. Derginin kadrosunda Can Barslan, Behiç Pek, Serhat Gürpınar, Atilla Atalay gibi yazar ve çizerler bulunuyordu.

İşten Atılan Haberciler, Köşe Yazarları

Geçtiğimiz dönemde, çok sayıda basın mensubu haberlerinden, köşe yazarlarının yazılarından dolayı yaygın medyadaki işlerinden, hatta mesleklerinden uzaklaşmak zorunda kaldı. Nuray Mert, Banu Güven, Mehmet Altan, Cüneyt Ülsever, Ece Temelkuran, Özdemir İnce, Can Dündar ve Ruşen Çakır 2011 yılında iktidarın tepkisini aldıktan sonra baskıya uğrayan, işten ayrılmaya zorlanan, programları durdurulan, köşelerinden olan gazetecilerin sadece birkaçı. Bu durumdaki gazetecilerin sayısındaki artış endişeyle izleniyor.

İNTERNET YAYINCILIĞINA YÖNELİK KISITLAMALAR

Yayıncılıkta özgürlüğü konusundaki kısıtlamalar, internet ile ilgili siyasi ve hukuki müdahalelerde de kendisini gösterdi. Elektronik Haberleşme Sektöründe

Tüketici Hakları Yönetmeliği'nin hükümleri kapsamında Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunca (BTK) hazırlanan "İnternetin Güvenli Kullanımına Dair Usul ve Esaslar Taslağı" büyük bir kamuoyu tepkisine yol açtı. Bu taslağın internet üzerinden bilgiye ulaşma özgürlüğünü kısıtlarken sunduğu gerekçelerin, düşünce, ifade ve haber alma özgürlüklerine sekte vuracak nitelikte olduğu yorumu yapıldı. Üzerinde bazı değişiklikler yapılan taslak 22 Ağustos 2011'de yürürlüğe girdi. Usul ve Esaslar'da, internet kullanıcılarına farklı içerikleri filtreleyen farklı paketler isteğe bağlı olarak sunulurken, Bilişim Teknolojileri Kurulu'nun site kapatma yetkisi korundu.

İnternet Sitelerine Kapatma ve Erişimi Durdurma Kararları

2007 tarihli ve 5651 Sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun'a göre, internet sitelerine dava açılmadan da "koruma tedbiri" olarak mahkeme kararıyla erişim engellenebiliyor. Sitede yer alan bir yorum veya yazının şikayet edilmesiyle, mahkemeler tüm site içeriğini erişime kapattırma kararları alıyor. Bu tür uygulamalarla, geniş izleyici kitlesine sahip bazı sitelerdeki pek çok değerli içerik kullanıcılara yasaklanmış oldu. BTK 27 Mart'taki açıklamasında, kuruma internetteki içeriklere ilişkin 500 bin ihbar geldiğini, 110 bin site içeriğinin engellendiği bildirdi. İçerik çıkarma işlemlerinin yüzde 60'ının müstehcenlik, yüzde 20'sinin Atatürk aleyhine işlenen suçlar, kalan yüzde 20'sinin ise diğer hususlara ilişkin olduğu belirtildi.

Site kapatmaya karşı örnek bir dava, İstanbul Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Yaman Akdeniz ve Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Kerem Altuparmak tarafından açıldı. Playboy internet sitesinin kapatılmasına karşı açılan ve reddedilen dava Danıştay'a taşındı. Akdeniz, site kapatma kararlarında çoğunlukla "müstehcenliğin" gerekçe gösterildiğini, Playboy sitesinin pornografik içerikte olmadığını, kişilerin evindeyken hangi internet sitelerinden hangi bilgilere ulaşacağını özel hayatı ilgilendiren bir konu olduğunu belirtti.

Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı (TİB), Türkiye'de gösterime girmeyen 2010 yapımı *A Serbian Film* adlı film hakkında otekisinema.com internet sitesinde yazılan bir eleştiri yazısını sansürlendi. Siteye yollanan uyarı yazısında site yöneticilerinden içeriğe ulaşımının engellenmesi istendi. TİB, filmin turkcealtyazi.org adlı sitedeki sayfasına ulaşımını da engelledi. İçerdiği şiddet sahneleri nedeniyle dünyada tartışma konusu olan film Türkiye'de dağıtımclarca satın alınmamıştı.

TBMM Başkanlığı'nın, TİB'in yasaklı listesinde yer almamasına rağmen, Kaos GL ve Lambdaistanbul web sitelerine erişiminin engellendiği öğrenildi. Meclis bi-

nasından bu sitelere bağlanmak isteyen vekillerin karşısına, "sınırlı erişim", "homosexuality" ve "çalışmalarınız için gerekliyse form doldurun" uyarıları çıktı. Bu sitelere girmek isteyenlerin kişisel bilgileri ve niçin erişim istediklerini bildirmeleri istendi.

Haber ve Siyasi Yorum Sitelerine Davalar

Basılı haber kaynaklarının üzerindeki kısıtlamalardan internet haber siteleri de payımı alıyor. Yayınlanan haberlerin yanı sıra, okuyucuların haberlere yaptıkları yorumlar da site sahiplerine ve çalışanlarına karşı dava sebebi olabiliyor. Gerçekgündem.com haber sitesinde yayınlanan bir röportaj nedeniyle, röportaj yapılan TİHV Başkanı Şebnem Korur Fincancı ve sitenin Genel Yayın Yönetmeni Barış Yarkadaş, röportajda adı geçen Adli Tıp 3. İhtisas Kurulu Başkanı Prof. Nur Birgen'in şikayetiyle, "kamu görevlisine basın yoluyla hakaret" suçlamasıyla yargılandı. Dava beraatle sonuçlandı.

Fırat Haber Ajansı'nın (ANF) internet sitesinin çeşitli uzantıları, Ankara 11. Ağır Ceza Mahkemesi'nin aldığı "koruma tedbiri", "pornografik içerik" gerekçeli ve gerekçesiz kararlarla erişime kapatıldı.

2010 yılında bir internet sitesindeki haberleri izinsiz kullandığı iddiasıyla yargılanan Batman Doğu Gazetesi Yazışleri Müdürü Recep Okuyucu ile ilgili iddianamede, yasaklı siteye giriş yapması delil sayıldı. Gazetenin bilgisayarlarında yapılan incelemede Okuyucu'nun Türkiye'den erişimi engellenen ANF sitesine girdiğinin belirlendiği, bu nedenle "örgüt propagandası" yaptığı iddiasıyla hakkında 5 yıl hapis cezası istendi. Okuyucu davadan beraat etti.

Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca, Haber Vaktim, Beyaz Gazete, Aktif Haber ve Aktif Kulis sitelerinde sorumlu 6 kişiye gerçek olmayan bir videoyu yayınladıkları ve "kamu görevlisine hakaret" suçu işledikleri gerekçesiyle 2'şer yıl 4'er aya kadar hapis cezası istemiyle dava açıldı.

"www.savaşırsiteleri.org" sitesinin yöneticisi Halil Savda'ya, başka bir sitede yayınlanan "Ağar: İddialar ve Ötesi" başlıklı yazıyı sitesine koyduğu için TCK'nin 125/2 ve 53. maddelerinden dava açıldı. Savda savunmasında, haberde yazılanların kendi iddia ve görüşleri olmadığını, yazının MİT kontr-terör dairesi eski başkanı Mehmet Eymür'ün mahkemedeki iddiaları ve MİT raporundan pasajlar içerdiğini, toplumun haber alma hakkı kapsamında bu bilgilere sitelerinde yer verdiklerini açıkladı.

Sosyal Medyada Paylaşımlara Dava

Sosyal medya kullanıcılarının sohbetlerinde ve yorumlarında geçen ifadeler dahi dava konusu olabiliyor. Türkiye'nin en popüler internet sitelerinden, yakla-

şık 35 bin yazara sahip Ekşisözlük'teki yorumlar sıkça dava konusu oluyor. Kasım ayında bir Ekşisözlük yazarı Ahmet A.S.'nin Sözlük'teki "din saçmalığı" başlığı altına yazdığı yorum, hakkında "dini değerlere hakaret" davası açılmasına neden oldu. Sanığın 9 aydan 1.5 yıla kadar hapsi isteniyor. Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi öğrencisi Mikail Boz da, Dekan Yusuf Devran hakkında Sözlük'e yazdığı eleştiri nedeniyle bir yarıyıl okuldan uzaklaştırıldı. Boz, hakaret niyetiyle değil demokratik bir üniversite fikriyle yazdığını söyledi.

Sosyal paylaşım sitesi Facebook kullanıcısı 17 yaşındaki B.K. hakkında, Başbakan, TBMM Başkanı ile başbakan yardımcılarını, bakan ve milletvekillerine hakaret ettiği iddiasıyla, "kamu görevlisine hakaret" maddesinden 2 yıla kadar hapis istemiyle dava açıldı. B.K. savunmasında, art niyetinin olmadığını, bir yazarın köşe yazısından alıntı yaptığını, bunu yapmak suçsa milyonlarca insana dava açılması gerektiğini söyledi.

Sosyal paylaşım sitesi Facebook'daki hesabında 2010 yılında yazdığı sözlerle PKK propagandası yaptığı gerekçesiyle Adem K., Erzurum 2. Ağır Ceza Mahkemesinde görülen dava sonunda 2 yıl hapis cezasına çarptırıldı. Mahkeme, Adem K.'nin sabıkalı oluşu, benzer mahiyette hakkında daha önceden de işlem yapılması, suçun işleniş biçimi, suçun konusunun ve önem değerini gerekçe olarak sundu.

İnternet Engellemeleriyle İlgili Raporlar

İnsan Hakları İzleme Örgütü 2012 raporunda, hükümetin tüm internet kullanıcılarının erişebileceği içerikleri zorunlu filtreleme planı olduğunu ancak kamuoyu, AGİK ve Avrupa Konseyi'nin tepkileri üzerine filtrelemenin isteğe bağlı hale getirildiğini, buna karşın pornografik içeriğin yanı sıra siyasi nedenlerle de 15 bin web sitesinin erişiminin engellenmesinin sürdüğünü belirtti. Bu durum ifade özgürlüğü ve bilgiye erişim açısından endişe verici kısıtlamalar olarak eleştirildi.

İnsan Hakları Ortak Platformu'nun "Türkiye'de İfade Özgürlüğü: Mevzuat ve Yargı Gözlem Raporu"nda, mevcut internet yasası ve 2011 tarihli Usul ve Esaslar'a dair sıkıntılara da değinilerek bazı tespit ve öneriler sıralandı:

Usul ve Esaslar'a dayanılarak, internet filtresi uygulaması devlet eliyle uygulanmakta, tek tip bir çocuk/aile düşüncesi dayatılmaktadır. Bu uygulama ifade özgürlüğü açısından kabul edilemez. Merkezi filtre uygulayan tek AGİT üyesi ülke Türkiye'dir.

İdare organları ve yargının erişim engelleme ve ihtiyati tedbir kararları alması AİHM'in "kanunla öngörülme" kuralına aykırıdır. 5651 Sayılı Kanun yürürlükte olduğu sürece engelleme yalnızca Kanunun 8. Maddesinde sayılan suçlar ve Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu kapsamında yapılabilir. Kanunu bulunmadan

ifade özgürlüğüne müdahale AİHS'nin 10/2. maddesinin ihlali anlamına gelir. İnternet erişiminin engellenmesine imkân veren şu yasaların ilgili hükümleri değiştirilmelidir: Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu, Tütün ve Alkol Piyasası Düzenleme Kurumu Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, Türk Ticaret Kanunu, Terörle Mücadele Kanunu, Türk Medeni Kanunu, Hukuk Muhakemeleri Kanunu, Futbol ve Diğer Spor Müsabakalarında Bahis ve Şans Oyunları Düzenlenmesi Hakkında Kanun, Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun, Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname.

Engelleme kararlarında site engelleme gerekçeleri yazılmamakta, süreç gizli tutulmakta, içerik sağlayıcılara web sitelerinin hukuka uygunluğunu ileri sürme fırsatı verilmemekte, sadece belirli bir içeriğe değil tüm sisteme erişim engellenmektedir. Bu uygulamalar insan haklarına, Anayasaya ve AİHM kriterlerine aykırıdır.

Amacı çocukları korumak olduğu halde herkese sansür uygulanmasının dayanağı olan 5651 Sayılı Kanun yürürlükten kaldırılmalı; dört temel ilke gözetilerek yeni bir internet düzenlemesi yapılmalıdır: Uluslararası insan hakları hukuku ilkelerine uygunluk, ifade özgürlüğü ve haberleşmenin gizliliğine saygı.

Hukuka aykırı ve zararlı içeriklerin yol açtığı ilkesel sorunlara farklılıklarına göre hukuki ve teknolojik cevaplar bulunmalı; çocukların ile yetişkinlerin pornografik içeriğe erişimi farklı şekilde değerlendirilmelidir.

Hak sınırlandırmalarının kanunla belirlenmesi, orantılı ve demokrasinin gereklerine uygun olması; saklanması, okunması ya da görüntülenmesi suç sayılmayan içeriğin, internet içerik düzenlemesine konu edilmemesi gerekir.

RESMİ AÇIKLAMALAR

Başbakan Erdoğan, 2009'dan bu yana 7748 kişinin gözaltına alındığı, 3895 kişinin de tutuklandığı KCK operasyonlarına yönelik Türkiye'de ve dünyada yükselen tepkileri 'teröre destek ve hizmet' olarak değerlendirdi. Başbakan konuşmasında, "KCK'nın nereye vardığını bilmeden ve bu işin içerisinde kimlerin ne tür rol üstlendiğini bilmeden yaptığımız açıklamalar, ister medyada olsun, ister şurada, ister burada olsun; nerede olursa olsun teröre destektir, teröre hizmettir" ifadesini kullandı.

İçişleri Bakanı İdris Naim Şahin, 26 Aralık 2011 tarihli açıklamasında yeni bir "terör" tanımı yaptı. Bakan terörün sadece dağdan, silahtan ibaret olmadığını söyleyerek, "Psikolojik terör var, bilimsel terör var. Terörü besleyen arka bahçe var. Bir başka ifadeyle propaganda var, terör propagandası var" dedi. Bakan'ın sanatçıları, yazarları, üniversiteleri ve sivil toplum kuruluşlarını da 'teröre destek' vermekle suçlayan şu ifadeleri tepki topladı: "Neyiyle veriyor? Belki resim yaparak tuvale

yansıtıyor, şiir yazarak şiirine yansıtıyor; günlük makale, fıkra yazarak oralarda bir şeyler yazıp çiziyor. Hızını alamıyor, terörle mücadelede görev almış askeri, polisi doğrudan çalışmasına, sanatına konu yaparak demoralize etmeye çalışıyor. Terörle mücadele edenle bir şekilde mücadele ediliyor, uğraşılıyor. Terörün arkadan dolanarak arka bahçede yürüttüğü faaliyetler ki arka bahçe İstanbul'dur, İzmir'dir, Bursa'dır, Viyana'dır, Almanya'dır, Londra'dır, her neyse, üniversitede kürsüdür, dernektir, sivil toplum kuruluşudur.” Sanatsal üretimi terör kapsamına sokan bu açıklamaya karşı çok sayıda sanatçının imzaladığı ortak bir mektupla Bakana “ya sanatı topyekûn terör kapsamına alması ya da istifa etmesi” çağrısı yapıldı.

Genelkurmay Başkanlığı, 3 Mayıs Dünya Basın Özgürlüğü Günü'nde açıklama yaparak TSK'nın haber, iddia ve yorumlarla yıpratılmaya çalışıldığını ileri sürdü. Açıklamada, basın ve ifade özgürlüğünün istismar edilerek, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin (TSK) tahrik edilmeye çalışıldığı iddia edildi.

Mayıs ayında, Türkiye-Afrika Medya Forumu'nun kapanışında konuşan Başbakan Yardımcısı Bülent Arınç, tutuklu gazetecilerle ilgili, “Türkiye’de yazdığından çizdiğinden dolayı hükümlü olan bir iki gazeteciden bahsedebilirsiniz ama yüzlerce binlerce kişi var dersiniz sizin aklınızdan zorunuz var demektir” diye konuştu. Avrupa Birliği Bakanı Egemen Bağış ise bir soru önermesine verdiği yanıtta tutuklu gazeteci sayısının 92 olduğunu açıkladı. Bağış, tutuklu gazetecilerle ilgili daha önce sarf ettiği “tecavüzden yargılananlar var” şeklindeki sözlerini de, “adi suçlardan yargılananlar olduğunu kast ettim” diye düzeltti.

CHP İstanbul Milletvekili Oktay Ekşi, Terörle Mücadele Kanunu'nun 6 ve 7. maddelerinin yürürlükten kaldırılması için Meclis Başkanlığına kanun teklifi sundu. Teklifin gerekçesinde, terörle mücadele için çıkarılan yasaların amacına ulaşmadığı, TMK'nın 6 ve 7. maddelerinin medya mensuplarına eziyet ettiği savunuldu. Gerekçede, 6. maddenin ‘terör örgütünün hangi kişilere karşı suç işleyeceğinin kamuoyuna haber verilmesini’ ve ‘terör örgütü bildiri ve açıklamalarını basma ve yayınlama’yı suç sayması, ‘terörle mücadelede görev almış kamu görevlilerinin hüviyetlerini açıklamayı ve yayınlamayı’, ‘bu yolla hedef göstermeyi’ bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasını gerektiren suç kabul etmesine dikkat çekildi. 7. maddede ise, ‘terör örgütünün propagandasını yapan kişiyi’ cezalandırma hükmünün TCK'deki aynı amaca dönük hükümler nedeniyle gereksiz olduğuna, ‘suçun işlenişine iştirak etmemiş olan’ basın ve yayın organı çalışanlarını da bin günden 10 bin güne kadar adli para cezası hükmünün ise ‘cezanın şahsiliği’ ilkesine aykırı olduğuna dikkat çekildi. Türkiye Gazeteciler Cemiyeti ve Türkiye Yayıncılar Birliği de TBMM’nde Gurubu bulunan Partilere ve TBMM Başkanlığı’na başvurarak Ekşi’nin teklifinin acilen gündeme alınmasını ve TMK’nun acilen kaldırılmasını talep etti.

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ KARARLARI

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Hrant Dink’i ve Türk Ceza Kanunu’nun 301. maddesini konu alan makalesi nedeniyle 301. maddeden yargılanan tarihçi Prof. Dr. Taner Akçam’a ilişkin kararında, bu maddede yapılan son değişikliklerin yeterli olmadığı, dava açılma riskinin devam ettiği sonucuna vardı. Kararda, 301. madde temelinde açılacak ifade özgürlüğü davalarının Adalet Bakanlığı iznine bağlı olması da eleştirilirken, yasanın yorumunun hükümet veya politika değişiminden etkilenebileceği, Bakanlığın dava taleplerini değerlendirirken net kriterlere sahip olmadığı ve uygulamanın Avrupa İnsan Hakları ve Temel Özgürlükler Beyannamesi’ne uygun olmadığı ifade edildi.

AİHM, gazeteci Erbil Tuşalp ile ilgili davada da Türkiye’ye “ifade özgürlüğünü ihlal”den tazminat cezası verdi. Tuşalp, Birgün gazetesinde yayımlanan ve Başbakan Erdoğan’ı eleştiren “İstikrar” ve “Geçmiş Olsun” başlıklı iki makalesinden dolayı 10 bin TL maddi tazminata mahkûm edilmişti. Tuşalp’ın şikâyetiyle 2008 yılında açılan davada AİHM Türkiye’nin, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin ifade özgürlüğüyle ilgili 10. maddesini ihlal ettiği, ‘incitici vurguların siyasette eleştiri sınırı içinde olduğu’ gerekçeleriyle Türkiye’nin Tuşalp’e 5 bin Avro para cezası ödenmesine karar verdi.

ULUSLARARASI RAPORLAR VE AÇIKLAMALAR

Türkiye’ye gelen Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı’nı (AGİT) Medya Özgürlüğü Temsilcisi Dunja Mijatovic, Türkiye’de pek çok gazetecinin suçsuz yere cezaevinde olduğunu, AGİT olarak tutuklu gazetecilerle ilgili veri tabanı yayınladıklarını açıkladı. Bilgi akışının özgür olması, bilgiye erişim, haberleşme özgürlüğünün önemine vurgu yapan Mijatovic, “Basın özgürlüğünü savunuyoruz ve somut çözüm önerileri için Türkiye’deyiz. Kanunu tamamen kaldırıp yeni kanun düzenleme söz konusu olmasa da madde değişiklikleri talebimiz var” diye konuştu.

Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri ve delegasyonununun 10-14 Ekim 2011’deki Türkiye ziyareti sonunda hazırladıkları, Ocak 2012 tarihli Hammerberg Raporu açıklandı. Türkiye’de adalet yönetimine ilişkin uzun süredir devam eden sorunlar olduğu belirtilen raporda, ilerlemeyi engelleyen faktörler arasında hâkim ve savcıların devleti korumayı insan haklarını korumanın üstünde tutan, 1982 Türk Anayasası’nın ruhuyla bağlantılı tutum ve uygulamaları sayıldı. Yasal sorunların ele alındığı raporda; “Tutukluluğun hukukta istisnai durum olduğu netleşmeli, tutukluluk süresinin sınırları azaltılmalı, tutuksuz yargılama alternatifleri teşvik edilmelidir” denildi.

Raporda ayrıca, “Terörizm ve bir suç örgütüne üyelikle ilgili bazı suçlar geniş

tanımlanmakta ve yorumlanmaktadır. Terörist eylemler ile düşünce, ifade, toplantı ve dernek özgürlüğü hakları kapsamına giren eylemler arasındaki sınırı ilgilendiren AİHM içtihatları konusunda dikkat edilmelidir. Özel yetkili ağır ceza mahkemelerinin kaldırılması düşünülmelidir. Hâkimler ve savcılarının bağımsızlığı ve tarafsızlığına ilişkin olarak yürütmeden bağımsızlık güçlendirilmeli, yargı bünyesinde iç demokrasi geliştirilmelidir” görüşlerine yer verildi.

2012'nin ocak ayında Türkiye'ye gelen Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri Thomas Hammerberg, düşünce ve ifade özgürlüğüyle ilgili sorular üzerine, KCK davasının TMK'deki “terörizm”, “yasadışı örgüt üyeliği” kavramlarının yanlış kullanımını işaret ettiğini, eleştiri yapmanın “terörizm” ya da “teröre destek vermek” olarak algılanabildiğini belirtti. Hammerberg, “Türkiye, Avrupa ülkeleriyle karşılaştırıldığında en çok gazetecinin hapiste olduğu ülke. Gazetecilerin terörle ilişkisi gerekçelendirilemiyor. Buna kanıt olarak gösterilenler incelendiğinde, gazetecilerin yazdıkları nedeniyle hapisshanede olduğu izlenimi doğuyor” diye konuştu.

Uluslararası Af Örgütü, nisan ayında Taksim Meydanı'nda basın açıklaması düzenleyerek Türkiye'de ifade özgürlüğü önündeki engellerin kaldırılmasını talep etti. Açıklamada, Türkiye'de öğrenciler, akademisyenler, gazeteciler ve birçok bireyin TCK'nin çeşitleri maddeleri uyarınca gözaltına alınıp tutuklandığı hatırlatıldı. “Terörle mücadele mevzuatı kapsamında gerçekleşen, adil olmayan yargılamaları sona erdirmelerini istiyoruz. Terör suçu tanımını özellikle yasallık ve yasal kesinlik ilkeleri olmak üzere uluslararası standartlar ve normlara uygun bir şekilde belirlemeleri için çağında bulunuyoruz” denildi.

Uluslararası Af Örgütü, 3 Mayıs Dünya Basın Özgürlüğü Günü'nde 2012'nin ifade özgürlüğü karnesini çıkardı. Raporunda, Türkiye'de de gazetecilerin muhalif fikirleri bastırmak amacıyla keyfi biçimde uygulanan yasalarla gözaltına alındığı, tutuklandığı, TCK'nin 216. Maddesinin ifade özgürlüğü hakkı kısıtlayan tanımlara sahip olduğu, TMK'de terörizmin tanımı fazlasıyla geniş, muğlak ve ayrıca uluslararası insan hakları hukukunun gerektirdiği yasal kesinlikten yoksun olduğu dile getirildi.

Uluslararası Af Örgütü 2012 Yıllık Raporu'nda; “Söz verilen anayasal ve diğer yasal düzenlemeler gerçekleşmedi. Aksine, ifade özgürlüğü hakkı tehdit edildi ve göstericiler artan polis şiddetiyle karşılaştı. Kusurlu terörle mücadele yasaları kapsamında yapılan binlerce kovuşturma adil yargılama standartlarını yakalayamadı. Bireylerin ifade özgürlüğü hakkını tehdit eden çok sayıda dava açıldı. Özellikle, eleştirel gazeteciler, Kürt siyasal aktivistler ve diğerleri Türkiye'deki Kürtlerin durumu hakkında konuştuklarında ya da silahlı kuvvetleri eleştirdiklerinde haklarında haksız davalar açılmasını göze almış oluyorlardı. Ceza hukukundaki birçok

madde kapsamında açılan davalara ek olarak, ifade özgürlüğünü tehdit eden çok sayıda dava terörle mücadele yasaları kapsamında açıldı. Kasım ayında internet sitelerinin keyfi sınırlandırılması gibi endişeleri arttıran yeni düzenlemeler yürürlüğe girdi” denildi.

İnsan Hakları İzleme Örgütü 2011 Dünya Raporu'nu Ocak 2012'de yayınladı. Raporun Türkiye bölümünde; “Türkiye'de terörizmin aşırı geniş tanımlanması nedeniyle, haklarında terörizme destekte bulunduğu veya şiddet içeren etkinliklere katıldığına dair çok az delil bulunan bireylerin üzerine rastgele terörizm suçları yüklenmektedir. Savcılar bireyleri sıklıkla şiddet içermeyen konuşmaları ve yazıların nedeniyle yargılamaktadır. Siyasetçiler kendilerini eleştirenlere hakaret davaları açmaktadır. Mahkemeler ifade özgürlüğünü koruma mecburiyetini yeterince göz önüne almadan mahkûmiyet kararları vermektedir” değerlendirildi.

Raporda, AKP hükümetini darbeye devirmeye çalışan yasadışı Ergenekon örgütüne üyelik suçlamasıyla aylarca tutuklu kalan gazeteci Ahmet Şık ve Nedim Şener'in haklarındaki tek delilin şiddet içermeyen yazıları, Şık'ın yayınlanmamış kitap müsveddesi olduğu belirtildi. Kasım ayında akademisyen Büşra Ersanlı ve yayıncı Ragıp Zarakolu'nun da, 2009'da başlayan ve 2011'de yoğunlaşan, Barış ve Demokrasi Partisi'nin yasal siyasi etkinliklerini bastırma sürecinin parçası olarak tutuklandıkları, örgüt üyeliği iddiasıyla Ersanlı ve Zarakolu'nun yanı sıra yüzlerce dava-öncesi tutuklama yapıldığı ve binlerce kişinin terörizm suçundan yargılanmakta olduğu, Diyarbakır'daki davada sanıkların 22 aydır tutuklu bulunduğu ifade edildi.

Sınır Tanımayan Gazeteciler Örgütü'nün (RSF) 3 Mayıs Dünya Basın Özgürlüğü Günü'nde açıkladığı 2011 verilerine göre, “En çok gazetecinin hapiste olduğu ülkeler” sıralamasında da Türkiye ilk beş ülke arasında yer aldı. Listedeki diğer ülkeler, İran, Eritre, Çin ve Suriye. RSF “Dünya Basın Özgürlüğü Endeksi”ne göre basının en özgür olduğu ülkeler Finlandiya, Norveç ve Estonya. Bu listede Türkiye Afganistan, Pakistan ve Irak'ın önünde, 148'inci sırada yer aldı. Raporunda, Türkiye'de Ergenekon, Devrimci Karargah ve Kürdistan Topluluklar Birliği (KCK) davaları nedeniyle onlarca gazetecinin tutuklandığı bilgisine yer verildi.

PEN Türkiye Merkezi, Türkiye Yazarlar Sendikası, Çevirmenler Meslek Birliği ve Türkiye Yayıncılar Birliği 15 Mart 2012'de ortaklaşa düzenledikleri “12'den 12'ye Düşünce ve İfade Özgürlüğü” konulu sempozyumda hapisteki gazeteci, yazar ve yayıncıların, işsiz bırakılan gazetecilerin durumlarına dikkat çektiler. Toplantıda Uluslararası Yayıncılar Birliği'ni (IPA) temsilen yazar ve yayıncı William Nygaard ile Uluslararası PEN'i temsilen Norveçli yazar Eugene Schougin konuşmacı olarak yer aldılar. Sempozyum Sonuç Bildirgesi'nde yazar, çevirmen, eleştirmen ve yayıncı kuruluşları ve meslek birlikleri (Bilim ve Edebiyat Eseri Sahipleri

Meslek Birliği (BESAM), Çevirmenler Meslek Birliği (ÇEV-BİR), Edebiyat ve İlim Eserleri Sahipleri Meslek Birliği (EDİSAM), Kürt Yazarlar Derneği (KYD), Oyun Yazarları ve Çevirmenleri Derneği (OYÇED), Dünya Yazarlar Birliği PEN Türkiye Merkezi, Uluslararası Tiyatro Eleştirmenleri Birliği Türkiye Merkezi (TEB), Türkiye Edebiyatçılar Derneği (TED), Türkiye Yayıncılar Birliği (TYB), Türkiye Yazarlar Sendikası (TYS), Çeviri Derneği, Düşünce Suçuna Karşı Girişim) “Türkiye’de birer yıldırma aracı haline getirilen tutuklamalara son verilmesini, tutuklu yazar ve gazetecilerin derhal tahliye edilmesini, 301 ile TMK (Terörle Mücadele Kanunu) gibi bütün anti-demokratik yasa ve uygulamaların kaldırılmasını, Türk Ceza Kanunu ile Basın Kanunu’nda Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’ne uygun düzenleme yapılarak yazar, gazeteci ve akademisyenlerin tutuksuz ve âdil yargılanmalarını” talep ettiler.

İnsan Hakları Ortak Platformu, iddianame ve mahkeme kararlarının incelendiği 15 Mayıs 2012 tarihli “Türkiye’de İfade Özgürlüğü: Mevzuat ve Yargı Gözlem Raporu”nda çeşitli tespitlerde ve önerilerde bulundu. Raporla; “TMK ve TCK’nin bazı maddeleri hem açıklık, netlik, kesinlik hem de öngörülebilirlik açısından sorunludur. Düşünceler açısından şiddet unsuru içermeyen genel propagandayı yasaklayan, basın yoluyla işlenen suçlarda ceza artırımı ve hakaret suçlarına ilişkin hükümler AİHS ve AİHM standartlarına uyumsuzdur. Basının haber verme işlevi, halkın haber alma, bilgiye ulaşma hakkı ile basın yayın organlarının ve mensuplarının haber ya da bilgiyi iletme hakları ceza tehdidi altındadır. Hakaret ve iftira suçları düşüncenin açıklanmasıyla ilgili ve özel hukukun konusu oldukları halde, ceza kanunlarında yer almaktadır. Kamu kurum ve görevlilerine yönelik ifadelerin ceza tehdidi altında tutulması oto sansürü artırır. ‘Müstehcenlik’ kavramı yasada tanımlanmamıştır, neden suç teşkil ettiği veya etmesi gerektiği anlaşılamamıştır” tespitleri yer aldı.

Raporla; TMK’nin tümüyle yürürlükten kaldırılması, özel yetkili mahkemelerin kaldırılması ya da sakıncalı bulunan maddelerin yürürlükten kaldırılması/değiştirilmesi, RTÜK Kanunu’nun, Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanun’un, Basın Kanunu’nun bazı maddelerinin değiştirilmesi, Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kanunu yürürlükten kaldırılması ve bütün olarak uluslararası insan hakları hukukuna ve ifade özgürlüğü hakkına saygılı bir düzenleme yapılması talep edildi. TCK’nin 301. ve 318. maddelerinin kaldırılması ve 125, 132, 134, 215, 216, 217, 218, 220, 257, 273, 283, 285, 288, 299, 305, 314, 327, 329, 334, 336. maddelerinde değişiklikler yapılması; gazetecilik faaliyeti nedeniyle hapis cezası yerine para cezalarının öngörülmesi ve basın yayın yoluyla işlenen suçlarda ceza artırımının kaldırılması istendi.

Türkiye’deki basın özgürlüğüne karşı sert koşullardan dolayı Avrupa Gazeteci-

ler Federasyonu’nun davetiyle 22-24 Kasım 2011’de Türkiye’yi ziyaret eden uluslararası grubun gözlemlerinin aktarıldığı Avrupa Gazeteciler Federasyonu 2011 Raporu açıklandı.

Türkiye’deki basın özgürlüğünün kötüleşen durumuyla ilgili bilinç yükseltmek için Avrupa Komisyonu, Avrupa Parlamentosu, Avrupa Konseyi ve Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatına gönderilen raporda, resmi yetkililerin tutuklu gazeteciler ve gazetecilere yönelik davalarla ilgili net sayılar vermeyi reddettiğini, gazeteci birliklerinin verdiği sayıların ise resmi açıklamalarda düşürüldüğü, bu nedenle Avrupa Birliği’nden gelecek bağımsız bir ekibin yaratılması gereği belirtildi.

Uluslararası Grup görüşme ve gözlemlerini aktardığı raporunun sonucunda şu tespit ve talepler yer aldı: “Türkiye’de basın özgürlüğü bugüne kadar olduğundan daha büyük bir tehlike altındadır. Gazetecilerin ve ifade özgürlüğü örgütlerinin tespitlerine göre, Avrupa’daki en yüksek tutuklu gazeteci sayısı Türkiye’dedir. Gazeteciler aleyhine TMK ve TCK maddelerine göre açılan davaların düşmesi için yasal değişiklikler yapılmalı; tutuklu gazeteciler acilen serbest bırakılmalıdır.”

SONUÇ

Türkiye Yayıncılar Birliği’nin yıllardır takip ettiği ve raporladığı, yayıncılık alanında düşünce ve ifade özgürlüğüne yönelik engeller 2012 yılında da çeşitli hukuki ve siyasi uygulamalar eşliğinde sürmektedir. Terörle Mücadele Kanunu ve Türk Ceza Kanunu’nun belirli maddeleri toplumda ve devlet nezdinde genel kabul görmeyen, eleştirel düşüncelerin sözlü veya yayın yoluyla ifade edilmesinin önünü ağır suçlamalar, cezalar, uzun ve zorlu soruşturma ve dava süreçleriyle kesmektedir. Bu tutumla otosansür mekanizması beslenmekte, yazarların, yayıncıların ve gazetecilerin özgür düşünme ve ifade etme hakları açık ve örtük baskı yapılarak ellerinden alınmaktadır. Türkiye’de düşünce, ifade, basın ve yayıncılık özgürlüğünün sağlanabilmesi için öncelikle bu kanun maddelerinin kaldırılması veya içlerinden haksız suçlamalara zemin hazırlayan belirsiz ifadelerin çıkarılması gerekmektedir.

Öte yandan, hatırlamakta fayda vardır ki, 5. Türkiye Yayıncılık Kurultayı Sonuç Bildirgemizde de belirtildiği gibi, düşünce ve ifade özgürlüğü ve onun kardeşi sayılan yayıncılık özgürlüğünün yerleşik değerler haline gelmesi ancak toplumun ve devletin otoriter eğilimlerden topyekun sıyrılması, demokratik çerçevenin tüm bireylerin ve kurumların zihninde yerleşmesiyle mümkündür. Düşüncelerimizi sınırlarla hapsedilmeden, özgürce paylaşabileceğimiz bir gelecek dileğiyle...

YARGILANAN KİTAPLAR LİSTESİ (2011 Haziran – 2012 Haziran)

YAYINEVİ	YAZAR	KİTAP
Aram	Demir Çelik	Özgürlüğünde Kaldı Gözlerim (20 bin TL Ceza)
Aram	Abdullah Öcalan	Kapitalist Uygarlık / Maskesiz Tanrılar ve Çıplak Krallar Çağı (Yasaklandı)
Aram	Abdullah Öcalan	Özgürlük Soyolojisi ve Uygarlık / Maskeli Tanrılar ve Örtük Krallar Çağı (Yasaklandı)
Aram	Hatip Dicle	Yargılayanlar Yargılanıyor
Aram	Ayhan Kaya	Mordemin Güncesi
Aram	Serdem Çiyayi	İçimizde Bir Parça Ülke
Ayrıntı	Chuck Plahniuk	Ölüm Pornosu (Dava sürüyor)
Belge	George Jerjian	Gerçek Bizi Özgür Kılacak (Mahkûmiyet-Yargıtayda)
Belge	Mehmet Güler	Ölümden Zor Kararlar (Mahkûmiyet- Yargıtayda)
Belge	Mehmet Güler	KCK Dosyası (Mahkûmiyet- Yargıtayda)
Cumhuriyet	İlhan Taşçı	Cüppeli Adalet (Dava sürüyor)
Çetin	Duran Kalkan	Kürdistan'da Demokratik Siyasetin Rolü (Yasaklandı)
Çetin	Derleme	Demokratik Konfederalizm (Yasaklandı)
Çetin	Anılarla Abdullah Öcalan	(Matbaacıya mahkûmiyet)
Destek	Ali Dağlar	Operasyonun Adı: Ağa 01(Dava sürüyor)
Do	Aras Erdoğan	Haberlerin ağında Öcalan (Mahkûmiyet)
Do	Sertaç Doğan	Şırnak Yanıyor 1992 (Mahkûmiyet)
Evrensel	Ahmet Kahraman	Kürt İsyanları (Beraat)
Evrensel	Zeynep Özge İmran	Bir İsyan Andı (Beraat)
İthaki	E.Mavioglu/A.Şık	Kırk Katır Kırk Satır (Dava sürüyor)
İthaki	Cengiz Kapmaz	Öcalan'ın İmralı Günleri (El koyma-Toplatma)
Kalkedon	İsmail Saymaz	Postmodern Cihad (Dava sürüyor)
Kaynak	Deniz Yıldırım	Tayyip'in Voleleri (Beraat)
Metis	Ajanda	İllallah (Dava sürüyor)
Mezopotamya	Muzaffer Ayata	Yaşam Geçidinde Yirmi Yıl (El koyma-Toplatma Kararı)
Mezopotamya	Şiyar Dersim	Dersim'in Çılgılığı (El koyma-Toplatma Kararı)
Mezopotamya	Murat karayılan	Bir savaşın anatomisi (El koyma-Toplatma Kararı)
Mezopotamya	Abdullah Öcalan	Demokratik Toplum Manifestosu (El Koyma-Toplatma)

Mezopotamya	Abdullah Öcalan	Yol Haritası (El Koyma –Toplatma Kararı)
Mezopotamya	Abdullah Öcalan	Demokratik Konfederalizm (El Koyma –Toplatma Kararı)
Ozan	Sinan Kara	Sinan'ın Kara Kitabı
Peri	M. Erol Coşkun	Acının Dili Kadın (Mahkûmiyet, Yargıtayda)
Peri	Hejare Şamil	Diaspora Kürtleri (Beraat/Aleyhte bozuldu, sürüyor)
Peri	Ahmet Önal	Derheqa Diroka Kurd û Kurdistanê De (2 dava sürüyor)
Sorun	Osman Tiftikçi	Osmanlı'dan Günümüze Ordunun Evrimi (dava sürüyor)
Sel	William S. Burroughs	Yumuşak Makine (dava sürüyor)
Su	Mahir Çayan	Toplu Yazılar (Mahkûmiyet, Yargıtayda)
Su	Derleme	Devrimci Türkü ve Marşlar (Beraat, Yargıtayda)
Şevda	İrfan Babaoğlu	Auschwithz'den Diyarbakır'a 5 Nolu Cezaevi (sürüyor)
Timaş	Şamil Tayyar	Operasyon (Mahkûmiyet -hükmün açıklanması geri bırakıldı)
Tevn	Zülfikar Tak	Diyarbakır Cezaevinde İşkence
Tevn	Ergün Sönmez	Emperyalizm Sürecinde Kürt Özgürlük Hareketi
Tevn	Kasım Çakan	Astsubayken Er Olmak (Beraat)
Tevn	Cemal Şerik	Değişim ve Yenileme Üzerine
Tevn	Eyüp Demir	Yasal Kürtler
Tevn	Osman Özçelik	Kulilken Geşayé (Buz Çiçekleri)
an	Harun Gürek	Belediye İhale Dalavereleri

DÜŞÜNCE VE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ ÖDÜLLERİ 2013

GÖKHAN BULUT

Yayıncı

25 Ocak 1979 yılında Kahramanmaraş'ın Elbistan ilçesinde dünyaya geldi. İlkokulu dördüncü sınıfa kadar köy okulunda okudu. Türkçe okuma ve yazmayı ilkokulda öğrendi. Alevi-Sünni ve Türk-Kürt gerilimlerinin iç içe yaşandığı bir ortamda, hem Alevi hem de Kürt kimliğini gizlemeye çalışarak büyüdü. Bu koşullar altında büyümenin de etkisiyle, kimlik arayışı ve siyasete ilgisi küçük yaşlarda başladı. İlkokul beşinci sınıfa geldiğinde ailesi ilçe merkezine taşındı. İlkokul ve ortaokulu Elbistan'da, 1992 yazında ailesinin Adana'ya taşınmasının ardından ise liseyi Adana'da okudu.

1996 yılında Hacettepe Üniversitesi Jeoloji Mühendisliği Bölümünü kazandı. Üniversiteye başladıktan sonra kitaplara ilgisi arttı. Sivil toplum kuruluşlarında ve öğrenci hareketleri içerisinde yer aldı. Üniversiteyi bitirmeden yurtdışına çıktı. Irak, Suriye ve Lübnan'da kaldığı dönemlerde Kürtçe ve Arapça yayınlanan çeşitli dergilerde çalıştı. 2005 yılında Türkiye'ye döndüğünde tutuklandı ve beş yıla yakın cezaevinde kaldı.

Cezaevinde geçirdiği sürede edebiyat üzerine yoğunlaştı, çeşitli deneme yazıları yazmaya başladı. Tahliye olduktan sonra bir dönem televizyonda program yapımcısı olarak çalıştı. Bir yıldır Aram Yayınlarında yayın koordinatörü görevini yürütüyor. Aram Yayınlarının dört kitabıyla ilgili olarak "terör örgütü propagandası" (Terörle Mücadele Kanunu 7/2, Türk Ceza Kanunu 75, 53, 58/9) iddiasıyla ocak ayında Diyarbakır Ağır Ceza Mahkemesinde açılan davada yargılanması sürüyor.

AHMET ALTAN

Yazar

1950 yılında Ankara'da doğdu. Orta ve lise öğrenimini çeşitli okullarda tamamladı. Bir süre Orta Doğu Teknik Üniversitesinde okuduktan sonra İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesinden mezun oldu.

İlk edebi eseri olan *Paltolu Donkişot* adlı iki kişilik piyesi 27 yaşında yazdı. *Dört Mevsim Sonbahar* adlı ilk romanı Akademi Kitabevi Roman Büyük Ödülü'nü kazandı. İkinci romanı *Sudaki İz* yayım tarihinden 9 ay sonra müstehcen olduğu gerekçesiyle toplatıldı. Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kanunu'ndan iki yıl süren yargılama sonucunda kitabın imhasına karar verildi. Kitap kesinleşmiş

mahkeme kararının da içinde yer aldığı sansürlü bir basımla yeniden yayımlandı.

Yazarlığın yanında gazetecilik uğraşını da sürdüren Ahmet Altan, gece muhabirliğinden genel yayın yönetmenliğine kadar gazeteciliğin hemen hemen bütün kademelerinde çalıştı. 1987'de Hürriyet'te köşe yazarlığına başlayan Altan, Nokta dergisi ve Güneş gazetesi için günlük yazılar yazdı. 1995 yılında Milliyet gazetesine geçti. Kürt sorununun çözümü için kendi tahayyülünü dillendiren "Atakürt" yazısı nedeniyle işten çıkarıldı. Aynı dönemde Neşe Düzel ile birlikte TV için hazırladığı Kırmızı Koltuk programı da siyasi nedenlerle yayından kaldırıldı ve Altan, programdaki sert söylemleri nedeniyle 1,5 yıl hapis cezasına çarptırıldı. Köşe yazarlığına Yeni Yüzyıl'da devam eden Altan, aynı yıl denemelerden oluşan *Gece Yarısı Şarkıları* ile okuyucunun karşısına çıktı.

Yazarın 1991'de üçüncü romanı *Yalnızlığın Özel Tarihi*, 1996'da dördüncü romanı *Tehlikeli Masallar* yayımlandı. 1997'de ikinci deneme kitabı *Karanlıkta Sabah Kuşları*, 1998'de *Kılıç Yarısı Gibi* ve 2001'de *İsyan Günlerinde Aşk* isimli altıncı romanı yayımlandı. Daha sonra sırasıyla *Kristal Denizaltı* (2001), *Ve Kırar Göğsüne Bastırırken* (2003), *Aldatmak* (2002) ile *En Uzun Gece* (2005) isimli kitaplarını yayımladı. Son romanı *Son Oyun*'dur (2013).

2007 yılında yayın hayatına başlayan Taraf gazetesinin kurucuları arasında yer aldı, başyazarı olduğu gazetenin genel yayın yönetmenliği görevini yürüttü. Eylül 2008'de "Ermeni Kırmımı'nın kurbanlarına" adadığı bir köşe yazısı nedeniyle Türklüğe hakaretle suçlandı. 2009 yılında Leipzig Bankası Medya Vakfı tarafından verilen dünyanın prestijli basın ödülllerinden Özgürlük ve Medyanın Geleceği Ödülü'nü Taraf gazetesi adına aldı. 2011 yılında Uluslararası Hrant Dink Vakfı tarafından, ayrımcılıktan ve şiddetten arınmış özgür ve adil bir dünya için çalışan, bu idealler uğruna risk alan ve insanlara mücadeleye devam etme yolunda ilham ve umut veren kişilere layık görülen Hrant Dink Barış Ödülü'nün sahibi oldu.

F. NURAN SIVRI

Kitapçı

Tatbiki Güzel Sanatlar Okulu'nda güzel sanatlar eğitimi aldı. 1972'de mezun olduğunda, çok sevdiği halk sanatından topladığı örnekleri bir araya getirip sergileyebileceği "bir küçük dükkân" açma fikrine kavuştu. Dükkânını 1965'ten beri yaşadığı Bebek'te açmayı tercih etti, adını da halk sanatı tutkusundan yola çıkarak "Türkü" koydu. 1972'de açtığı 25 metrekairelik ilk dükkânında 15 yıl çalıştıktan sonra, kaldırımın karşısında, halen bulunduğu 40 metrekairelik yeni dükkânına taşındı.

Dükkânı açtıktan bir süre sonra, ilk amacına uygun olarak burada Türk sanatı ve tarihi ile ilgili kitapların da bulunması gerektiğini düşünen Sivri, dükkânının bir duvarını kitaplara ayırmaya karar verdi. Okuma sevgisi nedeniyle kitap bölümü-

nü sanat konusuyla sınırlandırmayıp zamanla takip ettiği Bilgi Yayınevi, E Yayınevi ve dönemin büyük yayınevlerinin edebiyat kitaplarını da buldurmaya başladı. Seçimlerini, müşterilerine tavsiye etmek istediği kitaplar arasından yapıyordu. İlk büyük satışını Bilgi Yayınevinin yeniden yayınladığı Kemal Tahir'in *Devlet Ana'sı* ile yaptı. İlk bestseller'ı ise Mario Puzo'nun E Yayınlarından çıkan *Baba'sı* oldu.

Bebek'in eski kitap okuru bu semtten uzaklaşmış olsa da, pek çoğu kitaplarını hala Türkü Kitabevi'nden ısmarlıyor, büyük ve tek tip kitabevleri yerine Nuran Sivri'nin tavsiyelerini dinleyerek kitap seçmek istiyor. Türkü Kitabevi güncel kitap zevklerine kısmen, kendi çizgisinden ödün vermeden hitap ediyor. Bu yüzden gençlerin pek sevdiği vampir kitapları burada bulunmuyor ama Kafka'nın, Marx'ın eserlerinin çizgi romanları var. En çok satılanlar ise bakmalık olanlar: Ara Güler'in fotoğraf kitapları, Murat Belge'nin Boğaziçi Yalıları. Sivri'nin edebiyat alanında müdavimlerine en sık tavsiye ettiği iki yazarı var: İhsan Oktay Anar ve Amin Maalouf.

Türkü Kitabevi'nde "bir dükkân" iken barındırdığı Anadolu halk sanatı objelerine hala sahip, tek tük satılanlar da oluyor ama burası nicedir tartışmasız kitabevi. Kitaplarla dönen, kitapsız olmayacak bir yer. Nuran Sivri'nin tüm insanlar adına dileği: "Ne kitapsız ne sanatsız!"

FİKRET İLKİZ

Avukat

1950 doğumlu, evli ve iki çocuk sahibidir. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun oldu. 1982-2004 yıllarında Cumhuriyet Gazetesi avukatı ve hukuk danışmanı olarak çalıştı. 1997-2002 arasında ise Cumhuriyet Gazetesi Sorumlu Yazı İşleri Müdürlüğü görevini yürüttü. Ayrıca İstanbul Barosu Dergi Yayın Kurulu Üyesi (1992-2003), İstanbul Barosu Staj Eğitim Merkezi (SEM) Kurucu ve Yürütme Kurulu Üyesi, SEM AİHS ve Bireysel Başvuru Bölüm Başkanı (1996-2002), Türkiye Barolar Birliği İnsan Hakları Araştırma Uygulama Merkezi Yürütme Kurulu Üyesi (2002-2005), Basın Konseyi Hukuk Danışmanı ve Genel Sekreter Vekili (1992-1996) görevlerinde bulundu.

İlkiz halen İstanbul Barosuna kayıtlı avukat olarak çalışmalarını sürdürmekte, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi, Bilgi Üniversitesi İletişim Fakültesi öğretim üyesi olarak ders vermekte ve aylık olarak yayınlanan Güncel Hukuk Dergisi'nin Genel Yayın Koordinatörlüğünü yürütmektedir. Basın Konseyi Dayanışma ve Geliştirme Vakfı ile İnsan Hakları Kurumu Vakfı'nın Kurucu Üyesi ve Umut Vakfı Yönetim Kurulu Üyesidir. Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Onursal Üyesi olup Türkiye Gazeteciler Cemiyeti 1998 Basın Özgürlüğü Ödülü sahibidir. 2009-2011 yıllarında Genel Sekreterlik görevini yürüttüğü Türk Ceza Hukuku

Derneği'nin 2012 yılından itibaren Başkanı olarak çalışmalarını sürdürmektedir.

Parçalanmış Adalet/Türkiye'de Özel Ceza Yargısı (İletişim Yayınları, 2011) adlı kitapta "Terörle Mücadele Kanunu ve Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Üzerine" inceleme yazısı, *İfade Özgürlüğü İlkeler ve Türkiye* (İletişim Yayınları, 2007) adlı kitapta «İfade Özgürlüğü ve Yeni Basın Yasası» başlıklı yazısı, *İfade Özgürlüğünün On Yılı 2001-2011* (IPS İletişim Vakfı Yayınları, Aralık 2012) adlı kitapta "Geçmişten Günümüze İfade Özgürlüğü ve Basın" başlıklı yazısı yayınlandı.

YAYINLAMA ÖZGÜRLÜĞÜ RAPORU

Haziran 2012 – Haziran 2013

KİTAPLARLA İLGİLİ DAVALAR, SORUŞTURMALAR VE TOPLATMA KARARLARI

Mehmet Baransu'ya *Karargah* adlı kitabı ile "açıklanmaması gereken bilgileri açıkladığı", "adil yargılamayı etkilemeye teşebbüs ettiği" gerekçesiyle Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) 336 ve 288. maddelerini ihlalden açılan dava 7 Mayıs 2012'de beraat kararıyla sonuçlandı. Baransu bir buçuk ila altı yıl hapis istemiyle yargılanıyordu.

BDP ve kapatılan DTP yöneticileri Kemal Dal ile Hıdır Altun'a Abdullah Öcalan'ın kitapları nedeniyle açılan örgüt propagandası davasında Terörle Mücadele Kanunu'nun (TMK) 7/2. maddesinden hapis cezası verildi. Dal ve Altun İzmir Bornova'da kitap kolisi almak üzere gittikleri kargo şirketinin kapısında polis tarafından yasak yayın buldukları gerekçesiyle gözaltına alınıp serbest bırakılmıştı. İzmir Savcılığı, kargo şirketine gelen 30 koli içinde bulunan, Öcalan'ın Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne (AİHM) gönderdiği ve Aram Yayınları tarafından basılan savunmalarını içeren *Uygarlık, Maskeli Tanrılar ve Örtük Krallar Çağı*, *Kapitalist Uygarlık, Maskesiz Tanrılar ve Çıplak Krallar Çağı* ile *Özgürlük Sosyolojisi* adlı 2970 adet kitaba haklarında Siirt Sulh Ceza Mahkemesi'nin toplatma kararı olduğu gerekçesiyle koymuş, Dal ve Altun hakkında, bu kitaplarla "örgütün amacının toplum içinde benimsenmesini sağlamaya yönelik eylemde buldukları" iddiasıyla dava açılmıştı. Davanın 21 Mayıs 2012 tarihli son duruşmasında, kitapları bulundurup sattıkları iddia edilen Dal'a "örgüte yardım" suçundan üç yıl bir ay 15 gün, Altun'a ise aynı suçtan üç yıl dokuz ay hapis cezası verildi. Dal ve Altun kararı temyiz edeceklerini belirtti.

Beraat Yerine Erteleme

Chuck Palahniuk'un yazdığı *Ölüm Pornosu* ve William Burroughs'un yazdığı *Yumuşak Makine* ile ilgili Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kurulu raporuna dayanarak "müstehcenlik" (TCK 226) suçlamasıyla açılan davaların son duruşmaları 5 Temmuz 2012 tarihinde art arda görüldü. *Ölüm Pornosu* ile ilgili olarak Ayrıntı Yayınları'ndan Hasan Basri Çıplak ve çevirmen Funda Uncu'nun, *Yumuşak Makine* ile ilgili olarak Sel Yayınları'nın sahibi İrfan Sancı ve çevirmen Süha Sertabiboğlu'nun yargılandığı davalarda görüşleri sorulan bilirkişiler kitapların edebi eser olduğuna karar verdi. Sanıklar beraat beklerken, karar duruşmasının gününde yürürlüğe giren

3. Yargı Paketi kapsamında 6352 Sayılı Yasa'nın geçici 1/1-b. maddesi gereğince “kovuşturmanın üç yıl süreyle ertelenmesi, bu sürede sanıklar basın-yayın veya başka düşünce ve kanaat açıklama yöntemleriyle yeni bir suç işlerlerse davaların tekrar açılıp görülmesi” kararı çıktı. Hâkimin, paket yürürlüğe girmeden önce bilirkişi raporları ulaşmış dava sonuçlansaydı sanıklara beraat kararı verileceği yorumu dikkat çekti.

Yazar İrfan Babaoğlu ve Aram Yayınları Müdürü Mehmet Emin Teymür'e, Babaoğlu'nun cezaevi anılarına dayanan *Auschwitz'ten Diyarbakır'a 5 No'lu Cezaevi* adlı kitabı ile ilgili Diyarbakır 4. Ağır Ceza Mahkemesi'nde “örgüt propagandası” suçlamasıyla (TMK 7/2) açılan dava 29 Mayıs 2012'deki üçüncü duruşmada sonuçlandı. Babaoğlu'na 1 yıl 3 ay hapis cezası, yayıncıya ise 16 bin TL tazminat cezası verildi. Temyize götürülen davada ceza 3. Yargı Paketi kapsamında ertelendi.

Belge Yayınları'ndan çıkan George Jerjian'ın yazdığı *Gerçek Bizi Özgür Kılacak*, N. Mehmet Güler'in yazdığı *Ölümden Zor Kararlar* ve *KCK Dosyası/Küresel Devlet ve Devletsiz Kürtler* adlı kitaplar hakkında alınmış ve Yargıtay'a götürülmüş mahkûmiyet kararları 3. Yargı Paketi'nden sonra 3 yıl için askıya alındı. Jerjian'ın kitabıyla ilgili olarak yayıncı Ragıp Zarakolu'na “devleti ve cumhuriyeti tahkir ve tezyif” (TCK 301) suçundan, Güler'in kitaplarıyla ilgili olarak yazara ve yayıncı Zarakolu'na “yasadışı örgüt propagandası”, “örgüt açıklamalarına yer verme” (TMK 6/2 ve 7/2) suçundan dava açılmıştı. Dava ertelendiği halde hâkim, Güler'in kitaplarının yasağının devamına hükmetti.

Yayıncılık hayatına 1 Ekim 2012'de başlayan İdea Politika Yayınlarının ilk kitabı soruşturma konusu oldu. Yayınevi direktörü Erol Özkoray'ın kaleme aldığı 5. *Cumhuriyet* adlı kitapla ilgili olarak basın savcısının açtığı soruşturma 2012 ekiminde takipsizlikle sonuçlandı.

Metis Yayınları'nın 2010 yılında yayınladığı “inanmama hakkı” konulu *İllallah* ajandası hakkında “dini değerleri aşağılama” (TCK 216/3) iddiasıyla açılan, yayın yönetmeni Semih Sökmen, editörler Müge Sökmen, Özge Çelik, Tuncay Birkan, Özde Duygu Gürkan, grafiker Emine Bora ve düzeltmen Eylem Can'ın yargılandığı davanın 11 Ekim 2012'de görülen ikinci duruşmasında İstanbul 2. Asliye Ceza Mahkemesi 3. Yargı Paketi uyarınca kovuşturmayı erteleme kararı verdi. Yayınevi çalışanları dilekçelerinde Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 6'ncı maddesi ile Anayasa'nın 36'ncı maddesinde düzenlenen savunma ve adil yargılanma hakkına atıfta bulunarak, beraat kararı verilmesini, bunun için davanın ertelenmesi ve yargılamanın sürmesini, savunmalarını yazılı olarak yapmayı talep ettiler. Dilekçede, erteleme kararına dayanak olan geçici 1. maddenin içerdiği “üç yıl içinde yeni suç işlememe” şartının AİHS'nin ifade özgürlüğünü düzenleyen 10. maddesine ve Basın Kanunu'nun basın özgürlüğünü düzenleyen 3. maddesine aykırı olduğu belirtildi. Mahkeme talebi kabul etmeyerek davayı erteledi.

Hanefi Avcı'ya *Haliç'te Yaşayan Simonlar: Dün, Devlet, Bugün Cemaat* kitabıyla ilgili olarak “örgüt propagandası yapmak”, “hakaret”, “soruşturmanın gizliliğini ihlal” ve “adil yargılamayı etkilemeye teşebbüs” suçlarından açılan davalar sonuçlandı. “Örgüt propagandası” suçundan açılan davanın 2012'nin ağustos ayında görülen duruşmasında 3. Yargı Paketi uyarınca kovuşturmanın ertelenmesine karar verildi. Cumhuriyet Savcısı Mehmet Berk'e “hakaret”, bir şirketin yetkilisi olan Muharrem Polat'a “hakaret”, “soruşturmanın gizliliğini ihlal” ve “adil yargılamayı etkilemeye teşebbüs” iddialarıyla açılan ve 2012'nin ekim ayında Ankara 2. Asliye Ceza Mahkemesinde art arda görülen iki davada da 3. Yargı Paketi kapsamında kovuşturmanın ertelenmesi kararı verildi.

Ergün Poyraz'ın *Kalpazan* adlı kitabına Tayyip Erdoğan'a “hakaret” iddiasıyla açılan davanın 2012 ekiminde görülen duruşmasında 3. Yargı Paketi uyarınca kovuşturmanın ertelenmesine karar verildi.

Cumhuriyet muhabiri İlhan Taşçı'nın *Cüppeli Adalet*, Hürriyet muhabiri Ali Dağlar'ın *Operasyonun Adı: Ağa 01* ve Radikal muhabiri İsmail Saymaz'ın *Postmodern Cihad* adlı kitapları hakkında, Ergenekon soruşturmasını yöneten Erzurum Eski Özel Yetkili Cumhuriyet Savcısı Osman Şanal'ın şikâyetiyle “adil yargılamayı etkilemeye teşebbüs” (TCK 288) ve “hakaret” (TCK 125) suçlarından açılan, İstanbul 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nde görülen davanın 2012'nin aralık ayındaki duruşmasında 3. Yargı Paketi kapsamında kovuşturma ertelendi.

Yasaklar Kalktıktan Sonra da Yasak

Umut Yayıncılık'ın yeni basılan dört kitabı hakkında TMK 10. Maddesiyle Görevli İstanbul 3 No'lu Hâkimlik, Cumhuriyet Başsavcılığının 2, 3 ve 4 Ocak tarihli başvurularını dikkate alarak *Belgelerle TKP/ML-1*, *Belgelerle TKP/ML-2/Fırtınalar İçinde Bıçak Sirtında*, *İşkencehanelerde Kızıl Direnme Ruhunu Yaşatmaya Hazır Ol* ve *Rüzgar Bizden Yana Esiyor* kitapları hakkında “örgüt propagandası” nedeniyle toplama ve yasaklama kararı verdi. Kararın alındığı 16 ve 17 Ocak 2013 tarihlerinin 3. Yargı Paketi'yle yayınlar üzerindeki yasakların hükümsüz sayıldığı 5 Ocak'tan ileri olmasına dikkat çeken yayınevi avukatı, kararın geçersiz sayılması gerektiğini belirtti. Umut Yayıncılık'ın beş derleme kitabı şu anda yasaklı durumda: *İşkencehanelerde Kızıl Direnme Ruhunu Yaşatmaya Hazır Ol*, *Alplerden Munzur'a Enternasyonalizm*, *Şehitler Albümü*, *Komsomol Yazılar -1*, *Komsomol Yazılar-2*, *Nergiz-THKP-C/HDÖ Ankara Davası Savunması*. Yayınevinin yasağı 3. Yargı Paketi ile kalkan tek yayını 2004'te yayınladığı İbrahim Kaypakkaya'nın *Seçme Yazılar*'ı. Yayınevinden çıkan *Düşleri Gerçeğe Dönüştürmek İçin* adlı kitapla ilgili yazışları müdürüne açılan dava sürüyor.

Muammer Karabulut'un *Protestan Kuran* kitabı ile ilgili olarak Fethullah Gülen'in başvurusuyla “halkı kin ve düşmanlığa tahrik” ve “hakaret” suçlamalarıyla

la (TCK 216, TCK 125) açılan davanın 8 Ekim 2012'de görülen duruşmasında ilk suçlama reddedilmiş, yazarın hakaret suçunu düzenleyen hükümlere göre yargılanmasına karar verilmişti. 20 Şubat 2013'te görülen son duruşmada Karabulut'a, Fethullah Gülen'e hakaret'ten (TCK 125) bir yıl hapis cezası verildi, ceza 14 bin 600 TL'lik para cezasına çevrilip ertelendi.

Aram Yayınlarının dört kitabıyla ilgili olarak Yayın Koordinatörü Gökhan Bulut'a "terör örgütü propagandası" (TMK 7/2, TCK 75, 53, 58/9) suçlamasıyla 2013'ün ocak ayında Diyarbakır Ağır Ceza Mahkemesinde dava açıldı. Hayrettin Ekinci'nin yazdığı *Li Ciyane Qerejdax Şopa Gerila*, Rodi Zinar'ın yazdığı *Tecrit* ve Hesên Hüseyin Deniz'in yazdığı *Serpehatiyen Penabertiye* ile ilgili davalarda yazarlarla sözleşme bulunmadığı için yalnızca yayıncı yargılanıyor. İddianamede geçen dördüncü kitap olan *Avrupa'nın Özerk Bölgeleri* Thomas Benedikter'in kitabının çevirisi olduğu halde iddianamede yazarı Nejat Ayaz olarak geçiyor. Kitabın içinde PKK, Kürt, KCK, Kürdistan ve Türkiye kelimeleri geçmemesine karşın dava konusu olması dikkat çekici. Bulut, bastırdıkları üç Kürtçe kitabın anılardan oluştuğunu, kitapların daha önce Türkçe olarak basıldığını ancak sadece Kürtçe yayınlanan anı kitaplarına dava açıldığını, savcılıkta kendisine her bir kitap için 20 bin lira ve 7 lira da mahkeme masrafı vermeleri halinde davanın açılmayacağını söylediğini belirtti. Diyarbakır 9. Ağır Ceza Mahkemesinde görülecek davanın ilk duruşma tarihi 3 Haziran 2013.

Aram Yayınlarının önceki yıllarda toplatma kararı verilmiş beş kitabıyla ilgili 3. Yargı Paketi'nden sonra İstanbul 3 No'lu Hakimliği tarafından 18 Şubat 2013 ve 06 Mart 2013 tarihlerinde Basın Kanunu'nun 25/2. maddesine dayanılarak "yeni den toplatma ve yasaklama kararı" alındı. Yeniden yasaklanan kitaplar *Gözlerinde Berivanın Gözleri Işıldıyordu*, *Yarınlara Yol Almak: Gerilla Anıları III*, Gahir Fırat'ın yazdığı *Gülen Azadiye*, *Gerilla Şiirleri I*, *Gerilla Şiirleri II*. Yayınevinden çıkan M. Sait Yıldırım'ın yazdığı *Uygurluğun Doğuşunda Kültür ve Kürtler*, Salih Şahin'in yazdığı *Zerdüş Ne Buyurdu* ve Murat Türk'ün yazdığı *Böğürtlen Zamanı* kitapları hakkında da terörle mücadele kapsamında soruşturma başlatıldı. İddianamede yazarlar ve yayınevini cezalandırılması gerektiği savunuldu.

Hollanda'dan Gelen Kitaplara "Bandrolsüz" Davası

2006 yılında Deng Yayınları sahibi Mehmet Eren adına arşivlenmesi amacıyla Hollanda'dan gönderilen, el konulup iade edilmeyen ve yayınevine para cezası kesilen Kürt tarih ve kültürüyle ilgili kitaplarla ilgili olarak Eren AİHM'ye başvurmuştu. AİHM'nin kararının beklendiği sırada, yayıncıya iade edilmemiş olan bu kitapların hakkında 90 adedinin bandrolsüz olduğu gerekçesiyle Eren'e 2013'te Asliye Ceza Mahkemesi'nde dava açıldığı ortaya çıktı. Eren söz konusu kitapların

satış değil arşiv amaçlı gönderildiğini, kendilerine iade edilmediği için AİHM'ye başvurduklarını belirtti. Kitaplara hâkimin de henüz ulaşamadığı öğrenildi.

Do Yayınevinden çıkan Medeni Ferho'nun yazdığı *Öcalan'a Mektuplar/Sayın Başkan* ve Sertaç Doğan'ın yazdığı *Şırnak Yanıyor 1992...* kitapları hakkında yayıncıya sahibi Hüseyin Gündüz hakkında açılan davalar 3. Yargı Paketi'ne rağmen askıya alınmamış, Yargıtay dosyayı 11. İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi'ne göndermişti. Gündüz'ün suçu ve suçluyu övmekten yargılandığı davanın 24 Mayıs 2013 tarihli son duruşmasında 3. Yargı Paketi kapsamında davanın askıya alınmasına karar verildi.

Eksen Yayıncılığın Devlet Güvenlik Mahkemesi tarafından 13 yıl önce yasaklanmış olan altı kitabı hakkında yeniden toplatma kararı çıkartıldı. Yeniden yasaklanan kitaplar şöyle: *TKİP Kuruluş Kongresi Belgeleri-Tüzük Üzerine Tartışmalar*, *TKİP Kuruluş Kongresi Belgeleri Açılış ve Kapanış Konuşmaları*, *Türkiye Komünist İşçi Partisi Program Tüzük*, *Parti Değerlendirmeleri-4*, *TKİP Kuruluş Kongresi Belgeleri-Örgütsel Güvenlik Sorunları*.

Basılmadan Toplatma Kararı

Abdullah Öcalan'ın cezaevinden AİHM'ye gönderdiği 5'inci savunmasını içeren, Ararat Yayınlarının yayına hazırladığı *Kürt Sorunu ve Demokratik Ulus Çözümü* başlıklı kitabın 2012'nin ağustos ayında, Gün Matbaası'nda basımı sırasında polisler matbaaya gelerek binlerce kitaba el koydu. Kitaplar basılmadan önce haklarında İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının başvurusu üzerine İstanbul 2 No'lu Özgürlük Hâkimliği tarafından toplatma kararı verildiği öğrenildi. El koyma üzerine 27 Eylül 2012 tarihinde İstanbul 2 ve 3 No'lu hâkimliklere yapılan itirazlar "suçun vasıf ve mahiyeti, kuvvetli suç şüphesini gösteren olguların oluşu, mevcut delil durumu ve el koyma sebeplerinde bir değişikliğin olmaması" gerekçesiyle reddedildi. Avukatlar basımın engellenmesinin Anayasa'nın 25. maddesinde belirlenen "düşünce ve kanaat hürriyeti"nin ihlali olduğunu savunarak Öcalan adına Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yaptı. Mayıs ayında Anayasa Mahkemesi başvuru konusunda Adalet Bakanlığına görüş sorulmasına karar verdi. Bakanlık gerekli görürse görüşünü bir ila iki ay içinde Anayasa Mahkemesine iletilecek, görüşün ulaşmasının ardından mahkeme talebi usul ve esas açısından inceleyecek.

Gün Zileli'nin İletişim Yayınları'ndan çıkan *Sığınmacılar* isimli kitabı hakkında, İrfan Taştumur ve Hanife Taştumur'un şikâyeti üzerine Zileli ve İletişim Yayınları'na "kişilik haklarına saldırı" iddiasıyla dava açılmıştı. İstanbul 17. Asliye Hukuk Mahkemesinde 2011 yılında açılan manevi tazminat davası sürüyor, bir sonraki duruşma tarihi 4 Eylül 2013.

YAZARLARA AÇILAN DİĞER DAVALAR

Müge Tuzcuoğlu

8 Mart 2012'de KCK operasyonu kapsamında tutuklanan *Ben Bir Taşım* adlı kitabın yazarı, akademisyen Müge Tuzcuoğlu 25 Eylül 2012'de tahliye edildi. Tuzcuoğlu savunmasında "Ben artık ülkemde, düşünce üretti, söz söyledi, tartışmaya katıldı diye insanlar yargılanmasın istiyorum. En aykırı görüşler bile sözle aktarıldığı müddetçe, şiddeti uzak tutar," demişti. Tuzcuoğlu'nun yargılanması sürüyor.

Perihan Mağden

Başbakan Erdoğan'ın yazar Perihan Mağden'e Taraf gazetesinde yayınlanan "Yok Artık Sayın Başbakan" başlıklı yazısında Erdoğan ve AK Parti manevi şahsiyetine yönelik "kişilik haklarına saldırı" gerekçesiyle açtığı 7 bin 500 TL'lik tazminat davası 2012'nin ekim ayında sonuçlandı. Mağden ve Taraf gazetesi Başbakan'a 2 bin TL manevi tazminat ödemeye mahkûm edildi.

Ahmet Altan

Yazar ve gazeteci Ahmet Altan hakkında Taraf gazetesindeki köşe yazıları nedeniyle açılmış 12 davadan beraat kararı çıktı. 31 Aralık 2011 öncesinde açılmış olan 13 davada 3. Yargı Paketi uyarınca kovuşturmanın ertelenmesine karar verildi. Başbakan Tayyip Erdoğan'ın Altan'a "Dava", "Devlet Yardakçılığı ve Ahlak" ve "Alaturkalık" başlıklı yazıları nedeniyle açtığı dört "hakaret" davasının (TCK 125) birinde beraat kararı çıktı, 2012'nin aralığında sonuçlanan iki davada Altan'a toplam 30 bin TL tazminat cezası verildi ve kararlar temyiz edildi, diğer davanın karar duruşması haziran ayında görülecek. Altan'dan Taraf'taki köşe yazıları nedeniyle sekiz tazminat davasında toplam 231 bin TL para cezası talep edildi. Bu davaların üçü reddedildi, biri ertelendi, ikisinin dosyası Yargıtay'da, iki davada verilen para cezaları da temyiz edildi. Yazara açılmış 12 ceza davasından beraat kararı çıktı, 31 Aralık 2011 öncesinde açılmış olan 13 davada ise 3. Yargı Paketi uyarınca kovuşturmanın ertelenmesine karar verildi.

Pınar Selek

Yazar Pınar Selek'e Mısır Çarşısı'ndaki patlamayla ilgili olarak İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesinde yargılandığı davada müebbet hapis cezası verildi. "Patlama nedeninin belirlenmemesi" nedeniyle Selek'in iki kez beraat ettiği, Yargıtay'dan ikinci kez "müebbet hapis istemiyle yargılanması" istemiyle mahkemeye geri dönen davanın 24 Ocak 2013 tarihli duruşmasında iki kez beraat veren mahkeme "kararında direnmekten vazgeçerek" Selek'e ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası

verdi. Mahkeme başkanı karara muhalefet ederek burada patlamanın bomba sonucu olup olmadığının belirlenmemesinin önemli olduğunu vurguladı.

Ayşegül Devecioğlu

Yazar Ayşegül Devecioğlu'nun aralarında bulunduğu 21 BDP üyesine Yalova'daki Nevruz kutlamasındaki basın açıklaması nedeniyle dava açıldı. Devecioğlu ve BDP üyelerinin "yasadışı slogan attıkları" (TMK 7/2 ve 5/1, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu 28/1 ve TCK 58, 53/1-2) gerekçesiyle İstanbul 22. Özel Yetkili Ağır Ceza Mahkemesinde yargılandığı davanın 15 Mart 2013'teki ilk duruşmasında savunmaları alındı, dava sürüyor.

Temel Demirer

Yazar Temel Demirer'e Hrant Dink cinayetinin protestosu sırasında Ankara'da yaptığı konuşma nedeniyle 2007 yılında "halkı kin ve düşmanlığa tahrik" ve "Türklüğe hakaret" (TCK 216 ve TCK 301) suçlamalarıyla açılan ve 2008'den beri süren davada 19 Şubat 2013 tarihinde alınan kararla 3. Yargı Paketi kapsamında kovuşturma ertelendi. Demirer ertelemeye itiraz ederek mahkemeye beraat ya da mahkûmiyet talep eden dilekçe verdi ve dava konusu açıklamasını tekrarladı. Bu açıklama nedeniyle Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı 301. maddeyi ihlal gerekçesiyle Demirer'e yeniden soruşturma açmak için Adalet Bakanlığı'ndan izin istedi.

Sevan Nişanyan

Yazar Sevan Nişanyan'a Twitter hesabından attığı tweet'ler ve kişisel internet sitesindeki yazılarında Hz. Muhammed'e hakaret ettiği iddiasıyla çok sayıda kişi "hakaret" ve "halkı kin ve düşmanlığa tahrik ve aşağılama" (TCK 125 ve 216) suçlarından cezalandırılması istemiyle suç duyurusunda bulunmuştu. Nişanyan hakkında, kendi blog'unda yazdığı "Nefret Suçlarıyla Mücadele Etmeli" başlıklı yazısında Hz. Muhammed'e hakaret ettiği iddiasıyla 15 kişinin şikâyeti üzerine İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca başlatılan soruşturma mart ayında sonuçlandı. Nişanyan'a "halkın bir kesiminin benimsediği dini değerleri alenen aşağılama" (TCK 216) suçundan bir buçuk yıla kadar hapis cezası istemiyle İstanbul 14. Sulh Ceza Mahkemesi'nde dava açıldı. Davanın 22 Mayıs 2013'te görülen son duruşmasında Nişanyan'a 9 ay hapis cezası verildi, ceza basın-yayın yoluyla işlendiği için 13,5 aya çıkarıldı. Hâkim cezanın ertelenmemesine hükmetti. Daha önceden sabıkası olması dolayısıyla aldığı ceza para cezasına çevrilmeyen Nişanyan'ın sadece kararı temyiz etme hakkı bulunuyor.

Fazıl Say

Piyaniist ve yazar Fazıl Say'a, Twitter'da Ömer Hayyam'ın rubaisinden bölümler de dahil olmak üzere yazdığı bazı tweet'ler nedeniyle, Ali Emre Bukağlı'nın şikayeti üzerine "dini değerleri aşağılama" (TCK 216/1, 216/3) suçundan yargılandığı davada 10 ay hapis cezası verildi. 3. Yargı Paketi kapsamında üç yıllık denetimli serbestlikle hükmün açıklanması geri bırakıldı. Say'ın avukatının er-telemeye itirazını değerlendiren İstanbul 29. Asliye Ceza Mahkemesi, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının kaldırılmasına ve dosyanın davanın görüldüğü İstanbul 19. Sulh Ceza Mahkemesine iadesine hükmetti. Say bu davadan yeniden yargılanacak.

Say ile ilgili kararı eleştiren PEN Türkiye hakkında yine Ali Emre Bukağlı'nın Başbakanlık İletişim Merkezi'ne yaptığı şikayet üzerine "devletin şahsiyetini aşağılamak ve adli mercileri etkilemek" (TCK 301 / 4) suçlamasıyla soruşturma açıldı. PEN Türkiye Merkezi 3 Haziran 2012'de internet sayfasında yaptığı açıklamayla Say'ın mahkemeye sevk edilmesini kınamıştı. PEN Türkiye Yönetim Kurulu'nun savcılıkta verdiği ifadede, açıklamadaki sözlerin bir düşünce açıklaması ve bir eleştiri olduğu, hakaret amacı güdümediği belirtilerek takipsizlik kararı verilmesi istendi. Uluslararası PEN, devleti eleştirmesi nedeniyle PEN Türkiye hakkında soruşturma açılmasını kınadı. PEN Uluslararası Başkanı John Ralston Saul açıklamasında, "Yapılmakta olan suçlama, uluslararası ifade özgürlüğü standartları düşünüldüğünde kendisinin de var olmaması gereken bir yasanın yanlış yorumlanması sonucu oluşmuştur," dedi. Uluslararası PEN, Türkiye hükümetini PEN Yazarlar Derneği hakkında başlatılan soruşturma ve adli işlemleri gecikmesiz olarak ortadan kaldırmaya ve 301. maddeyi tamamen iptal etmeye davet etti.

Say ve PEN Türkiye'yi şikâyet eden ve evrim karşıtı fikirlere sahip Adnan Oktar'a yakınlığı ile bilinen Ali Emre Bukağlı Richard Dawkins'in, Burroughs ve Palahniuk'un kitaplarını yayınlayan Kuzey, Sel ve Ayrıntı yayınevlerine, *İllallah* ajandası nedeniyle Metis Yayınlarına, Ekşi Sözlük yazarlarına, yazar Nedim Gürsel'e, Penguen çizeri Bahadır Baruter'e ve sosyal medya üzerinden yüzlerce insana karşı bulunduğu suç duyurularıyla tanınıyor.

118 sanıklı ikinci Ergenekon davasının tutuksuz sanıkları arasında 30'dan fazla kitabı bulunan iktisatçı akademisyen ve yazar Prof. Dr. Erol Manisalı da bulunuyor. 2009'da tutuklanan, iki ay tutukluluğun ardından geçirdiği kanser ameliyatı sonrası tahliye edilen Manisalı hakkında, 18 Mart 2013 tarihindeki duruşmada ağırlaştırılmış müebbet istendi.

Tutuklu Yazar, Şair, Çevirmen ve Yayıncılar

Türkiye genelinde A. Dursun Yıldız, Ayşe Berktaş, Aziz Tunç, Bahar Kurt, Cengiz Kapmaz, Cihan Deniz Zarakolu, Davut Akgül, Doğu Perinçek, Edip Yalçinkaya, Ergün Poyraz, Erol Zavar, Hamit Dilbahar, Hanefi Avcı, Hatip Dicle, Mehmet Güler, Mehmet Perinçek, Muharrem Erbey, Mustafa Balbay, Şükrü Sak, Tacettin Karagöz, Tuncay Özkan, Veli Ozan, Yalçın Erol, Yalçın Haftçı, Yalçın Küçük, Yüksel Genç, Zeki Bayhan gibi çok sayıda yazar, şair, çevirmen ve yayıncı terör suçlamalarıyla tutuklu bulunuyor.

KARİKATÜRLERE AÇILAN DAVALAR

Başbakan Tayyip Erdoğan Aydın'ın 28 Eylül 2011 tarihli sayısında Yalçın Küçük'ün "Diktatörya" başlıklı yazısında yayınlanan karikatürle ilgili olarak gazetenin Yazı İşleri Müdürü Mehmet Bozkurt ve Küçük hakkında hakaret davası açtı. İstanbul 2. Asliye Ceza Mahkemesinde görülen davada Bozkurt 11 ay 20 gün hapis cezasına çarptırılırken Yalçın Küçük beraat etti. Bozkurt'un cezası 7 bin TL para cezasına çevrildi. Temyiz edilen dava Yargıtay kararını vermeden önce 3. Yargı Paketi kapsamında 2012 temmuzunda askıya alındı.

Zonguldak Çaycuma'da karikatürist Ayhan Kiraz'a dini kuruluşların okullarda yaptıkları kampanyaları eleştirdiği bir karikatürü nedeniyle "dine hakaret" suçlamasıyla açılan davadan Eylül 2012'de beraat kararı çıktı.

Bahadır Baruter'e 10 Şubat 2011'de Penguen'deki "Allah yok, din yalan" yazılı karikatürü nedeniyle "halkın bir kesiminin benimsediği dini değerleri alenen aşağılamak" suçlamasıyla (TCK 216/3) açılan davada 2. Asliye Ceza Mahkemesi 2012 aralık ayında 3. Yargı Paketi kapsamında kovuşturmanın ertelenmesine karar verdi.

YAYINLARA SANSÜR, YASAKLAMA VE SORUŞTIRMALAR

Tiyatro çeviri ve araştırma dergisi Mimesis'in 19. sayısında yer alan, Antik Yunan komedyası konulu bir makalenin tasvirlerini "müstehcen" bulan Elazığ İl Halk Kütüphanesi dilekçe hazırlayarak dergiyi geri gönderdi. Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü'nün derginin yayıncısı Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi ile görüşerek ilgili kütüphanenin tutumunun savunulacak bir yanı olmadığını ve kendilerinin bu uygulamayı desteklemediklerini belirttiği öğrenildi.

Kadıköy Emniyetinden görevlilerin Ekim 2012'de Kadıköy'deki kitapçıları dolaylı yasaklı yayın listesini göstererek çeşitli gazete ve kitaplara el koyduğu, bu yayınları satmamaları için kitapçılara telkinde bulunduğu öğrenildi.

Ankara Üniversitesi Afrika Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi (AÇAUM) Müdürü Prof. Doğan Aydal hakemli akademik Afrika dergisinin 3. sayı-

sındaki “Kürdistan”, “sömürge”, “ırkçı” kelimelerine sansür uyguladı. Araştırmacılar yazılarını geri çekti.

TÜBİTAK’ın Popüler Bilim Yayınları arşivinden evrim teorisini anlatan bütün kitapları çıkardığı ileri sürüldü. TÜBİTAK üç yıl önce Charles Darwin’in 200. doğum günü nedeniyle Bilim Teknik dergisinin 15 sayfasını Darwin’e ayıran yazı işleri müdürü ve yayın yönetmeni Dr. Çiğdem Atakuman’ı işten çıkarmıştı. Kurum iddiaları yalanlayarak konunun sadece telif haklarıyla ilgili olduğunu savundu.

2013’ün şubat ayında TBMM’nin kapısında EMEP’in *Tarihsel Bir Gerçeklik, Kürtler ve Kürt Sorunu* başlıklı kitapçığına parti logosu nedeniyle el kondu.

Buket Uzuner, SkyLife dergisinde yayınlanmak üzere yazdığı “Anadolu Yakasında Bir İstanbul Klasiği: Moda” başlıklı yazısından İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Moda iskelesindeki tesisinde içki yasağı ile ilgili bölümlerin çıkarılması üzerine Türk Hava Yolları A.Ş.’ye açtığı davayı kazandı. 22 Şubat 2013’te sonuçlanan davada derginin Haziran 2009 sayısının imhasına ve yazının sansürlenmiş halinin internet sitesinden çıkarılmasına, yazının tamamının üç ay içinde dergide yayınlanmasına ve yazara iki lira manevi tazminata hükmedildi.

Hapishanelerde Yayın Yasakları

Kocaeli 2 No’lu F Tipi Cezaevi’nde İletişim Yayınlarının yayınladığı yedi ciltlik *Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi*, Metis Yayınlarının yayınladığı *Bildiğin Gibi Değil* ile *Diyarbakır Gecesi* adlı kitapların sakıncalı bulunarak tutuklulara verilmemesi konusunda CHP Genel Başkan Yardımcısı Sezgin Tanrıkulu’nun verdiği soru önergesini Ağustos 2012’de yanıtlayan Adalet Bakanı Sadullah Ergin, sözü geçen kitapların fotokopi olduklarından basılı yayın niteliği taşımadıklarını, bu kitaplarda “Türkiye Cumhuriyeti ve devletini ve kolluk kuvvetlerini aşağılayıcı, bölücü ve ayrımcı hususları içeren ifade ve yorumların yer aldığı” gerekçeleriyle söz konusu kararın alındığını açıkladı. Bakan CHP’li Veli Ağbaba’nın cezaevine kitapların girişi ve kitap yazımı için ihtiyaç duyulan kaynakların teminine ilişkin soru önergesini yanıtlarken ise örgütsel eylemleri teşvik edici, görevlileri hedef gösteren, dayanışmayı artıran, yanlış bilgi içeren, güvenliği tehlikeye atan kitaplara kısıtlama getirilebildiğini söyledi. Cezaevine girişi yasaklanmış kitapların ve yayınların istatistiki verisinin ise bakanlıkta bulunmadığı ortaya çıktı.

Tutuklu BDP milletvekili Selma Irmak’a Hasan Cemal’in *Kürtler* ve Bejan Matur’un *Dağın Ardına Bakmak* kitaplarının “sakıncalı” bulunarak teslim edilmediği Ağustos 2012’de öğrenildi.

Sincan 2 No’lu F Tipi Cezaevi’ndeki mahkûmlar abone oldukları Özgür Gündem ve Azadiya Welat gazetelerini 15 gün boyunca alamadıklarını Eylül 2012’de duyurdu. Cezaevi yönetiminin bu engellemeyi yayınlardaki haber dili ve

fotoğraflar uygunsuz buldukları için ve herhangi bir mahkeme kararı olmadan yaptıkları belirtildi.

Adana F Tipi Cezaevi’nde Ocak 2013’te bir tutukluya gelen büyük boy dünya atlası “örgütsel doküman”, Atlas Dergisi’nin promosyon olarak verdiği Türkiye haritası da “amaç dışı kullanıma müsait” olarak tanımlanarak bu yayınlara el kondu.

Tekirdağ 1 ve 2 No’lu F Tipi cezaevlerinde “kitapları kontrol etmenin zaman alması” ve “mahkûmların kendilerini kitapla yakma ihtimali” gibi gerekçelerle mahkûmlara “hücre başına ayda 10 kitap” sınırı kondu ve karar 15 Ocak 2013’te tebliğ edildi. İtirazları reddeden yönetim 15 Mart 2013 tarihinde 10’dan fazla kitap bulunduranların kitaplarına zorla el koydu. Kitaplarını vermek istemeyen mahkûmlara bir günlük hücre cezası verildi. Mahkûmların bu sebeple girdiği açlık grevine Bakırköy Cezaevi’nden mahkûmlar da destek verdi. Mahkûmlar Adalet Bakanlığına dilekçe gönderdi. Çeşitli protesto ve açıklamalarla oluşan kamuoyu baskısı sonucu Adalet Bakanlığı’ndan cezaevi idaresine gönderilen bir yazıyla karar kaldırıldı.

Eğitim-Öğretim Kurumlarında Kitap Sansürleri ve Soruşturmalar

Bir edebiyat öğretmenin Millî Eğitim Bakanlığına şikâyeti üzerine, Feridun Fazıl Tülbentçi’nin *Barbaros Hayreddin Geliyor* adlı eseri “müstehtecen ifadeler yer aldığı” gerekçesiyle Haziran 2012’de 100 Temel Eser Listesi’nden çıkarıldı. İl Millî Eğitim Müdürlüklerine, bu kitabın öğrencilere önerilmemesi yönünde yazı gönderildi.

Yunus Emre’nin bir ilahisinin Türk Edebiyatı ders kitabında sansürlenerek kullanıldığı 2012’nin aralık ayında ortaya çıktı. “Cennet cennet dedikleri / Birkaç köşkle, birkaç huri / İsteyene ver onları / Bana seni gerek seni” dörtlüğünün ilahiden çıkarıldığı görüldü.

Kaygusuz Abdal’ın Nefes’inin 10. sınıf Türk Edebiyatı ders kitabında sansürlendiği 2012’nin aralık ayında öğrenildi. Şiirde geçen “Matem ayı”, “Zülfikâr”, “Ali”, “Hû” gibi Alevilik kültürüyle ilgili kimi sözcüklerin bulunduğu dörtlüklerin makaslandığı görüldü.

İstanbul Bahçelievler’de bir Türkçe öğretmeni hakkında Ocak 2013’te, 100 Temel Eser arasında yer alan *Şeker Portakalı*’nı sınıfındaki öğrencilere okuttuğu için İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından soruşturma başlatıldı. Soruşturma bir velinin Başbakanlık İletişim Merkezi’ne yazdığı, kitapta “argo kelimeler yer aldığı” ve “Türk örf, âdetlerine uygunsuz olduğu” şeklindeki dilekçe üzerine, Merkezden gelen talebin talimat kabul edilmesiyle başlatıldı.

John Steinbeck’in *Fareler ve İnsanlar* kitabının bazı bölümlerinin İzmir İl Millî Eğitim Müdürlüğü Kitapları İnceleme ve Değerlendirme Komisyonu tarafından sakıncalı bulunduğu ve komisyonun tespit ettiği bölümleri içeren yazıyla Millî

Eğitim Bakanlığına başvurduğu Ocak 2013'te öğrenildi. Türkiye Yayıncılar Birliği, kitabın yayıncısı Sel Yayıncılık, Çevirmenler Birliği ve Çeviri Derneği sansürü eleştiren basın açıklamaları yaptı.

Kültür ve Turizm Eski Bakanı Ertuğrul Günay konuyla ilgili olarak, Milli Eğitim Bakanlığının 100 Temel Eser listesi içinde yer alan *Şeker Portakalı* kitabını derste ödev olarak okutan bir öğretmene, kitabın “müstehcen” olduğu gerekçesiyle soruşturma açmasını ve *Fareler ve İnsanlar* kitabının İzmir Milli Eğitim Müdürlüğü İnceleme ve Değerlendirme Komisyonu tarafından “sakıncalı” bulunmasını eleştirerek, “Umarım Milli Eğitim Bakanı beni rahatlatan bir açıklama yapar” diye konuştu.

Milli Eğitim Eski Bakanı Ömer Dinçer açıklamasında *Şeker Portakalı* ile *Fareler ve İnsanlar* kitaplarına ilişkin vatandaşlardan gelen şikâyetler üzerine konunun değerlendirildiğini, her iki kitabın da Milli Eğitim Bakanlığının tavsiyeleri arasında olmasından dolayı herhangi bir işlem yapılmadığını bildirdi. Ders kitaplarını inceleme ve değerlendirme sürecinin yeniden yapılandırılarak dünyada uygulanan panel sistemine geçildiğini aktaran Dinçer, “Yunus Emre, Orhan Kemal, Pir Sultan Abdal gibi belki bundan sonra bir takım yazarlar üzerinden benzer hususlar gündeme getirilecek olabilir. Onlarla ilgili kitapların hiçbirinin değerlendirmesini yeni sisteme göre de yapmış değiliz, eski sisteme göre yaptık. Bu bir taraftan da eski sistemi değiştirmemizin gereklerinden birisi olabilir. Bırakın çocuklarımız istediği kitapları okusunlar” dedi.

Bir Türkçe öğretmeninin 7. Sınıf öğrencilerine okuttuğu Muzaffer İzgü'nün *Zıkkımın Kökü* romanıyla ilgili bir veli şikâyeti üzerine romanı inceleyen Bursa Osmangazi İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'nün eserin “ergenlik çağına uygun olmadığı” sonucuna vardığı ve kitabın öğretmenler tarafından performans ödevi olarak kullanılmaması, başka bir kitap kullanılmasını önerdiği Ocak 2013'te öğrenildi.

İmzasız bir şikâyet mektubunu değerlendiren Konak İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'nün, İzmir Güzelyalı İlköğretim Okulu'nun Türkçe öğretmenleri hakkında, Muallim Naci'nin *Ömer'in Çocukluğu* ve *Çılgın Babam*, Bilgin Adalı'nın *Çatalhöyük Öyküleri-1: Dünyamızın İlk Şafağı* kitaplarını okutarak “Türk örf ve âdetlerine uygun olmayan” bilgileri çocuklara öğrettikleri gerekçesiyle soruşturma açtığı Ocak 2013'te öğrenildi.

İstanbul, Bahçelievler'deki Necip Fazıl Kısakürek Lisesinde bir tarih öğretmeni öğrencilerine okumaları için Amin Maalouf'un *Semerkant* romanını önerdi. Çocuğu o okulda okumayan bir velinin kitabı “müstehcen ve İslamiyeti aşağılayan” nitelikte bulması ve kitabın sakıncalı bulunduğu bölümlerinin fotokopileriyle İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne şikâyetle bulunması üzerine öğretmen hakkında inceleme başlatıldığı Ocak 2013'te öğrenildi.

MEB lise ders kitabı olarak okutulan, Ekoyay Yayınevinin bastığı kitapta Edip Cansever'in “Masa da Masaymış Ha” şiirindeki “Bir bira içmek istiyordu kaç gündür/Masaya biranın dökülüşünü koydu” dizeleri sansürlenerek yerine (...) konulduğu 2013'ün Şubat ayında öğrenildi.

Milli Eğitim Bakanı Nabi Avcı eğitimde kitap sansürü haberlerine dair, “Yunus Emre ile ilgili konuşayım, diğerleri zaten benim de içinde bulunduğum bir komisyon tarafından belirlenmiş ve Milli Eğitim Bakanlığına sunulmuş kitaplar. O 100 eser, akademisyen olarak davet edildiğim bir çalışmanın sonucudur. Yunus Emre'yi kimse sansür edemez,” diye konuştu. Avcı, bazı kitaplara sansür uygulandığına yönelik iddialara ilişkin de uzunluk açısından bakıldığında bir bölüm alınarak yapılan, işlevsel gerekçeli alıntıların anlaşılabilirliğini söyledi. Ders kitaplarında sansürleme ile ilgili olarak, “Bir şiiri alıyorsunuz, o şiirde bir mısra, bir kelime sizin hoşunuza gitmiyor ve siz onu değiştirerek veya onu çıkararak alıntı yapıyorsunuz. Bu olmaz. Ya o şiiri hiç alma, alıyorsan da aslına sadık kal,” diyor Avcı, Edip Cansever'in şiirinden mısra çıkarılmasıyla ilgili ise, “Bu iktidar da muhafazakâr, dolayısıyla biz böylece Talim Terbiyeye kendimizi mevcut iktidara daha yakın bir kimlikle tanıtmış oluruz’ gibi bir gerekçeyle bunlar yapılıyorsa bu ayıp. Edip Cansever'in konunun işlenmesine daha çok elverişli pek çok şiiri var. Onlardan birini değil de illa bunu alıp, onun da bir mısrasını değiştirmek bir zihniyet meselesi. Türkiye bunu aşar, aşılıyor. Bunlar Talim Terbiye Kurulunun aldığı bir karar değildir,” dedi.

Melih Cevdet Anday'ın “Rahatı Kaçan Ağaç” adlı şiirinin ilk kıtasının değiştirildiği 2013'ün şubatında ortaya çıktı. 9. sınıf Türkçe kitabında şiirin “Tanrının işine bakın” şeklindeki dördüncü dizesinin “Allah'ın işine bakın” şeklinde değiştirildiği görüldü.

Cahit Külebi'nin “Hikâye” adlı şiirinin bazı dizelerinin uygunsuz bulunarak sansürlendiği 2013 şubatında ortaya çıktı. 9. sınıf lise ders kitabında şiirin “Benim doğduğum köylerde / kuzey rüzgârları eserdi / ve bu yüzden dudaklarım çatlaktır / öp biraz” dizeleri silinerek yerine (...) konulduğu gözlemlendi.

Cemal Süreya'nın “Üvercinka” şiirinin bir dizesinin Limit Yayınlarının edebiyat ders kitabında sansürlendiği Nisan 2013'te öğrenildi. “Sevişmek bir kere daha yürürlüğe giriyor” dizesinde “sevişmek” yerine “sevmek” kelimesi kullanıldığı görüldü.

Öğrencilerine *Komünist Manifesto* ile ilgili ödev verdiği için Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekan Yardımcısı Seydi Çelik hakkında Mart 2013'te soruşturma açıldı. Çelik'ten savunmasını alan YÖK soruşturmaya yer olmadığına karar verdi.

KİTAPLARIN SUÇ DELİLİ SAYILMASI

KESK'e yönelik olarak 29 Haziran 2012'de gerçekleştirilen operasyonlar sonucu açılan davada kitaplar suç delili sayıldı. Davada tutuklu yargılanan 15 yıllık öğretmen Deniz Bozbey'e duruşmada evinde çıkan "yasaklı kitaplar"ın hesabını soruldu. Bozbey kitaplardan birini İstanbul Kitap Fuarı'ndan, diğerini ise 1 Mayıs'ta Taksim'den aldığını belirtti. Eğitim-Sen Adıyaman Genel Şubesi Örgütlenme Sekreteri Erdal Yılmaz da 25 Haziran'da evinde yapılan aramalarda 1500 kitap bulunan kütüphanesinin bir bölümünün toplatılarak Ankara'ya götürüldüğünü, olmayan bir suça delil oluşturmak için kitapların kullanıldığını söyledi.

Gazeteciler ve basın çalışanlarının yargılandığı KCK Basın Davası'nın iddianamesinde sunulan delillerin büyük bir kısmını kitap ve süreli yayınların oluşturduğu görüldü. 800 sayfalık iddianamede "kitap" sözcüğü 352 kez kullanıldı. Abdullah Öcalan'ın yazdığı veya hayatını anlatan, görüşlerini içeren kitapların yazılması, derlenmesi, basılması, dağıtılması, satılması, internet üzerinden yayınlanması, yabancı dillere çevrilmesi "örgütün görüşlerini yaymak amaçlı faaliyet" olarak ele alındı. KCK soruşturmasıyla ilgili baskınlarda ele geçirilen çok sayıda kitap ve süreli yayın, haklarında eskiden alınmış toplatma kararları veya Kürtçe yazılmaları nedeniyle "örgütsel kitap-dergi", "tamamen örgütsel kitap" gibi ifadelerle iddianamede yer aldı. Artık yasakları kalkmış birçok kitabın yazı işleri, çeviri, basım, dağıtım ve satış işleriyle uğraşan kişiler yayıncılık faaliyetleri dolayısıyla örgüt üyesi olarak kabul edildi, bu kitaplardan alıntılar yayınlayan süreli yayınların veya kitaplar üzerine söyleşiler yapan kişilerin eylemleri örgüt propagandası sayıldı.

3. Yargı Paketi ile 31 Aralık 2011'den önce haklarında toplatma, yasaklama kararları verilen yayınların üzerindeki yasak kalkmasına karşın, daha önceki operasyonlarda suç delili sayılarak el konulan kitaplar talep edildiği halde sahiplerine geri verilmedi. Hopa davasından tahliye olan öğrenciler avukatları aracılığıyla dilekçe vererek el konulan kitaplarını geri istedi ancak mahkeme ret cevabı verdi. Kitaplar arasında daha önce yasak sayılıp artık yasağı kalkmış eserler de bulunuyor.

CHP Tunceli Milletvekili Hüseyin Aygün'ün Dipnot Yayınlarından çıkan *Dersim 1938 Resmîyet ve Hakikat* adlı kitabı, ÇHD'li avukatlarının da tutuklandığı DHKP-C örgütüne yönelik 2013'ün ocak ayında düzenlenen operasyonda suç delili sayıldı. Kitap hakkında herhangi bir yasal kısıtlama veya toplatma kararı olmadığı halde el konulan kitap İstanbul Emniyeti'nden görevlilerin hazırladığı Olaylı Yakalama, Arama ve El Koyma Tutanağı'na suç eşyası olarak kaydedildi.

BASINA YÖNELİK BASKILAR

Bianet ve Tutuklu Gazetecilerle Dayanışma Platformu verilerine göre 2012'de 104 gazeteci ve 35 dağıtımçı cezaevindeydi. 2013'ün nisan sonu itibarıyla ise 67 gazeteci ve 30 dağıtımçı TMK ve TCK kapsamında örgüt bağlantılı olarak hapiste bulunuyor. 67 gazeteciden 42'si ve 30 dağıtımçıdan 29'u Kürt medyasından, 42'si KCK, PKK ve DYG, 12'si DHKP-C, altısı Ergenekon, dördü MLKP, biri Odatv, biri Direniş Hareketi, biri İBDA-C davalarından yargılanıyor. Bu gazeteciler ve dağıtımçıları hakkında düzenlenen iddianamelerde haber takibi, iktidara eleştirel bakan habercilik ve Kürt medyasında çalışmak gibi olağan gazetecilik faaliyetleri suçmuş gibi sıralanıyor, gazetecilik mesleği "yasadışı örgütün medya ortamını oluşturmak" olarak sunuluyor. Gazeteci ve dağıtımçılara gazetecilik faaliyetleri delil gösterilerek "örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işlemek", "örgüt içindeki hiyerarşik yapıya dâhil olmamakla birlikte örgüte bilerek ve isteyerek yardım etmek", "silahlı ya da silahsız örgüt kurmak", "örgütü sevk ve idare etmek", "örgüte üye olmak" suçlamaları yöneltiliyor.

Gazetecilere Açılan Davalar

Nedim Şener, Ahmet Şık, Soner Yalçın ve Doğan Yurdakul'un da aralarında bulunduğu gazeteci ve yazarların yargılandığı 13 sanıklı Odatv davasında 22 Haziran 2012'de Müyesser Yıldız, 14 Eylül 2012'de Barış Pehlivan ile Barış Terkoğlu, 27 Aralık 2012'de Soner Yalçın tahliye edildi, Yalçın Küçük ve Hanefi Avcı halen tutuklu. Davanın duruşmalarını İspanya'dan EFE News Agency, Strasbourg'dan Arte TV-kanalı, Fransa'dan Radyo France National, Uluslararası Sınır Tanımayan Gazeteciler Örgütü (RSF), Avrupa Gazeteciler Federasyonu (EFJ), Avrupa Birliği'nden ve AB üyesi konsoloslukların da aralarında bulunduğu çok sayıda kuruluş temsilcisi izledi. İsveç Gazeteciler Federasyonu, *Ejderha Dövmeli Kız* kitabının yazarı Stieg Larsson'un basın özgürlüğü adına harcanması için kendilerine bıraktığı kitap gelirlerinin bir bölümünün Odatv davası ve Türkiye'de basın özgürlüğü sorununun duyurulması için harcanmasını Türkiye'deki basın örgütlerine teklif etti.

Kamuoyunda KCK Basın Davası olarak bilinen, İstanbul 15. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülen davada 26'sı tutuklu 44 gazeteci ve medya çalışanı yargılanıyor. Sanıkların KCK üyesi olmakla suçlandıkları davanın 800 sayfalık iddianamesinde gazetecilerin hazırladıkları haber ve röportaj metinleri, telefon görüşmesi tapeleri, evlerinden toplanan kitap ve dergiler "suç delili" olarak yer alıyor. Davanın 22 Nisan 2013'teki ilk duruşmasını Sınır Tanımayan Gazeteciler Orta Asya ve Avrupa Masası Başkanı Johann Bühr, Belçika Parlamentosu Yeşiller Partisi Brüksel Milletvekili Jean-Claude Defossé ve Almanya Gazeteciler

Sendikası yöneticisi Joachim Legatis izledi. İkinci duruşmanın tarihi 17 Haziran 2013.

Gazeteci-yazarlar Mustafa Balbay, Tuncay Özkan, Yalçın Küçük ve gazeteci Turhan Özlü'nün Ergenekon Davası'ndan dolayı tutuklulukları sürüyor.

Hawar Gazetesi Yazı İşleri Müdürü Bedri Adanır, gazetenin 2009'daki dört sayısı ile ilgili olarak "yasadışı örgüt üyesi olmamakla birlikte örgüt adına eylem yapmak" suçundan Diyarbakır 6. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yargılandığı davada altı yıl üç ay hapis cezası aldı. Adanır tutuklu kaldığı süre göz önüne alınarak tahliye edildi.

Gazetecilerin İşten Çıkarılması

Yeni Şafak yazarı Ali Akel 25 Mayıs 2012'de gazetede yayınlanan Roboski (Uludere) katliamına yönelik "Özür açıklanmaz, özür dilenir" başlıklı yazısı sebebiyle gazeteden uzaklaştırıldı. Akel Başbakan Erdoğan'ı eleştiren yazısında "Allah aşkına susun" ifadesini kullanmıştı.

CNN Türk deneyimli gazeteci Ayşenur Arslan'ın yapımcısı olduğu, kanalın en çok izlenen programlarından Medya Mahallesi'ni 2013'ün şubat ayında sonlandırdı ve Arslan'ın kanaldaki işine son verdi. Arslan işten çıkarılmasıyla ilgili açıklamasında, birlikte program yaptığı ve hükümete fikren yakınlığıyla tanınan Akif Beki'nin kendisine tavrı almasının, Başbakan Erdoğan'ın canlı yayınına CNN Türk'ü almak istememesinin etkisi olduğunu, kendisiyle ilişik kesildikten hemen sonra başbakanın kanalın canlı yayın yapmasını kabul ettiğini anlattı.

Başbakan Erdoğan 11 Ağustos 2012'de, iftar yemeğindeki konuşmasında bazı gazeteciler için medya patronlarına seslenerek, "Bu adamları köşe yazarı olarak nasıl tutuyorsunuz?" dedi. Konuşmadan iki gün sonra Yıldırım Türker o günkü yazısının gazetede yayınlanmaması üzerine Radikal gazetesiyle yollarını ayırdı. Türker önceki günlerde Başbakanın Uludere katliamı sonrası tutumunu eleştiren yazılar kaleme almıştı.

Gazete Habertürk 2013'ün şubat ve nisan aylarında art arda iki tecrübeli gazetecinin işine son verdi. Haziran 2007'den itibaren Habertürk'te hem köşe yazarı hem de televizyon programcısı olarak görev yapan, Söz Sende, Karşıt Görüş ve Memleketin Hali isimli programlarıyla tanınan Balçışek İlter'in gazetede köşe yazılarına son verildi. 2 Nisan 2013'te ise köşe yazarı Amberin Zaman yine patronaj kararı ile işten çıkarıldı. Amberin Zaman işten çıkarılmadan bir ay önce gazete yönetimi tarafından Roboski, Suriye ve eyalet sistemi gibi konularda yazdığı eleştirel makaleler nedeniyle "yazılarına dikkat etmesi gerektiği" şeklinde uyarıldığını açıkladı.

45 yıllık deneyimli gazeteci-yazar Hasan Cemal birkaç yazısının art arda ya-

yınlanmaması sonucunda Milliyet'teki 15 yıllık yazarlık yaşamına nokta koydu. Cemal'in Kürt meselesi, barış süreci ve İmralı zaatlarıyla ilgili yazdığı 1 ve 2 Mart tarihli yazılarının ardından Başbakan Tayyip Erdoğan Balıkesir'de, "Eğer bu ülkeye bu millete zerre kadar sevdanız varsa şu çözüm sürecine katkıda bulunmak istiyorsanız böyle bir haberi atamazsınız, atmamanız gerekirdi. (...) Eğer böyle gazetecilik yapacaksan, batsın senin gazeteciliğin" ifadelerini kullandığı bir konuşma yapmıştı. Konuşmanın ardından Cemal'in yazılarına iki hafta boyunca ara verildi, Cemal iki hafta sonunda gönderdiği yazının da Milliyet'te yayınlanmaması üzerine 18 Mart 2013'te gazeteden istifa etti.

İNTERNETTE YAYINLAMA ÜZERİNDEKİ BASKILAR

Google'ın Temmuz - Aralık 2012 Şeffaflık Raporu'na göre Türkiye mahkeme emirleriyle gelen talep sayısı açısından 87 taleple dünyada dördüncü, kaldırılması talep edilen öge sayısı açısından ise 8 bin 751 ögeyle birinci sıradaydı. 87 talebin yüzde 62'si Google tarafından uygun bulunarak işlem yapıldı. Ocak-Haziran 2012 döneminde 102 ögenin kaldırılması istenirken öge sayısındaki büyük artış dikkat çekti. Yönetici, polis vb. kurumların öge kaldırma taleplerinde ise Türkiye 70 taleple dünyada üçüncü, bu kurumların kaldırılmasını istediği öge sayısı bakımından ise bin 287 öge ile ikinci sırada yer aldı. Taleplerin yüzde 47'si Google tarafından kabul edildi. Telekomünikasyon ve İletişim Başkanlığı 22 Blogger blog yayınının Atatürk'ü, devleti veya ulusal kimlik ve değerleri eleştirdiği iddiasıyla kaldırılmasını talep ilettiler ancak talep uygun bulunmadı.

Twitter'ın şeffaflık raporlarına göre Türkiye'den 2012'nin Ocak-Haziran döneminde mahkeme kararı olarak bir, Temmuz-Aralık döneminde ise hükümet, polis vb. kurumlardan altı içerik kaldırma talebi geldi. Bu talepler yerine getirilmedi. Temmuz-Aralık 2012 raporunda Türkiye mahkeme kararı olmadan tweet sildirmeyi en çok talep eden ülke olarak öne çıktı. Tweet kaldırma taleplerinde bulunan kurumun emniyet olduğu belirlendi.

Başbakanın Facebook'ta "hakaret" iddiasıyla 17 yaşındaki B.K. hakkında açılan davada Temmuz 2012'de 11 ay 20 gün hapis cezası verildi, 3. Yargı Paketi kapsamında hükmün açıklanması üç yıl denetim şartıyla geri bırakıldı. Başbakanın avukatı şikâyetten vazgeçtiğini dilekçeyle açıklamıştı.

Facebook'ta yazdıkları nedeniyle 52 yaşındaki emekli Ali Cemal Ağırman'a açılan "Cumhurbaşkanına hakaret" (TCK 299/1) davası sonucunda Eylül 2012'de bir yıl üç ay hapis cezası verildi. 3. Reform Paketi kapsamında hükmün açıklanması geri bırakıldı.

Gazeteci Cüneyt Özdemir'e Twitter'dan N.Ç. kararını eleştirdiği için Yargıtay 14. Dairesi Başkanı Fevzi Elmas'ın ihbarıyla açılan davanın 16 Ekim 2012 tarihli

ilk duruşmasında 3. Yargı Paketi kapsamında kovuşturma ertelendi.

Online dergi Arka Pencere'nin 156. sayısının kapağında kullanılan, Emmanuelle filmiyle tanınan ve 17 Ekim 2012'de ölen oyuncu Sylvia Kristel'in fotoğrafı Ekim 2012'de Facebook yönetimi tarafından sansürlendi. Yönetim, derginin Facebook sayfasının yöneticileri olan Burak Göral, Bilgehan Aras, Burçin S. Yalçın, Okan Arpaç ve Cem Altınsaray'ın kişisel sayfalarına girişlerini de engelledi.

Gerçek Gündem internet sitesinde Barış Yarkadaş'ın haberine yapılan okur yorumlarında "Cumhurbaşkanına hakaret" edildiği (TCK 299) iddiasıyla açılan dava, 2012'nin kasım ayındaki duruşmada 3. Yargı Paketi kapsamında askıya alındı.

10 sanıklı Redhack davasının 26 Kasım 2012'de görülen ilk duruşmasında, 2012'nin mart ayından itibaren tutuklu bulunan üç sanığının örgüt üyesi olduğuna delil olarak internette yaptıkları sohbetler, tıkladıkları bağlantılar, Facebook'ta Redhack ile ilgili yorum ve paylaşımında bulunmak gibi eylemleri gösterildi. Tutuklular ilk duruşmada tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakıldı.

Eskişehir'de Anadolu Üniversitesi öğrencisi Gujan Ceyhan, blog sitesinde Adnan Oktar ve Ali Emre Bukağılı'yı Ekşi Sözlük yazarlarına açtıkları dava nedeniyle eleştiren "Ekşi Sözlük ve ifade özgürlüğü" başlıklı yazısından dolayı Bukağılı'ya "hakaret" suçundan Üsküdar 4. Sulh Ceza Mahkemesi tarafından 6.000 TL cezaya çarptırıldı. Kararın temyizi için Yargıtay'a başvuruldu. Bukağılı Gujan'ın daha önce Facebook'ta paylaştığı birçok yazı ve habere suç duyurusunda bulunmuştu.

Facebook'ta arkadaşlarıyla yaptığı yazışmalar nedeniyle "terör örgütü üyesi olmak" ve "basın yoluyla terör örgütü propagandası yapmak" suçlamalarıyla 13 Şubat 2012'den itibaren tutuklu bulunan Metin Öztürk hakkında Ocak 2013'te dokuz yıl yedi ay hapis cezası verildi. Öztürk'ün 3. Yargı Paketi kapsamında tahliye edilmesi beklenirken tutukluluğunun devamına karar verildi.

Halil Savda hakkında Savaş Karşıtları web sitesinde halkı askerlikten soğutma iddiasıyla Şubat 2013'te soruşturma başlatıldı.

17 yaşındaki lise öğrencisi İrem Aksoy Twitter'da #EdepsizsinMelihGokcek hashtag'ini kullandığı için Mart 2013'te Beylikdüzü'nde, okuduğu liseden gözaltına alınarak polis karakoluna götürüldü. Aksoy daha sonra serbest bırakıldı.

Penguen, Leman ve Gırgır'ın bazı sayfalarını sosyal paylaşım sitelerinde beğenip paylaşan altı Ankara Defterdarlığı memuru hakkında "devlet büyüklerine hakaret ve başbakanı küçük düşürmek"ten 2012'nin aralık ayında disiplin soruşturması açıldığı, çalışanların Başbakanlık emriyle ifadelerinin alındığı iddia edilmişti. Konuyla ilgili soru önergesini 29 Mart 2013'te yanıtlayan Maliye Bakanı Mehmet Şimşek "konuya ilişkin rapor hazırlandığını, rapora istinaden iki personelin disiplin hükümleri ile ilişkilendirilmeksizin görev ve davranışlarında daha dikkatli olmaları hususunda uyarıldığını" söyledi.

YASA DEĞİŞİKLİKLERİ

3. Yargı Paketi olarak bilinen 6352 Sayılı Kanun 5 Temmuz 2012'de Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girdi. Paket TMK kapsamındaki suçlarda hükümün açıklanmasının geri bırakılması, hapis cezasının diğer yaptırımlara çevrilebilmesi ve ertelenebilmesini mümkün hale getirdi. Pakette gazeteci, yazar ve düşünürlerin de mağdur olduğu tutukluluk kararlarını sınırlandırmak üzere bu kararlarda kuvvetli suç şüphesinin, tutuklama nedenlerinin varlığının, tutuklama tedbirinin ölçülü olduğunun somut olgularla gerekçelendirilerek belirtilmesi şart koşuldu. Bazı durumlarda tutuklama yerine adli kontrol kararı alınabilecek.

6352 Sayılı Kanun 31 Aralık 2011 tarihine kadar basın yayın yoluyla ya da düşünce açıklama yöntemleriyle işlenen, adli para cezası ya da üst sınırı 5 yıldan fazla olmayan hapis cezası gerektiren bir suçtan dolayı dava açılmasının, kovuşturma sürecinin veya verilmiş cezanın infazının ertelenmesini öngörüyor. Ancak erteleme kararlarında 3 yıl denetim süresi konması, bu sürede yeni bir suç işlenirse önceki davanın görülecek veya cezanın infaz edilecek olması, yayınlama özgürlüğünü tehdit eden otosansür mekanizmasını güçlendirdiği yönünde eleştiriliyor.

Kanunun geçici 3. maddesi, 31.12.2011 tarihine kadar mahkemeler, yetkili mülki idari amirlikleri ve diğer makamlarca basılı yayınlarla ilgili olarak verilmiş toplatma, yasaklama, dağıtım ve satışın engellenmesi kararlarının, kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay içinde, yetkili ve görevli mahkemeden bu yasaklılığın devamı niteliğinde bir karar alınmamış olması durumunda hükümsüz hale gelmesini öngörüyordu. Yeni kararların alınabileceği ek süre 5 Ocak 2013'te sona erdi ve bugüne kadarki kitap toplatma ve yasaklama kararları hükümsüz hale gelmiş oldu. Öte yandan paketin yürürlüğe girmesinin ardından geçen süreçte mahkemelerin bazı kitaplarla ilgili eski toplatma kararlarını yeniledikleri ve yeni basılan bazı kitaplar hakkında yeni toplatma kararları verdikleri öğrenildi.

Ankara Emniyet Müdürlüğü 6352 Sayılı Kanun'un 78. maddesiyle Basın Kanunu'na eklenen geçici 3. madde uyarınca Ankara mahkemeleri ve diğer idari makamlarca (DGM, Bakanlar Kurulu, YSK, İçişleri Bakanlığı, OHAL) alınmış "basılı yayınlarla ilgili verilen toplatma, yasaklama, dağıtım ve satışın engellenmesi kararları"nın içeren listeyi 2012'nin eylül ayında Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı Basın Suçları Soruşturma Bürosuna gönderdi. Emniyet, listenin üst yazısında Güvenlik Şube Müdürlüğünün koordinesinde İstihbarat ve Terörle Mücadele müdürlüklerinin katılımıyla konuyla ilgili komisyon kurulduğunu belirterek, komisyonun listedeki yayınlardan 67 kitap ile 16 gazete ve dergi üzerindeki yasak kararının devam etmesi gerektiği yönündeki görüşünü bildirdi.

Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı Basın Suçları Savcısı Kürşat Kayral 453 kitap ve 645 diğer yayınlara ilgili Bakanlar Kurulu ve mahkemelerin verdiği yasaklama ve top-

latma kararlarını incelemeye aldı. Savcı listedeki Sıkıyönetim Mahkemeleri, Devlet Güvenlik Mahkemeleri ve Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 250. maddesiyle görevli mahkemelerce yasaklanan yayımlarla ilgili listeyi ise gereğinin takdiri için TMK'nin 10. maddesiyle görevli Ankara Cumhuriyet Başsavcivekilliğine iletti. Kayral kendisine iletilen listedeki yayımların üzerinden yasak kararlarının kalkmasına karar verdi. Savcı gerekçesinde yasaklama kararlarının çok eski tarihlere gidebildiğini, ulaşabildikleri en eski yasaklama kararının 10 Şubat 1949 tarihli Bakanlar Kurulu kararıyla olduğunu, bu kararların yürürlükten kalkmış 765 Sayılı TCK maddelerine, yeni TCK ve özel yasalarda yaptırım olmayan suç türlerine ait olduklarını, yasak konan birçok gazete, dergi, broşür ve pankartın asıllarına ulaşılmasının mümkün olmadığını, yeniden yayımlansalar da tarihsel nitelik taşıyacaklarını açıkladı. Müstehcenlik gerekçeli yasaklarda da eserlerde yasaklanma gerekçelerini doğrulayacak unsurlar olup olmadığını incelenemediği dile getirildi. Gerekçede, güvenlik güçlerinin araştırmasında hiçbir eserin aslına, yasaklama ve toplatma kararına dayalı bir nüshasına rastlanmadığı belirtildi. Basın savcısının haklarında takipsizlik kararı verdiği yasaklı yayımlar üzerindeki yasak kararları 5 Ocak 2013 itibarıyla hükümsüz kaldı.

Basın savcısının aralıktaki kararı üzerine kendisine gönderilen listeyi inceleyen TMK 10. Maddesiyle Görevli Cumhuriyet Savcısı Yıldırım Bayyurt ise emniyetin yasaklanmasını istediği 67 kitaptan 13'ü için TMK'nin 10. Maddesiyle Görevli Hâkimliğe yasağın sürmesi yönünde başvuru yaptı. Özgürlük Hâkimi Halil İbrahim Kütük 13 kitabın yasağının sürmesi için kitaplarla ilgili "soruşturma veya kovuşturma başlatılmış olması" gerektiğini belirtti ve talebi usulen reddetti. Böylece Ankara Emniyet Müdürlüğü'nün hazırladığı listedeki tüm kitaplar üzerindeki yasaklar kalkmış oldu.

Polisin yasak olmaya devam etmesini istemesine karşın yasakları hükümsüz hale gelmiş olan kitaplar şöyle:

Komünist Manifesto (1968), *Mahir Çayan Toplu Yazılar* (1978), Abdullah Öcalan'ın yazdığı *Kürt Sorununda Demokratik Çözüm Bildirgesi* (1999), *12 Eylül Faşizmi PKK Direnişi* (1996) ve *Barışa Doğru Roma Konuşmaları* (1996), *Dersim Türküleri* (1993), İsmail Beşikçi'nin yazdığı *Tunceli Kanunu ve Dersim Jenosidi* (1992), Zihni Açıba'nın yazdığı *Mamak Zulüm Kalesi* (1991), *Devrimci Saflarda Proletaryanın Demokrasi Anlayışını Egemen Kılma* (1980), *Devrimciler Ne İçin Savaşıyor* (1981), *Emperyalizme ve Oligarşiye Karşı Devrimci Gençlik Seçmeler* (1978), *Enternasyonalist Son Kavga* (1992), *Kaldıraç - 5 sayı* (1994-95), Şeyhmus Güzel'in yazdığı *Özgür Yılmaz Güney* (1996), *Sosyalizmin İki Ruhu* (1999), *TİİKP Davası Savunma* (1974), *TİİKP Savunmasında Köylü Meselesi* (1974), *TİİKP Savunmasında Milli Mesele* (1974), *TDKP Programı* (1980), Sinan Durmaz'ın yazdığı *Türkiye Devrimi Kürdistan Devrimidir* (1994), *Türkiye İhtilalci İşçi Köylü Partisi Davası* (1974), *Türkiye İşçi Köylü Partisi'nin Siyasi*

Çizgisi MK Raporu Tüzük Programı (1980), *Yalanları Parçalayan Ulucanlar Katliamı* (1999), *Yaşasın Çorum Silahlı Anti-faşist Halk Direnişi* (1980), *Haklar ve Özgürlükler Cephesi Halk Anayasası Taslağı* (2007), Zeynep Buruçerdi'nin yazdığı *Ashab-u Uhdud* (1982), Ahmet Kılıçkaya'nın yazdığı *Çağdaş Tagutların İslam Gerçeğini Saptırma Çabalarına Reddiye* (2000), *Cihat-Murtaza-Mutahhari Bütün Eserleri* (2000), Hüseyin Üzmez'in yazdığı *Çilenin Böylesi* (1984), *Demokrasi Küfür Nizamıdır* (2003), *Dabbetül Arz Haykırıyor* (2005), Yaşar Kaplan'ın yazdığı *Demokrasi Risalesi* (1985), *Gerçek İslam Dinini Kimler Bozdu* (1971), *Ham İmam Humeyni* (2000), *Hizbi Kitleleşme* (2003), *Hizbut Tahrir* (2003), *Hizbut Tahrir Mefhumları* (2003), *Hizbut Tahrir ve Hilafet* (2000), Ali Şeriatî'nin yazdığı *Hür Düşünce Mektebi* (1989), *İmam Humeyni İslama Davet* (2000), Hüseyin Gazi Metin'in yazdığı *İnsan Tanrı Dinler ve Alevilik* (2000), *İslam Anayasası* (1985), Osman Kayaer'in yazdığı *İslam Anlayışımız Üzerine Makaleler* (2000), *İslam Devleti* (2003), *İslam Nizamı* (2003), *İslami Şahsiyetler* (2003), *İslam Şeriatı* (1984), Fehim Şinasi'nin yazdığı *İslam Ümmetinin Yetimleri Kürtler* (2000), Ahmet El Mahmut'un yazdığı *İslama Davet* (2000), Takiyuddin En Nephani'nin yazdığı *İslamda Yönetim Nizamı* (2000), *İslamda Ekonomik Sistem* (2003), *İslamda İctimai Nizam*, *İslamda Kadın Erkek İlişkileri* (2003) ve *Kıvrak Zekâ* (2000), Abdülkerim Zellum'un yazdığı *İslamda Maliye* (2003), Abdül Kadim Zellum'un yazdığı *İslamda Yönetim Sistemi* (2000), Abdurrahman el Muhacir'in yazdığı *İslamın Hareket Metodu 2 cilt* (2003), Muhammed Gadban'ın yazdığı *Nebevi Hareket Metodu* (2003), *Briñingteki İrtica* (1998), *Başkaldırının Koşulları* (1992), *Devrimci Doğu Kültür Ocakları* (1970), *Kurtuluş İçin İleri AYÖD Gençlik Harekatı* (1976), *Kürdistan Bağımsızlık Mücadelesinin Yılmaz Savaşçısı*.

4. Yargı Paketi olarak bilinen 6459 Sayılı Kanun 30 Nisan 2013'te yürürlüğe girdi. Pakette terör örgütünün propagandasını yapanlara, bildiri veya açıklamalarını basıp yayınlayanlara hapis cezaları verilebilmesinde "cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemleri meşru gösterme, övme ve bu yöntemlere başvurmayı teşvik etme" şartı getirildi. Terör örgütlerinin bildiri ve açıklamalarını basıp yayınladığı, örgüt propagandası yaptıkları suçlamasıyla yargılananlara üyesi olmadıkları halde "örgüte üye olmak" suçundan ayrıca ceza verilemeyecek. "Örgüt üyesi olmamakla birlikte örgüt adına suç işlemek" fiili yalnızca silahlı örgütler hakkında uygulanacak, silahlı olmayan örgütlere uygulanmayacak. TCK'daki "suçu ve suçluyu övme" fiilinde değişiklik yapılarak, bir fiilin bu kapsama girmesi için "kamu düzeni açısından açık ve yakın tehlike" olması şartı getirildi, cezalar azaltıldı. Soruşturma evresindeki tutukluluk halinin devamı için şüpheli veya savunma da dinlenecek, tutukluluğa yapılan itirazlarda savcının yanı sıra şüpheli, sanık veya savunmanın da görüşü alındıktan sonra karar verilecek.

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ KARARLARI

AIHM 2012 Yıllık Raporu'na göre 47 ülke arasında Türkiye dava başvuru sayısı bakımından 16 bin 879 başvuru ile Rusya'dan sonra ikinci, ifade özgürlüğü ile ilgili mahkûmiyet sayısı bakımından birinci oldu. Türkiye'nin bekleyen davaları AIHM'nin dava yükünün yüzde 13.2'sini oluşturdu. 2012'de Türkiye 117 davada mahkûm oldu, bunlardan sekizinde ifade özgürlüğü ihlali belirlendi. Avrupa Konseyi'nin Nisan 2013 verilerine göre Türkiye 2012'de AIHM'den aldığı tazminat cezası miktarı bakımından 23 milyon 424 bin 794 Euro ile İtalya'dan sonra ikinci sırada yer aldı. Bianet 2012 Medya Gözlem Raporu'na göre 2012'de AIHM Türkiye'yi altısı gazeteci dokuz kişiye ve bir kuruma 78 bin 581 Euro, Ocak-Mart 2013 döneminde ise 2008-2009 yıllarında yasaklanan dokuz gazete ve dergi için 73 bin 500 Euro para cezası ödemeye mahkûm edildi. AIHM'de 2012 sonu itibarıyla Türkiye'den ifade özgürlüğü ile ilgili 450 dosya bulunduğu açıklandı.

Bir blogla ilgili karar nedeniyle tüm Google Sites modülünün erişimini yasaklamasından ötürü Ahmet Yıldırım'ın Nisan 2012'de yaptığı başvuruyu değerlendiren AIHM 12 Aralık 2012 tarihli kararında Türkiye'nin AIHS'nin ifade özgürlüğü ile ilgili 10. maddesi uyanınca 8 bin 500 Euro tazminat ödemesine karar verdi.

AIHM 2008-2009 yılları arasında yayını yasaklanan veya toplatılan Bağımsız Demokrasi Sosyalizm İçin Yürüyüş, Ezilenlerin Sosyalist Alternatifi Atılım, Özgür Mezopotamya, Günlük, Siyasi Alternatif, Özgür Görüş, Süreç, Rojev ve Demokratik Açılım gazete ve dergileri tarafından açılan davalarda Türkiye'yi ifade özgürlüğünü ihlal ettiği gerekçesiyle 13 bin 500'er Euro tazminata mahkûm etti.

Yayıncı Ahmet Önal *Teyze Baz/Bir Kürt İşadamı Hüseyin Baybaşın/Mahmut Bakı ve Dersim'de Alevilik, Munzur Cem* kitaplarıyla ilgili olarak 1999 ve 2002'de "halkın kin ve düşmanlığa tahrik" (eski TCK 312) suçundan mahkûm edilmişti. Önal'ın "ifade özgürlüğü hakkının çiğnendiği" yönündeki başvurusunu 2012'de değerlendiren AIHM Türkiye'yi 6 bin Euro ödemeye mahkûm etti.

ULUSLARARASI KURULUŞLARIN RAPORLARI

Avrupa Komisyonu, Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komisyonu, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı, Avrupa Gazeteciler Federasyonu, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi, Gazetecileri Koruma Komitesi, ABD Dışişleri Bakanlığı, Carnegie Endowment for International Peace, İnsan Hakları İzleme Örgütü, Freedom House, Sınır Tanımayan Gazeteciler Örgütü, Uluslararası Af Örgütü gibi birçok kuruluş Türkiye'de basın, düşünce ve ifade özgürlüğünün önündeki engelleri analiz eden raporlar ve açıklamalar yayınladılar.

Bu raporlarda ortak yaklaşım, Türkiye'de ifade özgürlüğünün halen tehdit altında olduğu ve durumun endişe verici bulunduğu şeklindedir. Tutuklu gazete-

ci sayısının fazlalığı, dava dosyalarına erişimin engellenerek savunma hakkının kısıtlanması, iddianamelerin niteliği, yargılama öncesi tutukluluk kararlarının yetersizliği, bu kararlara itiraz imkânı sunan etkili ve gerçek bir iç hukuk yolu bulunmaması, yargılama öncesi tutukluluğun azami süresinin uzunluğu, alternatiflerinin yeterince uygulanmaması ve sonlandırılması konusunda adaletli bir standardın olmaması, yargılama sürelerinin uzunluğu eleştirildi. Devlet yetkilileri, hakimler ve savcılar tarafından gazetecilere açılan davalar ve hükümeti eleştiren gazetecilerin işten çıkarılmalarıyla basın üzerinde baskı oluşturulduğundan söz edilerek, bu durumun medyada otosansürü yaygınlaştırdığı belirtildi.

2012'de basın özgürlüğü konulu raporlarda Türkiye düşük not almayı sürdürdü. Gazetecileri Koruma Komitesinin raporunda Türkiye "gazetecileri hapseden ülkeler arasında en kötüsü" olarak tanımlandı. Önceki sayımlarda yer almayan pek çok davanın gazetecilikle ilgili haberleştirme ve araştırma yapma gibi eylemlere dönük olarak açıldığı kesinleştirildi ve toplam dava sayısı yükseldi. Sınır Tanımayan Gazeteciler Örgütünün 179 ülkeyi değerlendirdiği 2013 Dünya Basın Özgürlüğü Endeksi'nde Türkiye 148. Sıradan 154'e düştü ve Türkiye'nin "gazeteciler, özellikle Kürt meselesiyle ilgili otoritelere dönük eleştirel görüş ifade edenler için dünyanın en büyük hapisanesi olduğu", devletin güvenlik paranoyası nedeniyle her türlü eleştirel fikri yasadışı örgütlerin savunuları saydığı belirtildi. Freedom House Dünya Basın Özgürlüğü Raporu'nda ise Türkiye 120. sırayı Kongo, Fiji, Liberya, Makedonya ve Seyşeller ile paylaştı. Bölgesinde "sıradışı" olarak nitelendirilen Türkiye önceki yıllarda olduğu gibi "kısmi özgür" ülke kategorisine dahil edildi.

Raporlarda 3. ve 4. Yargı Reformu paketlerinden olumlu ancak yetersiz adımlar olarak söz edilirken, Türkiye'de düşünce ve ifade özgürlüğünün güvence altına alınabilmesi için Anayasa, TCK ve TMK'nin baştan sona elden geçirilmesi, muhalif görüşlerin ifadesinin ve basın faaliyetlerinin terör suçu kapsamına sokulmasına olanak veren geniş ve yoruma açık terörizm ve suç unsurları tanımlarının değiştirilmesi gerektiği vurgulandı. Daha köklü Anayasa ve yasa değişikliklerinde terörizmin yasal çerçevesinin, şiddete tahrik ile şiddet içermeyen fikirlerin ifadesi arasındaki ayrımın netleştirilmesinin ve yargılama süreçlerinin hızlandırılmasının şart olduğu belirtildi.

Uluslararası raporlarda Türkiye'nin taraf olduğu Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi ile AIHS'nin ilgili maddeleri, Anayasa'nın ifade özgürlüğüne dair verdiği güvence hatırlatıldı. Türkiye'nin AIHM'deki dava sayısının çokluğuna değinilen raporlarda yasaların ve hukuk sisteminin uluslararası sözleşmelere uyumlu hale getirilmesi için Anayasal ve yasal değişikliklerin yanı sıra yargı ve diğer resmi kurumların insan hakları eğitimlerinin sürmesi gerektiği dile getirildi.

Raporlarda internette içerik paylaşımı ile ilgili davaların sayısındaki artışa ve

site yasaklamalarının sürmesine de dikkat çekilerek 5651 Sayılı Kanun'un uluslararası hukuki çerçeveye uyumlandırılarak ifade özgürlüğünü kısıtlamayacak, yayıncılara baskı uygulamayacak şekilde değiştirilmesi, yasadaki ifadelerin netleştirilmesi istendi.

Uluslararası Af Örgütü 2013'ün mart ayında yayınladığı "Türkiye'de İfade Özgürlüğünün Tam Zamanı" raporunda, her yıl siyasi aktivistlere, insan hakları savunucularına, gazetecilere, avukatlara ve diğerlerine açılan ve hukuku istismar eden yüzlerce kovuşturmanın Türkiye'nin en köklü insan hakları sorunlarından biri olduğu yazıldı. Raporda ifade özgürlüğünü tehdit eden yasa maddeleri olarak TCK'nin 301, 318, 125, 215, 216, 314, 220/6, 220/7 maddeleri ile TMK'nin terör tanımı yapan 1. maddesi ile 7/2 ve 6/2 maddeleri sayıldı. TCK'nin 301, 318, 215, 125, 220/6. maddeleri ile TMK'nin 6/2. maddesinin iptali, TCK'nin 216, 220/2. maddeleri ile TMK'nin 7/2. maddesi ve Anayasa'nın 26. maddesinin değiştirilmesi tavsiye edildi. Örgüt nisan ayında Türkiye'de ifade özgürlüğünün önündeki engellerin kalkması için "Bu Yasayla Olmaz" kampanyası başlattı.

DÜŞÜNCE VE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ ÖDÜLLERİ 2014

YRD.DOÇ. KEREM ALTIPARMAK

Yazar

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde öğretim üyesi ve İnsan Hakları Merkezi Müdürüdür. SBF'de lisans ve lisansüstü düzeyde insan hakları ve idare hukuk dersleri vermektedir. İnsan Hakları Merkezi tarafından yürütülmekte olan araştırma ve eğitim programlarından sorumlu olan Altıparmak, İnsan Hakları Ortak Platformu, Türkiye İnsan Hakları Vakfı ve İnsan Hakları Derneği gibi çok sayıda insan hakları örgütünün proje ve çalışmalarında rol almıştır. Altıparmak'ın ulusal ve uluslararası dergilerde yayımlanmış insan hakları ve silahlı çatışma hukukuna ilişkin çok sayıda çalışması bulunmaktadır. Yazarın çalışma konularında ifade özgürlüğü dışında, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, cezasızlık, işkence yasağı ve insan hakları kurumsallaşması bulunmaktadır. Son dönemde Türkiye'de farklı düşüncelerin ifade edilebildiği en önemli paylaşım platformlarından biri olan Twitter'ın 20 Mart 2014'te erişiminin engellenmesinin ardından, bu yasağın kaldırılması için İstanbul Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Yaman Akdeniz ile birlikte 24 Mart'ta Anayasa Mahkemesine başvurdu. Yüksek Mahkeme, "Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine" karar verdi. Akdeniz ve Altıparmak'ın girişimiyle çıkan kararın ardından 13 gün süren Twitter yasağı sona erdi. Altıparmak ile ilgili ayrıntılı bilgiye <http://80.251.40.59/politics.ankara.edu.tr/altipar/> adresinden ulaşılabilir.

PROF. YAMAN AKDENİZ

Yazar

2009 yılında Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi ve İnsan Hakları Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezine katılana kadar (2001-2009) Leeds Üniversitesi (İngiltere) Hukuk Fakültesi'nde Siber Hukuk Araştırma Ünitesi'nin koordinatörlüğünü yapmış ve Siber Hukuk Yüksek Lisans programını yürütmüştür. Aynı zamanda Cyber-Rights.Org adlı kar amacı gütmeyen sivil toplum örgütünün kurucusu ve 1997'den beri başkanıdır. 2003 yılından beri de bilgi edinme hakkı konusunda çalışmalar yapan BilgiEdinmeHakki.Org'un ortak kurucu başkanıdır. Son dönemde Türkiye'de farklı düşüncelerin ifade edilebildiği en önemli paylaşım platformlarından biri olan Twitter'ın 20 Mart 2014'te erişiminin engellenme-

sinin ardından, bu yasağın kaldırılması için Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde öğretim üyesi Yrd. Doç. Kerem Altıparmak ile birlikte 24 Mart'ta Anayasa Mahkemesine başvuruda bulundu. Yüksek Mahkeme, "Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine" karar verdi. Akdeniz ve Altıparmak'ın girişimiyle çıkan kararın ardından 13 gün süren Twitter yasağı sona erdi.

Çok sayıda uluslararası makalenin yanında, *İnternette Çocuk Pornografisi ve Hukuk; Ulusal ve Uluslararası Ethiler (Internet Child Pornography and the Law: National and International Responses)* adlı kitabı Haziran 2008'de Ashgate tarafından yayımlanmıştır. Yazarın ayrıca Yrd. Doç. Kerem Altıparmak ile birlikte Türkçe-İngilizce olarak hazırladığı *İnternete Girilmesi Yasaktır-Türkiye'de İnternet İçerik Düzenlemesi ve Sansüre İlişkin Eleştirel Bir Değerlendirme* isimli kitabı İmaj Yayınevi tarafından Kasım 2008'de, *Racism on the Internet (İnternette Irkçılık)* adlı kitabı ise 2010 yılı içinde Avrupa Konseyi tarafından yayımlanmıştır. Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) için hazırladığı İnternet'te İfade Özgürlüğü raporu 2011 yılında yayımlanmıştır. Akdeniz hakkında daha fazla bilgiye <http://cyberlaw.org.uk> adresinden ulaşılabilir.

TONGUÇ OK **Çevirmen**

1974'te Kayseri'de doğdu. 1997 yılında Marmara Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümü 3. sınıfta okurken gözaltına alındı. 2008 yılında ağırlaştırılmış müebbet cezası aldı. Cezaevine girdikten sonra İngilizcesini geliştirdi, İtalyanca, İspanyolca ve Kürtçeyi cezaevinde öğrendi. İki aylık Kürtçe yayınlanan Tiroj dergisine Kürtçe öyküler yazıyor. İngilizce, İspanyolca, İtalyanca ve Kürtçe dillerinde çeviri yapıyor. Çevirdiği makaleler Bilim ve Düşünce Kitap Dizisi, Birlik ve Mücadele, Özgürlük Dünyası gibi dergilerde yayımlandı. Çevirisini üstlendiği çok sayıda önemli eser yayımlandı. Halen Kandıra Cezaevi'nde tek kişilik hücrede yaşıyor.

Yayımlanmış çevirileri: *Tarihte Bilim*, J.D. Bernal, 2 Cilt (İngilizceden Türkçeye), *Pozitivizme ve Pragmatizme Karşı Felsefeyi Savunmak*, Maurice Cornforth (İngilizceden Türkçeye), *Marksizm ve Bilim*, J.D. Bernal (İngilizceden Türkçeye), *Müzik Üzerine Tartışmalar* (İngilizceden Türkçeye), *Keynes'e Karşı Marx*, John Eaton (İngilizceden Türkçeye), *Manifestoya Partiya Komünist (Kürtçe Manifesto)* (İngilizceden Kürtçeye),

Bilimin Toplumsal İşlevi, J.D. Bernal (İngilizceden Türkçeye), *Marksizm Ü Pirsgirêkên Zimanzanîyê*, J.V. Stalin (İngilizceden Kürtçeye), *Ülkem Toprağım ve Halkım*, Pablo Miranda (İspanyolcadan Türkçeye), *Alman İdeolojisi* (İngilizceden Türkçeye), *Ne Yapmalı? Divê Çi Bê Kirin?* V.İ. Lenin (İngilizceden Kürtçeye), *Mark-*

sist Öğreti, V.İ. Lenin (İngilizceden Türkçeye), *Marksizm Ü Pirsgirêka Netawayî* (Marksizm ve Ulusal Sorun) (İngilizceden Kürtçeye), *Devlet ve Devrim* (İngilizceden Türkçeye).

AHMET ATILLA GÖZENDOR

Kitapçı

1951'de Ankara'da doğdu. Kitaplara ve okumaya duyduğu ilgi, oturduğu mahallede şair Arif Damar'ın işlettiği Yeryüzü Kitabevi'ne ziyaretleriyle başladı ve daha sonraki yıllarda çalışma hayatını bu alanda sürdürmeye karar verdi. Kitapçılığa 1975 yılında Aydınlar Dağıtım'ın kitabevinde çalışarak başladı. 1976'da Cumalı Kitabevi'nde, 1977'de Osmanbey'deki Sander Kitabevi'nde, 1979'da GE-DA Genel Dağıtım'da, 1981'de Caddebostan'daki May Kitabevi'nde, 1983-1985 yılları arasında Şaşkınbakkal'daki Nezih Kitabevi'nde, 1985-1987 yıllarında Say Dağıtım'da, 1987-1989 Haşet Kitabevi'nin Ankara-İstanbul mağazalarında, 1989 yılında Kabalcı Dağıtım'da satış ve satın alma sorumlusu görevlerinde bulundu. 1991-1997 yılları arasında Nezih Kitabevi'nin Kadıköy şubesinde Satınalma Müdürü olarak, 1998'de Say Dağıtım'da yine Satınalma Sorumlusu olarak çalıştı ve 2000 yılında emekli oldu. Emeklilik sonrası da mesleğini bırakmayan Gözendor 2000-2012 yılları arasında Say Dağıtım'da çalışmaya devam etti. Halen 2012 yılında Alkım Kitabevi Kadıköy Şubesi'nde depo sorumlusu olarak görev yapıyor. Hayatını "kitaplarla dolu bir dünya" diye özetliyor.

MÜLKİYE DEMİR KILINÇ

Kitapçı

1982 yılında Batman'ın Sason ilçesinin Kelhasan köyünde dünyaya geldi. İlkokulu bitirdikten sonra babasının korucular tarafından vurulması sonucu dört kardeşiyle birlikte İstanbul'a zorunlu göç etti. Uzun süre kardeşleriyle birlikte tekstilde çalışmak zorunda kaldı ve liseyi dışarıdan bitirdi. Kitaplarla arası her zaman iyiydi ve 2008 yılında Mezopotamya Kültür Merkezi'nde kitap satış sorumlusu olarak işe başladı. Yayınevlerine gidip kitap siparişi vermek, yeni çıkan kitapları takip etmek, gelen kitap istekleri ile yeni kitaplar tanımak kendisi için mutluluk kaynağıydı.

Üç yıl çalıştığı işinde, kendisi sıradan bir günde sıradışı bir şekilde göz altına alındı. Kitap satışı yaptığı bir kişi yasadışı bir örgüte gönderecek birisi için kendisinden herkesin kütüphanesinde bulunabilecek kitaplar almıştı. Çalıştığı yerin muhalif bir kimliği olması ve kendisinin Kürt olması hakimlerce bu kitapların nereye gittiğini bildiği yorumuna yol açtı ve normal yaşantısı sürerken Yargıtay jet hızıyla cezayı onadı. Bu sırada ikiz bebeklerine 4 aylık hamileydi. Ceza infazı önce

doğuma kadar, sonra 6 ay olmak üzere toplam 10 ay ertelendi. Erkek bebeğine Özgür, kız bebeğine Lorin isimlerini verdi. Erteleme tarihi 19 Mayıs 2014'te bitti. Daha uzun süreli erteleme için bebeklerin hapisane koşullarında büyümemesi gerekçesi kabul görmedi. Kendisi de fiziksel engelli olan Kılınç bu kez bu engelinin yaratacağı zorlukla ilgili adli tıptan rapor alma talebiyle savcılığa başvurdu, savcılık Adli Tıp raporunu aldıktan sonra erteleme talebiyle ilgili son kararını verecek.

Kılınç'ın "kitap satmaktan" ceza aldığını öğrendiği günden bu yana eşiyile birlikte durumunu anlatmak için çalmadığı kapı kalmadı. Bu süreçte kitaplarını sattığı, okumaktan zevk aldığı Elif Şafak'la, Şükrü Erbaş'la, Noam Chomsky gibi yazarlarla "kitaplarını yanlış kişiye sattığı için" tanışma imkanı buldu. Kitap satmak "suçundan" hapse gireceği kesinleşen Kılınç'ın artık bu kararın adaletsizliğini sorgulama şansı yok; tek düşüncesi haziran ayında 7 aylık olan bebeklerini biraz daha büyütmeden hapse girmemek, bu süreci onlar için en az travmatik şekilde geçirmek.

YAYINLAMA ÖZGÜRLÜĞÜ RAPORU

Haziran 2013 – Haziran 2014

GİRİŞ

Geçtiğimiz dönem yayınlama özgürlüğü adına "ilk bakışta olumlu" bazı gelişmelere sahne oldu. Yargıda reform paketlerinin getirdikleri değişikliklerle, kitapları nedeniyle yargılanan yayıncıların hapis cezaları almadıkları, ağır mahkûmiyetlerle karşılaşmadıkları bir dönem geçirdik. Özel Yetkili Mahkemelerin kapatılması ve tutukluluk süresinin 5 yıla sınırlandırılması hapisteki çok sayıda gazeteci, yazar, yayıncı, çevirmen ve entelektüelin serbest bırakılmasını sağladı. "Tutuklu ..." listeleri giderek kısaldı. Yıllardır kitapçılardan, fuarlardan alınıp severek okunan kitaplar üzerindeki darbe dönemlerinin izlerini taşıyan tozlu yasak kararları kaldırıldı ve bu kararlar nedeniyle basımı, dağıtımı engellenen kitapların okurla buluşması mümkün oldu. Ancak bu ilk bakışta umut veren gelişmelere bir kez daha dikkatlice baktığımızda gördüğümüz tablo, ülkemizde yayınlama özgürlüğünün arttığı bir yıl geçirdiğimizi söyletmiyor ne yazık ki.

Yayıncılarımız hapsedilmediler ancak mesleklerini yaptıkları ve edebi, düşünsel eserleri okurlarıyla buluşturdıkları için suçlanmaktan, yargılanmaktan kurtulmuş, mesleklerine sürülen lekeden aklanmış değiller. Mevcut davalarından beraat edemedikleri gibi, hoş gitmeyen eserleri yayınlamak suç olarak görüldüğü, "Bir daha yaparsan tüm cezalarını toptan çekersin" tehdidi devam ettiği sürece yayıncıların özgür olduklarını söylemek mümkün değil.

Tutuklu gazeteci sayısı son aylarda hızla düştü ve hapiste yıllar geçiren çok sayıda gazeteci sevdiklerine kavuştu ancak bu gazetecilik mesleğine verdikleri değer ve emeğin onlara "terörist" sıfatı, işsizlik ve itibarsızlaştırılma tehdidi olarak geri döndüğü gerçeğini değiştirmede. Zira davalar duraksamış olsa da haklarındaki suçlamalar ve verilmiş mahkûmiyet kararlarının kılıcı başları üstünde sallanmaya devam ediyor. Her an yeniden mahkeme kapısına çağrılabilir, mahkûm edilebilir ve yeniden hapis hayatına dönebilirler.

Yayıncılık alanının emekçileri olan yayıncılar, yazarlar, çevirmenler, gazeteciler için mahkûmiyetlerin usulen durması, kitapların eski yasaklarından kurtulması, mevcut yasalar ve uygulayıcıların yeni davalar, suçlamalar, yasaklara imza atma hevesini azaltmış değil. İfadelerimiz ve yayınlarımız nedeniyle lekelenme ve cezalandırılma tehdidi, hayatımızın her anına yayılan, ağırlaşan sansür ve otosansür

hissine yol açtı. Evde, sokakta, okulda, telefonla konuşurken, bilgisayar kullanırken, işimizi yaparken, her anımızda kendimizi sansürlüyor ve bize sansürlenmiş bilgilerin kökünü yakalamaya çalışıyoruz.

Çocukların okuma keyfi, öğretmenlerle öğrencilerin edebi paylaşımları da sansür gölgesi altında. Hemen her okulda kurulan Kitap İnceleme Komiteleri ve öğrencilere önerilen edebi eserlerin çetelesini tutup hesap soran okul yönetimleri, öğrencilerin kitapla ilişkisini devletin ürettiği ders kitaplarına indirgemeye, kitap görünce korkan, “okumak” deyince içi sıkılan genç nesillere yenilerini eklemeye, öğrencilerini okumanın keyifli yanıyla tanıştırmak için didinen öğretmenlere hatıyatı dar etmeye kararlı görünüyor.

İnternet geleneksel iletişim alanlarımızda hissettiğimiz sıkışmışlığı aştığımız bir özgürlük kapısıyken kısa sürede bu alan da iktidarın denetimine esir düştü. İlk haliyle çok eleştirilen internet yasasında yapılan yeni düzenlemeyle bu alandaki yayıncılık girişimlerini engellemek, hoş gitmeyen yazıları ortadan kaldırmak, suça çevirmek, internet yayıncılarını yıldırma ve toplumun internet kullanan geniş bir kesimini adım adım izleyip tehdit etmek artık daha da kolay. Binlerce yerel içerik şimdiden yasaklı, her geçen gün dünyaca ünlü bir yayın platformunun Türkiyelilerle ilişkisi koparılıyor. İnternet de artık ülkemizde konforlu bir özgürlük değil çetin bir direniş alanı.

1995’ten bu yana yayınlama özgürlüğü adına sürdürdüğümüz çalışmalar bir tarihi oluşturdu, Türkiye’nin ifade özgürlüğü alanında kat ettiği ve edemediği yolları gösteren bir harita olarak önümüzde duruyor. Şimdi yayıncılar olarak geçmişini tekrar etmemek, yayıncılık mesleğimizi sansüre ve otosansüre kurban etmemek için direnişimizi yeni bir başlangıç olarak görüyor, “mücadeleye devam” diyoruz.

KİTAPLARLA İLGİLİ DAVALAR, SORUŞTIRMALAR, TOPLATMA KARARLARI Yargıtay’dan Apollinaire’e “Müstehcenlik” Cezası

Yargıtay 14. Ceza Dairesi, eserleri dünya klasikleri arasında yer alan ve Avrupa Edebiyat Mirası kabul edilen, dadaizm, sürrealizm, kübizm, fütürizm, orfizim gibi önemli çağdaş akımlara ilham kaynağı olan Apollinaire’in *Genç Bir Don Juan*’ın *Maceraları* adlı romanını çevirmek ve yayınlamaktan dolayı “müstehcenlik” suçundan yargılanan Sel Yayıncılık sahibi İrfan Sancı ve çevirmen İsmail Yergüz’a verilmiş beraat kararını oy birliğiyle bozdu, sanıkların 6 yıldan 10 yıla kadar hapis cezasıyla yargılanmasını istedi. 17 Aralık 2013’teki karar duruşmasında 2. Asliye Ceza Mahkemesi Yargıtayın kararını uygun bulmayarak yargılamayı 3. Yargı Paketi uyarınca erteledi.

Yargıtay, 2010’da 2. Asliye Ceza Mahkemesinin “kitabın edebi eser” olduğu ve suçun unsurları oluşmadığı gerekçesiyle verdiği beraati bozan 5 Temmuz 2013

tarihli kararında, Türk Ceza Kanunu’nun (TCK) müstehcenlik maddesinin “müstehcen ürünlerin üretiminde çocukların kullanılması” ile ilgili 3. fıkrasına atıfta bulundu. Böylece 1911 tarihinde yazılmış romanın başkahramanı 15 yaşındaki Roger “istismar edilen çocuk” olarak değerlendirilmiş oldu.

Dairenin kararında kitabın tercümesi ve yayınlanmasının ifade özgürlüğü kapsamında kabul edilemeyeceği yazıldı. Yerel mahkemenin, soruşturma aşamasında verilen bilirkişi raporu ile Başbakanlık Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kurulu raporundaki “kitabın hiçbir sanatsal ve edebi değerinin bulunmadığı” değerlendirmesi yerine, genel ve soyut ifadeler taşıyan diğer bilirkişi raporuna dayanarak kitabı “edebi eser” kabul etmesinin kanuna aykırı olduğu ileri sürüldü.

12 Eylül 2013’teki duruşmada yayıncı Sancı, “Kurgu bir metnin kahramanları ya da yazarları yargılanamaz, yazarlar kitaplarda adam da öldürür, şehirleri de havaya uçurur, kimse bundan sorumlu tutulmaz. Siz burada beni değil Apollinaire’i yargılıyorsunuz,” diye konuştu. Çevirmen Yergüz ise, “Yine sizin mahkemenizce yargılanan *Görgülü ve Bilgili Bir Burjuva Kadınının Mektupları* isimli kitapta yalnızca çevirmen olduğum, yayınevinin verdiği bir işi yaptığım gerekçesiyle beraat etmiştim. Şimdi ise sanık olarak yargılanıyorum,” dedi. Apollinaire tarafından yazılan *On Bir Bin Kırbaç* isimli kitabın yargılandığı ve toplatıldığı, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) taşınan davada Türkiye’nin mahkûm olduğu mahkemeye hatırlatılarak, bu davanın Türkiye’nin yine AİHM tarafından cezalandırılacak olması anlamına geldiği belirtildi.

Davanın 17 Aralık’taki karar duruşmasında 2. Asliye Ceza Mahkemesi Yargıtayın iddiasını uygun bulmayarak, çocuk istismarı ile ilgili suç oluşmadığı, suçun aynı maddenin 2. fıkrası kapsamında olduğu ve yargılamanın 3. Yargı Paketi olarak bilinen 6352 Sayılı Kanun kapsamında kaldığı sonucuna vardı. Beraat verilmesinin usulen mümkün olmadığını belirten mahkeme yargılamayı üç yıl erteledi.

Duruşmayı izleyen Uluslararası Yayıncılar Birliği (IPA) Yayınlama Özgürlüğü Komitesi Başkanı Ola Wallin’in IPA ve Uluslararası PEN adına yaptığı basın açıklamasında şöyle denildi: “Bunun gibi davalar yayıncıların zamanı ve kaynakları üzerinde ağır bir yük oluşturuyor, bir tehdit ve gerilim atmosferi yaratıyor ve onları mükemmelen meşru eserleri yayınlamaktan vazgeçiriyor, sıklıkla da onları doğrudan yasal yolla taciz ediyor. Ayrıca bu davalardaki uzmanların tutarlılığı ve bağımsızlığıyla ilgili de sorunlar var. IPA’nın Yayınlama Özgürlüğü Komitesi Türkiye hükümetine Sancı gibi edebiyat yayıncılarını bu tür davaların süregiden yükünden koruyacak çalışılabilir ve modernize edilmiş bir yasal çerçeve yaratarak çok ihtiyaç duyulan bu yasal reformu yapması çağrısında bulunuyor”.

Aram Kitaplarına El Koyma

2013'ün eylül ayında Siirt'te açılışı yapılan Siirt Belediyesi Celaleddin Bedirhan Kütüphanesi'ne çeşitli yayınevlerinden toplanan yaklaşık 4000 kitabı getiren Aram Yayıncılık çalışanları Savaş Sekmen ve Hüseyin Caruş'un içinde bulunduğu araç kent merkezinde durduruldu. Sekmen ve Caruş araçla birlikte Emniyet Müdürlüğüne götürüldü, kitaplar sayılıp kontrol edildi. Aralarında Aram Yayınları'nın yayınladığı Sinan Şahin'in *Paradigmasal Değişimde Kuantum* adlı kitabının 5 adedine, geçersiz eski bir toplatma kararı gerekçe gösterilerek el kondu. Yayınevi çalışanlarına 180'er TL para cezası kesildi. Bu kitap hakkında daha önce alınmış toplatma kararı kaldırılmış, yeni baskısı için savcılıktan "4. Yargı paketi kapsamında kovuşturmaya yer olmadığı" şeklinde resmi yazı gönderilmişti. Yayınevi avukatlarının kitapların iadesi ve para cezasının kaldırılması yönündeki talebi reddedildi.

Aram Yayınları'nın yayınladığı Mordem Delibaş'ın *Kırbaşı Baskını* için 27 Ağustos 2013'te, Radikal Demokrasi kitabı için 10 Eylül 2013'te, Bu Yürek Dağlar Aşar: Gerilla Şiirleri 1, Dağın Kalbinde Gizliyiz: Gerilla Şiirleri 2, Kahır Fırat'ın Gulen Azadiye ve Ali Yılmaz'ın Gözlerinde Berivanın Gülüşleri Işıldıyordu kitapları için 17 Ocak 2014 tarihinde, Yarınlar Yol Almak: Gerilla Anıları 3 kitabı için 18 Ocak 2014'te yeniden toplatma kararları verildi.

Cübbeli Adalet'e Beraat

Gazeteci İlhan Taşçı'nın *Cübbeli Adalet* adlı kitabının kapağındaki yeşil takkeli ve sakallı kişinin kendisine benzediği savıyla eski Erzurum savcısı Osman Şanal'ın "hakaret" ve "adil yargılamayı etkilemeye teşebbüs" suçlamalarıyla açtığı 15 bin liralık tazminat davası reddedildi.

Taşçı, dönemin Erzincan Cumhuriyet Başsavcısı İlhan Cihaner'in tutuklanmasına kadar varan İsmailağa cemaatine yönelik soruşturmanın perde arkasında yaşananları *Cübbeli Adalet* adıyla kitaplaştırmıştı. Kitabın yayınlanmasının ardından savcı Şanal kitapta kendisinin "birtakım cemaatlere ve gruplara yardım ettiği birçok kez zikredildiği ve aleyhine ve kişilik haklarını zedeleyecek şekilde çarpıtma haberler yapıldığı", kitabın kapağındaki yeşil takkeli, sakallı kişinin kendisi olduğu, kitapta tümce sonlarında ünlem kullanılarak kendisinin zan altında bırakıldığını ileri sürerek dava açtı.

Dava reddedilirken, gerekçeli kararda "kitabın kapağında bulunan resim veya fotoğrafın davacıya benzediği hususunda dosyaya herhangi bir delil sunulmadığı", şikayet konusu ifadelerin kitapta konu edilen "yargılama faaliyetiyle ilgili olarak eleştiri" ve "yazarın görüşü" olup hakaret niteliğinde olmadığı, doğrudan davacıyı hedef almadığı, dolayısıyla suç unsurunun bulunmadığı belirtildi. Şanal'ın itirazıyla Yargıtay'a gönderilen dosyanın temyiz incelemesi sürüyor.

Kırmızı Kedi'ye 1 Milyon TL'lik Hakaret Davası

Aydınlık gazetesi yazarı Sabahattin Önkibar'ın *Takkeli Firavunlar ve Büyük Siyasi Sırlar* adlı son kitabına, kitapta konu edilen İhlas Holding ve kurucusu Evren Özen'in vekilince "hakaret" suçlamasıyla manevi tazminat davası açıldı. Davacılar kitabın toplatılması ve tazminat talebinde bulundu. Mahkeme yaptığı değerlendirmede İhlas Holding'in söz konusu kitabı sunmadığı ve talebin yargılamayı gerektirmesi nedeniyle şimdilik toplatma kararı veremeyeceğini belirtti. Dava sürüyor.

Gezi Fenomeni Kitabına Dava

Nurten Özkoray ve Erol Özkoray'ın İdea Politika Yayınları'ndan çıkan kitabı *Bireyselleşme ve Demokrasi: Gezi Fenomeni* hakkında Başbakan'a hakaret edildiği gerekçesiyle dava açıldı. "Kamu görevlilerine hakaret" maddesine dayanılarak açılan davada, Gezi direnişi sırasında kullanılan ve kitapta yer verilen "Eşek olma halkı dinle", "Totoş Tayyip", "İstifa et şerefsiz" ve "Münafık Tayyip suç sende değil, seni doğuran ananda" sloganları savcı tarafından suç unsuru olarak değerlendirildi. Yazar Erol Özkoray, iddianamenin sloganları sanki kendileri söylemiş ve yazmış gibi ele aldığını belirterek davaya tepki gösterdi. Gezi direnişi ile ilgili siyasi ve sosyolojik analizler içeren kitabın temelini Nurten Özkoray'ın Boğaziçi Üniversitesi'nde kabul edilen *Türkiye'de Bireyselleşme ve Demokrasi* başlıklı sosyoloji tezi oluşturuyor. 2013'ün ağustosunda yayınlanan kitap şu ana kadar Gezi eylemleriyle ilgili çıkan kitaplardan dava konusu olan ilk örnek. İlk iki duruşması 20 Mart ve 22 Mayıs 2014'te İstanbul 2. Asliye Ceza Mahkemesinde görülen davada Erol Özkoray savunmasını yaparak, "Gezi'nin anonim olan duvar yazıları ve sloganlarına kitabımda yer verdiğim için ceza vermeye çalışılıyor. Bu eski TCK'daki 162. maddedir, ancak yeni TCK'da buna yer verilmedi. Savcılık makamı olmayan bir kanunu hortlatmaya çalışıyor. Hukukun temel prensibidir: Kanun yoksa, ceza da yoktur, kanunsuz suç olmaz," diye konuştu. Duruşma 17 Haziran 2014'e ertelendi.

Aram Editörüne Terör Davası Yeni Mahkemede

Aram Yayınları Yayın Koordinatörü Gökhan Bulut'un, yayına hazırladığı Hayrettin Ekinci'nin Li Ciyane Qerejdx Şopa Gerila, Rodi Zinar'ın yazdığı Tecrit, Hesen Hüseyin Deniz'in yazdığı Serpehatiyen Penabertiye ve Thomas Benedikter'in Avrupa'nın Özerk Bölgeleri kitapları nedeniyle "terör örgütü propagandası" suçundan yargılandığı davanın dosyası, Özel Yetkili Mahkemelerin (ÖYM) kaldırılması sonucu Diyarbakır 3. Ağır Ceza Mahkemesine gönderildi. Duruşma tarihi 25 Eylül 2014.

Öcalan'ın Yasaklı Kitabı İçin Karar AYM'nin

Abdullah Öcalan'ın 2012'de basılırken toplatılıp yasaklanan *Kürdistan Devrim Manifestosu, Kürt Sorunu ve Demokratik Ulus Çözümü: Kültürel Soykırım Kısacasında Kürtleri Savunmak* adlı kitabı için Anayasa Mahkemesine (AYM) yaptığı başvuruda, mahkeme Adalet Bakanlığından görüş istemişti. Bakanlığın görüş yazısını 17 Temmuz 2013'te mahkemeye gönderdiği öğrenildi. Yazıda düşünce ve ifade özgürlüğünü koruma altına alan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve AİHM içtihatlarının dikkate alınması istenerek, takdir yetkisi mahkemeye bırakıldı. Yazıda ayrıca AİHM'de Türkiye'nin mahkûm olduğu Sürek ve Özdemir, Gözel ve Özer, Ayşe Nur Zarakolu kararlarına gönderme yapıldı. Öcalan'ın AİHM'deki savunmaları ve Kürt sorununun çözümüne ilişkin düşünce ve çözüm önerilerinin yer aldığı kitap, yazarın kimliği, kapağındaki harita ve içeriğinde yazarın "örgüt propagandası" yaptığı gerekçeleriyle yasaklanmıştı. AYM'ye bireysel başvuru yapan ilk kişi Öcalan olduğu halde, birçok bireysel başvuruyla ilgili olarak, ifade özgürlüğünün alanını genişletecek yönde kararlar alan mahkemenin bu kitapla ilgili kararını açıklamaması dikkat çekiyor.

Askeri Mahkemede Kitap Davasına Beraat

Balyoz davasından 18 yıl hüküm giyen tutuklu Tümamiral Semih Çetin'in yaşadıklarını anlattığı, Kaynak Yayınları'nın yayınladığı *Bir İhanetin Öyküsü: Hasdal'da Bir Amiral* adlı kitabı hakkında 2013'ün mayısında askeri savcılık tarafından soruşturma başlatılmış, soruşturma sonucunda kitapta Oramiral Murat Bilgel'e "hakaret" edildiği iddiasıyla Genelkurmay Askeri Mahkemesinde dava açılmıştı. Kitapta Özel Yetkili Cumhuriyet Savcısı Fikret Seçen'in Donanma Komutanlığında yaptığı arama, Oramiral Bilgel'in aramayı yapan savcılara kravat iğnesi armağan etmesi, Hasdal Cezaevi'ndeki tutuklu subayların Bilgel'e yazdığı, sahte dijital veriler üreten askeri personelin görevini sürdürmesini eleştiren mektup gibi ayrıntılar yer alıyordu. Balyoz davası sanıkları olan subayların dava üzerine yazdıkları 30'a yakın kitapla ilgili Genelkurmay Askeri Savcılığının inceleme sürdürdüğü, bazıları hakkında davalar açıldığı öğrenildi.

YAZARLARA AÇILAN DİĞER DAVALAR

Bekir Coşkun

Gazeteci-yazar Bekir Coşkun Cumhuriyet gazetesinde 20 Eylül 2012'de yayınlanan "Büyük Devlet Şeyi..." başlıklı yazısında "Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın kişilik haklarına saldırıda bulunduğu" gerekçesiyle hakkında Ankara 9. Asliye Ceza Mahkemesinde tazminat davası açılmıştı. Dava 2013'ün temmuz ayında sonuçlandı, Coşkun 5 bin TL para cezasına çarptırıldı.

Ahmet Altan

Gazeteci-yazar Ahmet Altan'a 2013'ün ocak ayında yayınlanan bir köşe yazısı nedeniyle Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'a hakaret ettiği gerekçesiyle 2 yıla kadar hapis cezası istemiyle dava açılmıştı. İstanbul 10. Asliye Ceza Mahkemesinde görülen davanın 18 Temmuz 2013'teki karar duruşmasında Altan'a 11 ay 20 gün hapis cezası verildi, ceza 7 bin lira adli para cezasına çevrildi.

Fazıl Say

Dünyaca ünlü piyanist ve yazar Fazıl Say'a Twitter'dan paylaştığı Ömer Hayyam'ın bir rubaisi nedeniyle, "halkın bir kesiminin benimsediği dini değerleri alenen aşağıladığı" gerekçesiyle 10 ay hapis cezası verilmişti. Say'ın avukatları, 3. Yargı Paketi kapsamında hükmün açıklanması geri bırakılması kararına itiraz etmiş, bunun üzerine dava yeniden açılmıştı. 20 Eylül 2013 tarihinde yeniden görülen davada Say bir kez daha 10 ay hapis cezasına çarptırıldı ancak bu kez hakim daha önce verdiği "hükmün açıklanmasının geri bırakılması" kararını uygulamadı. Bunun yerine Say'ın sabıkasız oluşunu dikkate alarak hapis cezasının ertelenmesi ve 2 yıl denetim süresi kararı verildi.

Eren Erdem

Başbakan Tayyip Erdoğan yazar Eren Erdem'e Aydınlık gazetesindeki 8 Ağustos 2012 tarihli, "Başbakan hain ve hırsız mıdır?" başlıklı yazısı nedeniyle "kamu görevlisine basın yoluyla alenen hakaret" suçundan hapis istemiyle dava açtı. 2013'ün eylül ayında sonuçlanan davada Erdem 7 bin lira adli para cezasına çarptırıldı.

Doğan Akhanlı

Yazar Doğan Akhanlı'nın "soygun" ve "silahlı örgüt" suçlamasıyla yargılandığı davada 2011'de yerel mahkemenin verdiği beraat kararını Yargıtay 2013'ün şubat ayında bozdu ve ağırlaştırılmış müebbet talebiyle dosyayı mahkemeye geri yolladı. Dava 31 Temmuz'da İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesinde yeniden görülmeye başlandı. Avukatlar beraat kararına uyulmasını talep ederken, mahkeme Akhanlı'nın yurt dışında aranabilmesi için kırmızı bülten düzenlenmesine hükmetti.

Akhanlı hakkında İstanbul, Eminönü'nde bir döviz bürosunun soyulması talimatını verdiği iddiasıyla dava açılmış ve ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası istenmişti. Akhanlı, hasta babasını son kez görmek üzere geldiği İstanbul'da 10 Ağustos 2010'da tutuklanmıştı. 19 yıl sonra yeniden teşhise çağırılan dükkan sahibinin oğlu, Akhanlı'yı net olarak teşhis edemediğini, 1992'deki teşhisindeyse dosyadaki

fotoğrafın kendisine gösterilmediğini belirtmişti. Akhanlı 113 gün tutukluluğun ardından 8 Aralık 2010'da tahliye edilmişti.

İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesi 12 Ekim 2011 tarihli duruşmada Akhanlı hakkında, "sanığın atılı suçu işlediğine ilişkin mahkûmiyetine yeter, her türlü şüpheden uzak, kesin ve inandırıcı vicdani kanaat oluşturur deliller elde edilemediği, suçun sanık tarafından işlendiğinin sabit olmadığı" gerekçeleriyle beraat kararı verdi. Davanın temyiz edildiği Yargıtay 9. Ceza Dairesi ise "sanığın suç tarihinde terör örgütü üyesi olması" ve "eski TCK'nin 146/1. maddesinin tartışılması gerektiği" sebepleriyle kararı bozarak müebbet hapis cezası istedi.

Akhanlı mahkemeye gönderdiği "Redd-i Dava" başlıklı mektubunda, ilk duruşmadan beri davaya katılmama ve protesto amaçlı susma kararı olduğunu belirterek, "Hrant Dink cinayetinin arkasında örgüt bulamayan aynı Yargıtay, dünyanın gözü önünde, beni yeniden var olmayan bir örgütün DOĞAN K. kod adlı lideri ilan ederken, benden, tıpkı roman kahramanı Josef K. gibi, boynumu cellatlara gönül rızasıyla uzatmamı talep ediyor. DOĞAN K. davası benim için yüzlerce benzeri olan, akıl almaz bir keyfiyet ve kibirle açılan, sürdürülen ve sonuçlandırılan adaletsizliğin bir parçasıdır. Davayı reddetme kararım, aynı zamanda, hukuk dışı uygulamaların mağduru olmuş, ümitsizce seslerini duyurmaya çalışan insanlarla dayanışmanın da bir ilanıdır," diye yazdı. ÖYM'lerin kaldırılmasıyla dosyası İstanbul 3. Ağır Ceza Mahkemesine devredilen davanın bir sonraki duruşması 2 Ekim 2014'te görülecek.

Emrah Serbes

Yazar Emrah Serbes hakkında Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, İçişleri Bakanı Muammer Güler ve İstanbul Valisi Hüseyin Avni Mutlu'ya hakaret ettiği iddiasıyla, "kamu görevlisine hakaret" suçundan 10 ay 5 günden 12 yıla kadar hapis istemiyle dava açıldı. Davada, Serbes'in 1 Mayıs'ta İstanbul Valiliği'nin Taksim'in kutlamaların dışında tutulması kararını televizyonda eleştirirken Başbakan Erdoğan ile ilgili kullandığı "Recop Tazyik Gazdoğan" nitelemesinin hakaret olduğu iddia edildi. 7 Kasım 2013'te İstanbul Adliyesi 18. Sulh Ceza Mahkemesinde görülen ikinci duruşmada savunma yapan Serbes, konuşmasında polis saldırılarını değerlendirdiğini, üzerine tazyikli su sıkıldığı için olaylarda Başbakanın da payının olduğunu düşünerek ironi yaptığını, ifadesinde Başbakana hakaret etmeyi amaçlamadığını söyledi. Mahkeme Serbes'in beraatine karar verdi.

Ayşegül Devocioğlu

Yazar ve BDP PM üyesi Ayşegül Devocioğlu hakkında, 2012'de Yalova'da düzenlenen Newroz kutlamalarına katıldığı için "kanuna aykırı toplantı ve gösteri

yürüyüşleri düzenlemek" ve "terör örgütü propagandası yapmak" gerekçeleriyle 20 BDP üyesiyle birlikte dava açılmıştı. Bursa 6. Ağır Ceza Mahkemesinde görülen davanın 30 Aralık 2013'teki duruşmasında Devocioğlu "terör örgütünün üyesi ve destekçisi olduğunu belli edecek şekilde PKK propagandası yapmak" gerekçesiyle 11 ay hapis cezasına çarptırıldı. Beş yıllık denetim süresi içinde hapis cezasını gerektirir bir suç işlemesi halinde karar işleme konacak.

Sevan Nişanyan

Yazar Sevan Nişanyan hakkında, nisanyan1.blogspot.com blog sayfasında yayınladığı "Nefret suçlarıyla mücadele etmeli" başlıklı yazısında Hz. Muhammed'e hakaret ettiği iddiasıyla "halkın bir kesiminin benimsediği dini değerleri alelen aşıllama" suçundan 1,5 yıla kadar hapis cezası talebiyle açılan davadan mahkûmiyet kararı çıktı. İddianamede Nişanyan'ın yazısındaki, "...Bundan yüzlerce yıl önce Allah ile kontak kurduğunu iddia edip bundan siyasi, mali ve cinsel menfaat temin etmiş bir Arap lideriyle dalga geçmek nefret suçu değildir" cümlesinin "başkalarını sebepsiz yere incittiği, insan ilişkilerinin gelişmesine yarayan kamusal tartışmaya bir katkıda bulunmadığı" belirtilmişti. İstanbul 14. Sulh Ceza Mahkemesinde 22 Mayıs 2013'te görülen duruşmada Nişanyan'a 13.5 ay hapis cezası verilmişti. Nişanyan kararla ilgili, "Aynı zaman zarfında bir dizi davanın açılması ve bunun hızlı bir şekilde sonuçlanması burada politika değişikliği olduğunu gösteriyor. Burada yapılan şey göz göre göre açıkça, fütursuzca AIHM'nin içtihatlarına ve kararlarına meydan okuma niteliğindedir. Bunun sadece bir iç politika hadisesi olarak değil, aynı zamanda dış politika boyutunu da göz ardı etmemeleri gerektiği kanısındayım," demişti. Önceden sabıkası olduğu için cezası para cezasına çevrilmeyen Nişanyan'ın dosyası Yargıtay'a gönderildi. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı mayıs ayında bildirdiği mütalaasında, kararın onaylanmasını istedi. Yargıtay'ın kararı bekleniyor.

Aytuğ Akdoğan

Türkiye'nin en genç yazarı olarak bilinen, *Ben, Hiçbir Şey, Ağladı ve Gözyaşlarını Öptüm* ve *Ben Hep 17 Yaşındayım* kitaplarının yazarı Aytuğ Akdoğan, Gezi olaylarına katıldığı için "toplantı ve gösteri yürüyüşleri kanuna muhalefet", "kamu malına zarar vermek" ve "görevi yaptırmamak için direnmek" suçlamalarıyla yargılanıyor. Akdoğan'ın 13. Asliye Ceza Mahkemesinde süren davası 20 Ocak ve 3 Mart'ta görülen duruşmaların ardından mayıs ayına ertelendi.

Deniz Zarakolu

BDP Siyaset Akademisi'nde ders verdiği için telefon görüşmeleri, kitapları

delil gösterilerek “silahlı terör örgütü yöneticisi” olmakla suçlanan ve KCK Ana Davası’nda yargılanan yazar, çevirmen ve yayıncı Deniz Zarakolu 2,5 yıl tutuklu-luğun ardından ÖYM’lerin kapatılması sonucu davanın mahkemesi değişince 37 sanıkla birlikte tahliye edildi. Zarakolu hakkındaki suçlamalar sürüyor, davanın yeni mahkemede yeniden görülmesi için duruşma tarihi bekleniyor.

Hapisteki Yazar, Şair, Çevirmen ve Yayıncılar

15 Kasım 2013’te PEN Türkiye Merkezi, Türkiye Yazarlar Sendikası ve Türkiye Yayıncılar Birliği yaptıkları ortak basın açıklamasında Türkiye’de 73 yazar, gazeteci ve çevirmenin hapiste, birçok yazar, gazeteci, çevirmen ve yayıncının hapsedilme tehlikesi altında olduğunu belirtti, düşünce ve ifade özgürlüğünü kısıtlayan yasaların değiştirilmesini talep etti. Yasal reform paketiyle son aylardaki tahliyeler sonucunda hapisteki yazar, çevirmen ve yayıncıların sayısı hızla düştü. Mayıs ayı itibarıyla hapiste PEN Türkiye Merkezi üyesi yazar kalmadı ancak tahliye edilen yazarların çoğunun davaları sürüyor ve haklarındaki mahkûmiyet kararları geçerliliğini koruyor.

KARİKATÜRLERE AÇILAN DAVALAR

Aydın, Didim’de 1 Eylül Dünya Barış Günü kapsamında 31 Ağustos’ta reklam panolarına asılan ve Gezi Parkı direnişini konu alan karikatürler, asıldıkları günün gecesinde toplatıldı ve “Başbakana hakaret edildiği” iddiasıyla davalık oldu. Carlos Latuff (Brezilya), Erdoğan Karayel (Almanya), Marco De Angelis (İtalya), Murat Ahmeti (Kosova) ile Türkiye’den Köksal Çiftçi, Kürşat Zaman, Mehmet Gölebatmaz, Menekşe Çam, Muammer Olca, Sait Munzur’un karikatürleri, AKP Didim İlçe Teşkilatı’nın şikayeti üzerine asıldıkları asıldıkları günün gece yarısı savcılığın talimatıyla polis tarafından toplatıldı. Serginin organizatörü olan karikatürist Mehmet Gölebatmaz, Didim Gezi Platformu’nun 3 üyesi ve reklam panolarını kiralayan şirket yetkilisi hakkında başlatılan soruşturma sonucunda Gölebatmaz hakkında TCK’nin 125/1’nci “devlet büyüklerine hakaret” maddesine dayanılarak, 1 yıldan az olmamak üzere hapis cezası istemiyle dava açıldı. Didim Sulh Ceza Mahkemesinde 22 Kasım’da başlayan dava üç duruşmanın ardından bilirkişi incelemesi yapılmak üzere 30 Mayıs’a ertelendi.

YAYINLARA SANSÜR, YASAKLAMA, TOPLATMA VE SORUŞTIRMALAR

Üniversite öğrencileri tarafından İstanbul’da yayınlanan “Devrimci Yol’da Devrimci Gençlik” adlı derginin 2013’ün haziranında çıkan ilk sayısı için Adana 1 No’lu Hâkimliği “yasadışı örgüt propagandası yapıldığı” gerekçesiyle toplatma kararı verdi.

2013’ün temmuz ayında Şırnak, Beytüşşebap’ta düzenlenen Berxbir Festivali’ne giden Azadiya Welat gazetesi çalışanlarından Sabri Adanır ve Harun Olaş yolda gözaltına alındı. İki saat gözaltında tutulan gazetecilerin yanında bulunan 1000 adet Demokratik Ulus gazetesine yasadışı olduğu gerekçesiyle el konuldu.

Azadiya Welat dağıtımcısı Ömer Baran Şırnak, 2013’ün kasım ayında Cizre’de dağıtım yaptığı sırada “örgüt propagandası yaptığı” iddiasıyla gözaltına alındı. Baran’ın yanında bulunan 100 Azadiya Welat, 40 Özgür Gündem ile 70 Demokratik Ulus gazetesine el konuldu.

Hapishanelerde Yayın Yasakları

Bafra T Tipi Cezaevi’nde bulunan Enver Özkartal’ın “Demokratik Siyaset ve Özgür Toplum” adını verdiği kitabının taslak metninin 13 sayfası Bafra T Tipi Cezaevi’nin Eğitim Kurulu Başkanlığı tarafından 9 Temmuz 2013 tarihinde yasaklandı. Yasaklamaya dair cezaevi tutanağında, “PKK’nin şehir yapılanması olan KCK’nin ayrıntılı tarifinin yapıldığı, KCK’nin şehir yapılanması için önerilerin sunulduğu, KCK’nin şehir kadrolarının nasıl olması gerektiğinin belirtildiği, PKK adına geçmişte ve günümüzde faaliyet gösterenlerin adları zikredilerek övüldüğü” gerekçe gösterildi. Tutanakta, kitapta geçen, “Resmi modernitenin temel devlet formu ile başlayıp devlet olmayan siyasi yönetim biçimi olarak tanımlamak mümkündür” ifadesi örnek verildi. Özkartal’ın temmuz ve ağustosta İnfaz Hakimliği ve mahkemeye yaptığı itirazlar, kararın “Adalet Bakanlığı Ceza İnfaz Kurumları Kütüphane ve Kitaplık Yönergesinin ‘kuruma kabul edilmeyecek yayınlar’ başlıklı maddesine uygun olduğu”, belgede KCK’nin nasıl yapılanması gerektiği konusunda açıklamalar bulunduğu, kitabın yayınlanmaması gerektiği gerekçeleriyle reddedildi. Özkartal yasağa tepki göstererek, kitabının demokratik çözüm sürecine katkı sunmayı öngören bir çalışma olduğunu, davayı AYM’ye taşıyacağını söyledi.

2013’ün ekim ayında, Muş Cezaevi yönetimince mahkûmlara “7 kitap sınırlaması” uygulandığı, “fazla” kitapların toplatıldığı ve yazı yazma haklarının kısıtlandığı öğrenildi. BDP Muş Milletvekili Demir Çelik konuyla ilgili Adalet Bakanı Sadullah Ergin’e soru önergesi verdi.

Halk Cephesi’ne yönelik operasyonda dergi dağıtma, bilet satma, gösteriye katılma gibi gerekçelerle 2012’de tutuklanan Gülçin Bulut ve Yurdagül Gümüş adlı tutuklulara arkadaşlarının getirdiği *Birleşelim, Savaşalım, Kazanalım* ve *Büyük Direniş 122 Şehit* adlı kitaplar 2013’ün ocak ayında cezaevi kurulunca onaylanarak teslim edildi. 10 ay sonra Antalya’dan Alanya’ya nakledilen tutukluların kitapları bu kez “yasak” oldukları gerekçesiyle alıkonuldu. Haklarında tutulan tutanaklar Terörle Mücadele ve Cumhuriyet Savcılıklarına gönderildi, haklarında “yasak yayın bulundurdıkları” ve iki kişilik odada kaldıkları halde “örgüt propaganda-

sı yaptıkları” iddialarıyla Antalya Savcılığı tarafından soruşturma açıldı. 8 Ekim 2013’te tahliye edilmelerinin ardından ifadeleri alındı. Terörle Mücadele Savcısı takipsizlik kararı verirken, Cumhuriyet Savcısı 20 Ocak 2014 tarihli kararında Kabahatler Kanunu’ndan 185’er TL para cezası kesti.

Sincan İnfaz Hâkimliği, mahkûmlara gönderilen bir kitabın bazı bölümlerini sakıncalı bulunca parçalanıp ayıklandıktan sonra teslim edilmesine karar verdi. Sincan 1 No’lu F Tipi Cezaevi’nde kalan 14 mahkûma yakınlarının gönderdiği *Bütün Acıların Hesabını Sormak İçin Sınıf Kini* isimli kitap cezaevi Eğitim Kurulunca incelendi. Kitap hakkında toplatma ve yasaklama kararı olmadığı ancak bazı sayfalarında Yürüyüş Dergisi’nden ve diğer “yasaklı” yayınlardan alıntı olduğu belirlenerek kitaba el kondu. Mahkûmların itirazı üzerine Sincan İnfaz Hâkimliği 2013’ün ekim ayında kitabın parçalanarak yasak bölümün ayıklandıktan sonra mahkûmlara verilmesine karar verdi.

MLKP davasından 30 yıl hapse mahkûm edilen, cezasının 1,5 yılını tek kişilik hücrede tecrit halinde geçirmesine karar verilen, Kandıra 2 No’lu F Tipi Cezaevi’nde 2004’ten beri tutuklu bulunan Sami Özbil’e, hücre hapsinin başladığı 2013 ekiminden itibaren kitap ve kağıt sayılı veriliyor, defter kullanımı ve gazete, dergi okuması ise yasak. *Suluk Soluğa*, *Kan Kurumaz* ve *Şafakta Yankılanan* adlı romanları, *Harman* ve *Yeraltı Suları* adlı şiir kitapları bulunan, Korsakoff ve Crohn hastalıkları olan Özbil kararın değişmemesi durumunda hücre hapsi süresince kitap yazamayacak.

İzmir Şakran T Tipi Kapalı Cezaevi’nde kalan Abdullah Yılmaz’ın kaleme aldığı, cezaevi yönetiminin onayıyla baskıya gönderilip Doz Yayıncılık tarafından yayımlanan anı kitabı *Wêneyek Veşarti*’nin (Gizli Fotoğraf) ailesi tarafından cezaevine gönderilen örneğine yönetimce el konularak kitabın Yılmaz’a teslim edilmediği 2014’ün ocak ayında öğrenildi. 17 yıldır hükümlü olarak cezaevinde bulunan Yılmaz’ın daha önce *Rêça li ser berfê* (Kar Üzerindeki İz) isimli hikaye kitabı, *Jan û Jin* (Acı ve Yaşam) *Derba Xencerê* (Hançerin Darbı) ve *Pirtûka Jiyanê* (Yaşam Kitabı) isimli romanları yayınlanmıştı.

EĞİTİM-ÖĞRETİM KURUMLARINDA KİTAP SANSÜRLERİ, SORUŞTIRMALAR

Okullarda ve üniversitelerde geçtiğimiz dönem de dikkat çeken kitap sansürleri ve eğitimcilerin öğrencilerine önerdikleri, derslerinde faydalandıkları kitaplardan dolayı soruşturulmasıyla ilgili vahim örneklerle yenileri eklendi. Yardımcı ders kitabı kullanmak öğrencinin kitapla ilişkisini güçlendirmek ve dersin içeriğini zenginleştirmek gibi katkıları hiçe sayılarak, “veliye zorla mali yük getirmek” olarak yorumlandı, öğretmenler bu nedenle suçlandı, okullara gönderilen genelgelerle yardımcı kitaplar fiilen yasaklandı. Dünya bilim tarihinin kaçınılmaz

ana başlıklarından biri olan “evrim” konusu ülkemizde halen en hararetle sansürlenene, tartışılmaktan kaçınılan konulardan biri ve bu haliyle evrimi okullarda işlemek de büyük cesaret gerektiriyor. Bu cesareti gösteren öğretmenler soruşturmalarla yıldırılmaya devam ediliyor. Milli tarihin sınırlarını zorlayan “Ermeni meselesi” gibi konuları araştırmanın da halen bedel ödettirilebilecek bir seçim olduğu bu konudaki fişleme uygulamalarından anlaşılıyor.

Yardımcı Ders Kitaplarının Okutulmasına Engel

Milli Eğitim Bakanlığı, velilere ek maddi külfet getirdiği gerekçesiyle okullara, Bakanlığın ücretsiz dağıttığı ders kitapları dışındaki tüm yardımcı kitapların kullanımını yasakladı. MEB Müsteşar Yardımcısı Yusuf Büyük imzasıyla yayımlanan 21.10.2013 tarih ve 2994840 sayılı genelgede öğretmenlere, “Dağıtılan kitaplar dışında kitap aldırmanın” talimatı verildi. Ders kitap ve gereçleriyle ilgili mevzuatın yeniden düzenlendiği, geliştirilen veya güncellenen öğretim programları temelinde hazırlanan ders kitabı, öğrenci çalışma kitabı ve öğretmen kılavuz kitaplarının eğitimde niteliği artırmaya hizmet edecek şekilde hazırlandığı belirtilen genelgede, “Ortaöğretim Genel Müdürlüğü’nün 17/09/2012 tarihli ve 23124 sayılı yazılar ve konuyla ilgili Bakanlığımızca daha önceden yapılan duyumlara rağmen okullarımızda yardımcı materyallerin sınıf içerisinde kullanıldığı, materyallerden ödev verildiği ve dolayısıyla velilerin de eğitim materyallerini almaya mecbur kaldıkları Bakanlığımıza ulaşan duyumlardan anlaşılmaktadır,” denilerek, bu kitapların velilere aldırılmaması, yönetici ve öğretmenlerimizin valilikçe bilgilendirilmeleri istendi. Sektör temsilcileri ve öğretmenler ise bu tür genelgelerle öğretmenler üzerinde baskı olduğu ve öğrencilerin zengin kaynaklardan öğrenme olanağının ortadan kalktığı görüşünde.

Şırnak’ta okullarda Zambak ve Zirve Yayınları’na ait yardımcı kitapları okutan ve öneren öğretmenlerin isim listesi istendi. Silopi İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü’nün okul müdürlerine gönderdiği 30 Nisan 2014 tarihli mesajda söz konusu yayınları aldırıp ve kullanan personelin hızla araştırılıp müdürlüğe bildirilmesi istendi. İlçe Milli Eğitim Müdürü Mehmet Şirin Arslan, talebin İl Teftiş Kurulu Başkanı aracılığıyla bakanlıktan geldiğini, kendilerinin sadece bilgi notunu ilettiklerini, uygulamanın sadece Silopi’de değil Şırnak genelinde yapıldığını söyledi. Uygulama sektör temsilcilerince öğretmenleri baskılayan, öğrencilere ve çocuk edebiyatına zarar verecek bir fişleme olarak değerlendirildi.

Kitap Okuyan Öğretim Üyelerine Soruşturma

20 Haziran 2013’te Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi’nde öğretim üyelerinin özlük haklarının verilmemesi, baskıcı veya yanlı bulunan tutumlara tepki

olarak öğretim üyeleri Prof. Talat Koç, Doç. Ekrem Tufan, Doç. Murat Gümüş, Doç. Ahmet Kamil Tunçel ve Öğretim Görevlisi Ömer Faruk Kırmıç öğrencileriyle birlikte rektörlük binası önünde “Duran Adam” eylemi yaparak kitap okumuştular. Eylemde isimleri alınan öğretim üyeleri hakkında kasım ayında üniversite yönetiminin soruşturması açıldı. Rektörlüğün eyleme gerekçe gösterilen uygulamaları sonucunda çeşitli öğretim üyelerine meslekten çıkarma, kademe ilerlemesinin durdurulması, maaş kesimi gibi cezalar verildiği öğrenildi.

Okulda Evrimden Bahsetmek Yasak

Bartın İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Bartın Sabri Çavuşoğlu Fen Lisesi coğrafya öğretmeni ve yazar Mustafa Şahin hakkında, derste öğrencilerine Türkiye İş Bankası Yayınları'ndan çıkan “Dünyanın En Güzel Tarihi”, “Hayvanların En Güzel Tarihi”, “Bitkilerin En Güzel Tarihi” adlı kitapları tavsiye ettiği için soruşturma başlattı. Alo 147 ihbar hattına başvurup “önerdiği kitaplardan dini duygularının rencide olduğunu” iddia eden isimsiz bir telefon sonrası okula gelen Bartın Milli Eğitim Denetmeni ve Milli Eğitim Müdür Yardımcısı, 9 ve 10. sınıflardan toplayıp sorguladıkları dörder öğrenciye, “Öğretmen size siyasi düşüncelerini empoze ediyor, değil mi?”, “Evrim kuramını anlatıyor mu?” gibi yönlendirici sorular sordu. Sorulara itiraz edip cevaplamak istemeyen bazı öğrencilere baskı yapıldığı belirtildi. Müfettişler öğretmene de, “Kendi fikrini empoze etmek için alanı ile ilgili olmayan müfredat dışı öğrencilere kitap aldırдың mı?”, “Öğrencilere din dışı bilgiler aktardınız mı?”, “Evrimi anlatan Türkiye İş Bankası Yayınları'ndan bir kitabı aldırдың mı?” gibi sorular yöneltti.

Adana, Seyhan'daki 19 Mayıs Lisesi din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmeni Zeki Coşkunsu hakkında da, “Kur'an'daki ayetleri referans alarak evrimi açıklayan” *Biyolojik Adem'in Emerjansı* adlı bir kitap yazdığı için “dini değerleri aşağıladığı” iddiasıyla İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından soruşturma başlatıldı. Okula gelen Milli Eğitim müfettişleri, kitabında Coşkunsu ile ilgili olarak öğrencilerine, “Size kitap sattı mı? Dini değerleri aşağıladı mı?” gibi sorular yöneltti. Coşkunsu kitabında Kur'an'ın doğal bilimler, matematik, mantık gibi bilimleri onayladığını belirterek, “çamurdan heykel gibi yaratılan insanı”, “paraşütle dünyaya gönderilen insanı” değil, “milyonlarca yılda tek hücreden başlayarak günümüz insanına kadar devam eden evrim süreci”ni savunuyor.

HDP İstanbul Milletvekili Levent Tüzel 24 Nisan 2014'te mecliste bir soru önergesi vererek Coşkunsu ve Şahin ile 2013'ün ocak ayında İzmir, Buca'da müfredatta yer alan “Mutasyon ve Evrim Teorisi” dersini anlatan fen bilgisi öğretmeni hakkındaki soruşturmalara değinerek, “dini değerleri aşağılama fiillerinin neler olduğu ve bu fiillerin karşılığı disiplin cezalarının hangi mevzuatta tanımlandığı”ni

sordu. Tüzel benzeri konular gerekçe gösterilerek öğretmenlerin soruşturmaları ve disiplin cezalarıyla baskı altına alınmasının Milli Eğitim Bakanlığının Darwin teorisine, bilime, bilimsel düşünceye savaş açtığına göstergesi olduğu belirtti.

Ermeni Meselesini İnceleyen Öğrencilerin Fişlenmesi

Türk Tarih Kurumu'nun (TTK), Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) aracılığıyla üniversitelere yazı göndererek, Ermeni meselesi üzerine çalışan yüksek lisans ve doktora öğrencilerinin isimleri, çalışma başlıkları ve iletişim bilgilerini istediği 2013'ün aralık ayında öğrenildi. TTK Başkanı Mehmet Metin Hülagü haberleri yayınlayarak, sosyal bilimler alanında çalışan öğrencilerin bilgilerini TTK'nin Araştırma Bilgi Sistemi'nde yayımlamak üzere istediklerini, aynı konuların çalışılması nedeniyle yaşanan vakit kaybını önlemeyi amaçladıklarını söyledi. Ancak sitedeki sistemin akademisyenlerin kendi bilgilerini kendileri güncellemeleri amacıyla hazırlanmış olduğu gözlemlendi. Yazının YÖK aracılığıyla gönderilmiş olması da tepki çekti.

KİTAPLARIN SUÇ DELİLİ SAYILMASI

Gezi Park eylemlerine destek verdikleri için “terör örgütü üyesi” suçlamasıyla 2013'ün haziran ayında tutuklananların evlerinde yapılan aramada çok sayıda kitap ve dergiye “örgütsel doküman” denilerek el kondu. PTT'de memur olarak çalışan Can Deliduman'ın evinden alınan “suç delili” 44 kitap arasında, Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde ders kitabı olarak okutulan, Doç. Dr. Funda Başaran Özdemir'in yazdığı İletişim ve Emperyalizm: Türkiye'de Telekomünikasyonun Ekonomi-Politik de bulunuyor. Kitap, Osmanlı'dan günümüze telgrafın tarihsel gelişimini anlatıyor. Özdemir, akademik bir çalışma olan kitabın suç delili sayılmasına çok şaşırıldığını belirterek, “Emniyet görevlilerinin kitabın başlığındaki ‘emperyalizm’ kelimesine takıldıklarını düşünüyorum,” dedi.

ODTÜ'de 18 Aralık 2012'de Gökürk 2 Uydusu'nun Çin'den uzaya fırlatılması amacıyla düzenlenen törene katılan Başbakan Tayyip Erdoğan'ı protesto eden 11 öğrenci hakkında “silahlı terör örgütüne üye olmamakla birlikte terör örgütü adına suç işlemek” iddiasıyla 2013'ün ekim ayında dava açıldı. İddianamede öğrencilerin evlerinde bulunan Deniz Gezmiş, Mahir Çayan ve İbrahim Kaypakkaya resim ve broşürleri ile sol yayınlar örgüt üyeliğine kanıt olarak gösterildi. *Mahir Çayan Teorik Yazılar ve Tekel Direnişi Dersleri 2010* isimli kitapların delil listesinde yer aldığı iddianamede, bu yayınlardan “terör örgütlerinin fikir ve görüşleri doğrultusunda yayın yaptığı değerlendirilen yayınlar (dergi, kitap, gazete vs.), örgütsel faaliyetler ile ilgili dokümanlar, notlar” şeklinde bahsedildi.

İstanbul Mezopotamya Kültür Merkezi'nde çalışan Mülkiye Demir Kılınç'a bir terör örgütü üyesine kitap sattığı iddiasıyla “terör örgütüne yardım” maddesinden

dava açılmıştı. 2011'in kasım ayında, telefonla gelen bir sipariş üzerine hazırladığı kitap listesini gelen müşteriye satan Kılınç'a, kitapların "örgüte moral kaynağı" olduğu gerekçesiyle 2,5 yıl hapis cezası çıktı ve karar Yargıtayca onandı. Kılınç'ın satışını yaptığı kitaplar arasında Nâzım Hikmet, Elif Şafak, Şükrü Erbaş, Ahmet Telli, Kazım Karabekir, Yunus Emre, İvan Turgenyev, Michel Foucault, Noam Chomsky'nin eserleri yer alıyor. Dava sürecinde hamile kalan Kılınç ve eşinin, prematüre doğan bebekleri büyüyene kadar cezanın ertelenmesi yönündeki talebiyle ceza önce doğuma kadar, sonra birkaç ay süreyle ertelendi. Yasanın elverdiği uzun süreli bir erteleme kararı verilmediği için Kılınç henüz 5 aylık olan ve özel bakım gerektiren bebekleriyle mayıs ayında hapse girecek. Uzun süreli erteleme için imza kampanyası başlatan ve meclise giderek durumlarını anlatan çiftin mahkemeye yaptıkları başvurular sonucunda bebekler sebebiyle erteleme çıkmadı. Kılınç yüzde 43 bedensel engelini gerekçe göstererek İnfaz Kanunu'nun sağlık nedenlerini düzenleyen 16. maddesi kapsamında "infazın bir sene ertelenmesini talep etti. Savcılık Kılınç'a ait sağlık kurulu raporunun Adli Tıp tarafından değerlendirilmesini istedi. İnfaz ya da erteleme kararı Adli Tıp'ın değerlendirmesinin ardından verilecek, karar olumsuz olursa Kılınç bebekleriyle cezaevine girecek."

BASINA YÖNELİK BASKILAR

Gazetecilere Koruma Komitesinin (CPJ) Yıllık Hapishane Sayımı'na göre 2013'te dünya genelinde hapiste bulunan 211 haberciden 40'ına sahip olan Türkiye 2012'den sonra geçen yıl da birinci sıradaydı. Gazetecilere Özgürlük Platformu'nun verdiği bilgiye göre, yasa değişikliği sonucunda süren tahliyelerle birlikte 2014'ün mayıs ayında tutuklu gazeteci sayısı 30'un altına indi. Halen tutuklu bulunan gazetecilerin büyük bölümü KCK davalarında yargılanıyor. MLKP ve Ergenekon davalarında kararlar açıklanıp Yargıtay aşamasına geçildi, süren diğer davaların durumu ise mahkemelerin değişmesi nedeniyle belirsiz.

2014 yılında ÖYM'lerin kaldırılması, davalara bakan mahkemelerin değişmesi ve tutukluluk sürelerinin kısaltılmasıyla çok sayıda gazetecinin tahliye edilmesi olumlu karşılanırsa da, bu durum gazetecilerin yaşadıkları mağduriyetin ve basın özgürlüğü üzerindeki baskının azaldığı şeklinde yorumlanmamalı. Zira süren davalarda gazetecilere atılı terör suçları, karara bağlanmış ve Yargıtay aşamasında olan davalarda verilmiş hapis cezaları geçersizleşmiş değil. Önümüzdeki aylarda şu anda serbest olan birçok gazeteci yeniden cezaevine girebilir, hapis cezaları uygulamaya konabilir.

Gazeteciler Gezi direnişi ve takip eden aylardaki eylemlerde giderek artan polis şiddetinden de nasibini aldı. Eylemlerde haberciler sıklıkla polisin doğrudan hedefi oldu. Pek çok gazeteci görevi sırasında biber gazından rahatsızlandı, gaz

fişekleri, plastik ve boyalı mermilerle yaralanıp hastaneye kaldırıldı, eylemcilerle birlikte gözaltına alınıp sorgulandı.

Freedom House 2013 Basın Özgürlüğü Raporu'nda Türkiye dünya sıralamasında 197 ülke içinde 120'ncilikten 134'üncülüğe geriledi, "kısmen özgür ülke" statüsünden "özgür olmayan ülke" statüsüne düşürüldü. Gerilemenin sebepleri arasında muhalif gazetecilere yapılan baskı, işten çıkarmalar ve polis şiddeti sayıldı.

Gazetecilere Açılan Davalar

KCK soruşturması kapsamında 20 Aralık 2011'de, 8 ilde başta DIHA büroları olmak üzere haber ajanslarına yapılan baskınlarda "KCK Basın Komitesi" adı altında 44 Kürt gazeteci gözaltına alınmış, 36'sı tutuklanmıştı. KCK Basın Davası olarak bilinen ve İstanbul 15. Ağır Ceza Mahkemesinde süren davasının 3 Mart 2014'deki duruşmasında 18 tutukludan 3'ü tahliye edilmiş, 15 tutuklu gazeteci kalmıştı. ÖYM'lerin kapatılmasıyla davayı devralan İstanbul 3. Ağır Ceza Mahkemesi ise 26 Mart'ta 15 tutuklunun 8'i için tahliye kararı aldı ancak aynı süre aynı delillerle tutuklu kalan 7 gazeteci tahliye edilmedi. Kalan tutuklular için 3. Ağır Ceza Mahkemesi 12 Mayıs'ta tahliye kararı verdi, böylece davada tutuklu sanık kalmadı. Bir sonraki duruşma 10 Temmuz 2014'te Çağlayan'daki İstanbul Adliyesinde görülecek.

Nedim Şener, Ahmet Şık, Soner Yalçın ve Doğan Yurdakul'un da aralarında bulunduğu gazeteci ve yazarların yargılandığı 13 sanıklı Odatv davasının son duruşması Özel Yetkili İstanbul 16. Ağır Ceza Mahkemesinde 12 Aralık 2013'te yapıldı. Duruşmada kitabı nedeniyle yargılandığını savunan Hanefi Avcı'ya kitap yayınlanmadan önce hakkında açılmış soruşturmalar soruldu. Avcı, önceki tüm soruşturmaların idari olduğunu ancak kitabı çıktıktan sonra Devrimci Karargah davasına dahil edilerek kendisine terör suçu yüklediğini söyledi. Mahkeme tutuklu sanıklar Yalçın Küçük ile Avcı'nın tutuksuz yargılanmak üzere tahliye edilmelerine karar vererek duruşmayı 1 Nisan 2014'e erteledi. Ancak ÖYM'lerin kapatılmasıyla birlikte, davanın mahkeme heyeti değişti. Odatv davasına artık İstanbul 18. Ağır Ceza Mahkemesi bakacak. Duruşma tarihi ise belirsiz. Diğer siyasi davalar gibi Odatv davası da son dönemdeki yasa değişiklikleri ve kadrolardaki yer değiştirmelerden ciddi şekilde etkilendi. Soruşturmayı yapan ve iddianameyi hazırlayan savcılar görevden alındı, duruşma süresince savcılar üç kez değişti. Davaya bakan üye hakimlerin bazıları başka yerlere gönderildi, bazıları itirazla geri geldi. Soruşturmada görev alan tüm polis müdürleri tasfiye edildi.

Sanıkları arasında çok sayıda gazeteci bulunan, 66'sı tutuklu 275 sanığın yargılandığı, 23 iddianameli Ergenekon davasında İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi 5

Ağustos 2013'teki duruşmada kararını açıkladı. Ergenekon'un silahlı terör örgütü olduğunu kabul eden mahkeme gazetecilere oldukça ağır cezalar verdi. Tuncay Özkan ağırlaştırılmış müebbet, Mustafa Balbay 34 yıl 8 ay, yazar Ergun Poyraz 29 yıl 4 ay, yazar Yalçın Küçük 22 yıl 6 ay, Aydınlık gazetesi yazarı Hikmet Çiçek 21 yıl 9 ay, Aydınlık dergisi yazarı Adnan Akfırat 19 yıl, gazeteci Ünal İnanç 19 yıl, Aydınlık dergisi Genel Yayın Yönetmeni Deniz Yıldırım 16 yıl 10 ay, Ulusal Kanal Genel Yayın Yönetmeni Adnan Türkkın 10 yıl 6 ay hapis cezası alırken, Güler Kömürcü, Adnan Bulut, Vedat Yenerer, Serhan Bolluk, Adnan Bulut, Turan Özlü, Özlem Konur Usta, Mehmet Bozkurt, Ruhsan Şenoğlu, Ufuk Akkaya 6 ila 10 yıl arasında değişen hapis cezaları aldı. Gazeteci Caner Taşpınar ise beraat etti. ÖYM takip eden aylardaki tahliye taleplerinden yalnızca Balbay'inkini kabul etmiş, Balbay tahliye olmuştu. ÖYM'lerin kapatılması ve en uzun tutukluluk süresinin 5 yıla indirilmesinin ardından, tahliye taleplerini değerlendiren çeşitli mahkemeler 19 sanık için tahliye kararı verdi. Tuncay Özkan, Merdan Yanardağ, Yalçın Küçük de tahliye edildi.

Özgür Radyo Yayın Koordinatörü ve yazar Füsün Erdoğan, gazeteciler Arif Çelebi ve Bayram Namaz'ın da aralarında bulunduğu 26 sanığın 12 Eylül 2006'da tutuklanarak örgüt suçlarıyla yargılandıkları MLKP davasında Özel Yetkili İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesi 4 Kasım 2013'te örgüt yöneticisi olduklarını kabul ettiği Erdoğan, Namaz ve Çelebi'ye "anayasal düzeni silah zoruyla değiştirmeye teşebbüs etmek" suçundan müebbet hapis cezası verdi. Davanın Yargıtay aşaması devam ederken tutukluluk süresini kısaltan ve ÖYM'leri kaldıran yasa değişikliği gerçekleşince, dava dosyası İstanbul 20. Ağır Ceza Mahkemesine devredildi ve Erdoğan, Çelebi ve Namaz'ın aralarında bulunduğu 8 tutuklu sanık en uzun tutukluluk süresinin dolduğu gerekçesiyle 8 Mayıs 2014'te tahliye edildi.

Terörle Mücadeleden Sorumlu İstanbul Emniyet Müdür Yardımcısı Sedat Selim Ay, 1990'lı yıllarda işkence gördüklerini savunanların öykülerini haberleştiren gazetecilere "iftira" ve "hakaret" davaları açtı. ETHA Müdürü Goncagül Telek'e açılan dava 3. Yargı Paketi gereğince ertelendi. Avukatların beraat talebiyle karara itiraz etmesi üzerine 7 Mayıs 2014'te yeniden görülmeye başlanan davada savcı "iftira" suçunun kaldırılarak "hakaret" suçundan ceza verilmesini istedi. Duruşma 9 Eylül 2014'e ertelendi. Ay'ın Evrensel, T24 ve Marksist.org hakkında "kamu görevlisini hedef gösterme" iddiasıyla açtığı davada ise bu iddia için takipsizlik kararı çıkarken, savcı aynı dosyayı bu kez Ay'a "hakaret" edildiği iddiasıyla mahkemeye sundu. Evrensel gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Fatih Polat, T24'ün Yazı İşleri Müdürü Metin Kıvanç Yener, T24'ün Genel Yayın Yönetmeni Ahmet Doğan Akın, Marksist.org'un yayın yönetmeni olan Ozan Tekin'in yargılandığı davanın 13 Eylül 2013'teki ilk duruşmasında sanıklar haber konusunun diğer basın or-

ganlarında da işlendiğini, haber metinlerinin yorum barındırmadığını, haberin kaldırılması talebi almadıklarını söylediler. İkinci duruşması 30 Ocak'ta görülen davanın bir sonraki duruşma tarihi 25 Haziran 2014.

DHKP/C'nin gençlik yapılanmasına yönelik 29 sanıklı dava kapsamında "yasadışı örgüt üyeliği" ve "yasadışı örgüt propagandası" suçlamalarıyla yargılananlar arasında Yurt gazetesi muhabiri Sami Menteş ve Tavrı dergisi Yayın Yönetmeni Gamze Keşkek de yer alıyor. 2013'ün ekim ayında İstanbul 23. Ağır Ceza Mahkemesinde açılan davada Sami Menteş tahliye edildi, Keşkek halen hapistedir. Dava sürüyor.

Türkiye'nin tek Kürtçe yayın yapan gazetesi olan Azadiya Welat hakkında yıllardır rekor cezalar isteniyor. Gazetenin eski yazıişleri müdürü İbrahim Güvenç hakkında, gazetede 2012'de 10 Haziran, 25 Haziran, 29 Temmuz, 6 Ağustos, 8 Ağustos, 17 Ağustos, 24 Ağustos, 29 Ağustos, 2 Eylül, 10 Eylül, 1 Ekim, 8 Ekim, 21 Ekim, 23 Ekim, 29 Ekim, 3 Kasım ve 4 Kasım tarihli gazetelerde yayınlanan haberlerin tümü için 2013'ün şubat ayında "basın yolu ile örgüt propagandası" ve "örgüt propagandası" iddiasıyla açılan davalarda Diyarbakır 8'inci Ağır Ceza Mahkemesi Güvenç'e toplam 10 yıl 3 ay 22 gün hapis cezası, Diyarbakır 9'uncu Ağır Ceza Mahkemesi 16 bin 500 TL para cezası verdi. Yeni Yazıişleri Müdürü Aydın Atar hakkında ise yine "örgüt propagandası" iddiasıyla Diyarbakır 8'inci Ağır Ceza Mahkemesi'nde dava açıldı. 2013'ün aralık ayındaki duruşmada toplam 11 yıl 3 ay hapis cezası verildi.

Gazetecilerin İşten Çıkarılması

Son aylarda toplumsal olayları sansürsüz haberleştirmek isteyen veya dezenformasyona direnen, köşelerinde iktidara eleştirel bir dil kullanan, sosyal medya hesaplarında muhalif ifadelerde bulunan çok sayıda haberci ve köşe yazarı işinden oldu veya çalışmaları engellendiği, sansürlendiği için istifa etti. Türkiye Gazeteciler Sendikası (TGS) İstanbul Şubesi'nin 22 Temmuz 2013 tarihli açıklamasına göre, 27 Mayıs 2013'ten itibaren işten çıkarılan gazetecilerin sayısı 22'ye, istifaya zorlananların sayısı 37'ye ulaştı, 14 kişi ise işsizlik tehdidi altındaydı. Görevlerinde kalan gazeteciler içinse patronaj baskısı iyice arttı, sansür ve otosansür haber yayınlamanın temel bir unsuru haline geldi.

Gazeteci-yazar Kürşad Bumin'in 16 yıldır yazı yazdığı Yeni Şafak'la ilişkisi kesildi. Gazete açıklama yapmazken, kovulma gerekçesinin Bumin'in Yeni Şafak'ın hükümeti destekleyen köşe yazarı Salih Tuna hakkında muhalif yazılar yazması olduğu düşünülüyor.

Sabah gazetesi'nde kültür sanat yazıları kaleme alan Alper Bahçekapılı 2013'ün haziran ayında gazetesinin önünde "Duran Adam" protestosu gerçekleştirdi, ar-

dından istifa etti. Bahçekapılı gazeteden “gerçekleri yansıtmadığı” için ayrıldığını açıkladı. Gazete yönetimi 6 yıldır pazar röportajları yapan Tuluhan Tekelioğlu’nu önce Twitter’daki yorumları nedeniyle uyardı ve temmuz ayında işten çıkardı. Okur temsilcisi Yavuz Baydar, gazetenin Gezi Parkı manşetini eleştiren okur mektuplarına yer verip New York Times’da “Türkiye’de medya patronları demokrasi-nin altını oyuyorlar” başlıklı bir yazı kaleme alınca, Sabah’taki iki yazısı sansürlen-di ve temmuz ayında işine son verildi.

Milliyet gazetesi köşe yazarı Can Dündar zorunlu izne çıkarılarak işine son verildi. Mithat Sancar ve Dündar’ın oğlu Ege Dündar’ın da köşesi kapatıldı. Can Dündar ile Gezi Parkı’na gidip röportaj yapan Genel Yayın Yönetmeni Derya Sazak temmuz ayında bu görevinden alındı, ağustosta da köşe yazılarına son verildi. Ga-zetenin köşe yazarı Mirgün Cabas aralık ayında “Egemenlerin tarihi” başlıklı son yazısının ardından gazeteden istifa etti.

Vatan gazetesi, köşe yazarlarından deneyimli gazeteci ve yönetici Mustafa Mutlu’yu işten çıkardı. Köşe yazarı Zülfü Livaneli Mutlu’nun görevden alınması- nın ardından gazeteden ayrıldı. Köşe yazarı Can Ataklı 23 Nisan’da yayımlanan son yazısının ardından süresiz izne çıkarıldı ve temmuz ayında gazeteyle ilişkisi kesildi. Köşe yazarları Ruhbat Mengi ve Güngör Mengi’nin de işlerine aralık ayında son verildi.

Tasarruf Mevzuatı Sigorta Fonu’nun (TMSF) el koymasının ardından temmuz ayında Akşam gazetesinde tasfiyeler yaşandı. Genel Yayın Yönetmeni İsmail Kü- çükkaya ve birçok köşe yazarı ile gazeteci görevden alındı. Küçükkaya’nın yerine bir dönem AKP milletvekilliği yapmış olan Mehmet Ocaktan getirildi. Hükümetin Suriye politikasını eleştiren Hüsnü Mahalli’nin köşesi kaldırıldı. Gezi direnişine destek veren yazı, haber ve sosyal medya yorumları nedeniyle Tuğçe Tatari, Se- vim Gözay, Gürkan Hacır, Hüsnü Mahalli, Semra Kardeşoğlu, Banu Kurt, Süreyya Üstünel, Özlem Çelik Akarsu işten çıkarılırken, Çiğdem Toker’in ise işten ayrıldı.

Gezi Parkı eylemlerini tarafsız biçimde yayınlamadığı için en çok eleştirilen basın organlarından NTV’den bu süreçte çok sayıda istifa gerçekleşti. NTV Tarih dergisi Genel Yayın Yönetmeni Gürsel Göncü, Doğuş Yayın Grubu dergilerinin Sorumlu Genel Müdürü Neyyire Özkan, Doğuş Yayın Grubu’nun CEO’su Cem Aydın, NTV’de program yapan Çiğdem Anad, NTV Ankara Temsilcisi Nilgün Bal- kaç, GQ Dergisi Genel Yayın Yönetmeni Mirgün Cabas, NTV Radyo programcı- sı Dilara Eldaş görevlerinden ayrıldı. Gezi Parkı’ni konu edinen sayısı nedeniyle NTV Tarih dergisini kapatan Doğuş Grubu bu sayıyı yayınlamadı.

İNTERNETTE YAYINLAMA ÜZERİNDEKİ BASKILAR

Haziran 2013 - Haziran 2014’ü içine alan son dönemde basın özgürlüğünün

kısıtlanmasına paralel olarak Türkiye’de internet ve sosyal medya ifade özgürlü- ğünün tek çıkış kapısı işlevi görürken, bu işlevi nedeniyle özellikle son aylarda iktidarın baskısını en ağır biçimde hisseden mecra haline geldi. Çok sayıda ga- zeteci ve devlet görevlileri kişisel sosyal medya hesapları üzerinden açıkladıkları politik görüşleri nedeniyle işlerinden atıldı, soruşturma geçirdi, dava edildi, hapis ve para cezaları aldı.

Türkiye internetteki platformları ve içerikleri sansürleme bakımından dünya- nın önde gelen ülkeleri arasındaki yerini koruyor. Engelli Web verilerine göre 2013’te 15626 site yasaklandı, bugüne kadar erişime engellenen toplam alan adı sayısı ise 14 Mayıs 2014 itibarıyla 39.517. Bu tarihe kadar erişim engelleme ka- rarlarının toplam sayısı 40.851, bu kararların yüzde 89,4’ü Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı (TİB) tarafından verildi, mahkeme kararıyla engellemelerin ço- ğunda mahkeme ve karar bilgileri yazılmıyor.

Google’ın Ocak-Haziran dönemini kapsayan Şeffaflık Raporu’na göre Türkiye’den gelen taleplerdeki ani yükseliş dikkat çekti, Türkiye içerik kaldırma taleplerinde birinci sırada yer aldı. Bu dönemde Türkiye’deki yetkililerden 1.673 içerik kaldırma talebi alındı, talep sayısı önceki altı aya kıyasla yüzde 966 arttı. Mahkemelerden gelen 184 talep üzerine 9.610, diğer kurum ve kişilerden gelen 1489 talep üzerine ise 2552 içerik yayından kaldırıldı. Mahkeme taleplerinin yüz- de 42’sine, diğer taleplerin yüzde 13’üne olumlu yanıt verildi.

Facebook Şeffaflık Raporu’na göre, 2013’ün Ocak-Haziran döneminde sitede- ki içeriklere en sık erişim engeli koyan ülkeler Türkiye ile Hindistan oldu. İçerik engelleme için Türkiye’deki 96 kullanıcıdan 170 talep gönderildi, taleplerin yüz- de 47’sine olumlu yanıt verildi. Temmuz-Aralık döneminde ise 353 kullanıcıdan 129 içerik engelleme talebi alındı, yüzde 59.56’sına olumlu yanıt verilerek 2.014 içerik kaldırıldı. Türkiye’den en fazla başvuruyu Bilgi Teknolojileri ve İletişim Ku- rumu (BTK) yaptı, başvurular genellikle “Atatürk’e hakaret” veya “Türk devletini kötülemek” gerekçesiyle yapıldı.

Twitter’ın 2013’ün ilk altı ayını kapsayan Şeffaflık Raporu’ndaki verilere görey- se hükümetin ağır eleştirilerine karşın son dönemde içerik kaldırma taleplerinin toplam sayısı 10’un altında kaldı. Twitter bu taleplerin hiçbirine olumlu yanıt vermedi.

5651 Sayılı internet yasasına getirilen yeni düzenlemeyle internette sansür daha hızlı ve kolayca, sıklıkla mahkeme kararına gerek duyulmaksızın, yürüt- meye bağlı TİB eliyle uygulanabilir hale geldi. Yeni yasal düzenlemenin ilk büyük kurbanları Twitter ve Youtube oldu. Başbakan’ın “Twitter’ın kökünü kazıyacağız” şeklindeki sözlerinden yaklaşık 4 saat sonra, 20 Mart 2014 gecesinde TİB’in girişi- miyle eski mahkeme kararlarına dayanılarak Twitter Türkiye’den erişime kapatıldı.

Yasağın ardından Türkiye Barolar Birliği ve Ankara Barosu kararın iptali ve yürütmesinin durdurulması için Ankara 15. İdare Mahkemesine dava açtı ve yürütmeyi durdurma kararı çıktı. İstanbul Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Yaman Akdeniz ve Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Kerem Altıparmak 24 Mart'ta, CHP Genel Başkan Yardımcısı Sezgin Tanrıkulu ise 25 Mart'ta AYM'ye başvuruda bulundu. Yüksek Mahkeme, "Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edilmesine" karar verdi. Kararın, BTK ve TİB'e ulaşmasının ardından 13 gün süren Twitter yeniden erişime açıldı. URL bazlı engellemeler yerine tüm platformu kapatma kararı Twitter yönetiminin talep edilen engellemeleri yapmaması, işbirliği sağlamamasıyla açıklanmıştı. 14 Nisan 2014'te Twitter'ın başkan yardımcısının BTK, Başbakanlık ve Cumhurbaşkanlığında yaptığı görüşme sonucunda mahkeme kararına konu "zararlı" içeriklerin buzlanarak etkisizleştirilmesi konusunda anlaşıldı. İzleyen günlerde Twitter kişilik haklarının ve özel hayatın gizliliğinin ihlali gerekçeleriyle "başçalan" ile "Haramzadeler333" hesaplarını etkisizleştirdi.

Twitter'dan birkaç gün sonra, Suriye ile ilgili tapelerin yayınlanması nedeniyle kapatılan Youtube'a erişim engeli ise raporun yayına hazırlandığı günlerde halen kaldırılmadı.

İstanbul Emniyet Müdürlüğü, Gezi direnişi sırasında hükümet ve devlet görevlilerine eleştiri içerikli tweet'ler ve Facebook mesajlarını paylaşanların tespiti amacıyla haziran ayında 5 milyon tweet ve Facebook mesajını inceledi. 35 şüphelinin IP'leri İstanbul Cumhuriyet Savcılığına gönderildi. Ulaştırma Bakanlığı da sosyal medyayı yakın takibe aldı, "illegal faaliyetler" in deşifre edilmesi için Ulusal Siber Müdahale Merkezi (USOM) ve Siber Olaylara Müdahale Merkezi'nin (SOMA) oluşturulması için girişim başlattı.

Facebook'un Gezi direnişi sürecinde Ötekilerin Postası, Barış ve Demokrasi Partisi, Sırrı Süreyya Önder, İrkçılığa ve Milliyetçiliğe Dur De gibi siyasi içerikli ve popüler birçok grup ve kişinin sayfalarını uygunsuz içerik barındırdıkları gerekçesiyle kapatması büyük tepki doğurdu. 16 ülkeden 225'i aşkın akademisyen Facebook'taki bu sansüre karşı ağustos ayında kampanya başlattı.

TRT personelinin, çeşitli okullardaki öğretmenler ve müdürlerin Gezi eylemleriyle ilgili sosyal medya paylaşımları incelendi, bazılarının haklarında soruşturma açıldı, savunmaları istendi.

Yöneticilerle ilgili tweet atan çocuklar ve gençler de gözaltına alındı, sorgulandı, haklarında dava açıldı.

Ekşisözlük Yazarlarına Dine Hakaret Davası

Ekşisözlük'ün yöneticisi Sedat Kaplıanoğlu ve 39 sözlük yazarı hakkında, baş-

lık ve yorumlarda "dinî değerleri aşağıladıkları" iddiasıyla 9 aydan 1,5 yıla kadar hapis istemiyle Anadolu 32. Sulh Ceza Mahkemesinde dava açıldı. Yazarlarının "Allah, peygamber, cennet, cehennem, Kuran, İncil" gibi din kavramları hakkında yazdıklarının "kamusal tartışmaya katkıda bulunur" nitelikte olmadığı, yazarların "üç büyük dinin ortak değerleri olan kavramlara yönelik hisleri nedensiz yere incittiği" ileri sürüldü. Ocak ayında görülmeye başlanan davada yazarlar aşağılama ve hakaret kastıyla yorum yazmadıklarını, yazılanların ifade özgürlüğü sınırları içinde olduğunu belirtti. 15 Mayıs 2014'teki karar duruşmasında mahkeme, sitenin kurucusu Sedat Kaplıanoğlu ve yazar Özgür Kuru'nun "halkın bir kesiminin benimsediği dini değerleri alenen aşağılama" suçunu işlediklerine karar vererek Kaplıanoğlu'nu 10 ay hapis cezasına, Kuru'yu 7 ay 15 gün hapis cezasına çarptırdı. Cezalar usulen ertelendi. Sanıklardan Altuğ Şahin'in suçu kendisi işlediği sabit olmadığından beraatine, diğer 37 sanık için 3. Yargı Paketi gereğince davanın ertelenmesine, 3 yıl içinde tekrar aynı suçun işlenmesi halinde yargılanmaya devam edilmesine karar verildi.

İzmir'de Tweet'lere Toplu Dava

İzmir'de 5 Haziran 2013'te Organize Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü 38 kişi hakkında, Gezi direnişi sürecinde attıkları tweet'lerle insanları "yasadışı davranmaya teşvik ettikleri" iddiasıyla soruşturma başlattı. 7 ay süren soruşturmanın sonunda, birbirini tanımayan 29 kişi hakkında 3 yıla kadar hapis cezası istemiyle dava açıldı. Soruşturmanın Başbakan'ın Twitter'ı "başbelası" olarak tanımlamasının ertesi günü açılması ve iddianamede tek mağdur olarak Başbakanın yer alması dikkat çekti. İzmir 1. Sulh Ceza Mahkemesinde görülen davanın 24 Şubat'taki ilk duruşmasına 20 sanık ve avukatları katıldı. Bazı sanıklar tweet'lerin kendilerine ait olduğunu ancak nefret ve şiddet içermediklerini söylerken diğer bazı sanıklar da Twitter adreslerinin hacklendiğini iddia etti. İkinci duruşmada Erdoğan'ın hakaret suçu bakımından davaya müdahilliği kabul edildi. Dava sürüyor.

YASA DEĞİŞİKLİKLERİ

6526 sayılı Terörle Mücadele Kanunu ve Ceza Muhakemesi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun 6 Mart 2014'te yürürlüğe girdi. Kanunla, daha önce kaldırılan ancak ellerindeki dosyalar sonuçlanıncaya kadar görevlerine devam etmesi hükme bağlanan Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 250'inci maddesiyle görevli Özel Yetkili Mahkemeler de tümüyle kaldırıldı. Terörle Mücadele Kanunu'nun 10. maddesinin yürürlükten kaldırılması nedeniyle, yasa kapsamına giren suçlara ilişkin davaların Ağır Ceza Mahkemelerinde görülmesini öngören yasa değişikliğiyle çok sayıda gazeteci, yazar, çevirmen ve akademisyenin

tutuklu yargılandığı KCK, Ergenekon, Odatv gibi siyasi davaların mahkemeleri değişti, yeni baştan görülmeleri gündeme geldi. Avukatlar yeni mahkemelere önceki kararlara dair itirazlarını sunarak tahliye taleplerinde bulundu ve birçok tutuklu yeni mahkemelerin kararlarıyla serbest bırakıldı.

Kanuna göre, gözaltına almada, kişinin bir suçu işlediğini düşündürebilecek emareler değil suçu işlediğini gösteren somut delil aranacak. ÖYM'lerde görevli hakim ve savcılar HSYK tarafından uygun göreve atanacak. Görevli Özel Yetkili Cumhuriyet Savcılarınca yürütülen soruşturma dosyaları, yetkili Cumhuriyet Başsavcılıklarına devredilecek. Yargılaması devam eden dosyalar, buldukları aşamadan itibaren kovuşturmaya devam edilmek üzere yetkili ve görevli mahkemelere devredilecek. Bu mahkemelerce verilip Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığında veya Yargıtayın dairelerinde bulunan dosyaların incelenmesine devam edilecek. Bu mahkemelerce verilip henüz gerekçesi yazılmamış olan hükümlerin gerekçeleri, düzenlemenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 15 gün içinde yazılacak.

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ KARARLARI

AİHM'nin 2013 yılı istatistiklerine göre 31 Aralık 2013 itibarıyla Mahkeme önünde derdest başvuru sayısı bakımından Türkiye 10.931 başvuru ile 47 üye ülke arasında beşinci sırada yer aldı, başvuru sayısında yüzde 35 azalma gözlemlendi. Türkiye 10.000 kişiye düşen başvuru sayısı bakımından 2012'de 47 ülkeden 15'incisi olan Türkiye 2013 sonunda 30'unculuğa düştü. Türkiye'nin listede gerilemesinde 6384 sayılı Kanunla İnsan Hakları Tazminat Komisyonunun kurulmasıyla birlikte AİHM tarafından çok sayıda başvuruya kabul edilmezlik kararı vermesinin etkisi büyük. İnsan Hakları Daire Başkanlığının, yasal reformlar ve yeni iç hukuk yollarının oluşturulması da bu olumlu gelişmenin nedenleri arasında sayılıyor. 2013'te Türkiye 118 davada mahkûm oldu, bunlardan 9'u ifade özgürlüğü ihlaliyle ilgiliydi.

AİHM yazdığı bir makalede bölgede Kürtlerin soykırım ve asimilasyon kurbanı olduklarını iddia ederek hükümeti eleştirdiği için Türkiye'de mahkûm olan Hatip Dicle'nin başvurusunu değerlendirdi. Mahkeme ekim 2013'te verdiği kararda Türkiye'nin AİHS'nin ifade özgürlüğü ile ilgili 10. maddesini ihlal ettiğini bildirdi. Karara göre, Türkiye Dicle'ye 4 bin 500 avro ödeyecek.

Mahkeme 2014'ün ocak ayında sonuçlandırdığı Mezopotamya Yayınları'nın başvurusu için, Türkiye'nin kamu düzenini bozma suçlamasıyla kapattığı yayınevine 5 bin Avro para cezası ödemesine karar verdi. Mezopotamya Yayınları'nın Urfa, Diyarbakır ve İzmir şubeleri 1997'de basılmış, yasadışı olduğu iddia edilen kitap, gazete, dergi, kaset ve çeşitli belgelere el konmuştu. Urfa şubesi yetkilileri yasaklanmış kitap buldurmakla, valilikçe kapatılan Diyarbakır Şubesi yayın

kurulu ve İzmir şubesi yöneticileri PKK propagandasıyla suçlanmıştı. AİHM, yayınevini kapatılmasının orantısız olduğu ve demokratik bir gereklilik olmadığından AİHS'nin 10. Maddesinin ihlal edildiğine karar verdi.